

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY





ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

---

JOURNAL INTERNATIONAL

D'ARCHÉOLOGIE NUMISMATIQUE



ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤ. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

JOURNAL INTERNATIONAL  
D'ARCHÉOLOGIE  
NUMISMATIQUE

DIRIGÉ ET PUBLIÉ

PAR

**J. N. SVORONOS**

Directeur du Musée National Numismatique.

TOME NEUVIÈME

1906

PERIOD.  
CJ  
201  
J86  
v.9



ATHÈNES

CHEZ L'ÉDITEUR M. J. N. SVORONOS  
ET CHEZ MM. BECK ET BARTH

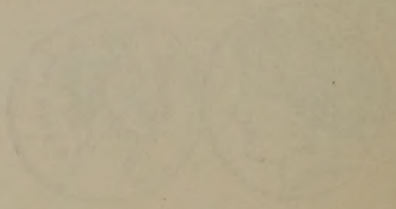
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

1954

1954





PRIMITIVE  
SHIELD-DEVICES, AND COIN-TYPES

*(Plate I.)*

---

It is true that the types of the developed Greek art are to be identified to a great extent with certain mythological persons to which they correspond as their fixed and established artistic representations. But when the attempt is made to have those figured mythologic conceptions traced back to their origin in earlier pre-Hellenic or foreign sources, we are often compelled to separate the mythological idea from its artistic form and try to derive independently from each other, myths from myths and art-types from art-types. This seems to be particularly the case with respect to Gorgon and Gorgoneion.

And there can be little doubt, I think, that this is the safest method of research, when there is no unmistakable evidence of the myths or mythological persons having been introduced into Greece clad in the corresponding types, when such types already existed, their separation being possible and well nigh natural, in as much as myths travel faster and are more easily transmissible than art-types, and for the nations in their infancy religion constituted more of a need than art.

On the other hand myths may easily originate in the vivid imagination of the early nations, or at least new ones of purely national or even local character be built around a borrowed nucleus, whereas the creative power in art matters presupposes a considerably high degree of

5

civilization and a long technical training. And peoples therefore, when in their first steps toward the creation of a national art, as were the Greeks at the outset of the historic period, are bound to borrow rather than to invent most of the elements and urtypes of their art. But it may be added that this would in no way be derogating to Greek art, the true independence of which, according to F. A. Lange's admirable expression, lies in its perfection, not in its origin<sup>1</sup>.

It becomes evident therefore that in any research concerning the origin of the types of Greek art an unprejudiced comparison of the monuments can render much more valuable service than is usually conceded, and that the evolution of these types can sometimes be traced along purely artistic lines with hardly any respect to their ultimate mythological meaning.

This would mean that the mythological connections could be to some extent disregarded in the grouping of these types; their similarity to, or divergence from, one another in expression and schematism being the only conditions to be depended upon in the arrangement. And so e. g. fearful and comic types are not to be brought under the same group with an attempt to derive them from one another, whereas human and animal devices, if of the same character, frightful or comic, are to be classed together, and may even prove to represent different phases in the evolution of the same type.

Thus it would appear that the most natural prototype of the fearful Gorgoneion should be sought in a wild animal's face, and that further, above any mythological symbolism based upon conjectures and necessarily varying with the localities, the inherent and conspicuously apparent fear-

1. *Geschichte des Materialismus*, 1, 127; quoted in E. Gardner «Greek sculpture» I, p. 46.

ful element offers a more positive and safer basis for a common interpretation of all the wild or frightful devices of early Greek art animal as well as monstrous, not only those of a purely decorative character, but those occurring as types on the earliest coins.

\*  
\* \*

To the above views gave rise my investigations with regard to the shield-decoration occurring in the archaic reliefs of the bronze chariot from Monteleone<sup>1</sup> in the Metropolitan Museum of New York, consisting of a gorgoneion and a facing lion's head (pl. I).

Thus while these masks make from the first the impression of being both clearly intended as «apotropaia», i. e. as means to create fear and panic among the beholders, the foes, reminding us of all those congenial devices of the Homeric and Hesiodic shields and especially the shield of Agamemnon on the chest of Kypselus, upon which according to Pausanias V, 19, 4<sup>2</sup>, a lion-headed image of Fear was wrought, a comparison fails not to disclose the existence of such similarities between them in the general shape of the face, the dimensions and apparent form of the forehead, the position of eyes and ears, and the nose which in the gorgoneion is of pure bestial appearance and form and is rendered in the same conventional manner as in the lion's head, as would permit us to conjecture that the hideous human mask may have been in Greek art the product of evolution of the lion's head that is just its equi-

1. A. Furtwängler in Brunn-Bruckmann's «Denkmäler» Nos 586, 587. It is considered by the Professor as a work of Ionic art. and is assigned to the middle of the sixth century B. C.

2. «Φόβος δ' ἐπὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος τῆ ἀσπίδι ἔπεστιν ἔχων τὴν κεφαλὴν λέοντος».

valent in animal form, and that it was first subsequently adapted to the Gorgons as Gorgoneion, and was further substituted for the pure animal heads in the demonic conceptions of early art, and such personifications as Phobos, Ker etc ; while on the other hand it never ceased to be used as the typical apotropaion.

It is, further, to be remarked in this respect that the lower jaw as well as the particular shape of the chin of the gorgoneion strongly remind of an animal's muzzle<sup>1</sup>. And the peculiar growth of hair or beard of this particular example, an attribute frequently occurring in the early representations of the type, is evidently a reminiscence of the lion's mane and could hardly be, I think, otherwise satisfactorily explained.

This animal origin of the gorgoneion is indeed more or less manifest in the early unquestionable representations of the type, and as a most characteristic example of this kind I would mention the gorgoneion occurring as shield-device on an archaic vase of the Louvre collection<sup>2</sup>. And it is very interesting to remark that the closest analogy to this latter mask affords the grimace occurring as shield-device also, on an early amphora from Melos<sup>3</sup>, which despite its strongly animal features and attributes—generally recognized as such—has been regarded as the earliest known example of the gorgoneion<sup>4</sup>; an interpretation, however, discredited by Prof. Furtwängler<sup>5</sup> on the ground that in this latter design the jaws, and mane, and neck of an animal, probably a lion, are unmistakable. We do not believe,

1. Cf. the central lions head on the votive shield of bronze from Crete in Perrot et Chipiez « Hist. de l'art d. l'antiquité » t. vii, fig. 19.

2. E. Pottier « Vases antiques du Louvre, 2<sup>e</sup> serie (1901) pl. 67 (E. 57).

3. Conze « Melische Thongefässe » pl. iii.

4. A. Milchhöfer in Arch. Zeit. 1881, p. 291. J. Six « De Gorgone ». Perrot et Chipiez, Hist. vii, p. 116, fig. 13.

5. Roscher's Lexikon d. Myth. p. 1706.

however, that Prof. Furtwängler's true remark is incompatible with the interpretation of the mask as a gorgoneion; it proves only that we have before us the illustration of an early stage in the evolution of the gorgoneion type, in which the original animal features are still strongly adhered to<sup>1</sup>, and is so far a corroboration of our theory.

But the most peculiar feature of the early gorgoneion unquestionably is the motive of the open mouth with the protruding tongue. And it is, I think, not without significance that this grimace is typical also for the representations of lions in archaic art, as we learn from monuments, numismatic<sup>2</sup> and otherwise<sup>3</sup>, while it hardly occurs in connection with the figures of other animals except the demonic conceptions of griffins. Although, however, the occurrence of this motive in archaic art is very frequent especially on the earliest coins, it is always in profile that the lion's head with the open mouth appears and never in front face, obviously much to the detriment of the effect aimed at. And this despite the fact that facing representations of lion's heads like the present shield devices, were of frequent use, too.

The explanation of this strange phenomenon is to be sought, I think, in the unsurmountable technical difficulties

1. Cf. also Micali «Storia» pl. 102, 2 and 10, «Monumenti per servire» pl. 41, 3. But very interesting is in this connection a small gold gorgoneion from the Crim (Ant. du Bosphore Cimmérien, St. Petersburg (1854) vol. 3 pl. xxiv, 18), which though of considerably later date, in the surrounding mane-like hairgrowth, the features of the face, and their conventional rendering resembles strongly a lion's head.

2. B. Head «Guide» pl. I sqq. Br. Mus. Catal. of Coins. Lydia pl. I. Ionia pl. I sqq.

3. Among the various classes of early ceramic products on which this motive occurs see especially the sarcophagi from Clazomenai, the so-called «Pontish vases» (E. Dümmler in Röm. Mitth. 1887 p. 171 sqq. Taf. viii and ix), on which griffins alternate with lions, and the «Phaleron-Kannen» and other categories of Attic vases of the seventh century (Baumeister III, fig. 2076 and 2079).

that presented to the early artist the full face treatment of the strongly projecting muzzle of an animal, and the inconveniences of a very high relief for decorative and especially bronze work, which led to the conventional rendering of the facing lion's head—as illustrated by the present shield—device—characterized by the total suppression of mouth and lower jaw. The difficulties were evidently still greater if the head were to have the mouth wide open. Then the upper jaw would conceal almost entirely from the view the eyes and fore-head, thus destroying completely the characteristic and expressive appearance of the animal's face<sup>1</sup>. It would appear therefore that the need of the early Greek artist to have an adequate representation of the demonic lion's head for purely apotropaic purposes is likely to have given the first impulsion toward the formation of the gorgoneion. And that although the reason for the introduction of the human features is rather to be sought deeper in the anthropomorphic tendency of Greek art as influenced by the Hellenic religion, it can on the other hand hardly be denied that pure technical necessities may have played an important role in the accomplishment of this change. Moreover, as the chief aim of the artist was not to obtain a naturalistic representation of the lion's face, but a demonic image of fearfulness and hideousness, so the introduction into his creation of such features from other beings, and especially the preeminently hideous serpents would be very natural. And indeed we find that not only the primitive gorgoneia of the amphora from Melos and the Louvre-vase remind us of a huge serpent's head by their unusually large mouth, typical for the early gorgoneia and the peculiar shape of their upper jaw, but we find reminiscences of a serpent even in such developed

1. Cf. B. Head « Guide » pl. 9, 28 ; J. Martha » L'art Etrusque » p. 310 fig. 208.

archaic examples, as the architectural gorgoneion from the Akropolis <sup>1</sup>.

\*  
\* \*

With respect to this new phase in the evolution of the phobos-head, and the date at which the momentous change from animal to human features took place, much valuable evidence is afforded by the early bronze shield from Crete (Perrot et Chipiez *Hist de l'art etc. t. vii, fig. 19, 20*), which shows in the middle an embossed lion's head instead of a gorgoneion, the usual apotropaic shield-device in archaic art <sup>2</sup>. A very interesting peculiarity, of this shield decoration is that instead of the conventional lion's mask in low relief, we see here an expressive all round modelled head with open mouth strongly projecting with its neck from the background of the shield. This head in the round so inconsistent with the relief technique, and which constitutes especially an almost impracticable task for hammered work in metal, and is moreover quite unfit for the particular use as numbo of a shield, proves the truth of my opinion that for the early artist the most effective apotropaic feature of the wild animal's head was the grimace of the open mouth, and that consequently he was not likely at all to be satisfied with the conventional mouthless mask which is the facing lion's head adapted to relief. So the transformation of the lion's head into the human gorgoneion was very natural to follow from this point of view as an implied necessity.

As the Cretan shield is unquestionably earlier than any extant gorgoneion <sup>3</sup>, it is to be considered as the terminus

1. Roscher's *Lexicon der Myth.* p. 1716 (figure above).

2. Gerhard *Gr. Vas.* pl. 1, 107, 195-6, 211-12; *J. H. Studies* 1884, pl. 40 and 41; Furtwaengler «*Die antiken Gemmen*» pl. xxii, 47, 55; Roscher's *Lex. d. Myth.* «*Phobos*» fig. 4 and 7.

3. It is assigned to the end of the eighth century (Perrot, *loc. cit.*).

post quem for the formation of the phobos-head. For we can hardly believe that the artist of the shield would have undertaken so a difficult performance, if he knew the flat gorgoneion mask. And this is strongly in favor of the opinion that the gorgoneion did not practically exist as a type in Greek art at a period earlier than the 8<sup>th</sup> century (see A. Furtwängler in Roscher's Lexikon p. 1701-1703), despite its mention by Homer as adorning the aegis of Zeus<sup>1</sup>, and the shield of Agamemnon<sup>2</sup>, on the authority of which Homeric verses Profs. Milchhöfer (Arch. Zeit. 1881 p. 285-286) and Helbig (Das Homerische Epos, p. 388) admitted the existence of the gorgoneion as an art-type in Homeric times. As however Prof. Furtwängler has amply demonstrated, those verses in their vague expressions fail entirely to imply the existence of real objects and designs, and there are furthermore strong reasons against their genuineness, which induced the Professor to declare them as subsequent interpolations of the seventh century, an opinion expressed and largely adopted by the modern commentators of Homer<sup>3</sup>.

But if the gorgoneion was really derived from the demonic lion's head, it would be of course very natural to expect to find the main features of the grimacing lion's

1. Ilias, V (E) v. 738 sqq.

ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετ' αἰγίδα θυσανόεσσαν  
δεινήν, ἣν περὶ μὲν πάντη φόβος ἔστεφάνωται,  
ἐν δ' ἔρις, ἐν δ' ἀλκή, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκή,  
ἐν δέ τε Γοργεῖ κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου·  
δεινὴ τε σμερδνὴ τε, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

2. Ilias, XI (Δ) v. 34 sqq.

ἐν δέ οἱ ὀμφοιοὶ ἦσαν εἰκοσι κασιτέροιο  
λευκοί, ἐν δὲ μέσοισιν ἔην μέλανος κυάνιο·  
τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργῶ βλοσυρῶπις ἔστεφάνωτο  
δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ Δεῖμός τε Φόβος τε.

3. See K. F. Ameis-Hentze, Homer's Ilias, Anhang II, p. 64-65; IV, p. 54-55.



head in the first conception of the type. And indeed the motive of the open mouth with the protruded tongue, the strong animal jaws with the terrible sets of teeth, and the lion's mane are all present in the acknowledged earliest known representations of the type, the shield-device of the amphora from Melos and the figure of the pinax from Camirus (J. H. Studies 1885 pl. LIX). It is true that the jaws in these earliest examples are by far not so wide open as in the demonic lions' heads known from coins and vases of the archaic period as well as from Oriental monuments, and that this motive fully developed appears first in the gorgoneia of the seventh century. In my opinion, however, it would be a mistake to infer therefore that the motive of the open mouth was subsequently applied to the gorgoneion and that the earliest conception of the type was a rather pure human face almost entirely devoid of any grimace, something like the mask represented on the electron coin B. Head «Guide» pl. I, 4<sup>1</sup>; for the display of

1. A. Milchhöfer Arch. Zeit. 1881 p. 290. W. Helbig «Das Homerische Epos» p. 389-90.

This electron coin—every possible fluctuation in his date between seventh and sixth centuries taken into account—is on one hand considerably later than the amphora from Melos with the gorgoneion, and on the other earlier than many archaic gorgoneia with animal features and attributes. This anomalous occurrence, however, of a plain face gorgoneion on a coin belonging to a period before and after which the gorgoneion types are characterized by more or less monstrous features, may be explained by the hypothesis that the mask occurring on this coin is not a pure apotropaion but rather a personification of the moon, which the ancients, we are told, conceived indeed in this way (Clemens, Alexandr. Stromat. V, p. 676, ed. Potter or in Migne's Patrol. tom. 9, p. 80: «Καὶ Ἐπιγένης ἐν τῷ Περὶ τῆς Ὀρφείως ποιήσεως τὰ ἰδιάζοντα παρ' Ὀρφεῖ ἐκτιθέμενός φησι. . . . καὶ γοργόνιον τὴν σελήνην διὰ τὸ ἐν αὐτῇ πρόσωπον», cf. F. Creuzer Symbolik and Myth (1836) I, p. 288, and R. Gaedechens in Ersch und Gruber Encyclopädie Sect. I, vol. 74, p. 400). And it is perhaps not without significance that this plain gorgoneion face occurs just as a numismatic type; for we would expect to meet with a representation of the moon on a coin even of the earliest period.

the fearful teeth and the protruded tongue are unmistakable proofs of the presence of the motive in those earliest examples, whereas the absence of a wide opening of the mouth was due to the inability of the primitive artist to cope with the technical difficulties resulting from a strong mouth gap.

In favor of such a monstrous conception of the first gorgoneion type seem to be also the earliest literary evidence the Homeric poems. The verses (Ilias V, v. 741-742) speak of the «γοργεῖη κεφαλῆ» as the head of a dreadful monster «δεινοῖο πελώρου», to which evidently the really monstrous and strongly animal mask of the amphora from Melos fits much better than the more pathetic than aggressive looking purely human gorgoneion of the electron coin above referred to. And it is further to be remarked that the above Homeric expression is more binding for those who admit the respective verses to be original parts of the poem and not several centuries later additions.

In my opinion the post-Homeric author of the Homeric verses (Il. V, 739-742 and Il. XI, 36-37) that introduce in the decoration the gorgoneion combined with φόβος, ἔρις, ἀλκή and ἰωκή on the aegis of Zeus, and with Δεῖμος and Φόβος on the shield of Agamemnon respectively, is likely to have had before his eyes, either objects decorated with a large gorgoneion only, like the shields represented on archaic monuments<sup>1</sup>, or such on which the central gorgoneion is flanked, on two or more sides, by wild lion and panther-like animals as on the vase, Gerhard Gr. Vas. pl. CCXI, CCXII; it being very natural for the imagination of a poet to supply with apotropaic names and even to raise to apotropaic personifications the figures of wild animals, which so frequently occurring on early monuments, were, as we

1. J. H. Studies 1884, pl. XL, XLI. Gerhard Gr. Vas. pls. 1, 107, 195, 211. Furtwängler «Die antiken Gemmen» pl. XXII 47, 55, pl. XXIII 39 etc.

are going to show, apotropaic in character. But it may be also that he had in his mind real objects, upon which those ideas, or at least the two last named Δεῖμος and Φόβος, were represented as half anthropomorphous beings, like the demons familiar in Oriental art.

This brings us back to the lion-headed figure of Phobos adorning the shield of Agamemnon on the Kypsele, which failed not to suggest the idea that similar demonic figures were probably represented on the hero's Homeric shield. And there seemed to be no more room for doubt as to the existence of such a Phobos-type in Greek art, when a lion-headed demonic figure represented on an archaic vase in the Louvre (Musée Napoléon, III, pl. LIX), perfectly answering the description of Pausanias, was identified as Phobos by Prof. A. Milchhöfer, (Arch. Zeit. 1881 p. 286) and later a similar figure was recognized by Dr. Imhoof-Blumer («Mon. gr.» p. 242, No 71) on an archaic electron stater of Cyzicus, (B. Head, Hist. num. fig. 276, and Greenfell The electrum staters of Cyzicus pl. III No 7).

Although there is much difference of opinion with respect to the interpretation of these latter lion-headed figures, which Prof. Furtwängler (Die antiken Gemmen, III, p. 100) would identify with the demon of the death, other archaeologists connect with the Pre-Hellenic cults<sup>1</sup>, while Mr. L. Deubner (Athen. Mitth. 1902 p. 253-264) sees in the breast-plate of the Louvre figure as relating to the «φόβος καθοπλισμένος» of the Papyrus of Leiden (A. Dieterich, «Abraxas» p. 19 v. 90 sqq.)<sup>2</sup> a strong argument in favor of their original interpretation as Phobos—one seems, however, safe to be inferred, both from the extremely rare occurrence of these demonic figures in early art, and the

1. See A. B. Cook in J. H. Studies 1894 p. 117. A. Milani «Studi e materiali» vol. II p. 72, 81, fig. 253, 266.

2. Quoted in L. Deubner «Phobos» Athen. Mitth. 1902 p. 253.

marked disagreement of the modern archaeologists about their meaning, that these figures of evidently Oriental origin never formed a fixed type in Greek art, but, if they were ever used to represent mythological personifications as Phobos, Ker, etc., it was probably their general apotropaic character that constituted their only qualification for these various uses. And so far the preeminently apotropaic character of these figures — which is also unmistakably manifest in such earlier Oriental examples of the type as the middle figure of the Assyrian talismanic bronze tablet, Perrot et Chipiez Hist. II, fig. 162, and the rock-sculpture of Jasili-Kaia, Perrot et Chipiez IV, fig. 316 — is unquestionable, they afford valuable evidence in favor of our theory of the origin of the gorgoneion as showing most clearly the combination of human and animal features in a type of identical meaning and use with the gorgoneion.

As regards now the particular case of the Kypsele-figure, it is hardly conceivable why the artist failed to use for his purpose the « γοργεῖν κεφαλή », that dominating figure of the Homeric shield of Agamemnon — which he probably had in his mind — but selected instead of it the secondary and rather vague Phobos of the same shield description, which he arbitrarily represented as a lion-headed Oriental demon. This could hardly be explained by Prof. Furtwaengler's hypothesis (Roscher, Lex. d. Myth. p. 1702), that the gorgoneion mask may have been to the artist of the Kypsele far less familiar than the figures of the Oriental demons, when it is considered: (1) that, as the Professor himself admits (op. cit. p. 1707), the Ker represented on the Kypsele had evidently a gorgoneion head and probably the Eris of the same monument, too<sup>1</sup>, (2) that the

1. Pausanias V, 19, 2 and 6.

introduction of the human features into the apotropaic head must have taken place at least as early as the date of the amphora from Melos i. e. some two centuries earlier than the date of the Kypsele, and (3) that we possess plenty of developed gorgoneia of Greek and even Etruscan origin, a considerable proportion of them occurring as shield-devices on vases, which are still considerably earlier than the middle of the sixth century to which the chest of Kypselus belongs; whereas no such lion-headed figure is known as shield-device from ancient monuments, especially vase-paintings that afford analogies for most of the subjects and types represented on the Kypsele.

This selection of the lion-headed figure by the artist of the Kypsele becomes still more puzzling, if we take into account, that Phobos was a god with the ancients the son of Ares according to Homer<sup>1</sup> and Hesiod<sup>2</sup>, and had even a shrine dedicated to him in Sparta (Plutarch., Kleomenes, 8), which all tend to show that the purely anthropomorphic hypostasis of the god is likely to have been established at least as early as the sixth century. This seems to be also Prof. Furtwängler's opinion in the matter, who would interpret as Phobos a purely human figure, but for a pair of wings, represented in the usual running schema on an archaic engraved gem<sup>3</sup>. Moreover the only ancient literary evidence about the figure of Phobos, the comic fragment quoted in Sextus<sup>4</sup> according to which he is « ἀμορ-

1. Ilias XIII (N) v. 298 sqq.

Ἄρης πόλεμόν δε μέτεισιν  
τῷ δὲ Φόβος φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀταρβῆς  
ἔσπετο.

2. Theogonie v. 933 sqq.

Αὐτὰρ Ἄρηϊ  
ἰννοτόρῳ Κυνθέρεια Φόβον καὶ Δεῖμον ἔτιζεν.

3. A. Furtwaengler « Die antiken Gemmen » p. 100 taf. VI, 61.

4. Sextus Empiricus. IX. 188. A. Meinecke. Fragm. com. graec IV, p. 688, No 339.

φότατος τὴν ὄψιν· πάντων ἐλάχιστον τοῦ καλοῦ μετέχων θεός», indicates an exceedingly ugly but otherwise purely anthropomorphic face. And to this description fits perfectly the big head with the long beard, which occurs as shield device on an archaic vase, Gerhard Gr. Vas. CCLVIII, and about the interpretation of which as Phobos I have not the slightest doubt<sup>1</sup>.

I think, however, that the ancients discriminated between Phobos the god and phobos the apotropaion, the terrifying object and there probably is where the whole trouble rests. So when we read in Hesiods «Ἄσπις Ἡρακλέους» v. 144<sup>2</sup>, that in the centre was represented a «φόβος δράκοντος», or even according to the other version «φόβος ἀδάμαντος», we have no difficulty to understand it as a terrifying image of a serpent or an apotropaion-mask of steel, and in neither case can the expression have any connection with Phobos the god<sup>3</sup>. On account, now, of the fact that

1. There are strong discrepancies between this head and the Silenos-type.

2. Ἐν μέσῳ δὲ δράκοντος ἔην φόβος οὔτι φατειός.

3. The former version «φόβος δράκοντος» is adopted by Prof. Furtwängler — it is also adhered to by J. Six «de Gorgone» p. 91 note — who says in Roscher's Lex. d. Myth. p. 1703 note: «Die Ἄσπις Ἡρακλέους (v. 144 ff.) beschreibt eine Schlange als Mitte des Schildes (nicht Phobos wie man gemeint hat)». So far as, however, the word φόβος of the Hesiodic text cannot be ignored, the only way of conciliating it with such an interpretation is to consider this «φόβος» as synonymous with apotropaion. And in my opinion that the author of the Ἄσπις Ἡρακλέους said «φόβος δράκοντος» instead of the plain «δράκων» is not a matter of mere poetical expression. He wanted to make it clear that the snake was not represented on the shield as a pictorial design or a low relief, a usual decoration illustrated by numerous examples on painted vases of the archaic period\*, but that a plastic snake's head and neck projected from the numbo of the shield, as we see in the profile representations of shields on the archaic vases in Gerhard, Gr. Vas. pl. CXVII and more especially pl. CCVIII, and which with its mouth wide open constituted indeed an ex-

\* Gerhard, Gr. Vas. pls. V, XX, XCV-VI, CXVII 2, CXIX-XX 4, CXXX, CLXVII, CXCIX, CCXXI-II, CCXXVIII.

Pausanias descriptions are sometimes very vague and sketchy, and that subsequent additions and errors at the hands of the copyists are of not uncommon occurrence in the MSS., I would venture to suggest as a possible explanation that what Pausanias saw on the Kypsele was probably not a lion-headed figure of the god Phobos, but a mere «φόβος λέοντος» i. e. an apotropaion consisting of a lion's head or rather an apotropaic mask of a leonine aspect like the phobos-gorgoneion of the amphora from Melos and the Louvre-vase, when the description of Pausanias would seem to be in perfect accordance with the monuments upon which, beside the bronze shield from Crete with its conspicuous lion's head, plenty of monstrous gorgoneia are to be met with as shield devices, but no lion-headed figures. Moreover any of these latter figures of the Louvre-vase, or the stater of Cyzicus though constituting a very appropriate device to fill the round space of a shield, is by no means likely to have been what Pausanias saw on the Kypsele, for it is, with its comparatively small head and the glance of its profile head turned away from the spectator, far from being a really frightful object, and could therefore hardly inspire or justify the respective epigram<sup>1</sup>. On

ceedingly terrifying sight. And this purely apotropaic device is a «φόβος δράκοντος», not a «δράκων». This use of plastic phoboi on real shields (the phobos of a lion is met with on the bronze shield from Crete above referred to) may have been much more in fashion in primitive times than can be inferred from the rare occurrence of this motive on vase paintings. That as a rule the whole crooked figure of a snake appears in the usual facing representations of shields on vases designed in a way indicating a low relief work, may be largely due to the inability of the vasepainters of adequately rendering a facing snake's head with large mouth gap, and is a conventionality analogous to that other one according to which the same vasepainters, for the same reason, substituted two symmetrical crossing crests in the facing representations of helmets for the single one which in reality extended from front to back. Such practices of the early artists are evidently corroborating our theory of the formation of the gorgoneion.

1. Οὔτος φόβος ἐστὶ βροτῶν. Paus. V, 19, 4.

the contrary the inscription is perfectly adapted to the large gorgoneion of the Louvre vase, which fills the whole available surface and with its really horrible grimace and terrifying glance persistently looks at the beholder.

That the word φόβος was used indeed by the ancients in the sense of apotropaion, is shown by several lamps of terra-cotta found in Greece (Athen. Mitth. 1902, p. 253-264, and American Journal of Arch. 1903 p. 344) upon which the inscription «Φόβος» appears above a figure of bear. Further as in the case of the Ἄσπις Ἡρακλέους (v. 144) the meaning of apotropaion seems to be the only adapted even for the φόβος of the Homeric aegis of Zeus II. V (E) v. 739:

ἦν περὶ μὲν πάντη φόβος ἔστεφάνωται,

if the attempt to have those Homeric descriptions connected in some way with concrete objects is warranted. For aside from the «ἔστεφάνωται» which can hardly apply to a single figure, when this figure is certainly not the central one in the decoration, but the «περὶ πάντη» dispels any doubt about the conception of φόβος as a continuous ornament like the triplax running around the border of the aegis or an object repeated all round. Thus the only intelligible interpretation of that Homeric verse would be, I think, «an apotropaion was repeated around the aegis (like a wreath)». And the apotropaion in this case could be either a «φόβος δράκοντος», as in the Ἄσπις Ἡρακλέους, and mean the snakes of the aegis — if this transformation of the original θύσανοι had been already effected when the author of those Homeric verses lived — or the φόβος may have been intended for lion's heads and other apotropaic masks represented around the central gorgoneion, a decoration analogous to that of the gold disc from the Crim (Ant. du Bosphore Cimmérien III, pl. XXV) or the basis of the bronze



candelabrum from Crotona (J. Martha, *L'art Etrusque* p. 531 fig. 368).

\*  
\* \*

When the pure phobos-head was developed from the animal archetype into a distinctly human appearance, probably not earlier than the eighth century, it naturally began to supplant gradually the animal heads in the various demonic and apotropaic conceptions male as well as female, the most prominent among them and the only one of a lasting character in Greek art, being the figure of the mythological Gorgon Medusa from whom it is supposed to derive its usual name of Gorgoneion. This would, however, in no way imply that the apotropaic head originated as part of the figure intended to represent the mythological person of Gorgon.

It is very interesting to remark in this connection that the stereotyped interpretations of «γοργόνειον» or «γοργεῖον» given by the ancient lexicographers<sup>1</sup> is: προσωπεῖον (τραγικὸν) φόβητρον, μορμολύκειον = mask, tragic or fearful, and bugbear, and no mention whatever is made of its connection

1. Pollux, *Onomast* X, 167:

Ἐκ δὲ τῶν σκευῶν ἔστω καὶ προσωπεῖον καὶ μορμολύκειον καὶ γοργεῖον καὶ προσωπίς.

Hesychius, *Lexicon*:

Γοργεῖα· προσωπεῖα.

Suidas, *Lex.*:

Γοργόνειον ἀντὶ τοῦ προσωπεῖον.

Γοργία παρὰ Δωριεῦσι τὰ τῶν ὑποκριτῶν προσωπεῖα τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ὑποκριτῶν.

Γοργός ἀντὶ τοῦ φοβερός.

Zonaras, *Lex.*:

Γοργός· ταχύς...οἱ Ἀττικοὶ δὲ γοργὸν οὐ τὸν πρακτικὸν καὶ κεινημένον λέγουσι ἀλλὰ τὸ φοβερόν.

*Etymologicum Magnum*:

Γοργεῖα τὰ τραγικὰ προσωπεῖα· ἔνιοι μορμολύκεια.

with the person of Gorgon. On the contrary one among them, Hesychius<sup>1</sup> (between third and seventh centuries A. D.) goes even so far as to assert that the «γοργεῖη κεφαλὴ» of Homer meant simply a dreadful head and that Hesiod by mistake derived it from Γοργώ, whereupon he invented the myth about Perseus and the Gorgons. We do not intend to attach much weight to this testimony of Hesychius, his opinion is nevertheless, very valuable to us inasmuch as it shows that our doubts as to the original connection of the gorgoneion with the Gorgons were shared also by ancient grammarians who considered the matter from a quite different point of view.

But the original phobos-head or gorgoneion in order to be adapted to the particular uses above enumerated underwent necessarily various modifications that resulted in the Gorgon-head of the archaic times or Gorgoneion in the narrower sense of the word, a face more human and feminine in appearance as distinguished from the phobos-masks of the purely apotropaic use, which latter retained more of the animal features and the wild expression. And so far the division of the early gorgoneia into the pure phobos-masks and those representing the «γοργεῖη κεφαλὴ» (see O. Höfer in Roscher's Lex. «Phobos») may be theoretically perfectly right. As however the phobos-mask, despite those modifications, implied by its various uses remained to a great extent sexless, as it originally was, so is the distinction not always feasible in the praxis, as sex is not a safe basis for a classification of the early specimens. At any rate the beard is unquestionably not to be relied upon as a characteristic of sex. Thus e. g. the two

1. Hesychius, Lexicon :

Γοργεῖην κεφαλὴν· οὐ τὴν Γοργόνα ἐκληπτόεν, ἀλλὰ γοργότητά τινα καὶ φόβητρον· Ἡσίοδος δὲ πλανηθεὶς ἀνέπλασεν ἐκ τούτων τὰ περὶ τὸν Περσέα, ὅτι ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν Γοργόνος.

gorgoneia appearing as shield-devices on the chariot from Monteleone (pl. I) differ from one another in this respect, the one in the front being provided with a beard, while that of the side relief is beardless. They are, however, similar to one another in every other respect, which could hardly be the case, if they were intended to represent different sexes. So, further, the gorgoneion head of the unmistakably male figure of the bronze plate from Orvieto (Arch. Zeit. 1877 Taf. 11) is beardless. And the way in which the beard of the gorgoneion, contrarily to other undoubtedly male masks<sup>1</sup>, leaves as a rule the lower jaw and the chin bare and emerges from the neck below, is another proof that it is rather to be considered as the original mane of the lion's head<sup>2</sup>, from which the gorgoneion was derived, and consequently not necessarily indicative of male sex.

Further it would appear that our theory of the animal origin of the gorgoneion is strongly supported by those various demonic figures with the gorgoneion-head; for—to judge from analogies—so far as the figures are represented strangling or otherwise connected with wild animals, (lions as a rule)<sup>3</sup>, their relation to these animals may be of so intimate a character as that existing between Herakles and the lion; so much the more as many among them show

1. Cf. especially the early Egyptian masks in E. Prisse d'Avenues, *Hist d l'art Égyptien*, II, pl. 25; Lepsius «*Denkmäler*» I, Taf. 108, 2.

2. Prof. A. Milchhöfer expresses the same opinion (Arch. Zeit. 1881, p. 291, note 1); he thinks, however, that the beard was a subsequent addition of the archaic period intended to render the appearance of the gorgoneion more fearful. Prof. Furtwängler on the other side, though admitting that the beard is to be met with on unquestionably female Gorgon-figures as well (in Roscher p. 1707) regards it nevertheless as derived from some as yet unknown male prototype of the gorgoneion.

3. See e. g. the figures: Arch. Zeit. 1877 pl. 11; Micali *Mon. per servire tav.* XXVII, 5 or Brunn-Bruckmann's «*Denkmäler*» Taf. 588; J. H. *Studies* 1885, pl. LIX.

strong reminiscences of the lion's skin in which Herakles is clad<sup>1</sup>. It is also probable that these figures were originally animal-headed<sup>2</sup>, and that, when their face became finally purely human, the animals were given to them as accessories in order to clearly indicate their true character and origin.

\*  
\* \*

A more or less apparent similarity between some archaic gorgoneia and representations of the god Bes led archaeologists to the belief that the former mask was derived from the Phoinico-Chyprian conception of that originally Egyptian god<sup>3</sup>. A close comparison, however, of the early gorgoneia with images of the Phoinician Bes<sup>4</sup> shows that, despite any apparent similarity, the gorgoneion is essentially different from the Bes-type and could hardly be derived from it. Thus Bes may be called, as Mr. Heuzey very right remarks<sup>5</sup>, «la plus antique des caricatures populaires»; whereas the gorgoneion is, I think, anything but a caricature. Caricature practically consists in an excess of realism, and indeed the images of Bes are characterized

1. Cf especially the gorgoneion of the figure Arch Zeit. 1877 pl. 11 — of which E. Körte says (op. cit. p. 110): «Das Haar erinnert an die Mähne eines wilden Thieres» — and other examples quoted and discussed by Dr. Körte (op. cit. p. 110-118) with regard to the old theory connecting this demonic type with the early foreign conceptions of Herakles.

2. This may be inferred from such animal-headed figures as those of the Louvre vase (see above p. 15), the stater of Cyzicus (see above p. 15), the so-called Anubis vase etc., but especially the unquestionable Gorgon of the red-figured vase in Gerhard Gr. Vas. pl. LXXXIX.

3. L. Heuzey «Papposilene et le dieu Bes» in Bull. corresp hell. 1884 p. 161 ff; cf. also A. Milchhöfer Arch. Zeit 1881 p. 289; J Six «De Gorgone» p. 95.

4. Perrot et Chipiez Hist. III, figs. 21, 22, 279, 287, 295, 296, 418; E Babelon «Les Perses Achemenides» pl. VIII, 21.

5. Op. cit. p. 161-162.

by an unusually corpulent figure and a chubby face<sup>1</sup>, which is only an uneven exaggeration of physical growth, a difformity not very uncommon in reality. Realism seems however not to be the basis of the gorgoneion. There are, to be sure, amongst the archaic gorgoneia the varieties with the full cheeks<sup>2</sup>, but no gorgoneion, so far as I am aware, can be conceived as an exaggeration of plumpness and physical difformity<sup>3</sup>. And the truth of this assertion seems to be confirmed also by the fact that there was nothing in the way for the art of the finest period, when the gorgoneion had lost a great deal of its significance as apotropaion, to elaborate out of it a beautiful ideal head.

What constitutes the characteristic peculiarity of the gorgoneion-mask, distinguishing it from the Phoinician and the Egyptian Bes-types as well as from any other early mask, are its terrifying features and motives which, in my opinion, are not subsequent additions, as has been maintained<sup>4</sup>, but existed already in the original animal conception of the phobos-head before the introduction of the human face. And in the light of this theory the later idealization of the gorgoneion appears a very natural result of a continuous process of purification. But this last phase of the evolution of the gorgoneion remains a strange inconsistency of Greek art, if we admit that this latter began the development of the gorgoneion in a quite preposterous way by transforming into a moustrous appearance, through the addition of animal features and motives, an already developed purely human mask. And I do not believe

1. Perrot et Chipiez Hist III, fig. 287 and 418.

2. See e. g. the gorgoneion from the Akropolis in Roscher's *Lex d. Myth.* p. 1716.

3. This contrast is still greater between the respective figures of Gorgon and Bes.

4. A. Milchhöfer *Arch. Zeit.* 1881 p. 289; W. Helbig «Das homer Epos» p. 389-90, 2<sup>te</sup> Auflage.

it is a rational method of research, when ignoring entirely the law of evolution in art, we regard that the motives for the various changes in the development of the art-types are to be sought in the various not seldom untrustworthy versions of the respective myths.

While denying any connection of the gorgoneion with Bes, Prof. Furtwaengler (Roscher's *Lex* p. 1705) expresses the opinion that the mask was introduced into Greece from North-Syria, in the Hittite inscriptions of which hieroglyphs are to be seen representing human heads sometimes with tongue protruded<sup>1</sup>. So long as, however, this theory is not corroborated by other facts, I do not believe that it will be able to hold its own against any averse criticism. So it could be remarked in the first place that none of the Hittite heads has a terrifying expression, but all are evidently intended for caricatures, and this character is manifest even in those with the protruding tongue, this latter projecting horizontally without opening or grimace in an unmistakably mocking way. But what renders still more obvious the difference between the Hittite heads and the early gorgoneia is the absolute lack of bestiality from the former, manifested in a marked way in their abnormally big and projecting noses that are in a striking contrast to the typical flat snub-nose of the gorgoneion, a characteristic of bestiality, common to the comic conceptions of Bes and Silenos as well. It is also noticeable that among the various heads of animals which are of a frequent occurrence in those Syro-Hittite hieroglyphs, no heads of lions or other wild beasts are so far to be seen, but only peaceful animals are represented, which seems to be in accordance with the comic character of the human faces.

1. *Trans. of Soc. of Bibl. arch* 7, pl. 3, stone from Djerabis: Wright «Hittite empire» plates; L. Messerschmidt «*Corpus inscriptionum Hittiticarum and Nachtrag*».

Moreover as those Hittite heads are generally represented in profile, and so far there is no evidence that they reproduce objects in the round or relief masks, but are to be taken at their face value as mere outlines, it is hardly conceivable how they served as models for the gorgoneion; when the Greek artist could not find in them the prototype of his terrifying grimace and he had still to overcome for himself all the technical difficulties — enormously great indeed for a primitive artist — that lie between the mere profile outline and the fully developed facing representation of a mask<sup>1</sup>.

But it is, I think, useless to try to derive the gorgoneion from this or that human mask which may be found represented on the early monuments of Asia or Egypt, when it is obvious that such an attempt is foredoomed to certain failure. It makes, I think, little difference if the shield-device of the amphora from Melos or even that of the Louvre-vase are to be called gorgoneia or not, and even if a more appropriate name for the bearded examples of the mask is that of «phobos». I do not believe that the question is about names but about art-types. When we have a large sequence of apparently apotropaic mask-designs all occurring as shield-devices, which beginning with the amphora from Melos, the earliest example, cover the whole archaic period, and when we find that all the more essential features and peculiarities which are to be remark-

1. More affinities are to be noticed between the Hittite heads and the Phoinician Bes; for besides the comic character common to both conceptions a very peculiar feature of the Bes type the upright feathers constituting his headdress are apparently adorning some of the Hittite heads also. And this would qualify the Chyprian Bes for the role of a connecting link in a theory which derives the Greek gorgoneion from the Syro-Hittite art. But it may be also that what constitutes the headdress of the Hittite masks are not feathers, but rather long animal ears, when some connection of these human heads with the heads of hare and ass occurring also in the same inscriptions, is not impossible.

ed in these masks as goggle eyes, large open mouth, protruded tongue, strong jaws, big animal teeth, flat nose, appear almost all more or less conspicuously, in every particular specimen, that other more external and unessential characteristics as beard and horns are also to be met with all over the whole group, though they are not present in every particular example, and that finally, besides the round shape common to all, they are all characterized by the same frightful expression, there can be, I think, not the slightest doubt that these masks are to be considered as representing only varieties of the same type, corresponding to the various stages of a continuous and gradual development.

This type as illustrated by its earlier known example, the shield-device of the amphora from Melos or the more unquestionable design of the Louvre-vase, is imbued with animal features or rather is practically a wild and demonic animal's head adapted to human form. And this tendency of reconciling the combined appearance and character of wild and hideous creatures, and especially the lion, with the human face has been indeed — as we have shown above and an examination of the monuments makes evident<sup>1</sup> — the leading motive throughout the evolution of the gorgoneion type, since its first appearance, with an ultimate result the complete disappearance of every thing animal and fearful from the mask. It necessarily follows therefore that the models for the masks of the amphora from Melos and the Louvre-vase, must have been less human and more animal than these latter examples actually are. And if we are compelled to admit that the primitive Greek artist of the eighth century could not conceive and execute successfully such a momentous artistic task as the combination of animal and human features in a face unquestionably is,

1. See e. g. the plates in J. Six's «De Gorgone» or the selection of the great Dictionaries of Greek antiquities.



without the influence and help of foreign models, his models cannot have been more developed in that line than his own productions are, and consequently such more or less purely human conceptions, as the Phoenician, Hittite, and Egyptian masks above referred to are, can in no way be considered as the probable prototypes of the Greek apotropaic mask, even if the evolution of this latter were to begin with the archaic Gorgon-head. On the contrary the idea for his phobos-head is very likely to have received the Greek artist from the Assyrian art, and his models must have been the Assyrian demons in the artistic conception of which a frightfully grimacing lion's head has served as basis for the fusion of the animal and human figures<sup>1</sup>, and more especially such faces as that of the bronze statuette (Perrot, *op. cit.* fig. 222) which displays all the motives and features of monstrosity, characteristic of the earliest types of the gorgoneion.

That the face of this Assyrian talismanic statuette closely resembles a gorgoneion has been recognized also by M. J. Six «*De Gorgone*» p. 94. Strangely enough, however, he fails to see any connection between it and the Greek gorgoneion, although the monstrous design of the amphora from Melos with its strongly animal features is heading the reproductions of early gorgoneia in his plates. This tends to show, in my opinion, that it is rather a mistake to identify art-types with names derived from, or in some way connected with, myths. If the apotropaic masks of Greek art, now generally called gorgoneia, were known instead by some other synonymous ancient term as: «*φόβητρον*», «*μορμολύκειον*», I think there would be a general tendency to regard as the only natural prototype of such a phobos head or bugbear the head of a wild beast or hideous snake,

1 Perrot et Chipiez, «*Hist. de l'art*» t. II, fig. 6, 7, 161, 162, 222.

these living embodiments and sources of frightfulness, which are anterior to any analogous conception in art. And so far Levezow<sup>1</sup> was very right in his attempt to derive the gorgoneion from an animal's head. But owing to the same misleading influence of the theory that recognizes the mythological connections of the gorgoneion as a fundamental condition, he directed his attention to those tales of the ancient writers quoted in Pausanias (II, 21, 6), Pliny (Hist. nat. VI, XXXVI) and Athenaeus (Deipnosoph. V, 64), according to which the «γοργόνες» were «ἄγροιαὶ γυναῖκες» or a kind of ugly animals the face covered with long hair, inhabiting the desert of Libya, and he conjectured that to these tales may have given rise the first encounter by some Greek islander of apes in the wild coasts of Africa. From the scalp of such a monkey, which he may have brought back to his native country as a trophy, was developed the gorgoneion according to Levezow's opinion (op. cit. p. 145). It is in expressing his disapproval of that theory that M. Six<sup>2</sup> makes the very enlightened remark that, if the idea of an animal origin of the gorgoneion were to be entertained at all, then the snake's head is more likely to have been the prototype of the gorgoneion, in as much as it figures on the Hesiodic shield of Herakles in the place later assigned as a rule to a gorgoneion, and constitutes also a frequent attribut of the mask. It is true that M. Six himself did not attach much weight to his own remark, probably because it completely disregards the myth. But as we told above, the earliest monstrous examples of the gorgoneion display unmistakable motives of the snake's face, and as both the monuments<sup>3</sup> and the literary evidence show, the predecessors of

1. «Die Entwicklung des Gorgonen-Ideals» in Abh. d. kön. preuss. Akad. d. Wiss. hist. phil. Kl. 1832, p. 137 sqq.

2. «De Gorgone» p. 91.

3. Perrot et Chipiez, Hist. VII, 19, 20; Gerhard, Gr. Vas. pl. CCVIII.

the gorgoneion in its most characteristic use as shield-device were just what we claim to have been its ancestors in art-evolution, i. e. the apotropaic heads of lion and snake<sup>1</sup>. And the combined use of these latter in the formation of the gorgoneion is quasi symbolized in the snake's heads in which sometimes terminate the conventional curls of the lion's mane in early gorgoneia<sup>2</sup>.

\*  
\* \*

But the connection of the gorgoneion with the demonic figures and apotropaic conceptions of the Assyrian art, as well as the present theory of its animal origin rest on a basis by far more broad and safe than that afforded by the mere similarities which may be noticed between single Greek and Assyrian representations and types. They are founded on the whole decorative system of the early Greek art in which the wild animals and especially the lion play the most important role, and which, as a comparison of Greek with Assyrian monuments shows, the Greeks are not unlikely to have borrowed almost in its entirety from the Assyrian art. Yet it would be a grave mistake to assume that the early Greek artist copied mechanically dead schemes from his Oriental models in order to adorn the surface of his various products. The fact that these schemes lost probably with the time any original meaning and became purely decorative, that is meaningless, and finally completely disappeared, is not a proof that they were equally meaningless when first introduced into Greek art. Their meaning may have been the same with which they were

1. See e. g. the gorgoneion from Sparta in Roscher's *Lex. d. Myth.* p. 1716.

2. Cf. the conventional rendering of the lion's mane in P. Hartwig «*Meisterschalen*» (1893) pl. XXII.

used in the Assyrian art, or it may be also that they were adopted as adequate artistic types to be applied to a similar symbolism already existing in Greece. And if the long processions of lions and other animal schemes occurring on early vases and decorative bronzes cannot afford a clue with regard to the interpretation of these figures, and are even to be considered to a great extent as devoid of any meaning, we fortunately possess a class of ancient monuments, of a character almost excluding a meaningless device, namely the coins, in the earliest issues of which wild and demonic animal types and especially terribly grimacing lions and lions' heads are of a very frequent occurrence.

When we remark that the main motives of animal decoration in which the lion is the only or the chief actor are met with on these coins, it is, I think, a mistake to ignore this fact and try to interpret the respective numismatic types quite independently from their connection with the corresponding system of decoration and the underlying meaning. And in this latter view I feel strongly encouraged by the apparently irreconcilable diversity of opinion concerning the interpretation of this widely used earliest numismatic type the lion, and by the fact that none of these theories does apply to all the particular cases.

Of these earliest electron and silver coins upon which a lion's head with open mouth, or part or the whole figure of a lion, is represented, some are attributed to Lydia, others to Miletus, Samos, Smyrna, Lesbos, and there are still others so far considered as uncertain<sup>1</sup>. Although most of these local attributions are only conjectural—there being no inscriptions on these primitive coins—the possibility, however, of all the known species having been struck in one

1. Br. Mus. Cat. of Coins, Lydia, pl. I, 1-13. Br. Mus. Cat. of Coins, Ionia, p. 183, pl. III, 5; p. 184, pl. XXI, 1, 2; p. 236, pl. III, 1, 2. B Head «Guide» pl. I, 10, pl. II, 26.

and the same place seems on strong grounds to be excluded. When thus the simultaneous appearance of the same type at various places, or rather at any minting place, is considered as an unquestionable fact, it is evident that an adequate interpretation of this type should be sought in a theory not only able to fit to all the known cases but free from any local restrictions. These advantages are, however, more or less lacking from such theories as that regarding the lion as the emblem of royal power for the Lydian coins<sup>1</sup>, which hardly accounts for the extensive use of this type among the coast cities and islands of Ionia, or the more generally conceived theory of the lion as the symbol of that female divinity identified with the Phoinician Astarte and the Greek Aphrodite<sup>2</sup>, which besides the fact that it seems to be improbable in the case of Lydia, where the first coins are supposed to have been struck, is furthermore founded on a conjectural basis. But the result will, be, I think quite different, if, unprejudiced by the more or less locally limited mythological symbolism with which we are accustomed to connect the numismatic types of later periods, instead of seeing in the lion figures of the earliest Asiatic coins now the emblem of royalty, and then the animal sacred to this or that deity, we simply regard them as the artistic representations of a wild and fearful demon to which an apotropaic power is attributed. And a demonic character seems indeed to imply the motive of the open mouth, typical for the whole group. Such a theory is capable of smoothing all the difficulties and has the great advantage of being not dependent upon the local attributions which in most cases are not conclusive. Moreover this is the only theory explaining the facing lion's mask occurring on primitive

1. B. Head, *Br. Mus. Cat. of coins, Lydia*, p. XXI.

2. E. Curtius in *Monatsber. d. kön. pr. Akad. d. Wiss.* 1869 p. 477; P. Gardner «*The types of Greek coins*» p. 42.

coins<sup>1</sup>, which can hardly be considered as anything but a pure apotropaion.

It is true on the other hand that not only lions and lion's heads exclusively occur on the earliest coins but also heads and figures of other animals, as bulls, boars, stags, goats etc.<sup>2</sup>, and this fact could be used as an argument against this theory. I would not hesitate, however, to admit that the other animals which are represented on the primitive coins, whether strictly wild or not, may be considered likewise as apotropaia.

That the ancients used as apotropaia besides lions, heads and figures of animals other than lions, such as griffins, bulls, eagles etc., is amply shown by the frequent occurrence of such figures on ancient monuments, such as ornaments<sup>3</sup>, vases, pieces of armor etc.<sup>4</sup>, and more especially by the various bronze vessels found in Olympia and adorned with plastic busts and whole figures of animals to which Prof. Furtwaengler attributes indeed such an apotropaic meaning<sup>5</sup>.

This interpretation of the animal figures which were of so wide decorative use in ancient art is in a striking manner corroborated by those lamps of terra-cotta in the Museum of Athens, upon which the inscription «Φόβος» appears above a figure of bear. Whether these lamps are to

1. Br. Mus. Cat. of coins «Ionia» pl. I, 1; pl. III, 20-22. B. Head «Guide» pl. I, 5, pl. III, 28, etc.

2. See e. g. B. Head «Guide» pl. I, 11; pl. II, 20, 21, 24; pl. III, 32, 33, 37; pl. V, 19, 23, 25; pl. VI, 35, 36. Br. Mus. Cat. Ionia pl. III, 11 Mysia pl. III, 17, 18. Many of the above coins have formed part of the Thera find. Num. Chronicle, 1884, pl. XII Further Br. Mus. Cat. Ionia pl. IV, 8-18.

3. See especially the gold ornaments from the Crim in Ant. du. Bosphore Cimmérien vol. 3 plates.

4. See full account in E. Riess' «Amulet» in Pauly-Wissowa «Real-Encyclopaedie».

5. A. Furtwaengler «Die Bronzen von Olympia» pl. 44, 54, 55, 58, and p. 118.

be considered as pure grave offerings, as Mr L. Deubner<sup>1</sup> holds, or represent rather objects intended for real use, as Mr S. E. Bassett<sup>2</sup> maintains and as I believe, in either case they afford valuable evidence in favor of the opinion that the ancients made a very extensive use of the figures of animals as apotropaia and that they used to protect by the application of such apotropaic images not only their own person, but every thing which belonged to them, whether live or lifeless (see E. Riess op. cit.). And when we learn from the monumental evidence that the ancients went so far in their superstition as to provide ornaments, vases, tripods, lebes, and even lamps with an apotropaion, it is hardly warranted to believe that they failed to do so for the coins, when it is further considered that these brilliant regular shaped pieces of precious metals were, next to the precious stones, the most appropriate objects for talismanic purposes, a prophylactic power being already attributed by the ancients to precious metals as such (Plin. Hist. nat. XXXIII 4, 25).

But while our opinion of the apotropaic character of the lions and other animals appearing as types on the earliest coins is thus confirmed by the unmistakably analogous use of these devices on other monuments, it is on the other hand in perfect accord with the generally adopted theory of the primitive animal-worship or polydemonism which having originated with the Chaldeo-Babylonian and Egyptian priests continued to exist partly as religion, and still more as superstition through the pre-Hellenic and classical periods down to the Roman and mediaeval times<sup>3</sup>. And this is, I think, the simplest interpretation of the animal types of the earliest coins, which can be founded on

1. Athen. Mitth. 1902 p. 253-264.

2. Amer. Journ. of Archaeology vol. 7 (1903) p. 344.

3. A. B. Cook «Animal worship in the Mycenaean age» in J. H. St. 1894

that theory<sup>1</sup>. For with the introduction of the purely anthropomorphic Hellenic religion the cult of the demons was reduced to a mere superstition, they were the objects of constant fear, and it was very natural to use the same animal and monstrous figures under which they were previously worshiped as talismans protecting against their evil and mischievous power<sup>2</sup>.

\*  
\* \*

It is true on the other hand that according to Prof. Svoronos' theory<sup>3</sup>, the animal figures occurring on ancient coins are to be considered to a great extent as of a constellational character, and I think that no numismatist and archeologist familiar with the ancient coin-types will fail to accede to this theory which is illustrated by almost half the number of known Greek coins<sup>4</sup>. It could, however, hardly be maintained that all the animal coin-types are necessarily constellational in character, and this is conceded also by the Professor himself<sup>5</sup>. So when it is positively known that those representations of lions and other wild and demonic animals, as griffins, winged boars etc. existed in art long before their first appearance on the earliest coins and were largely used without the slightest connec-

p. 81-169. A. Milani «L'arte e la religione preellenica» in *Studie materiali* I, II, III.

1. Cf. the interpretations J. H. St. 1894 p. 168 and A. Milani op. cit. II, p. 181-206.

2. About hostile and mischievous demons see Porphy. de abst. II, 37. F. Creuzer, *Symbolik and Mythologie* 3<sup>te</sup> Aufl. III, p. 792. F. W. E. Gerhard «Ueber Dämonen und Genien» in *Abh. d. kön. preuss. Akad. d. Wiss., hist. phil. Kl.* 1852 (p. 237-266) p. 258 (30).

3. J. N. Svoronos «Sur la signification des types monétaires des anciens» in *Bull. de corresp. hell.* 1894, p. 101 sqq.

4. Cf. Robert Brown jr. «Primitive constellations» (1900) vol. I, p. 161 sqq.

5. Op. cit. p. 102.



tion to constellations, it is, I think, more natural and safe for us to try to connect those primitive coin-types with the past rather than to attribute to them a meaning and character with which the respective figures had perhaps not yet been associated at so early a date<sup>1</sup>. Another reason justifying my conservatism in this matter is that the constellational theory may apply to a great number of particular cases, but certainly not to all of them.

But what seems to me by far more encouraging in my adhesion to the apotropaic interpretation of the earliest coin-types is the fact that not only heads and figures of wild beasts, but also fishes and even star-like devices occur as symbols in a class of objects which have exactly the same shape with the coins<sup>2</sup>, and the character and meaning of which implies a strictly apotropaic meaning for the animal devices appearing on them. I mean namely the shields of warriors so frequently represented on painted vases of the archaic period, and on which besides the heads, foreparts and whole figures of lions, bulls, boars<sup>3</sup> etc., and other types familiar to us from the coins, as fishes, birds, triskeles<sup>4</sup> etc., we meet with the same star-like<sup>5</sup> devices

1. Though the constellations and the corresponding figures, as they appear in the later completeness of the system, may have been known even to Homer himself, there is however — so far as I am aware — no positive evidence that they were known in their entirety to the Greeks at a date earlier than the fifth century, especially the constellation-figures.

2. There are also primitive coins on which a raised shield is represented. Br. Mus. Cat. Ionia, p. 2, No 5, pl. I, 5; p. 4, No 11, pl. I, 11; p- 236, No 2.



3. Gerhard, Gr. Vas. Lion: pls. 16, 18, 84, 198, 258, 261, 264. Bull: pls. 108, 193, 213, 215, 223, 262. Boar: pls. 203, 205, 248. Goat: pls. 44, 258. Inghirami Vas. Etruschi t. IV, pl. 345, boar.

4. Gerhard op. cit. Dolphin: pls. 186, 211, 228. Birds pls. 105, 131, 128, 191, 192 etc. Triskelis pls. 6, 141, 194, 211, 246. Inghirami Vas. etruschi pl. 214. dolphin Millingen Gr. p. vases pl. 1, dolphin.

5. Gerhard op. cit. pls. 100, 128, 190, 220, 247, 258, 262, 264.

the occurrence of which on early coins induced Prof. Svoronos to extend his constellational theory to even the primitive numismatic products<sup>1</sup>.

But the shields evidently existed long before the invention of the coins and the custom to provide them with apotropaia (as this is especially illustrated by the frequent occurrence of snakes as shield-devices in vase-paintings<sup>2</sup>) must have been also in use before the first coins were struck, as we learn from the Homeric shield of Agamemnon (Il.  $\Lambda$  v. 36 sqq.) and the Hesiodic shield of Herakles (*Ἀσπ. Ἡρακλ.* v. 144 sqq.) on one hand, and on the other from such monuments with apotropaic shield-devices as e. g. the amphora from Melos with the gorgoneion, and the bronze shield from Crete (see above p. 11) with the lion's head, which are unquestionably earlier than the earliest known coins. And so, when we meet with on the earliest coins almost the whole system of devices that occur in the contemporary shield-representations, it is, I think, very natural to infer that these devices were most probably borrowed from the shields and that they were used on the coins with the same meaning. But as we learn from the same archaic vase-paintings, the ancients used as devices on their shields, besides the apotropaic types above enumerated, such other symbols, as single human legs<sup>3</sup>, tri-

1. It is true that the only early coin on which a developed star-like device occurs as type, that mentioned by Prof. Svoronos in *Bull. de corresp. hell.* 1894, p. 111, fig. 30 (*Br. Mus. Catal. Ionia* p. 184, No 10-11, pl. XXI, 2) cannot evidently be earlier than the second part of the sixth century. But according to the Professor's opinion (*loc. cit.*), as stars are to be explained those  shaped ornaments which occur indeed on very primitive coins. Cf. especially the primitive electron coin *Br. Mus. Cat. Ionia* pl. I, 5 (p. 2, No 5) which shows on the obverse the  shaped star-device apparently adorning a shield.

2. Gerhard *Gr. Vas.* pls. 5, 20, 95-6, 117, 2, 119, 4, 130, 167, 199, 221, 228.

3. Gerhard *op. cit.* pls. 71, 167, 198, 231, 265.

skeles, ivy-wreaths, canthari, human eyes, phalli<sup>1</sup> etc., which can hardly be considered as apotropaia. It is true also that some of these devices as the ivy-wreaths, the canthari, the phalli, are unmistakable symbols of the worship of Dionysos; yet in my opinion it can hardly be denied that all of them make a mystic impression and could best be explained as talismanic in character. It would then appear that those starlike devices too which occur on shields as well as on coins may be considered as intended to represent a star, the star however used not in a constellational meaning, but as the pictorial emblem of the sunlight in its dazzling qualities, and so apotropaic, or at any rate talismanic in character.

Moreover it seems to me that the apotropaic interpretation of the primitive coin-types is not inconsistent with the theory connecting the animal figures occurring on Greek coins with constellations; for in my opinion nothing could better explain the original application of animal figures to the constellations as well as the general use of such representations on Greek coins than the protective and apotropaic qualities which the ultra-superstitious ancients are likely to have attributed to the sacred constellations<sup>2</sup>.

This talismanic conception is, I think, unmistakably apparent also in those strange and purely enigmatic devices occurring on coins of Mallus in Cilicia, the marvellous interpretation of which as constellational we owe to Prof. Svoronos himself<sup>3</sup>. And there is at least another, still more conspicuous example in the history of Greek coins, which shows that the ancients and especially the peoples of Asia

1. Gerhard Gr. Vas. Ivy-wreaths, pls. 31, 36, 63, 91, 103, 207. Canthari, pls. 63, 135. Human-eye, pl. 263. Phallos, pl. 261.

2. Cf. R. Brown jr. «Primitive constellations» vol. I, p. 125.

3. Zeitschrift für Numismatik, 1888 p. 219 sqq. and Bull. corresp. hell. 1894 p. 101 sqq.

Minor had indeed a talismanic conception of the coins. I mean namely the Pan-Asiatic currency of the Cistophori with their purely mystic devices, intended evidently to supplant the widely adopted Alexandrine tetradrachms and the great success of which was, no doubt, due largely to their magic character.

\*  
\* \*

The fact that those nations which preceded the Lydians and the Greeks in the field of civilisation, as Egyptians, Babylonians, Chaldeans, Hittites, Assyrians etc., failed to invent the coining of money, although (1) they possessed with plenty of precious metals — at least some of them — very elaborate weight systems, and (2) their wonderful attainments in the sphere of the glyptic prove that there was at their disposal a far greater amount of technical skill than that manifested in the earliest products of coin-engraving — compels us to consider this failure as not natural but rather due to some very strong adverse reason. And nothing could better account for so general and far reaching results than a strong feeling of aversion against the use of coined money among those early superstitious nations, most probably emanating from the priests for selfish ends.

«It is somewhat surprising», says Prof. Head<sup>1</sup>, «that the nations of the East, acquainted as they were with commerce and familiar, as they also undoubtedly were, with the use of the precious metals for purposes of exchange and even of usury, should have continued for so many centuries to carry on their business transactions without a regular currency; and yet nothing can be more certain than that such was the case».

1. *Historia numorum* p. XXXIII.

This really strange phenomenon ceases however to be a pure puzzle in the light of our hypothesis. And this hypothesis seems to gain an appearance of probability, when considered that the coining of metal was practically invented by those who made the Assyrian lion and duck-shaped bronze weights<sup>1</sup> that date as far back as the twentieth century B. C., and the existence of which shows that the lack of an Assyrian currency can not have been due to a failure to invent, but rather to some reason preventing the application of the invention.

More apparent evidences of this early aversion against coins we possess in the case of the Egyptians, who not only failed to strike money of their own down to the conquest of that country by Alexander the Great, but seem to have even indulged in the barbarous and unprecedented practice of indifferently cutting to pieces foreign silver coins, in order to meet the need for small money in their daily life transactions<sup>2</sup>.

By far more surprising is evidently the failure of coining money in the case of the Phoenicians. These latter, who were a nation of traders, must have felt more than any other people the need of a currency for the facilities of their commercial enterprises, which extended all over the ancient world. And nothing is therefore more natural than the attempt of attributing the earliest coins to them. But whether that honor belongs really to the Lydians or not, whether the first coins were struck on the mainland of Asia or in the Greek islands, the fact that when this took place the growing influence of the Greek settlements is likely to have had already supplanted the Phoenician predominance in that part of the Asian coast and the Aegean Sea, ren-

1. B. V. Head, *Hist. numorum*, p. XXX.

2. J. N. Svoronos «*Corpus des monnaies des Lagides*», *Introd.* p. μζ'.

ders any direct connection of the earliest coins with the Phoenicians improbable.

All these facts tend to justify our conjecture that some prejudice against the use of coins may have existed among the early nations of the ancient world. But whether such was really the case or not, at all events nothing seems to be more natural than the selection of demonic figures of animals with a purely apotropaic meaning to be the types of the first coins, inasmuch as these figures and especially the frightfully grimacing lions' heads of the Oriental demons, which served as models for the typical apotropaion of Greek art the phobos-gorgoneion, were on account of their inherent terrifying qualities the most appropriate or rather the only indicated devices to be put on the earliest coins in order to protect either those possessing and handling the coins, who, as we are justified to conjecture, may have had some feeling of anxiety in doing so, or even the coins themselves in accordance to a custom of the ancients which is amply illustrated (see above p. 35) by other monuments.

But it is obvious that a facing grimace is by far more appropriate than a profile head to be an effective phobos and keep the evil spirits away, and facing lions' heads are indeed to be met with on primitive coins (see above p. 34). Owing however to the fact that the conventional facing lion's head was devoid of any expression, the profile representation as comparatively more frightful prevailed on the earliest coins and continued in many cases to appear unchanged down to the fine periods, according to the conservatism in types characteristic of the Greek coinages.

But to attain an adequate artistic representation of the phobos-idea in a terrifying facing head was, as we have already explained (see above p. 10), a matter of paramount importance for Greek art, the decorative system of which was preeminently apotropaic in character. And so following the

course implied by technical necessities, which drove the artist to seek his models in the demonic conceptions of the Assyrian art, it created the monstrous face of the amphora from Melos. As soon, however, as an adequate phobos-head was obtained by the fusion of animal and human features, it was very natural for Greek art to react on this selfdenying artistic principle, and so indeed proceeding according to its unmistakable tendency from the animal and the monstrous to the human and purified came through various experiments and transitional stages which are illustrated by such examples, as those above mentioned (see p. 8-9) and others the existence of which a careful search of the monuments will, I am certain, not fail to disclose, to the fixed conception of the archaic period. But, despite the developed type of the archaic gorgoneion its numerous varieties show still more or less striking similarities with the animal prototype, as we especially notice in the case of the gorgoneion of the bronze reliefs from Monteleone, the combination of which in the decoration with a facing lion's mask afforded a safe basis for our remarks.

So far as now the coins are concerned there is in my opinion no apparent reason that would necessarily imply a connection of the earliest numismatic gorgoneia with the myth of the Gorgons and Perseus, as this may to a great extent be the case with respect to later coins with gorgoneion-types, and especially those belonging to such mints, as Astypalaia, Seriphus, or the towns of Pontus, where Perseus was worshiped. On the contrary the early numismatic gorgoneia could probably be best explained as purely apotropaic devices. And this apotropaic character is indeed unmistakable in the earliest gorgoneia to be met with in Helladic coinages, those occurring on the silver coins of Eretria, Head «*Histor. numorum*» p. 305, fig. 205, 206, which, like the gorgoneion of the bronze reliefs from

Monteleone, are combined with other apotropaic types, a facing head of lion or bull respectively. And the same combination of apotropaic devices we notice also on the archaic coins of Cyprus (Soli), Head, *op. cit.* p. 626.

In examining on the other hand the early numismatic gorgoneia with respect to the particular types which they represent we fail not to remark that they belong as a rule to the developed varieties of the archaic period with an absolute lack of those strongly monstrous semi-animal conceptions which we noticed on vases and other early monuments. This is, however, perfectly explained if we consider: (1) that the invention of the coins falls in a period scarcely much earlier than the definitive formation of the archaic gorgoneion, (2) that the primitive coin-engraver was compelled to use only generally known and consequently established types, inasmuch as his products were intended for a circulation and also on account of the great technical difficulties connected with the process of die-engraving, (3) that the earliest coins with a gorgoneion type belong as a rule<sup>1</sup> to the sixth century<sup>2</sup>.

For all these reasons the absence of strongly monstrous gorgoneia from the coins can in no way be considered as a valid argument against our theory of the animal origin of the mask. And, in my opinion, it would in any case be a grave mistake to use numismatic evidence with regard to the first conception of the gorgoneion against the evidences afforded by other monuments and especially the

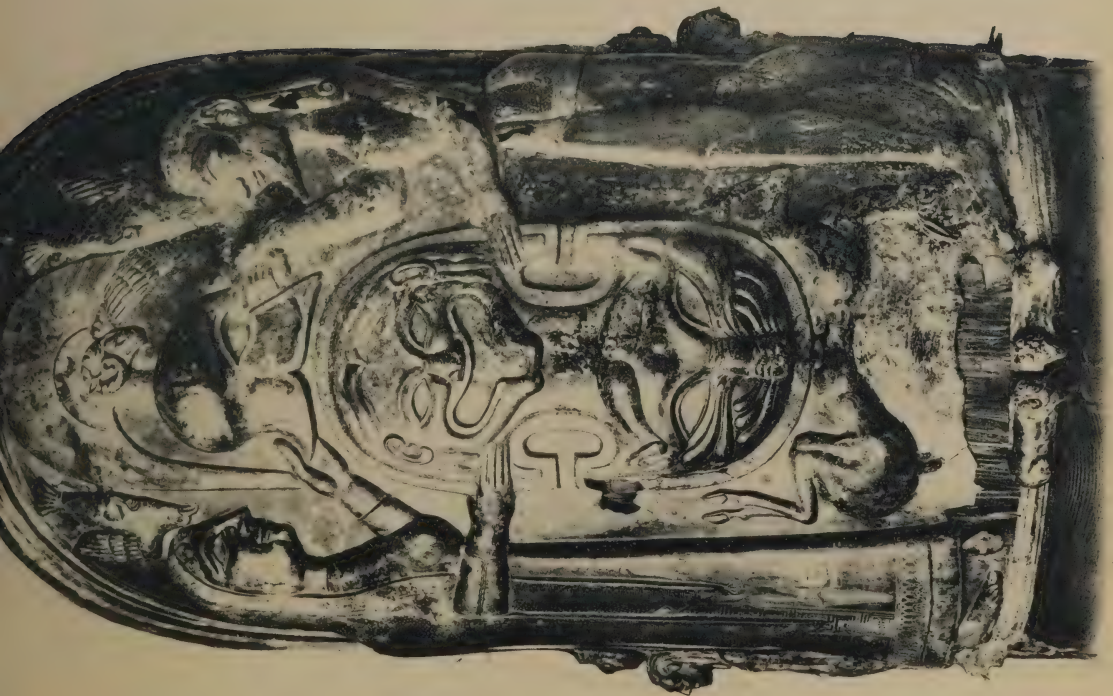
1. The only probable exception is the electron coin Head, «Guide» pl. I, 4, which may belong to the seventh century. With regard to the purely human gorgoneion on this coin we think to have amply shown (see above p 13, note) that it cannot represent the earliest type of the mask or even a type earlier than that of the shield-devices of the Amphora from Melos and the vase of the Louvre.

2. B. Head «Guide» pl. IV, 6, pl. V, 24, 25, pl VII, 1; Br. Mus. Cat. of Coins, Troas etc pl. XXX, 5; Lycia etc. pl. XXXIX, 4.





B



A



vases, in the case of which latter the combined facilities of the painting technic and the pictorial design, and the rather purely decorative character of the represented schemes invited the artist to experimenting.

\*  
\* \*

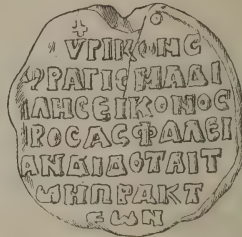
Considering that superstition which unquestionably was the leading feature of all the primitive cults, is likely to have had a mighty influence on early Greek art — as later the purified Hellenic religion did — especially with regard to the formation of the decorative types, and that the natural result of such an influence must have been the predominance in art of the apotropaion in all its conceptions, I have tried to point out in this paper: (1) that the gorgoneion of Greek art, so far as its origin is concerned, is not likely to have had any connection with the Gorgons and the respective myth, or to have been an imitation of Oriental and Egyptian human masks, as hitherto generally admitted, but was an evolution of the wild and hideous heads of animals in their demonic conception as the adequate representations of the phobos-idea in art, and (2) that the animal and monstrous representations, as well as the gorgoneia occurring on the earliest coins, have as a rule, like the same devices profusely used on other monuments of early art, especially shields, no mythological or emblematical meaning whatever, but are purely apotropaic in character.

The obvious advantages of such a consistent and all embracing theory are, I think, great and fascinating enough to justify or at least excuse this paper.

New York City.

CONSTANTINE GEROJANNIS

ΕΙΣ ΣΠΑΝΙΟΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ  
ΕΠΙ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΟΥ ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΟΥ



Ἐν τῇ παλαιᾷ συλλογῇ μολυβδοβούλλων Π. Λάμπρου, πρὸ πολλοῦ διαλυθείση, ὑπῆρχεν μετὰ τῶν ἄλλων τὸ ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον πολλοῦ λόγου ἄξιον διὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας αὐτοῦ ὄψεως παράστασιν, σπανιωτάτην ἐπὶ ὁμοίου εἶδους μνημείων. Τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. G. Schlumberger ἐξ ἔκμαγειου ἀποσταλέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Α. Ποστολάκα<sup>1</sup>.

Ὁ κ. Schlumberger περιγράφει τὸ μικρὸν τοῦτο μνημεῖον ὡς ἐξῆς:

Les saint Pierre (?) et Paul (?), un court manteau jeté sur les épaules, debout, face à face, les mains lénvées dans l'attitude de la prière. Devant eux leurs batons (?) à la poignée recourbée.

Rev. + . . . ΥΠΙΚΟΝ (?) ΣΦΡΑΓΙΣΜΑ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ ΠΡΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΔΙΔΟΤΑΙ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΕΩΝ.

(Trimètres pseudo-iambiques.) XI—XII siècle.

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὁ κ. S. ἔθηκεν ἐρωτηματικὰ μὴ ἂν βέβαιος ἂν οἱ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως εἰκονιζόμενοι ἅγιοι εἶναι οἱ ἀποστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ ἂν τὰ ἐμπροσθεν αὐτῶν ἀντικείμενα εἶναι βακτηριαί. Ἡ ἀμφιβολία αὕτη εἶναι εὔλογος, διότι οὐδὲν διδόμενον

1. Scheau Byzantins ineditis troisième serie Revue des Études Grecques 1894 ἀριθ. μολυβδ. 145 μετὰ ξυλογραφικῆς εἰκόνας. Ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν Mélanges d'Archeologie Byzantine τόμ. Α', σελ. 274.

υπάρχει ὅπως χαρακτηρισθῶσιν οἱ δύο οὗτοι ἅγιοι ὡς οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων.

Ἐν τῇ βυζαντιακῇ ἀγιογραφίᾳ τὸ ἔνδυμα τῶν ἀποστόλων ἀποτελεῖται ἐκ ποδήρους χιτῶνος καὶ ἱματίου· οὕτω εἰκονίζονται ἐν τοῖς ψηφιδωτοῖς καὶ ταῖς τοιχογραφίαις τῶν ναῶν, ἐν τοῖς ἕξ ἔλεφαντόδοντος, ξύλου ἢ μετάλλου μικροτεχνήμασι καὶ ἐν τοῖς μολυβδοβούλλοις. Ἐν τῇ προκειμένη ὁμῶς εἰκόνι οἱ δύο ἅγιοι φέρουσι βραχὺν χιτῶνα, γνώρισμα τῶν στρατιωτικῶν ἁγίων. Πλὴν τούτου ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ τῶ ὁρῶντι ἰστάμενος, οὗ σαφέστερον διετηρήθησαν τὰ καθέκαστα τῆς περιβολῆς, περὶ τὴν ὀσφὺν φέρει ζωστήρα. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐμφαίνουσι τὴν ἰδιότητα τῶν δύο ἁγίων τὰ ἔμπροσθεν αὐτῶν εἰκονιζόμενα ἀντικείμενα ἅτινα, ὡς ἐκ τῶν λαβῶν αὐτῶν δηλοῦται, εἶναι *σπαθοβάκλια*, εἶδος σπάθης χρησιμευούσης καὶ ὡς βακτηρίας (*baelus, baculus*). Τὸ δὲ ἀπὸ τῶν ὤμων καταπίπτον ὄπισθεν ἔνδυμα δὲν εἶναι ἐπενδύτης (*manteau*), ὡς ὑπέθεσεν ὁ κ. Schlumberger, ἀλλὰ *χλαμύς*. Ἐν τοῖς μολυβδοβούλλοις ὁσάκις εἰκονίζονται στρατιωτικοὶ ἅγιοι ἰστάμενοι, φέροντες δὲ χλαμύδα, αὕτη καταπίπτει ὄπισθεν ἀπὸ τῶν ὤμων, ἐνίοτε καλύπτουσα ἑλαφρῶς τὸν ἕτερον τούτων. Εἶναι λοιπὸν στρατιωτικοὶ οἱ δύο ἐν δεήσει εἰκονιζόμενοι ἅγιοι. Ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως δὲ ταύτης δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἀσφαλῶς ἡ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει τοῦ μολυβδοβούλλου ἔμμετρος ἐπιγραφὴ, ἧς ἡ πρώτη λέξις εἶναι ἡμιεξίτηλος. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀπετελεῖτο ἐκ δύο στίχων τριμέτρων ἱαμβικῶν δωδεκασυλλάβων· πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ μέτρου ἡμεῖς συμπληροῦμεν τὴν πρώτην λέξιν . . . VPIKON εἰς [ΜΑΡΤ]VPIKON οὕτω δ' ἔχομεν·

+ *Μαρτυρικὸν σφράγισμα διπλῆς εἰκόνης  
πρὸς ἀσφάλειαν δίδεται τῶν πρακτέων.*

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς εὔρητο ἄνωθεν τοῦ νῦν σφριζομένου πρώτου στίχου, ἔνθα ἀριστερὰ ἐν τῇ ἄκρᾳ ὑπάρχει μικρὸς σταυρός, οὗ ἀκολούθως ἦσαν τὰ γράμματα ΜΑΡ γενόμενα ἐξίτηλα ἐκ φθορᾶς τοῦ μολυβδοβούλλου, δηλουμένης καὶ ἐν τῇ ἀνώτερω εἰκόνι, ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ δευτέρου στίχου τὸ ὠσαύτως γενόμενον ἐξίτηλον γράμμα Τ.

Τὸ νόημα τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἀπλοῦν· ὁ ἀνώνυμος κήτωρ τοῦ μολυβδοβούλλου θέλει νὰ δηλώσῃ διὰ ταύτης ὅτι εἰς ἀσφάλειαν τῶν πρακτέων αὐτοῦ τίθεται ὡς σφράγισμα ἢ εἰκὼν τῶν δύο μαρτύρων. Ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν μολυβδοβούλλων συχνότατα εἰκονίζονται οἱ στρατιωτικοὶ μάρτυρες Γεώργιος, Δημήτριος καὶ οἱ δύο Θεόδωροι Τήρων καὶ Στρατηλάτης. Ἐκ τούτων ὅμως οἱ δύο πρῶτοι ἔχουσιν ἀγένειον νεαρὸν πρόσωπον, ἐνῶ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ προκειμένου μολυβδοβούλλου, οἱ δύο μάρτυρες ἔχουσι γένειον σφηνοειδές, ἀκριβῶς ὡς εἰκονίζονται οἱ δύο Θεόδωροι. Προσθέτως δ' ἐνῶ σπανίως εὑρηγται ὁμοῦ ἐν τῇ αὐτῇ σφραγίδι ἰσιάμενοι ἕτεροι στρατιωτικοὶ ἅγιοι, τοῦναντίον συχνότατη εἶναι ἡ παράστασις τῶν δύο ὁμωνύμων μαρτύρων.

Ἐτερον τεκμήριον ἐξ οὗ καθίσταται ἀναμφισβήτητος ἡ ταύτησις τῶν ἐν τῷ μολυβδοβούλλῳ μαρτύρων πρὸς τοὺς δύο Θεοδώρους εἶναι τὸ ἐξῆς. Ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ ὁ τύπος οὗτος τῶν ἐν δεήσει ἰσταμένων ἀντωπῶν δύο στρατιωτικῶν ἁγίων εἶναι σπανιώτατος ἐπὶ ὁμοίου εἴδους μνημείων· ἡμεῖς ἐν μόνον ἕτερον γνωρίζομεν μολυβδόβουλλον ἐν ᾧ εὑρηγται ὁμοία παράστασις, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ τοῦ μητροπολίτου Σεργῶν Θεοδώρου<sup>1</sup>. Ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως εἰκονίζονται ὁμοίως δύο ἅγιοι ἀντωποί, ἐν στρατιωτικῇ περιβολῇ, δεόμενοι, ἄνωθεν δ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς ἐν προτομῇ εὐλογῶν τοὺς δύο ἁγίους. Παρὰ τὰ κράσπεδα ὅμως τοῦ μολυβδοβούλλου εὑρηγται κιονηδὸν τὰ ὀνόματα τῶν εἰκονιζομένων Θ Θ Ε Ο Δ Ω Ρ' δεξιὰ Θ Θ Ε Ο Δ Ω Ρ' ἀριστερά. Ἡ σύγκρισις τοῦ ἡμετέρου μολυβδοβούλλου πρὸς τὸ ἀνωτέρω ἀποδεικνύει σαφέστατα ὅτι πρόκειται περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγιογραφικοῦ τύπου.

Εἶναι λοιπὸν οἱ δύο μεγαλώνυμοι Θεόδωροι, οὓς πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πρακτέων αὐτοῦ ἀπεικόνισεν ἐν τῇ σφραγίδι ὁ ἀνώνυμος αὐτῆς κήτωρ.

#### Κ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

1. Ἀνῆκε καὶ τοῦτο εἰς τὴν παλαιὰν συλλογὴν Λάμπρου, ἀγορασθὲν δὲ μετὰ καὶ ἄλλων ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας εἰσηλθε βραδύτερον εἰς τὸ Ἐθν. Νομισματικὸν Μουσεῖον. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Schlumberger ἐν Rev. des Ét. Gr. 1892, (= Mélanges I σελ. 217—218, ἀριθ. 33) καὶ ὑφ' ἡμῶν. Βυζαντιακὰ μολυβδόβουλλα, Διεθν. Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. Ε' σελ. 160 ἀριθ. 33.

# ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ

## 1. Βασίλειος Ἐριθός.



Ἡ Θεοτόκος ἐντεθρονησμένη καὶ ἔχουσα ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ βρέφος. Ἄνωθεν αὐτῆς ΜΡ—ΘΥ = *Μήτηρ Θεοῦ*. Πέριξ δὲ ἡ ἐπιγραφή: + ΘΚΕ ΡΟΗΘΕΙ—ΤΩ *Κω ΔΣΛ*//// = *Θ(εοτό)κε βοήθει τῷ σῶ δούλ[ω]*.

—:—  
 ΒΑΣΙΛΕΙΩ *Βασιλείω*  
 ΑΤΡΕCΤΑΡΧΗ *πρωτοβεσιάρχη*  
 ΚΡΗΤΗΣΡΗΛ *κρητῆ τοῦ βήλ(ου)*  
 ΚΑΙΤΩΝΚΙΒ *καὶ τῶν Κιβ*  
 ΡΡΑΙΩΤΩΝ *ρραιωτῶν*  
 ΤΣΕΡΙΘΩ. *τ(ῶ) Ἐριθῶ.*  
 —✱—

Διάμετρος 0,033. — Διατήρησις ἀρίστη.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδόμενων μολυβδοβούλλων τὰ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 3 ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν τοῦ κ. Ἰωάννου Καλλιπέρη ἐκ Καλύμνου, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 2 εἶναι κτῆμα τῆς κ. Βασιλικῆς Ἀλεξανδροπούλου ἐκ Τριπόλεως.

Ἄξιος πολλῆς προσοχῆς ἐν τῷ μολυβδοβούλλῳ τούτῳ εἶναι ὁ τύπος τῆς ἐντεθρονισμένης Θεοτόκου. Ἐπίσης ἐξ ἐπόψεως παλαιογραφικῆς ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ βραχυγραφία ΑΤ = πρωτο-

Τὸ ἐπώνυμον Ἔριθος νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ· τοῦλάχιστον οὔτ' ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν βυζαντινῶν ἐπωνύμων τοῦ Moritz<sup>1</sup> περιέχεται οὔτ' ἀλλαχοῦ που ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω αὐτὸ παρ' ὄλας τὰς ἀναδιφήσεις μου καὶ ἀναδρομὰς εἰς διάφορα βυζαντινὰ κείμενα καὶ γράμματα. Κάλλιστα ὅμως, νομίζω, δύναιται ν' ἀναχθῇ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχαίαν λέξιν ἔριθος = ἐργάτης ἐπὶ ἡμερομισθίῳ, μισθωτὸς<sup>2</sup> κλπ., τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον παρ' Ὀβιδίῳ ἀπαντᾷ κύριον ὄνομα Erithos = Ἔριθος<sup>3</sup>, καθὼς παρ' Ἀριστοτέλει Ἔρυνθος<sup>4</sup>.

Περὶ τῶν ἀξιωματίων τοῦ πρωτοβεστάρχου καὶ τοῦ κριτοῦ τοῦ βήλου ἢ ἐπὶ τοῦ βήλου — ὅπερ κατὰ τινὰς<sup>5</sup> εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ κριτοῦ (ἐπὶ) τοῦ ἵπποδρόμου — ἰδὲ προχείρως ὅσα σημειοῖ ὁ Schlumberger<sup>6</sup>. Τὸ δὲ θέμα τῶν Κιβυρραιωτῶν ἦτο ἐκ τῶν ἀνατολικῶν περιλαμβάνον τὴν Λυκίαν, Παμφυλίαν καὶ ἐν μέρει τὴν Καρίαν, κληθὲν οὕτως ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως Κιβύρ(ρ)ας ἢ Κιβύρ(ρ)ων, ἣτις ἀναφέρεται καὶ ὡς ἔδρα ἐπισκόπου. Μολυβδόβουλλα δὲ ὀφφικιαλίαν τοῦ θέματος τούτου πολὺ ὀλίγα μέχρι τοῦδε γνωρίζομεν ἐκδοθέντα ὑπὸ Schlumberger<sup>7</sup> καὶ Κωνσταντοπούλου<sup>8</sup>.

1. **A. Moritz** : Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten, I-II. Programm des humanistischen Gymnasiums in Lanshut 1896/7, 1897/8.

2. Τὰς διαφόρους ἐν γένει σημασίας τῆς λέξεως ἔριθος ἰδὲ ἐν τῷ λεξικῷ Κωνσταντινίδου (κατὰ Liddel-Scott).

3. *Metamorphoses* V, 79.

4. Περὶ θανμασίων ἀκουσμάτων 133.

5. **Mordtmann** : Μολυβδόβουλλα τῆς Δύσεως, ἦγον ἐκ τῆς Εὐρώπης. Ἐν τῷ Παραρτήματι τοῦ ΙΓ' τόμου τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, σ. 87 ἐν ὑπόσημ. 1.

6. **G. Schlumberger** : Sigillographie de l'Empire Byzantin. Ἐν Παρισίῳ 1884, σ. 601 καὶ 524.

7. **G. Schlumberger** : Sigillographie... σ. 261 κ.έ. 735.— **G. Schlumberger** : Sceaux Byzantins inédits ἐν τῇ Revue des Études Grecques τόμ. Η' (1889) σ. 253 ἀριθ. 18 (Πρβλ. **G. Schlumberger** : Mélanges d'Archéologie Byzantine. Première série. Ἐν Παρισίῳ 1895, σ. 208 ἀριθ. 18).

8. **K. Κωνσταντοπούλου** : Βυζαντιακὰ μολυβδόβουλλα ἐν τῷ Ἑθνικῷ Νο-



Ἐκ τῆς τεχνοτροπίας τοῦ ἀνωτέρω μολυβδοβούλλου κρίνοντας ἀναγομεν αὐτὸ εἰς τὴν ΙΑ' ἢ ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα.

2. *Μανουήλ Καλόθετος.*

Ἐπι β�θροειδοῦς ὑποποδίου φορῶν χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἱμάτιον κατερχόμενον μέχρι τῶν γονάτων. Ἀμφότερα κοσμοῦνται ὑπὸ μαργάρων. Ἡ ἀριστερὰ τοῦ Σωτῆρος χεὶρ κρατεῖ εὐαγγέλιον κλειστὸν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἡ δὲ δεξιὰ εὐλογεῖ. Ἐκατέρωθεν IC — XC.

+ ΣΦΡΑΓ		+ Σφραγ[ίς]
ΤΑΠΙΝΣ		ταπεινοῦ
ΜΑΝΘΗΛ		Μανουήλ
ΚΑΛΟΘΕ		Καλοθέ
ΤΣ +		του +

Διάμετρος 0,034. — Διατήρησις καλή.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ μολυβδοβούλλου τούτου ἀποτελεῖ στίχον τρίμετρον ἱαμβικόν :

*Σφραγίς ταπεινοῦ Μανουήλ Καλοθέτου.*

Ἀπαντᾷ δέ, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἐπισήμως τὸ πρῶτον ἡ χρῆσις τῶν ἐμμέτρων ἐπιγραφῶν ἐν νομίσματι τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου <sup>1</sup> (περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος) καὶ ἐν μολυβδοβούλλῳ Γεωργίου μητροπολίτου Κορίνθου <sup>2</sup> (περὶ τὸ 1027 <sup>3</sup>).

*Καλόθετοι* δὲ ἢ *Καλοθέται* εἶναι γνώριμος μεσαιωνικὸς οἶκος καὶ δὴ Χιακός, περὶ οὗ ἔχομεν ἴδιον σημεῖωμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Εὐμορ-

μισματικῶ Μουσειῶ Ἀθηνῶν. Ἐν τῇ Διεθνεί Ἐφημερίδι τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας, *Journal International d'Archéologie Numismatique*. Τόμ. Ε' (1902) σ. 214 κ. ἑ. ἀριθ. 141 κ. ἑ.

1. **J. Sabatier** : *Monnaies Byzantines*, Τόμ. II σ. 159 ἀριθ. 8. — Πρβλ. **W. Froehner** : *Bulles métriques* ἐν τῇ *Annuaire de Numismatique et d'Archéologie* τοῦ 1882 σ. 41.

2. **Κ. Κωνσταντοπούλου** : Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα ἐν τῇ *Journ. Intern. d'Arch. Numismatique*. Τόμ. Β' (1899) σ. 122 ἀριθ. 3.

3. **M. Lequien** : *Oriens christianus*. Τόμ. Β'. Ἐν Παρισίοις 1741, σ. 164.

φοπούλου Λαυριώτου<sup>1</sup>. Ὁ αὐτὸς ἐξέδωκε καὶ χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ἔτους 1314, ἀπειθυνόμενον πρὸς Ἀνδρέαν μοναχὸν τὸν *Καλοθέτην* καὶ Ἰγνάτιον ἱερομόναχον τὸν *Καλοθέτην*, οἷς ἐδόθη πατριαρχικοῖς γραμμασιν ἢ παρὰ τὴν Βέρροιαν μονὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ<sup>2</sup>. Ἄλλος δέ τις *Μιχαὴλ ἱερεὺς Καλόθετος* εἶναι γνωστὸς βιβλιογράφος τοῦ ἔτους *ϚΩΛΗ'* [=1330] φιλοπονήσας τὸν ὑπ' ἀριθ. F 17 κώδικα τῆς ἐν Ῥώμῃ *Vallicelliana* βιβλιοθήκης<sup>3</sup>. Πρὸς τούτους Ἰωάννης *Καλόθετος*, ἔχων σύζυγον Ἀναστασίαν, υἱὸν Στέφανον, θυγατέρας Εὐδοκίαν καὶ Εὐγενίαν, ἀναφέρεται τῷ 1414 ἐν ἀπογραφῇ τῶν ἐν Λήμνῳ κτημάτων τῆς μονῆς τῆς ἐπικαλουμένης Γομάτου, μετοχίου τῆς Ἀθωνικῆς μονῆς τῆς Λαύρας<sup>4</sup>. Ἐν ἄλλῃ δὲ ἀχρονίστῳ, τῶν αὐτῶν ὅμως χρόνων ἀπογραφῇ τῶν ἐν Λήμνῳ κτημάτων τῆς αὐτῆς μονῆς ἀναφέρεται *Καλόθετος* ἔχων σύζυγον Ἄνναν<sup>5</sup>.

Ὡς ἐξάγομεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτοῦ, τὸ ἀνωτέρω μολυβδόβουλλον δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἐκ δὲ τῆς τεχνότητος αὐτοῦ καὶ τῶν εἰδήσεων ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ οἴκου Καλοθέτου ἀνάγομεν αὐτὸ εἰς τὸν ΙΓ'-ΙΔ' αἰῶνα.

1. *Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου*: Περὶ τῆς χιακῆς οἰκογενείας Καλοθέτου. Ἐν «Νεολόγῳ Ἑβδομαδιαίῳ Ἐπιθεωρήσει». Τόμ. Β' (1893) σ. 401 κ.ἑξ.

2. Αὐτόθι.

3. *Scholz*: Prolegomena Novi Testamenti σελ. XC ἀριθ. 394. — *E. Martini*: Catalogo di Manoscritti greci esistenti nelle Biblioteche Italiane. Vol. II. — Catalogus codicum Graecorum qui in Bibliotheca Vallicelliana asservantur. Ἐν Μεδιολάνῳ 1902, σ. 148. — *Antonio Muñoz* ἐν τῷ *Byzantinische Zeitschrift*, τόμ. XIII (1904) σ. 708. — Πρβλ *V. Gardthausen*: Griechische Palaeographie. Ἐν Λειψίῳ 1879, σ. 331.

4. *Ἀλεξάνδρου Εὐμορφοπούλου Λαυριώτου*: Ἐπίσημα βυζαντινὰ γράμματα. Ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. Τόμ. ΚΕ' (1893-94) σ. 164.

5. Αὐτόθι σ. 166.

3. Γεώργιος Δρόσος.



Ἡ Θεοτόκος ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον, φέρουσα διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν Ἰησοῦν βρέφος καὶ διὰ τῆς εὐωνύμου ἀνέχουσα τὸν ἐπὶ τοῦ στήθους διασταυρούμενον πέπλον. Ἐκατέρωθεν τῆς παραστάσεως [ΜΡ]—ΘV. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδ.

+	ΓΕΩΡ	+	Γεώρ
	ΓΙΩΝΔΡΟ		γιον δρό
	ΣΙΩΝΑΓΝΗ		σισον ἀγνή
	ΤΩΝΔΡΟ		τὸν Δρό
	. ΣΩΝ		σον.
	(Τρίμετρος ἱαμβικός).		

Διάμετρος 0,023. — Διατήρησις ἀρίστη.

Τοῦ Γεωργίου Δρόσου, τοῦ αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προσώπου, γνωρίζομεν τὰ ἕξις τέσσαρα μολυβδόβουλλα, διάφορα πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ἀνωτέρω :

1. Ἡ Θεοτόκος ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον εὐλογοῦσα κλ. — Ὅπισθ. ΓΕΩΡΓΙΩΝ ΑΘΡΟΙΚΩΝ ΑΓΝΙ ΤΟΝ ΔΡΟΣΩΝ.

2. Ἡ Θεοτόκος ἱσταμένη κατὰ τὰ τρία τέταρτα, φέρουσα διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸ βρέφος μεταξὺ τῶν συνήθων μονογραφημάτων. — Ὅπ. ΑΓΝΗ [Π]ΡΟCΙΖ(ε) ΓΕΩΡΓΙΩΝ [Τ]ΩΝ ΔΡΟΣΩΝ.

3. Ἡ Θεοτόκος ἱσταμένη ὀρθία ἐν στάσει δεήσεως μεταξὺ τῶν συνήθων μονογραφημάτων. — Ὅπ. + ΓΕΩΡΓΙΩΝ ΔΡΩCΙΩΝ ΑΓΝΙ ΤΩΝ ΔΡΟΣΩΝ<sup>1</sup>.

1. **G. Schlumberger**: Sceaux Byzantins inédits ἐν τῇ Revue des Études Grecques τόμ. Β' (1889) σ. 257 ἀριθ. 25, τόμ. Δ' (1891) σ. 137 ἀριθ. 85 καὶ 86. (Πρβλ. **G. Schlumberger**: Mélanges d'Archéologie Byzantine. Première série, σ. 212 κ.έ. ἀριθ. 25, σ. 246 ἀριθ. 85, σ. 247 ἀριθ. 86).

4.  $\overline{MHP} - \overline{\Theta[V]}$ . Ἡ Θεοτόκος ἰσταμένη κατ' ἐνώπιον μετ' ἀνατεινομένων χειρῶν, ἐν στάσει δεήσεως, ἔχουσα τὸν πέπλον διασταυρούμενον ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀπλούμενον ἐκατέρωθεν. — Ὅπ. Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Ω Ν [Δ] Ρ Ο C I C O N Α Γ Ν Η Τ Ο Ν Δ Ρ Ο C Ο Ν <sup>1</sup>.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2 μολυβδοβούλλῳ ἀντὶ τοῦ [Π] Ρ Ο C I Z (ε) <sup>2</sup>, ὡς ἀναγινώσκει ὁ Schlumberger, ἀσφαλέστερον ἀναγνώσωμεν [Δ] Ρ Ο C I Z (ε). Πάντα τὰνωτέρω μολυβδόβουλλα κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν εἶναι τῆς ΙΑ' - ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος. Οὕτως ὁ κ. Κωνσταντόπουλος χρονολογεῖ τὸ ὑπ' ἀριθ. 4. Ὁ δὲ κ. Schlumberger τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 νομίζει τοῦ Ι' - ΙΑ' αἰῶνος, τὰ δὲ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3 τοῦ ΙΒ'.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Ἰουλίου 1906.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

1. **Κ. Κωνσταντοπούλου** : Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ. Ἐν τῷ Journal Intern. d'Arch Numismatique, τόμ. Ζ' (1904) σ. 271 κ.έ.

2. Ἐκ τοῦ προσίξεν.

## ΟΠΛΙΤΟΔΡΟΜΟΣ

ΕΠΙ ΑΤΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ



Ἐσχάτως τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν ηὐτύχησε νὰ ἀποκτήσῃ ἐκ δωρεᾶς τοῦ κ. Μ. Καμπάνη (1905/6 ΜΑ', 2) ὄραϊον καὶ πάνυ ἐνδιαφέρον μολύβδινον κέρμα (εἰκὼν ἐν μεγεθύνσει), τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς ἐπισύρει τὴν προσοχὴν διὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ ὄραϊον καὶ μοναδικὸν ἐπὶ τοιούτων μνημείων τύπον τοῦ ὀπλιτοδρόμου.

Τὸ κέρμα τοῦτο εὐρέθη ἐν Ἀθήναις, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν πλουσιωτάτην σειρὰν τῶν ἀττικῶν μολυβδίνων συμβόλων, τὰ ὅποια πολλάκις ὑπῆρξαν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεῦνης τῶν νομισματολόγων ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν ἢ τοὺς σκοποὺς δι' οὓς ἐκόπησαν.

Τὸ ὕφ' ἡμῶν ἐξεταζόμενον εἶναι σύμβολον τοῦ Δ' ἢ, τὸ πολὺ, τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., ἀβεβαίου χρήσεως καὶ μόνον ὡς ἐκ τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ, οὗ ὁ κορμὸς ἀπεικονίζεται πλαγίως, φαινόμενος κατὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ τύπον, δύναται τις νὰ ὑπολάβῃ ὅτι πιθανὸν νὰ πρόκειται περὶ συμβόλου γυμνικῶν ἀγῶνων καὶ δὴ δρόμου. Εἶναι δὲ μολύβδινον, μεγέθους μόλις 15 χιλιοστῶν, ἄριστα διατηρούμενον. Φέρει, ἔμπροσθεν μόνον, τύπον μορφῆς ἀγενείου καὶ γυμνοῦ ἀνδρὸς τρέχοντος

τὰ δύο τρίτα· οἱ μῦες καίπερ ἐν μικροῦ διακρίνονται σαφῶς. Ὁ δεξιὸς πούς εἶναι προβεβλημένος, τοῦ μηροῦ μετὰ τῆς κνήμης σχηματίζοντος ἀμβλείαν γωνίαν, ὁ δὲ ἀριστερὸς εἶναι κεκαμμένος πρὸς τὰ ὀπίσω τόσον, ὥστε ἡ κνήμη φαίνεται ἔχουσα θέσιν ὀριζοντίαν, τοῦ χαρακτοῦ θελήσαντος διὰ τῆς στάσεως ταύτης, καθ' ἣν «*μετέωρος καὶ οἶον ἐπικυματίζων αἴρεται*» κατ' ἔκφρασιν τοῦ Φιλοστράτου, νὰ δηλώσῃ τὴν μεγίστην ταχύτητα, ἣν ἔχει ἀναπτύξει ὁ δρομεύς. Διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς κρατεῖ στρογγύλην ἀσπίδα, ἐν ᾗ τὴν ἀριστερὰν ἔχει τεταμένην πρὸς τὰ ὀπίσω μετ' ἀνοικτῶν δακτύλων καὶ ἄκαμπτον. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἣτις εἶναι ἐστραμμένη συμφώνως πρὸς τὴν φορὰν τοῦ σώματος, φέρει κράνος· ἡ στάσις τῆς κεφαλῆς ἐνέχει τι τὸ ζωηρόν. Ὡς ἐκ τοῦ κράνου, κυρίως δὲ τῆς ἀσπίδος δὲν μένει οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ ὀπλιτοδρομοῦ ὀλοταχῶς τρέχοντος.

Πρόκειται ὅμως περὶ ὠρισμένου προσώπου, τοῦ τεχνίτου θελήσαντος διὰ τύπου εἰκονικοῦ νὰ ἀπαθανάτιση νίκην τινὰ ἀγωνιστικὴν ἢ στρατιωτικὴν, ἢ πρόκειται περὶ τύπου ἰδανικοῦ ἐξ ἑκείνων, τοὺς ὁποίους ἡ ἀνάγκη συχνότατα ἐπέβαλλε νὰ ἀλλάσσωσιν ἐπὶ τῶν τοιούτων κερμάτων;

Συνήθως ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ τῶν τοιούτων συμβόλων ἀπετυπῶντο ἔργα τέχνης γνωστὰ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον διασήμεων καλλιτεχνῶν καὶ εἰς τὴν τάσιν μάλιστα ταύτην τῶν ἀρχαίων ὀφείλομεν τὴν γνῶσιν τοῦλάχιστον τοῦ τύπου πολλῶν ἀριστουργημάτων, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἀπώλεσθησαν καὶ εἶναι ἡ ἀσφαλεστέρα μαρτυρία πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ καθορισμὸν ἀγαλμάτων, ἀνδριάντων καὶ ἄλλων ἔργων τῆς τέχνης.

Τὸ ἡμέτερον ὅμως σύμβολον δὲν φαίνεται νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην, διότι δὲν εἶναι γνωστὸς οὐδεὶς ἀνδριᾶς ἢ ἀνάγλυφος παρὰστάσις ὀπλιτοδρομοῦ ἐν Ἀθήναις ἔργον συγχρόνου μεγάλου καλλιτέχνου, ὃν ὁ χαρακτὴς νὰ ἀντέγραψεν. Τὸ ὡς ὀπλιτοδρομὸς τὸ πρῶτον ἐρμηνευθὲν ἀνάγλυφον τοῦ Ἐθνικοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου οὐχὶ μόνον ἀνήκει εἰς πολὺ ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν, ἀλλὰ καὶ εἰκονίζει γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας δρομοκῆρυκα καὶ οὐχὶ ὀπλιτοδρομόν<sup>1</sup>. Καὶ

1. Ἴδε Ἰ. Σβορώνου, Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Μοσεῖον, ἀριθ. 3 (1959), σελ. 89-96 τῆς Ἑλληνικῆς ἐκδόσεως.

ὁ Πausανίας (I, 23, 9) ἀναφέρει τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἐπιχαρίνου ὀπλιτοδρομεῖν ἀσκήσαντος, οὗ τὴν εἰκόνα ἐποίησεν ὁ Κριτίας, ἀλλὰ πάντως τὸ ἔργον θὰ ἦτο ἀρχαῖκόν καὶ ἐπομένως ἀδύνατον νὰ ἀναφύεται εἰς τοῦτο ὁ ἀνὰ χεῖρας τύπος, ὁ ἀρίστης τεχνοτροπίας καὶ τέχνης. Ἀναγνωρίζει τις ἐν αὐτῷ τὴν σταθερὰν καὶ ἐξησημένην χεῖρα δεξιωτάτου καλλιτέχνου, ὅστις ἐν καλλιτεχνικῷ περιβάλλοντι ἠδυνήθη νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἰδιοφυΐαν του παρατηρῶν, ἐξετάζων καὶ μελετῶν τὰ ἐν τῷ δρόμῳ, τῷ δίσκῳ καὶ τῇ πάλλῃ, ἐν τῷ γυμνασίῳ καὶ τῇ παλαιστρᾷ ἀσκούμενα σώματα τῶν νέων, ὧν ἡ ἀνατροφή περιεστρέφετο τόσον περὶ τὰ πολεμικὰ ὅσον καὶ περὶ τὰ πολιτικά. Ἡ μεγίστη ζωηρότης, ἡ ἐν ταῖς κινήσεσι παρατηρουμένη, τοῦ τεχνίτου ἀπεικονίσαντος τὸν ἀθλητὴν τρέχοντα δι' ὅλης τῆς ἐντάσεως τῶν δυνάμεων του φυσικώτατα, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη εἰκὼν ἡ οἰονεὶ ἵπταμένη θὰ ἀποσπασθῇ τῆς θέσεώς της, πρὸς δὲ καὶ ἡ τεχνοτροπία τοῦ κέρματος, ἐπιβάλλει ἡμῖν νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἐποχὴν τῆς ἐκτυπώσεως τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης, καθ' ἣν εἶχον παύσει πλέον ἀπεικονιζόμενα τὰ σώματα ἡρεμοῦντα. Ἀναντιρρήτως δὲ πρόκειται περὶ ὀπλιτοδρόμου τῶν καλῶν χρόνων τῆς 5ης ἢ 4ης ἑκατονταετηρίδος.

Ἄπ' αὐτῶν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ὁ δρόμος ὑπῆρξεν ἐν τῶν προσφιλεστέρων ἀγωνισμάτων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ ὠκύτης τῶν ποδῶν ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὅστις τὸν ἀνδρειότατον τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζει ὠκύποδα καὶ ποδάρη, τοῦ Εὐριπίδου<sup>1</sup>, ὅστις τὸν λέγει *ισάνεμον ποδοῖν λαιμηροδρομον Ἀχιλλέα* καὶ μέχρι τῆς νεωτέρας Μούσης τῆς Ἑλλάδος τοῦ Τσοπανάκου, ποιήσαντος τοὺς γνωστοὺς στίχους περὶ τοῦ Νικηταρᾶ «*ποῦχε σιὰ πόδια του φτερά*», ἡ Ἑλληνὶς μουσα, λέγω, ἐθεώρει ὡς ἀρετὴν ἀρίστου πολεμιστοῦ καὶ τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν. Ἡ ὅλως δὲ νηπιώδης κατάστασις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ ἀνάγκη, ἣτις ἐπέβαλλε πολλάκις εἰς τοὺς ἀρχαίους τὴν ταχεῖαν συνεννόησιν μετὰ πόλεων φιλικῶς διακειμένων πρὸς καταπολέμησιν ἐπιδρομέων, ὑπεραμνομένων τῆς χώρας ἧς ἔκαυχῶντο ὅτι ἦσαν αὐτόχθονες, συντέεινεν εἰς τὸ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ἀρετὴ αὕτη, τοῦ δρόμου

1. Εὐρ. Ἴφ. ἢ ἐν Αὐλ. 206-207.

γενομένου τοῦ ἐπισήμου ἀγωνίσματος τῶν Πανελληνίων ἀγῶνων, ἀγῶνων ἰδρυθέντων «ἵνα ταχυτάς ποδῶν ἐρίζεται, ἀκμαί τ' ἰσχύος θρασύπονοι· ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίον ἔχει μελιόεσσαν εὐδίαν ἀέθλων γ' ἔνεκεν»<sup>1</sup>.

Τὴν ἔμφυτον ὁμως καλαισθησίαν τοῦ Ἑλληνοῦ δὲν ἦτο δυνατόν ἐπ' ἀπειρον νὰ εὐχαριστῆ τὸ μονότονον τοῦ ἀπλοῦ δρόμου καὶ οἱ ἀγῶνες καθ' ἐκάστην ἐλαμπρύνοντο, προστιθεμένων ἐκάστοτε νέων ἀγωνισμάτων καὶ θεαμάτων. Πάντα δ' ὁμως τὰ ἀγωνίσματα ἐτίθεντο μετὰ προηγουμένην μελέτην, σκοπὸν ἔχοντα νὰ καταστήσωσι τοὺς προπονομένους γενναίους πολεμιστὰς ὡς καὶ ὁ Πλούταρχος (Ἡθ. 639, ε) λέγει «ταῦτά μοι πάντα μμήματα δοκεῖ καὶ γυμνάσματα τῶν πολεμικῶν εἶναι· καὶ γὰρ ὀπλίτης ἐπὶ πᾶσιν εἰσάγεται, μαρτυρούμενος ὅτι τοῦτο τὸ τέλος ἐστὶ τῆς σωμαστικῆς καὶ τῆς ἀμίλλης». Ὁ ὀπλίτης δρόμος ἦτο τὸ τελευταῖον τῶν ἀγωνισμάτων (Παυσ. III, 14, 3: «τὸν δὲ σὺν τῇ ἀσπίδι δρόμον ἐπὶ ἀγῶνι λήγοντι οὐ συνέβαινε εἶναι πω»· καὶ Ἀρτεμ. Ὀνειρ. Α, 63: «τὸ δὲ ὄπλον λεγόμενον ἐπὶ πάντων πᾶσι παρολκὰς σημαίνει· τελευταῖον γὰρ καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ ἀθλον· τοῖς δὲ νοσοῦσι δι' αὐτὸ τοῦτο θάνατον σημαίνει»). Ὁ παλαιότερος ὀπλίτης πάντων ἦτο ὁ τῆς Νεμέας, ὅστις ἀνάκειται τοῖς ἀμφὶ Τυδέα τοῖς ἑπτὰ. Ὁ δὲ Ὀλυμπιακὸς ἐτέθη διὰ τὸν ὀπλίτην ἐκείνον, ὅστις μετὰ τῶν ὄπλων του εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον φέρων τὰ εὐαγγέλια τῆς νίκης πρὸς τοὺς Ἡλείους ἐκ τοῦ πολέμου των πρὸς τοὺς Δυμαίους, οἵτινες παρὰ τὴν ἐκχειρίαν ἦτις ἐπεκράτει εἰς τοὺς ἀγῶνας εἶχον ἀκήρυκτον τὸν πόλεμον τοῦτον συνάφει. Ἐπειδὴ δ' ὁμως καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἠσμένιζον εἰς παραδόσεις περίπου τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἐχούσας, ὁ Φιλόστρατος ἐν τῷ Γυμναστικῷ του, ἔνθα ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀπλίτου δρόμου, ἀναφέρει καὶ τὴν ἐξῆς συμβολικὴν σημασίαν ὡς ἰδίαν ἰδέαν: «φημὶ γὰρ νενομίσθαι μὲν αὐτὸν ἐκ πολεμικῆς αἰτίας, παριέναι δὲ εἰς τοὺς ἀγῶνας πολέμου ἀρχῆς ἔνεκα, δηλοῦσης τῆς ἀσπίδος ὅτι πέπανται ἐκχειρία, δεῖ δὲ ὄπλων». Διὸ καὶ θεωρεῖται τὸ ἀγώνισμα τοῦτο ὡς τὸ τελευταῖον ἐν τῷ στάδιῳ.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν εἰσῆχθη πρῶτον κατὰ τὴν 65ῃν Ὀλυμπιάδα

1. Πινδάρου, Εἶδος Α', Ἰέρωνι Συρακοσίῳ κέλῃτι, στίχ. 150.



(520-516 π. Χ.) (Πανσ. V, 8, 10 καὶ Φιλ. ἐν τῷ γυμναστικῷ.) «καὶ πρῶτος Δαμάρετος ὁ Ἑρραιεὺς ἐστέφθη διὰ τοῦ κοτίνου ὡς ὄπλιτοδρόμος καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ὑπερβαλὼν πάντας τοὺς Ἀρκάδας κατὰ τὴν δόξαν».

Ἄριστος ὄπλιτης δρόμος ἐθεωρεῖτο ὁ κατὰ Βοιωτίαν καὶ Πλάταιαν δι' οὗς λόγους ἀναφέρει ὁ Φιλόστρατος (Γυμν. 12) «διὰ τε τὸ μῆκος τοῦ δρόμου διὰ τε τὴν ὄπλισιν ποδήρη οὖσαν καὶ σκεπάζουσαν τὸν ἀθλητὴν, ὡς ἂν εἶ καὶ μάχοιτο, διὰ τε τὸ ἐπ' ἔργῳ λαμπρῶ κείσθαι τῷ Μηδικῷ<sup>1</sup>, διὰ τε τὸ νομίσει ταῦτα Ἑλλήνας κατὰ βαρβάρων, καὶ μὴν καὶ διὰ τὸν νόμον τὸν ἐπὶ τοῖς ἀγωνιουμένοις κείμενον, ὡς νενόμικεν ἡ Πλάταια· τὸν γὰρ ἤδη παρ' αὐτοῖς ἐστεφανωμένον εἰ ἀγωνίζοιτο αὐθις, ἐγγυητὰς ἔδει καταστήσαι τοῦ σώματος, θάνατος γὰρ ἡττωμένῳ προσητέτακτο».

Οἱ ὄπλιτοδρομοῦντες κατ' ἀρχὰς ἔτρεχον ἔχοντες ἀσπίδα, κράνος καὶ περικεφαλαίαν ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας καὶ μέχρι νόμου καμπτήρος<sup>2</sup>, κατ' ἄλλους ὅμως τὸ στάδιον μετ' ἐπιστροφῆς. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου ἡ περικεφαλαία καὶ αἱ κνημίδες ἐθεωρήθησαν περιτταὶ καὶ ἀφηρεθήσαν διατηρηθείσης μόνης τῆς ἀσπίδος τῆς κυρίως χαρακτηριζούσης τὸ ἀγώνισμα, ὃ καὶ ἀσπίς ἐκαλεῖτο. Πᾶσα ἐπομένως παρᾶστασις ἐνόπλιον τρέχοντος ἀνευ ἀσπίδος βεβαίως δὲν ἀναφέρεται εἰς ὄπλιτοδρόμον. Ἡ ἀσπίς δὲ ἦτο χαλκῆ, καὶ ὁ Πανσανίας μάλιστα (V, 12, 8) ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναῷ τοῦ Νέρωνος ἔκειντο καὶ ἀσπίδες χαλκαῖ πέντε καὶ εἴκοσι τοῖς ὄπλιτεύουσιν εἶναι φορήματα εἰς δρόμον.

Κατὰ τὸν Φιλόστρατον, πᾶς τις δὲν ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς τὸν ὄπλιτην δρόμον, τοῦ ἀγαθοῦ ὄπλιτοδρόμου ὀφείλοντος νὰ ἔχη τὰ πλευρὰ εὐμήκη, τὸν ὤμον εὐτραφῆ καὶ τὴν ἐπιγουνίδα σιμῆν «ἴν' εὖ φοροῖτο ἡ ἀσπίς ἀνεχόντων αὐτὴν τούτων», ἐτελεῖτο δὲ μεταξὺ ἀνδρῶν, ἀμιλλωμένων πολλᾶκις ὡς πρὸς τὸ τάχος πρὸς ἵππους καὶ λαγούς.

ANNA E. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΙ

1 Πλ. Ἀρ. 20.

2 Σχολ. Ἀριστοφ. ἐν Νεφ. 25.



Εἶχον ἤδη τυπωθῆ τὰ ἀνωτέρω, ὅτε ὁ κ. Σβορώνος ὑπέδειξέ μοι πρὸς δημοσίευσιν ἐνταῦθα καὶ ἕτερον τοῦ Ἑθν. Νομισμ. Μουσείου ἀττικὸν μολύβδινον σύμβολον τῆς αὐτῆς καλῆς ἐποχῆς, εἰκονίζον ἄνδρα ἴσως ὀπλιτοδρομοῦντα. Τὸ κέρμα τοῦτο (εἰκὼν ἐν μεγεθύνσει) εἶναι μεγέθους 14/18 χιλιοστῶν, τῆς περιφερείας αὐτοῦ οὔσης νῦν ἐκ φθορᾶς τετραγώνου. Εὐρέθη δὲ ἐν Ἀθήναις ἔνθα καὶ ἠγοράσθη ἐν ἔτει 1862 (ἀριθ. 7587 τῆς ἀρχαίας συλλογῆς καὶ Βιβλίου εἰσαγωγῆς σελ. 113).

Ἡ μία τῶν ὄψεων αὐτοῦ εἶναι ἄσημος, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας εἰκονίζεται ἀγένειος νεανίας, φέρων κράνος, ἀσπίδα καὶ γλαμύδα ζωηρῶς ἠνεμωμένην, τρέχων (;) πρὸς δεξιὰ ὀλοταχῶς, στρέφων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ τείνων τὴν δεξιὰν χεῖρα. Τὴν αὐτὴν στροφὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τάσιν τῆς δεξιᾶς γνωρίζομεν ἤδη καὶ ἐξ ἄλλων παραστάσεων ὀπλιτοδρόμων ἐπὶ ἀγγείων (Darembert-Saglio, *Diction. des antiquités* s. v. *cursus*, σελ. 1644, εἰκὼν 2232).

Ἐν τούτοις τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος φέρει γλαμύδα καὶ ὅτι δὲν σφάζεται τὸ δεξιὸν κάτω ἄκρον ἀρκούντως, ἵνα διακρίνωμεν ἂν πράγματι εἶναι καὶ τοῦτο μετέωρον, καθιστᾷ ἀβέβαιόν πως τὴν ἐρμηνείαν τοῦ τύπου ὡς ὀπλιτοδρόμου καὶ μάλιστα σταδίου. Τῷ κ. Σβορώνῳ πιθανωτέρα φαίνεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι δυνατὸν νὰ πρόκειται περὶ τύπου ἥρωος ἐν τῇ στάσει τοῦ τὴν Κασσάνδραν ἀποσπῶντος ἐκ τοῦ βωμοῦ Αἴαντος τοῦ Λοκροῦ.

# ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ

ΕΝ Τῷ ΕΘΝΙΚῷ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚῷ ΜΟΥΣΕΙῷ ΑΘΗΝΩΝ

## ΣΥΜΠΛΗΡΩΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ <sup>1</sup>

### Α'. ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ ΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ  
ΚΑΤΑ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

#### Ι. ΘΕΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΗΣ ἢ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ

##### ΘΕΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1<sup>α</sup>. — Δύο προτομαὶ βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, φερόντων ἀνὰ ἓνα σταυρόν.

᾽Οπ. . . ΝΒ — ΑΣΙΛΙΚΩ — ΝΚΟΜΜΕΡ — ΙΩΝΘΕΣ. —  
. . . ΟΝΙΚΗΣ = [Τῶ]ν βασιλικῶν κομμερ[κ]ίων Θεσ[σαλ]ονίκης.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, ἀρ. 427). Μετρίας διατηρήσεως.

3<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει. Ἐν ταῖς γωνίαις τῶν σκελῶν τῶ — σῶ — δού — λῶ.

᾽Οπ. ΙΩΑΝ — ΝΗΔΙΟΙ — ΚΙΤ' ΣΚΟ — ΜΕΡΚ' ΘΕ —  
ΣΑΛΟ' — Ἰωάννη διοικι(ῆ) καὶ κομερ(ιαρίῳ) Θεσαλο(νίκης).

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 260). Ἀρίστης διατηρήσεως. Η' — Θ' ἑκατοναετ.

1. Τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα βυζαντιακὰ μολυβδόβουλλα εἰσήχθησαν εἰς τὸ Ἔθν. Νομισματικὸν Μουσεῖον μετὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν παλαιῶν αὐτοῦ συλλογῶν. Τὰ πλεῖστα τούτων ἀνήκον τέως εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνα ἱατρὸν Κ. Μακρίδην, ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ Μουσείου ἐν ἔτει ἀκαδημαϊκῷ 1904-1905, τὰ δ' ἄλλα προέρχονται ἐξ ἄλλων νέων μικροτέρων ἀγορῶν καὶ δωρεῶν.

4 α. — Ὅμοίως.

Ὅπ. + ΚΩΝΣΤΑ. — Τ, R' ΚΑΝΔ' ΚΟΥ. — ΕΡΚ' ΣΑ' Ν. . .  
— . . CΑ. . . = + Κωνστα[ν]τ(ίνω) β(ασιλικῶ) κανδ(ιδάτω) κον[μ]ερ-  
κ(ιαρίω) καὶ πρωτον[ο]τα(ρίω) [Θε]σα[λον](ίκης) (;).

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 153). Μετρίας διατηρήσεως. Η'—Θ' ἑκατονταετ.

8 α. — Ὅμοίως.

Ὅπ. . . . — ΝΩΣΤΩΠ. — ΤΡΙΚΙ, ΣCΤ. — ΑΤΗΓΩΘΕC  
— CΑΛΟΝ = [+ Θεογ]νώστω π[α]τρικί(ω) καὶ σ[τ]ρ[α]τηγῶ Θεσσα-  
λον(ίκης).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 132). Μετρίας διατηρήσεως. Η'—Θ' ἑκατονταετ.

8 β. — Ἔτερον ὅμοιον.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 168). Καλῆς διατηρήσεως.

8 γ. — Ὅμοίως ἔμπροσθεν.

Ὅπ. + ΛΕΟΝ — ΤΙΝΠΑΤΩ — ΒΑΣΙΛΙΚΩ — CΠΑΘΑΡΙΩC  
— ΕΠΑΡΧ, ΘΕ — CΣΑΛΟΝ, = + Λέοντι ὑπάτω, βασιλικῶ σπα-  
θαρίω καὶ ἐπάρχ(ω) Θεσσαλον(ίκης).

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 295). Ἀρίστης διατηρήσεως. Η'—Θ' ἑκατονταετ.

8 δ. — ΟΑΓ . . . ΙΩΟ — ΘΕΟΛΟΓΟZ = δ ἄγ[ι]ος Ἰω(άννης)  
ὁ Θεολόγος. Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἱστάμενος.

Ὅπ. + CΦΡΑ — . ICCEPAΦΟΥ — CΠΑΡΤΗΝΟΝ —  
. ΩΑΝΝΟΥ — ΘΕCCA — ΛΟΝΙΚΗ. ΠΡΟ — ΚΑΘΗΜ. ΝΟΝ  
— ΤΟ ΔΕ = + Σφρα[γ]ίς σεβαστοῦ Σπαρτηνοῦ [Ἰ]ωάννου  
Θεσσαλονίκη[ς] προκαθημ[έ]νον τόδε. Τρίμ. ἱαμβ.

0,038. (Συλλ. Μακρίδου, 258). Μετρίας διατηρήσεως. ΙΒ'—ΙΓ' ἑκατονταετ.

### Ἐκκλησία Θεσσαλονίκης.

8 ε. — + ΚΕΡΟΗΘΕ . . ΩCΩΔΟΥΛ = Κ(ύρι)ε βοήθει ε[μ]ῶ  
σῶ δούλ(ω), πέριξ. ΘΔΗ — ΜΗ = δ ἅγιος Δημή(τριος), προτομή ἁγ.  
Δημητρίου.

Ὅπ. + ΙΑΚΩΡ, — ΑΡΧΙΕΠΙC — Κ, ΘΕCCAΛ — ΟΝΙΚΗC  
= + Ἰακώβ(ω) ἀρχιεπισκ(όπω) Θεσσαλονίκης.

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 45). Καλῆς διατηρήσεως. Ι'—ΙΛ' ἑκατονταετηρίς.

**Ἐκκλησία Ἐρισοῦ.**

85. — . . . . — ΤΡΙΟΣ κιονηδόν. Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἱστάμενος.  
 Ὅπ. + — СΦΡΑΓΙС — .ΡΙССΟΝ — ΠΟΙΜΕΝΟ. —  
 ΒΑΣΙΛΙ. = Σφραγίς [Ἐ]ρισοῦ ποιμένο[ς] Βασιλί[ον]. Τρίμ. ἱαμβ.  
 0,021. (Α. Ε. 2919. ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατοντ. Ἐξεδ. ὑπὸ Schlumb. R.E.G. 1891.  
 σ. 124).

ΘΕΜΑ ΘΡἈΚΗΣ

14<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλῳ.  
 Ὅπ. .ω . . . — .ΑΤΡΙΚ'Β, . — . . ΠΑΘ'СC . . — .ΤΙΓ,ΤΗ.  
 — . . ΑΚ . . = [Γ]ω[άννη] π[ατρικ(ίω)] β[ασιλικῶ] πρωτο[σπ]αθ[αρίω]  
 καὶ σ[τρα]υγ[ῶ] τῆ[ς] Θρ[άκ]η[ς].

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 250). Μετρωτάτης διατηρήσεως. Η'—Θ' ἑκατοντ.

14<sup>β</sup>. — ΟΑΓΙ, — ΝΗΚ. . Ὁ ἅγιος Νικόλαος ἱστάμενος. Πέριξ  
 + ΑΓ,ΝΙΚΩΛΑ'ΒΟΗΘΕΙ]

Ὅπ. + ΚΟΝСТ — ΑΝΤ. ΝΟΡ'Α' — . . . . ΕΠΙΤ, VΚ' —  
 . . . . ΤΗΣ — . . . ΚΙC = + Κωνσταντ[ί]νο β[ασιλικῶ] πρωτο[σπα-  
 θ](αρίω) ἐπὶ τ(ῶν) ὑκ(ιακῶν) [κρητῆ] (;) τῆς [Θρα]κίς (;).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 158). Μετρωτάτης διατηρήσεως. Γ'—ΙΑ' ἑκατοντ.

**Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως.**

*Πατριάρχαι.*

*Κωνσταντῖνος Δ' (1154-1156).*

17<sup>α</sup>. — . . ΕΟΤΟΚΕ — ΡΟΗΘ . . = [+Θ]εοτόκε βοήθ[ει] πέ-  
 ριξ. ΜΗΡ—ΘV. Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θώκου βρεφοκρατοῦσα.

Ὅπ. + ΚΩΝΑΡΧΙ—ΕΠΙΣΚΟΠΩΚΩΝ—ΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕ  
 — ΩСΝΕАСΡΩΜΗCС — ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ' — ΠΡΙΑΡΧΗ.

0,41. (Συλλ. Μακρίδου, 36). Καλῆς διατηρήσεως

*Ἰωάννης Γ' (1199-1206).*

18<sup>α</sup>. — ΜΗΡ—ΘV. Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θρόνον βρεφοκρατοῦσα.

Ὅπ. + ΙΩΑΝ — ΝΗCΕΛΕΟΘV — ΑΡΧΙΕΠΙCΚΟΠΟC —  
 ΚΩΝCΑΝΤΙΝΟΥ — ΠΟΛΕΩCΝΕАСΡΩ — ΜΗCΚΑΙΟΙΚΟΥΜΕ —  
 ΝΙΚΟC ΠΡΙΑΡ — ΧΗC.

0,040. (Συλλ. Μακρίδου, 38). Καλῆς διατηρήσεως.

## Ἰωσήφ Α (1268-1274).

22 α. —  $\overline{\text{ΜΗΡ}}-\overline{\text{ΘV}}$ . Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θρόνου βρεφοκρατοῦσα.  
 Ὅπ. +  $\overline{\text{ΙΩCΗΦ}}-\overline{\text{ΕΛΕΩ}}\overline{\text{ΘV}}\overline{\text{ΑΡΧΙ}}-\overline{\text{ΕΠΙCΚΟΠΟC}}\overline{\text{ΚΩΝ}}-\overline{\text{CΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕ}}-\overline{\text{ΩC}}\overline{\text{ΝΕΑCΡΩΜΗC}}-\overline{\text{ΚΑΙΟΙΚΟΥΗΕΝΙ}}-\overline{\text{ΚΟC}}\overline{\text{ΠΡΙΑΧΗ}}$ . = + Ἰωσήφ ἔλεω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριά(ρ)χη[ς].  
 0,048. (Συλλ. Μακρίδου, 39). Καλῆς διατηρήσεως.

## Κύριλλος Α' ὁ Δούκαρις.

23 α. —  $\overline{\text{ΜΗΡ}} \left| \overline{\text{IC}} \right.$  Προτομή Θεοτόκου βρεφοκρατούσης.  
 $\overline{\text{ΘV}} \left| \overline{\text{XC}} \right.$

Ὅπ. +  $\overline{\text{ΚΥΡΙΑΛΛΟC}}-\overline{\text{ΕΛΕΩ}}\overline{\text{ΘV}}\overline{\text{ΑΡΧΙΕΠΙ}}-\overline{\text{CΚΟΠΟC}}\overline{\text{ΚΩΝCΤΑΝΤΙ}}-\overline{\text{ΝΟΝΠΟΛΕΩC}}\overline{\text{ΝΕΑCΡΩΜΗC}}\overline{\text{ΚΑΙΟΙΚΟΝΟΜΕ}}-\overline{\text{ΝΙΚΟC}}\overline{\text{ΠΑΤΡΙΑΡΧΗC}}$

0,042. (Συλλ. Μακρίδου, 37). Καλῆς διατηρήσεως. Κατ' ἐξαίρεσιν δημοσιεύεται ἐνταῦθα τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο, διότι δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

## Ναὸς Ἁγίας Σοφίας.

27 α. — Μ—Χ. Προτομή τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.  
 Ὅπ. +  $\overline{\text{ΚΕΡΘ}}$ ,— $\overline{\text{ΡΑCΙΛΕΙΩ}}$ — $\overline{\text{ΙΑΚΟΝΟΤΗ}}$ ,— $\overline{\text{ΜΓΕΚΚΛΗC}}$ ,— $\overline{\text{ΚΟΥ}}$ . . $\overline{\text{ΚΛΙ}}$ — $\overline{\text{C,Τ}}$ , . $\overline{\text{ΓΗ}}$ — $\overline{\text{Ν'}}$  = + *Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Βασιλείω [δ]ιακόνο τῆ(ς) Μ(ε)γ(άλ)ης Ἐκκλησίας, κου[βου]κλισ(ίω)*. . . . .  
 0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 57). Καλῆς διατηρήσεως. Ι'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς.

## Μονὴ Σαρακηνηῆς.

28 α. — Προτομή Θεοτόκου, φερούσης διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ βρέφος.  
 Ὅπ. +  $\overline{\text{ΚΕΡ,Θ}}$ — $\overline{\text{ΤΩCΩΔ,ΙΩ}}$ — $\overline{\text{ΑΧΚCΑΟΥ'C}}$ — $\overline{\text{ΚΑΘΗΓΟΥΜ}}$ — $\overline{\text{CΑΡΑΚΗ}}$ — $\overline{\text{Ν'}}$  = + *Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δ(ού)λω Ἰω(άννη) μοναχῷ . . . καὶ καθηγουμ(ένω) Σαρακηνη(ῆς)*.  
 0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 61). Καλῆς διατηρήσεως. ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετ.

*Ἐκκλησία Πανίου.*

31 α. —  $\odot\Theta\ominus$  —  $\Delta\omega\rho\omicron(C)$ . Κινηθὸν ἐκατέρωθεν προτομῆς αὐτοῦ.

᾽Οπ.  $\odot\Theta\ominus$  —  $\Delta.P.$  —  $\epsilon\dots\kappa$  — ΠΑΝΙ. = Θεοδ[ώ]ρ[ω] ἐ[πι-  
σ]τ[κ(όπω)] Πανί(ου).

0,020. (Σ. Π. 1894-5, ΙΑ', 115). ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετηρίς.

31 β. —  $\overline{MHP}$  —  $\overline{\Theta V}$ . Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ.  $\dagger$  —  $C\Phi P A \Gamma I C$  — ΠΑΝΙΟ. — ΠΟΙΜΕΝΟ. —  
ΝΙΚΗΦΟ — Ρ. . =  $\dagger$  Σφραγίς Πανίου[υ] ποιμένο[ς] Νικηφόρ[ου].  
Τρίμ. ἱαμβ.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 376). Μετρίας διατηρήσεως. ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετ.

31 γ. —  $\overline{MHP}$  —  $\overline{\Theta V}$ . Προτομή Θεοτόκου φερούσης διὰ τῆς δεξιᾶς  
τὸ βρέφος.

᾽Οπ.  $\dagger$  —  $C\Phi P \Gamma I C$  — ΠΑΝΙΟΝ — ΠΟΙΜΕΝΟΣ —  $\overline{I\omega}$   
=  $\dagger$  Σφραγίς Πανίου ποιμένος Ἰω(άννου). Τρίμ. ἱαμβ.

0,036. (Συλλ. Μακρίδου, 240). Καλῆς διατηρήσεως. ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετ.

ΘΕΜΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

46 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. . . . — . . . Β'ΑΣΠ — . . . SCTPA — . . . ΕΛΑ — .Ο. =  
. . . β(ασιλικῶ) πρωτοσπ[αθ](αρίω) καὶ στρα[τηγ](ῶ) Ἐλλά[δ]ο[ς].

0,029. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 94). Η'—Θ' ἑκατονταετηρίς.

48 α. — Σταυρὸς διπλοῦς ἐπὶ βάσεως ἔχων περίξ τὴν συνήθη ἐπι-  
γραφήν: Κύριε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. ΝΙΚΗ. . — Ρ'Α'CΠAΘ' — SCTP. . ΙΓ' — ΕΛΛΑΔΟΣ  
= Νική[τα] β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθ(αρίω) καὶ στρα[τηγ](ῶ) Ἐλλάδος.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 350). Μετρίας διατηρήσεως. Θ'—Ι' ἑκατονταετ.

48 β. —  $\dagger$  ΚΕΡΟΗΘ. . . . ΔΟΝΛ' = Κ(ύριε) βοήθ[ει τῷ σῶ]  
δούλω). Πτηνὸν (ταῶς;) φέρον διὰ τοῦ ῥάμφους κλαδίσκον.

᾽Οπ. . . . — Ρ'CΠAΘ' — . CΤΡΑΤΙΓ, — .ΛΑΔΑCΩ —  
Κ.ΛΑΔΟ = . . . . β(ασιλικῶ) σπαθ(αρίω) [καὶ] στρατηγ(ῶ) [Ἐ]λάδας  
<τ>ῶ Κλάδο (οὔτω).

0,021 (Συλλ. Μακρίδου, 261). Καλῆς διατηρήσεως. Θ'—Ι' ἑκατονταετηρίς.

49 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.  
 Ὅπ. ΝΙΚΗΤ. — ΕΠΟΠΤ. . — ΛΛΑΔ. . = Νικήτ[α] ἐπόπι[η]  
 Ἐλλάδ[ος].  
 0,028. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 97). Η'—Θ' ἑκατονταετηρίς.

### Πόλις Ἀθῆναι.

55 α. — Προτομή Θεοτόκου δεομένης.  
 Ὅπ. + ΚΕΡΘ — ΝΙΚΟΛ. . — ΠΡΟΕΔΡ. — .Θ.Ν. — .  
 = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Νικολ[άω] προέδρ[ω Ἀ]θ[η]ν[ῶν] (;).  
 0,020. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 112). ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετηρίς.

### Ἐκκλησία Ἀθηνῶν.

56 α. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.  
 Ὅπ. ΑΝΔΡΕ — ΑΕΠΙСК,ο — ΑΘΗΝ — ΩΝ = Ἀνδρέα  
 ἐπισκό(πῳ) Ἀθηνῶν.  
 0,028. (Ἀκαδημ. ἔτος 1905-6, ΙΒ', 11). Κατὰ χάραγμα ἐπιγραφικόν, ὅπερ  
 εὑρηται ἐπὶ ἐνὸς στύλου τοῦ Παρθενῶνος, ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Ἀνδρέας ἀπέ-  
 θανε ἐν ἔτει 6202 ἀπὸ κτίσεως κόσμου (= 694 μ. Χ.).

56 β. — Προτομή Θεοτόκου δεομένης.  
 Ὅπ. .ΘΚΕ. — ΘΗΛΕΟ — ΕΠΙ. . . — ΑΘΙΝ = [+ ] Θ(εο-  
 τό)κε [β](οή)θ(η) Λέ(υ)τι ἐπι[σκόπ](ω) Ἀθ(η)ν(ῶν) (;).  
 0,014. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 107).

57 α. — ΘΚΕΡΟΗΘΤΩС . . . περίξ προτομῆς τῆς Θεοτόκου  
 φερούσης ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ βρέφος.  
 Ὅπ. + СΑRΑ — ΜΗΤΡΟΠΟ — .ΙΤΗΑΘ — ΗΝΩΝ =  
 + Σάβ(α) μητροπο[λί]τη Ἀθηνῶν.  
 0,021. (Σ. Π. 1904-5, ΚΓ', 28). Ἀπέθανε τῷ 914. Ἔτερα δύο ἀντίτυπα  
 Schlumberger, Sigil. σ. 172 καὶ Mordtmann, Revue Archeol. II, 55.

58 α. — ΜΗΡ—ΘV. Προτομή Θεοτόκου δεομένης.  
 Ὅπ. + — СΚΕΠΟΙС — ΑΘΗΝΩΝ — ΤΟΝΠΡΟΕ —  
 ΔΡΠΑΡΘΕ — ΝΕ = + Σκέποις Ἀθηνῶν τὸν προέδρ(ον) Παρ-  
 θένε. Τρίμ. ἱαμβ.  
 0,017. (Α. Ε. 1902-3, ΚΓ', 20). ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετηρίς.



**Ἐκκλησία Αἰγίνης.**

62<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτοκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. + ΘΕΟΔ — ΩΡΩΕΠΙ — СΚ'Π'ΑΙΓ — ΙΝΗС =  
+ Θεοδώρω ἐπισκ(ό)π(ω) Αἰγίνης.

0,025. (Σ. Π. 2904-5, ΜΗ', 1). Η'—Θ' ἑκατονταετηρίς.

**Ἐκκλησία Χαλκίδος.**

68<sup>α</sup>. — + ΘΕΟ . . . . . = Θεοτόκε βοήθει, πέριξ. Προ-  
τομή τῆς Θεοτόκου.

᾽Οπ. + ΘΕΩΔ — ΟΡΟΕΠΙ — СΚΟΠΟΧΑΛΚ' = + Θεω-  
δόρο ἐπισκόπο Χαλκ(ίδος) (;).

0,021. (Συλλ. Μακρίδου 52). Καλῆς διατηρήσεως. Ι'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς.

**Ἐκκλησία ᾽Ωρεῶν.**

70<sup>α</sup>. — [MHP]—OV. [H] . . . — ΡΗΤΗΣΑ = [ἡ ἅγιο]ρίμια (;).

᾽Οπ. + СΦΡΑ. — ΜΙΧΑΗ. — ΩΡΕΩ. — ΕΠΙСК. — ΠΟΥ  
= + Σφρα[γ](ίς) Μιχαή[λ] ᾽Ωρεῶ[v] ἐπισκ[ό]πον. Τρίμ. ἰαμβ.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 46). Μετρίως διατηρήσεως. ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετ.

ΘΕΜΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

**Ἐκκλησία Κορώνης.**

88<sup>α</sup>. — + KERO — ΗΘΕΙΤΩ — СΩΔΟ. — ΛΩ = + Κ(ύ-  
ρι)ε βοήθει τῷ σῶ δο[ύ]λω.

᾽Οπ. ΘΕΟΔΟ — ΡΩΕΠΙ — . . ΟΠ,ΚΟ — . . Ν = Θεοδώρω  
ἐπι[σκ]όπ(ω) Κο[ρῶ]ν(ης).

0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 51). Καλῆς διατηρήσεως. Ι'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς.

ΘΕΜΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

94<sup>α</sup>. — . . ΡΟΗ. — ΤΩСΩΔ. — ΠΡΟΤΩ — . . . . . =  
[Κ(ύρι)ε] βοή[θ](ει) τῷ σῶ δ[ού](λω) Θεοδώρ[ω] πρωτ[ω]σπαθαρ[ί](ω).

᾽Οπ. ССТРА — ΤΙΓΩ — ΕΛΛΑΔΟΣΚΑΙ — ΠΕΛΩΠΟ —  
ΝΗС = Καὶ στρατιγῶ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου).

0,023. (Α. Ε. 2947). Ι'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς. Ἐδημ. Schlumb. R.E.C 1891,  
σ. 119.

94β. — † ΕΡΩΤΙ — ΚΟΝΣΦΡΑ — ΓΙΣΜΑΤΟῩ —  
 ΡΑΣ. ΛΕΙΟΝ = † 'Ερωτικῶ σφράγισμα τοῦ Βασ[ι]λείου.

᾽Οπ. ΚΡΙΣΙΣ — ΕΠΟΝΤΟΣ — ΕΛΛΑΔΟΣ — ΚΑΙ ΠΕΛ' —  
 — Π. Ν, = Κρίσ(ε)ις ἔποντος Ἐλλάδος καὶ Πελοπ[ο]ν(νήσου).

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 192). Καλῆς διατηρήσεως. ΙΑ' — ΙΒ' ἑκατονταετ.  
 Τεθραυμένον εἰς δύο τεμάχια.

#### ΘΕΜΑ ΛΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

98α. — Ἡ Θεοτόκος δεομένη, ἔχουσα ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ βρέφος  
 ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ. . . . . — ΕΣΤΑ. — ΧΣΚΡΙΤ, Τ. — ΟῩ — ΠΕΛΑΓΟῩ.  
 — ΤΩΣΚΛΗ. = . . . . [β]εστά[ο]χ(η) καὶ κρι(ῆ) τ[οῦ] <Αἰγαί>ου πε-  
 λάγου[ς] τῷ Σκλη[ρ]ῷ.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 383). Μετρίας διατηρήσεως. Γ' — ΙΑ' ἑκατονταετ.

#### Ἐκκλησία Χίου.

100α. — ΟΑΓΙΟ[С] — СΥΜ[Ε]ω[Ν] Κιονηδὸν ἑκατέρωθεν  
 Συμεῶν τοῦ Στυλίου ἰσταμένου κατ' ἐνώπιον.

᾽Οπ. † ΓΕΩ — ΡΓΙΟῩСТ. — ΑΛΙΤΟῩΤΗ — СΧΙΟΝ  
 = † Γεωργίου σ[ι]ν[υ]λλίου τῆς Χίου.

0,021. (Ε. Σ. 13173, 84). Γ' — ΙΑ' ἑκατονταετηρής.

#### Νέα Μονή.

100β. — Παράστασις τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (;).

᾽Οπ. † Ε. Τ — VΧΙΟῩΗΓ — ΟΥΜΕΝΟΥ — ΤΗΣΝ. ΑС  
 = † Ε[ὐ]τυχίου ἡγουμένου τῆς Ν[ε]ας.

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 66). Μετρίας διατηρήσεως. Γ' — ΙΑ' ἑκατονταετ.

#### ΘΕΜΑ ΣΙΚΕΛΙΑΣ

114α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς  
 γωνίαις τῷ—σῷ—δού—λω.

᾽Οπ. . . ΕΟΝΤΙ. — ΑΤΡΙΚΙΩ — ССТΡΑΤΗ — ΓΩСΙΚЕ  
 ΛΙΑС † = † Α[ρ]ῶντι [π]ατρικίῳ καὶ στρατηγῷ Σικελίας †

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 277). Καλῆς διατηρήσεως. Η' — Θ' ἑκατονταετηρής.

ΘΕΜΑ ΚΑΛΑΒΡΙΑΣ

*Δοῦνες Καλαβρίας.*

117 α. — Ὅμοιον σταυροειδὲς μονογράφημα.

Ὅπ. . . . Α — ΙΩΝΠΑ — Τ΄Β΄C ΠΑΘ, — ΣΔΟΝΚΙΚΑ —  
ΛΑΒΡΙ — ΑC † = . . . αἰω ὑπάτ(ω), β(ασιλικῶ) σπαθ(αρίω) καὶ  
δουκὶ Καλαβρίας †

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 124). Μετρίας διατηρήσεως. Η΄—Θ΄ ἑκατονταετ.

ΘΕΜΑ ΧΕΡΣΩΝΟΣ

118 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα, διάφορον τοῦ συνήθους τύπου.

Ὅπ. † ΓΕΩΡ — ΙΩΑC ΠΑ — ΚΑΙCΤ. — ΑΤΗΓ.Χ . .  
— CΩΝΟC = † Γεωρ[γί]ω πρωτοσπα[θ](αρίω) καὶ στ[ρ]ατηγ[ῶ]  
Χ[ερ]σῶνος.

0,027. (Α. Ε 1902-3, Κ7', 17). Η΄—Θ΄ ἑκατονταετηρίς.

II. ΘΕΜΑΤΑ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΘΕΜΑ ΟΠΤΙΜΑΤΟΥ

*Ἐκκλησία Νικομηδείας.*

122 α. — † ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩCΩ ΔΟΝΛΩ περίξ. Σταυρὸς  
διηνητισμένος. Ἐκατέρωθεν  $\overline{IC} - \overline{XC}$ .

Ὅπ. † ΙΓΝΑ — ΤΙΩΜΗΤ — ΡΟΠΟΛΙΤ — ΗΝΙΚΟΜΗ  
— ΔΕΙΑC = † Ἰγνατίω μητροπολίτη Νικομηδείας.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 40). Ἀρίστης διατηρήσεως. Θ΄—Ι΄ ἑκατονταετηρίς.

ΘΕΜΑ ΟΨΙΚΙΟΥ

122 β. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλφ.

Ὅπ. . . . . — R, A΄C . . — SKOM΄ — OΨIK = . . . . . β(α-  
σιλικῶ) πρωτοσ[παθ](αρίω) καὶ κόμ(ητι) Ὀψικ(ίου).

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 385). Μετρίας διατηρήσεως. Θ΄—Ι΄ ἑκατονταετ.

122 γ. — Ὅμοίως τῶ 122 α.

᾽Οπ. . . . . — ΙΒ΄CΠ. — . SA΄CTP. — . ΤΟΥΟ = . . . . .  
β(ασιλικῶ) σπ[αθ](αρίω) πρωτοστρ[άτ](ορι) (;) τοῦ Ο <ἴσως Ὀψικίου>.

0,025. (Σ. Π. 1897-8, Ι7', 15). Μετρίας διατηρήσεως Θ'—Ι' ἑκατονταετ.

### Πόλις Νίκαια.

122 δ. — † ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩCΩΔΟΝΛΩ Ταῶς ἔχων ἀνα-  
πεπταμένην τὴν οὐρὰν αὐτοῦ.

᾽Οπ. † ΛΕΟΝ — ΚΟΝΜΕΡ — ΚΗΑΡΙΩΝ — ΙΚΕΑC =  
† Λέον(τι) κονμερκηαρίω Νικέας.

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 299). Καλῆς διατηρήσεως. Θ'—Ι' ἑκατονταετηρίς.

### Ἐκκλησία Κυζίκου.

122 ε. — . . . . . ΘΕΙΤΩCΩΔΟΝΛ, = [+ Κ(ύρι)ε βοή]θει τῶ  
σῶ δούλ(ω), πέριξ. Διπλοῦς σταυρὸς ἐπὶ τριβάθμου βάσεως.

᾽Οπ. † ΔΗΜΗ — ΤΡΙΩΜ. — ΤΡΟΠΟ. . — ΤΗΚVZ. —  
ΚΟΥ = † Δημητρίω μ[η]τροπο[λί]τη Κυζ[ί]κον.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 42). Μετρίας διατηρήσεως, Θ'—Ι' ἑκατονταετηρίς.

122 ς. — † ΚΕΡΟΗΘΕΙ. ωCΩΔΟΥΛ' = † Κ(ύρι)ε βοήθει  
[τ]ῶ σῶ δούλ(ω), πέριξ. Προτομή ἀγίου ἐν ἱερατικῇ περιβολῇ.

᾽Οπ. . ΙΓΝ. — ΤΙΩΕΛΑΧ — ΙCΤΩΜΗ — ΤΡΟΠΟΛΙ. —  
ΗΚΖΙΗΚ = [+ ] Ἰγν[α]τίω ἐλαχίστω μητροπολί[τ]η Κυζίκ[ου].

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 41). Καλῆς διατηρήσεως. Ι'—ΙΑ ἑκατονταετηρίς.

122 ζ. — ΜΗΡ—ΘV. Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπισθ. † CΦΡΑ — Γ. C C V M E, — ΠΡΟΕΔΡΟΥ —  
ΤΗCΚVΠΙ — ΚΟ. = † Σφραγ[ί]ς Συμε(όν) προέδρου τῆς Κυ-  
ζίκου[v]. Τρίμ. ἱαμβ.

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 195). Καλῆς διατηρήσεως. ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετ.

ΘΕΜΑ ΘΡἈΚΗΣΙΩΝ

128<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. . . . — ΩΤΡΟΝ. — ΠΑΤΡΙΚΙ. — ΣΤΡΑΤΗΓ. — ΤΩΝΘΡΑΚ — ΗΣΙΑΝΩ. = . . . . . πατρικί[ω] καὶ στρατηγ[ῶ] τῶν Θρακησιανῶ[ν].

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 417). Μετρίας διατηρήσεως. Η'—Θ' ἑκατονταετ.

*Ἐκκλησία Μαγνησίας.*

131<sup>α</sup>. — ΚΕΡ. . . . . ΔΟΥΛ' = Κ(ύριε) β[οήθ(ει)] τῷ σῶ] δούλω(ω), πέριξ. ΟΑΓΚ—ΟΔΡΑΤ = ὁ ἄγ(ιος) Κοδραῖ(ος). Προτομή αὐτοῦ κατ' ἐνώπιον.

᾽Οπ. + ΦΙΛΟ—ΞΕΝΩΕ — ΙΣΚΟΠΩ — ΜΑΓΝΙΣ — ΗΑΣ = + Φιλοξένω ἐ[π]ισκόπω Μαγνησίας.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 47). Καλῆς διατηρήσεως. Ι'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς.

*Ἐκκλησία Λαοδικείας.*

133<sup>α</sup>. — + ΜΗΤΕΡΑΓΙΑΘΕΟΤΟΚΕΡ'ΤΩΣΩΔ. . . = + Μῆτερ ἁγία Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δ[ούλω](ω), πέριξ. Προτομή Θεοτόκου.

᾽Οπ. + ΣΥΜΕ — ΩΝΙΜΗΤΡ — ΟΠΟΛΙΤ — ΗΛΑΟΔΙΚΕΙΑ — ΣΑΜΗΝ = + Συμεῶνι μητροπολίτη Λαοδικείας. Ἀμὴν.

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 44). Καλῆς διατηρήσεως. Ι'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς.

ΘΕΜΑ ΣΑΜΟΥ

134<sup>α</sup>. — ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩΣΩΔΟΝΛ' πέριξ διπλοῦ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. ΘΕΟ — ΝΟΣΤ, . — ΑΣΠΑΘ'. — ΣΤΡΑΤΗ. — Τ,ΣΑΜΟΥ = Θεο[γ]νόστ(ω) [β](ασιλικῶ) πρωτοπαθ(αρίω) [καὶ] στρατη[γ](ῶ) τ(ῆς) Σάμου.

0,084 (Συλλ. Μακρίδου, 490). Καλῆς διατηρήσεως. Θ'—Ι' ἑκατονταετηρίς.

**Ἐκκλησία Ἐφέσου.**

136 α. —  $\text{Ⓐ} \overline{\text{ΙΩ}} - \text{ΟΘΕΟΛΟΓΟΣ}$  Κιονηδὸν ἐκατέρωθεν αὐ-  
τοῦ ἴσταμένου κατ' ἐνώπιον.

Ἦπ.  $\text{†} - \text{.ΣΑΑΚΕΛΕΩ} - \overline{\text{ΘΝΑΡΧΙΕΠΙΣ}} - \text{ΚΟΠΟΣ}$   
 $\text{ΕΦΕΣΟΥ} - \text{ΥΠΕΡΤΙΜΟΣΚΑΙ} - \text{ΕΞΑΡΧΘΣΠΑΣ} -$   
 $\text{ΗΣΑΣΙΑΣ} = \text{†} [\text{Ι}] \text{σαὰκ ἔλέω Θε(ε)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου, ὑπέρ-}$   
 $\text{τιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας.}$

0,044. (Σ. Π. 1904-5, ΚΓ', 26). ΙΒ'—ΙΓ' ἑκατονταετηρίς.

**Μονὴ Ὁρόβων.**

136 β. —  $\text{†} \overline{\text{ΚΕΡΘΓΑΡΡΗΛ}} \text{X} = \text{Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Γαβριήλ}$   
 $\text{μ(ονα)χῶ, περίξ. ΟΘΕΟ} - \text{ΔΟCΙΟ,}$  Κιονηδὸν ἐκατέρωθεν προτο-  
μῆς Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.

Ἦπ.  $\overline{\text{ΜΗΡ}} - \overline{\text{ΘΥ}}$  Προτομὴ Θεοτόκου.  $\text{ΗΟΡΟΗΤΙCΑ}$  περίξ.  
0,021. (Ε. Σ. 13173, 33). Γ'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς

**Ἐκκλησία Σμύρνης.**

139 α. — Σταυροειδὲς μονογράμ. = *Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.*

Ἦπ. Σταυροειδὲς μονογράφημα = *Κωνσταντίνω.*  $\overline{\text{ΜΗΤΡΟΠΟ-}}$   
 $\overline{\text{ΛΙΤΗΣΜΥΡΝΗΣ}} = \text{μητροπολίτη Σμύρνης, περίξ.}$

0,035. (Σ. Π. 1904-5, ΚΓ', 27 . Η'—Θ' ἑκατονταετηρίς.

**Ἐκκλησία Τράλλεων.**

139 β. —  $\text{†} \overline{\text{ΘΚΕΡΘΤΩCΩΔ.}} = \text{†} \text{Θ(εοτό)κε β(οή)θ(ει) τῶ}$   
 $\text{σῶ δ(ού)[λ](ω).}$  Προτομὴ Θεοτόκου δεομένης.

Ἦπ.  $\overline{\text{ΘΕΟΦΥ}} - \text{.ΚΤΩΕ} - \overline{\text{ΠΙCΚΟΠ}} - \overline{\text{ΤΡΑΛΛΕ}}$   
 $\overline{\text{ΩΝ}} = \text{Θεοφυ[λά]κτω ἐπισκόπ(ω) Τράλλεων.}$

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 49). Καλῆς διατηρήσεως. Γ'—ΙΑ' ἑκατονταετηρίς

139 γ. —  $\text{ΟΘΕΟ} - \text{ΔΩΡ(ΟC)}$  Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ἱστάμενος.

Ἦπ.  $\text{†} \overline{\text{CΦΡΑ}} - \overline{\text{ΓΙCΠΡΟΕ}} - \overline{\text{ΔΡΟΝΤΡΑ}} - \overline{\text{ΛΛΕΩΝ:}}$   
 $\overline{\text{ΝΙ}} - \overline{\text{ΚΗΦΟΡ'}} = \text{†} \text{Σφραγίς προέδρου Τράλλεων Νικηφόρου.}$   
Τρίμ. ἰαμβ.

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 368). Καλῆς διατηρήσεως. ΙΑ'—ΙΒ' ἑκατονταετ.

ΘΕΜΑ ΚΥΒΗΡΡΑΙΩΤΩΝ

142<sup>α</sup>. — † ΘΚΕΡ. . . . — ΤΩCΩ Δ<sup>Ω</sup>ΥΛΩ = † Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω. Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θρόνου, βρεφοκρατοῦσα.

ᾠπ. ΡΑCΙΑΕΙΩ — Α΄Ρ. . ΤΑΡΧΗ — ΚΡΙΤΗΤΟΥΡΗΛ .  
— ΚΑΙΤΩΝΚΙΡV — ΡΡΑΙΩΤΩΝΤ — . . . . = Βασιλείω πρωτοβ[εσ]τάρχη κριτῆ τοῦ βήλ(ον) καὶ τῶν Κιβυρραιωτῶν τ(ῶ) . . .

0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 112). Μετρίας διατηρήσεως.

*Πόλις Σίδη.*

143<sup>α</sup>. — Ἐφθαρμένον ἔμπροσθεν.

ᾠπ. † ΟΡΑ — CΦΡΑΓΙ — . . ΠΡΩΤΟ — ΠΡΟΕΔΡΟΥ  
— CΙΔΗC = † Ὁρα σφράγι(σ)[μα] πρωτοπροέδρου Σίδης. Τρίμ. ἰαμβ.

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 416). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

ΘΕΜΑ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ἢ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ

146<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

ᾠπ. ΦΟΚΑΒ — CΠΑΘ΄SCTP — ΑΤΙΓ΄Τ΄ΑΝ. — ΤΟΛΙC  
= Φοκᾶ βασιλικ(ῶ) σπαθ(αρίω) καὶ στραυγ(ῶ) τ(ῆς) Ἀν[α]τολίσ.

0,028. (Σ. Π. 1904-5, ΚΓ΄, 32).

ΘΕΜΑ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑC

147. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

ᾠπ. † ΛΕΟ. — Τ΄Β΄Α΄CΠ. . — SKΛΙ΄CΕ. — ΕV I. . =  
† Λέο[ν]τ(ι) βασιλικ(ῶ) πρωτοσπ[αθ](αρίω) καὶ κλι(σουράρχη) Σε[λ]ευ-  
[κ]ί[α]ς.

0,023. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ΄, 96).

*Πόλις Ταρσός.*

147<sup>α</sup>. — Προτομή ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

ᾠπ. . . . — . . ΡΙΤΗC. — . ΕVΚΕΙΑC — . ΜΓΚΟΥΡΑΤΟ  
— . . ΤΑΡCΟΥΤΟ — ΡΩΜΑΙΩ = . . . [δρια]ρίτη Σ[ελ]ευκείας  
[καὶ] μεγάλω κουράτο[ρι] Ταρσοῦ τῶ Ρωμαίω.

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 400). Μετρίας διατηρήσεως.

*Ἐκκλησία Ταρσοῦ.*

148 α. — Μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς τὸ κύριον ὄνομα τοῦ κτήτορος. Ἐν ταῖς γωνίαις Μ—ΡΤΟ—ΠΛΙ—ΤΟΥ = *μητροπολίτου.*

ᾠπ. ΤΑΡΣΟΝ = *Ταρσοῦ, κάτωθεν προτομῆς ἁγίου ἐν μέσῳ δύο σταυρῶν.*

0,023 (Συλλ. Μακρίδου, 301). Καλῆς διατηρήσεως.

## ΘΕΜΑ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

*Ἐκκλησία Εὐχαΐτων.*

152 α. — . . . . ΟΗΘ, ΤΩCΩΔΟΥΛ = [+ *Κ(ύρι)ε β]οήθ(ει) τῶ σῶ δούλ(ῳ),* περίξ. ΘΘΕΟ—ΔΩΡΟC Προτομή ἁγίου Θεοδώρου.

ᾠπ. + ΜΙΧΑ. — .ΜΗΤΡΟ— .ΟΛΙΤΗ—ΕΝΧΑ— . . . .  
= + *Μιχα[ήλ] μητρο[π]ολίτη Εὐχα[ΐτων].*

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 43). Καλῆς διατηρήσεως.

*Τύανα (;)*

152 β. — CΩ—ΤΗΡΙ—ΧΟΝ = *Σωτηρίχον.*

ᾠπ. CΧ. . Α—ΡΙΟΝΤΙ—ΑΝΟΝ = *σχ[ολ]αρίου Τιάνου.*

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 402). Μετρίως διατηρήσεως.

## ΘΕΜΑ ΛΥΚΑΝΔΟΥ

154 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = *Κύριε βοήθει.* Ἐν ταῖς γωνίαις *Σισινίῳ.* Πέριξ + *Ἐξελοῦ με Κ(ύρι)ε ἐξ ἀνθρ[ώπου] π]ονηροῦ.*

ᾠπ. *Πατρικίῳ καὶ στρατηγῶ* εἰς τέσσαρας στίχους. Πέριξ *Δ[υ-κ]ανδ[οῦ] (;) . . . . .*

## ΘΕΜΑ ΧΑΡΣΙΑΝΟΥ

155 α. — . . . ΡΟΗΘΕΙΤΩCΩΔΟΝΛ' = [+ *Κ(ύρι)ε] βοήθει τῶ σῶ δούλῳ,* περίξ. Διπλοῦς σταυρὸς διηνηθισμένος ἐπὶ τριβάθμῳ βάσεως.



᾽Οπ. + APCAR' — R'Α'CΠAΘ'Α — CΙΚΡΙΤ'SK — ΡΙΤ,Τ,ΧΑΡ — CΗA... = + Ἀρσάκ(η) (;) β(ασιλικῶ) πρωτο-σπαθ(αρίῳ) ἀσικροί(ις) και κριτ(ῆ) τ(οῦ) Χαρσηανοῦ.

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 130). Καλῆς διατηρήσεως.

155 β. — Ἐ Θεοτόκος ἰσταμένη ἐν μέσῳ δύο ἀγγέλων, βρεφο-κρατοῦσα.

᾽Οπ. + ΘΚΕΡΘ' — ΚΩΝΜΑΓΙC — ΤΡΩΡΕCΤΗ — ΚΡΙΤ. ΤΟΥΡΗ — ΛΟΥCΤΟΥΧΑΡ — CΙΑΝΟΝ = + Θ(εο-τό)κε β(οή)θ(ει) Κων(σταντίνῳ) μαγίστρῳ βέσιη κριτ[ῆ] τοῦ βήλου και τοῦ Χαρσιανοῦ.

0,033. (Συλλ. Μακρίδου, 160). Καλῆς διατηρήσεως.

ΘΕΜΑ ΜΕCΟΠΟΤΑΜΙΑC

155 γ. — + ΡΟΥΛΛΑC — .ΕΡΑΙΩ — .ΙΚΗΤΑC — .ΟΥCΛΟ — ΓΟΥC

᾽Οπ. ΤΗΡΩ — ΔΙΚΑCΤΟΥ — ΤΗCΜΕC. — ΠΟΤΑΜ. — ΑC = + Βουλὰς [β]εβαιῶ [N]ικήτα και [τ]οὺς λόγους τηρῶ δικαστοῦ τῆς Μεσ[ο]ποταμ[ί]ας. Τρίμ. ἰαμβ.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 351). Καλῆς διατηρήσεως.

ΘΕΜΑ ΧΑΛΛΙΑC

158 α. — Σταυροειδῆς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει. Ἐν ταῖς γωνίας τῶ-σῶ-δού-λω.

᾽Οπ. ΝΙΚ.Η. — ΑΒ'CΠAΘ. — . . ΩCΔΟΥΚ — ΗΧΑΛΔΙ — .C = [+ ] Νική[τ]α β(ασιλικῶ) σπαθ(αρίῳ) και δονκῆ Χαλδί[α]ς.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 347). Μετρίας διατηρήσεως.

Ἐκκλησία Σινώπηc.

158 β. — ΜΗΡ — ΘV. Προτομή Θεοτόκου φερούσης διὰ τῆς ἀρι-στερᾶς χειρὸς τὸ βρέφος.

᾽Οπ. + ΚΕΡ,Θ, — ΤΩCΩΔΟΥ, — ΘΕΩΦVΛΑ — ΚΤΕΠΙ,Κ,Π' — CΗΝΟΠ' = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δού(λω) Θεωφυλάκ(τῳ) ἐπι(σ)κ(ό)π(τῳ) Σηνώπ(ηc).

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 54). Ἀρίστης διατηρήσεως.

## ΘΕΜΑ ΠΑΦΛΑΓΩΝΙΑΣ

159<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλῳ.

᾽Οπ. + ΙΩΑΝ — ΝΩΡ'ΡΕC. — ΗΤΟΡ, SΧ. . — Τ, ΠΑΝΦ. — . Γ, = + Ἰωάννω β(ασυλικῶ) βεσ[τ]ήτορ(ι) και χ[αρ]τ(ουλαρίῳ) Πανφ[λα]γ(ωνίας) (οὔτω!).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 233). Μετρίας διατηρήσεως.

## Ἰωνόπολις.

159<sup>β</sup>. — Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θρόνου, βρεφοκρατοῦσα.

᾽Οπ. + ΘΚΕΡΘ, — ΝΗΚΗΤΑ — CΥΓΚΕΛΛΩ — SΧΑΡ-  
ΤΟΥΛΑ — ΡΙΩ ΤΟΥΟΡΦΑ — ΝΟΤΡΟΦΙ. — ΤΟΥΙΩΝΟ —  
ΠΟΛΕΟC = + Θεοτόκε β(οή)θ(ει) Νηκῆτα συγκέλλω και χαρ-  
τουλαρίῳ τοῦ ὄρφανοτροφί[ου] τοῦ Ἰωνοπόλεως (οὔτω!).

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 340). Καλῆς διατηρήσεως.

## ΘΕΜΑ ΒΟΥΚΕΛΛΑΡΙΩΝ

162<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλῳ.

᾽Οπ. . ΕΩ. . — Β'C ΠΑΘ. . — SCTP, ΤΩ. — ΒΟΝΤΕ. —  
ΑΡΙΩ. = [Δ]έω[ντ](ι) β(ασυλικῶ) σπαθ[αρ](ίῳ) και στρ(ατηγῶ) τῶ[ν]  
Βοντε[λ]αρίῳ[ν].

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 262). Μετρίας διατηρήσεως.

## ΘΕΜΑ ΚΥΠΡΟΥ

## Ἐκκλησία Κύπρου.

166<sup>α</sup>. — Προτομή ἀγίου ἔχουσα ἐκατέρωθεν ἀνὰ ἓνα μικρὸν σταυρόν.

᾽Οπ. Μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς Θεοδώρον (;) ἀρχιεπισκό-  
πον, ἔχον δ' ἐν ταῖς γωνίαις τὴν λέξιν Κ—Υ—ΠΡ—ΟΥ = Κύπρου.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 177). Καλῆς διατηρήσεως.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

167 α. — ΘΠ. — ΤΡΟΣ Προτομή τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.

᾽Οπ. + ΚΕΡ'Θ'—ΠΕΤΡΩ—ΜΑΓΙΣΤΡ'—ΑΝΤΙΟΧΙ— . .  
 = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Πέτρῳ μαγίστρ(ω) Ἀντιοχί[ας].  
 0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 390). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

167 β. — + ΠΕ — ΤΡΟΣ — ΔΟΥΖΑ — ΝΤΙΟ = + Πέτρος  
 δὸξ' Ἀντιο

᾽Οπ. ΧΕΙ — ΑΣΟΛΙ — . ΕΛΛΙ — ΣΙΟΣ = χείας ὁ Λι. ελ-  
 λίσιος.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 394). Καλῆς διατηρήσεως.

ΔΕΚΑΠΟΛΙΣ

172 α. — + ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩΣΩΔΟΝΛ' = + Κ(ύρι)ε βοή-  
 θει τῶ σῶ δούλ(ω), πέριξ. Σταυρὸς διηνηθισμένος ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΝΙΚΟ — ΛΑΩΡ'ΣΠΑ — Θ,ΣΚΟΥΜΕΡΚ —  
 ΙΑΡ'ΔΕΚΑ — ΠΟΛΕΟΣ = + Νικολάω β(ασιλικῶ) σπαθ(αρίω)  
 καὶ κουμερκιαρ(ίω) Δεκαπόλεος (οὔτω).

0,025 (Συλλ. Μακρίδου, 303). Καλῆς διατηρήσεως.

ΙΒΗΡΙΑ

177 α. — + ΘΚΕ — ΡΟΗΘΕΙ — ΤΩΣΩΔΟΥ — ΛΩΙΩ =  
 + Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω Ἰω(άννη).

᾽Οπ. ΣΠΑΘ, — ΚΑΝΔΔΑΣ, — ΚΡΗΤ, ΣΚΡΙ — Τ, ΙΒΗΡΙΑ'  
 = σπαθ(αρο)κανδ(ι)δ(άτω) ἀσ(η)κρήτ(η) καὶ κρι(ῆ) Ἰβηρία(ς).

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 270). Καλῆς διατηρήσεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΣΙΑΣ

177 β. — ΜΗΡ—ΘV. Προτομή Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ  
 βρέφους.

᾽Οπ. + ΑΓΝΗ — ΣΚΕΠΟΙΣΜΕ — ΝΗΦΩΝΤΑ —  
 ΝΩΒΟΓΡΑ = + Ἀγνή σκέποις με Νήφωντα Νοβογρά(δη).

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 339). Καλῆς διατηρήσεως.

## ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ ΜΗ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΚΑΤΑΤΑΞΕΩΣ

*Ἐπισκοπή Ἀδρανίας.*

179 α. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\text{OV}}$ . Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{KER,Θ}} - \overline{\text{ΘΕΟΦΙΛΑ}} - \overline{\text{Κ,ΕΠΙΣΚΟ}} - \overline{\text{ΠΟΑΔΡΑ}}$   
 $- \text{ΝΙΑC} = + \text{Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Θεοφυλάκ(τω) ἐπισκόπο Ἀδρανίας.}$   
 0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 50). Ἀρίστης διατηρήσεως.

*Ἐπισκοπή Κώκων.*

179 β. —  $+ \overline{\text{ΑΓΙΘΕΟΔΩΡ,RTΩ}} \cdot \overline{\text{ΩΔ'}} = + \text{Ἀγι(ε) Θεό-}$   
 $\text{δωρ(ε) β(οή)θει τῶ [σῶ] δ(ού)λω, πέριξ. } \overline{\text{ΘΘΕ}} - \overline{\text{ΟΔΡ}}, = \delta \text{ ἅγιος}$   
 $\text{Θεόδ(ω)ρ(ος). Προτομή ἁγίου Θεοδώρου.}$

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{ΝΙΚΙ}} - \overline{\text{ΦΩΡΟΕΠΗ}} - \overline{\text{CΚΟΠΟΚ}} - \overline{\text{ΩΚΟΝ}} =$   
 $+ \text{Νικιφώρο ἐπισκόπο Κώκων.}$

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 48). Ἀρίστης διατηρήσεως.

*Ἐκκλησία Κωνσταντίας.*

179 γ. —  $\overline{\text{ΑΓΙΑC}} - \overline{\text{ΕΚΚΛC}} = \text{Ἁγίας Ἐκκλη(σίας)}$

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΚΩΝ}} - \overline{\text{CΤΑΝ}} - \overline{\text{ΤΙΑC}} = \text{Κωνσταντίας.}$

0,022. (Σ. Π. 1891-2, Γ', 71).

179 δ. —  $\overline{\text{ΑΓΙ}} - \overline{\text{ΑC}} \cdot \overline{\text{Ε}} - \overline{\text{ΚΛC}} = \text{Ἁγίας Ἐκκλη(σίας)}$

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΚΩΝ}} - \overline{\text{CΤΑΝ}} - \overline{\text{ΤΙΑC}} = \text{Κωνσταντίας.}$

0,024. (Σ. Π. 1901-2, Γ', 75).

*Ἡ Θεοτόκος τὸ Δαφνίν.*

183 α. — Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ.  $+ \overline{-\text{ΗΘΚΟC}} - \overline{\text{ΤΟΔΑ}} - \overline{\text{ΦΝ}} \cdot \overline{-} = + \text{Ἡ Θε(οτό)-}$   
 $\text{κος τὸ Δαφνίν.}$

0,018. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 113).

## Β'. ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ ΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

### Δομέστικοι τῶν σχολῶν.

187<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλῳ.  
᾽Οπ. ΜΑΝΟΥ — ΗΛΠΑΤΡ' S — ΔΟ, Τ, Ο, Β' — . ΧΩΛ' =  
Μανουήλ πατρ(ικίῳ) καὶ δο(μειστίῳ) τ(ῶν) . β(ασιλικῶν) [σ]χολ(ῶν) (;).  
0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 307). Μετρίας διατηρήσεως.

### Δοῦκες.

188<sup>α</sup>. — † ΚΕΡΟΗΘ, — ΤΩ C Ω Δ ΟΥΛ Πέριξ τῆς Θεοτόκου καθημένης ἐπὶ θρόνου, βρεφοκρατούσης.  
᾽Οπισθ. CΑΜΟΥΗΛ — ΠΡΟΕΔΡΩ — ΚΑΙΔΟΝΚΙ —  
ΤΩΑΛΟΝ — CΙΑΝ = Σαμονήλ προέδρω καὶ δονκί τῷ Ἄλουσιάν.  
0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 403). Καλῆς διατηρήσεως.

### Δρουγγάριοι.

193<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Χριστὲ βοήθει.  
᾽Οπ. ΓΑΒΡ — ΙΗΛΔ. — ΟΝΓΑ = Γαβριήλ δ[ρ]ονγα(ρίῳ).  
0,026. (Σ. Π 1904-5, ΙΑ', 95).

### Δρουγγάριοι τῆς βίγλας.

194<sup>α</sup>. — ΜΗΡ — ΘΥ. Προτομή Θεοτόκου δεομένης.  
᾽Οπ. ΔΡΟΝΓΓΑ — ΡΙΟΝΜΕΤΗΣ — ΡΙΓΛΑCΙΩΑΝ —  
ΝΗΝΜΑΚΡΕΜΡΟΛΙ — ΤΗΝΔΟΝΛΟΝΑ — ΓΝΗCΟΝCΚΕ  
— ΠΟ . . = Δρουγγάριόν με τῆς βίγλας Ἰωάννην  
Μακρομβολίτην δοῦλον ἀγνή σὸν σκέπο[ις]. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 221). Καλῆς διατηρήσεως.

**Κατεπάνω.**

195 α. — ΜΙ — ΧΛ Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἱστάμενος.

ᾠπ. + ΚΕΡ — ΤΩ  $\overline{C\Delta OY\Lambda}$ . — Ο. C P E C T H — S K T E Π N W  
— ΤΩ ΔΙΡΑ — ΤΗΝΩ = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σ(ῶ) δούλ(ω)  
... βέστη καὶ κ(α)τεπ(ά)νω τῶ Διβατηνῶ.

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 103). Μετρίας διατηρήσεως.

**Κόμητες.**

199 α. — Μονογράφημα ἐφθαρμένον (= Θεοτόκε βοήθει) ἄνωθεν  
τοῦ συνήθους τύπου ἀετοῦ.

ᾠπ. . . ΜΗΤΡ. — ΑΠΟΕΠΑ — . . ΩΝΚ — . . ΟΜΗ . . . =  
[Δη]μητρ[ί](ου) ἀπὸ ἐπά[ρχ]ων κ[αὶ] κ[ό]μη[τος].

0,022. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 89).

199 β. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

ᾠπ. . Ι . — ΝΗΩΥ — ΠΑΤΩ . — ΜΗ . = [Ἄν]τ[ω]νῆω (;)  
ἐπάτω [κό]μη[τι] (;)

0,025. (Σ. Π. 1901-2, Ι', 82).

199 γ. — . . . — . ΟΗΘΙ — ΤΩ  $\overline{C\omega\Delta}$ , — ΝΙ . ΗΤ — Α = [Κ(ύ-  
ρι)ε β]οήθι τῶ σῶ δ(ούλω) Νι[κ]ήτα.

ᾠπ. . ΡΩΤ . — . ΕΣΑΝΘ — ΚΟΜΙΤ — Η = [π]ρωτ[οβ]ε-  
στ(άρχη) (;) ἀνθ(υπάτω) (;) κόμωτη.

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 346). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

200 α. —  $\overline{IC}$  — ΧC Προτομή Χριστοῦ. Πέριξ + ΚΕΡΟΗΘ .  
ΤΩ  $\overline{C\omega\Delta}$  .

ᾠπ. + ΛΕΟΝ — Τ, R C Π Α Θ, — ΚΑΝΔΔS — ΚΟΜΙΤ, —  
Τ, R . Λ = + Λέοντ(ι) β(ασιλικῶ) σπαθ(αρο)κανδ(ι)δ(άτω) καὶ κόμωτ(ι)  
τ . . . .

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 298). Καλῆς διατηρήσεως.

*Κόμητες λαμίας.*

206 α. — . . . . . ω Δ Ο Υ Λ = [Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σ]ῶ δούλ(ω)  
 πέριξ διπλοῦ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. . . . . — Ρ'ΣΠΑΘ — ΚΑΝΔΙΔ — ΠΙΤ'ΟΙΚΙΑ. —  
 ΣΚΟΜΗΤ — Τ,Λ. . . . . = . . . . . β(ασικῶ) σπαθ(αρο)κανδιδ(άτω)  
 [ἐ]πὶ τ(ῶν) οἰκία[κ]ῶν καὶ κόμητ(ι) τ(ῆς) λ[αμίας].

0,20. (Συλλ. Μακρίδου, 373). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

*Κόμητες τῶν βασιλικῶν ὁθρίων.*

206 β. — + . Ε — ΟΤΟΚΕ — ΒΟΗΘ. . — ΘΕΟΔ. — ΣΙΩ +  
 = + [Θ]εοτόκε βοήθ[ει] Θεοδ[ο]σίω

᾽Οπ. ΝΠΑΤΩ — ΚΟΜΗΤΗ — . ΩΝΒΑΣΙ — . ΙΚΩΝΟ —  
 . ΡΙΩΝ = ὑπάτω κόμητη τῶν βασι[λ]ικῶν ὁ[θ]ρίων.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 439). Καλῆς διατηρήσεως.

*Σκρίβωνες.*

208 α. — + — ΘΕΟ — ΔΩΡ — ΟΥ = + Θεοδώρου

᾽Οπ. + — ΣΚΡΙ — ΒΩ — ΝΟC = + σκρίβωνος.

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 476α). Μετρίας διατηρήσεως.

208 β. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.

᾽Οπ. + ΓΕ — ΩΡΓΙΩ — ΣΚΡΙΒ — ΟΝΙ = + Γεωργίω σκρί-  
 βονι (οὔτω).

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 198). Μετρίας διατηρήσεως.

208 γ. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει. Ἐν δὲ ταῖς  
 γωνίαις τῶ — σῶ — δού — λω.

᾽Οπ. + ΡΑΣΙ — ΛΙΩ ΣΚΡΙ — ΡΟΝΗΣ = + Βασιλίω σκρί-  
 βονη (οὔτω).

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 105). Μετρίας διατηρήσεως.

*Σκρινιάριοι.*

208 δ. — ΘΕΟ — ΔΟC — ΙΟΥ = Θεοδοσίον

᾽Οπ. ΣΚΡΙ — ΝΙΑΡ — ΙΟΥ + = σκρινιαρίον.

0,021. (1902-2, I, 70).

## Στρατηλάται.

209 α. — ΙΩΑ — ΝΝΟΝ = Ἰωάννου

᾽Οπ. CTPA — ΤΗΛΑ — ΤΟΝ = στρατηλάτου.

0,019. (1901-2, I', 72).

209 β. — + ΙCΙ — ΔΩΡ — ΟΝ = Ἰσιδώρου

᾽Οπ. . ΤΡ. — ΤΗΛΑ . — ΟΝ = στρατηλάτου.

0,022. (1901-2, I', 74).

209 γ. — † ΜΕ . — ΕΘΙ — ΟΝ † = Μεν[ε]θίου

᾽Οπ. CTPA — ΤΗΛΑ — ΤΟΝ = στρατηλάτου.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 314). Μετρίας διατηρήσεως.

209 δ. — † — ΚΩΝ — CΤΑΝ — ΤΗΝΟΝ = † Κωνσταντίνου

᾽Οπ. † — CTPA — ΤΗΛΑ — ΤΟΝ = † στρατηλάτου.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 144). Μετρίας διατηρήσεως.

209 ε. — † ΘΕ — ΟΤΟΚΕ — ΒΟΙΘ — Η = † Θεοτόκε  
βοήθη (οὔτω).

᾽Οπ. ΙΩ — ΑΝΝΟΥ — CΤΡΑΤ — . ΛΑΤ = Ἰωάννου στρα-  
τ[η]λάτου.

0,025 (Συλλ. Μακρίδου, 235). Καλῆς διατηρήσεως.

## Στρατηγοί.

211 α. — ΑΓΙΑ — . ΡΙΑCΟ — ΘCΗΜΩΝ — ΒΟΗΘΗ =  
Ἄγία [Τ]ριάς ὁ Θεός ἡμῶν βοήθη

᾽Οπ. CΤΑΝ — ΡΑΚΙΩΠΑ — ΤΡΙΚΙΩC — CΤΡΑΤΗ — ΓΩ  
= Σταυρακίω πατρικίω καὶ στρατηγῶ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 414). Μετρίας διατηρήσεως.

211 β. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. † CΕΡ — ΓΙΩΠΑ — ΤΡΙΚΙΩC — CΤΡΑΤΗ — ΓΩ †  
= † Σεργίω πατρικίω καὶ στρατηγῶ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 409). Ἀρίστης διατηρήσεως.



211 γ. —  $\overline{+ \Theta Κ Ε Ρ, \Theta, \Theta Ε Ο Φ \vee \Lambda .} = + \Theta(\epsilon\omicron\tau\acute{o})\kappa\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota)$   
*Θεοφυλ[ά](κτω),* περίξ προτ. Θεοτόκου φερούσης ἐν δίσκῳ τὸ βρέφος.

᾽Οπ. . . . .  $\overline{S C T P A T I \Gamma} = . . . . .$  *καὶ στρατιγ(ῶ),* περίξ προτο-  
 μῆς ἁγ. Θεοδώρου (;).

0,027. (1899-1900, I', 45).

211 δ. — *Προτομή Θεοτόκου.*

᾽Οπ.  $\overline{+ Κ Ε Ρ \Theta ' - \Theta Ε Ο \Delta \omega Ρ ' - A C \Pi . \Theta P - S C T P A .} =$   
 $\overline{+ K(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \Theta\epsilon\omicron\delta\acute{\omega}\rho(\omega) \pi\rho\omega\tau\omicron\sigma\pi[a]\theta\alpha\rho(\acute{\iota}\omega) \kappa\alpha\iota \sigma\rho\alpha\tau[\tau](\eta\gamma\omega\tilde{\omega}).}$

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 449). Μετρίας διατηρήσεως.

**Στρατιωτικοὶ λογοθέται.**

220 α. —  $\overline{M H P - \Theta \vee - O A \Gamma I O C - . . . . .}$  Ἡ Θεοτόκος  
 βρεφοκρατοῦσα καὶ ἅγιός τις ἱστάμενοι.

᾽Οπ. . . . . — . .  $\overline{C \omega \Delta . . . - . . \chi \alpha \eta \lambda \bar{\Pi} P - . N \Theta \vee \Pi A T .}$   
 — .  $\overline{\epsilon C T, R \epsilon C T A P - \chi, S C T P A T I \omega - T I \kappa \omega \Lambda O \Gamma, - \Theta \epsilon T}$   
 $= [\Theta(\epsilon\omicron\tau\acute{o})\kappa\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \tau\tilde{\omega}] \sigma\tilde{\omega} \delta[\omicron\acute{\upsilon}\lambda](\omega) [M\iota]\chi\alpha\eta\lambda \pi(\alpha\tau)\rho(\acute{\iota}\kappa\acute{\iota}\omega) [\acute{\alpha}]\nu-$   
*θυπάτ[ω] βέσ[τ]η) βεστάρχ[η] καὶ στρατιωτικῶ λογ(ο)θέτ[η].*

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 326). Καλῆς διατηρήσεως.

**Ταγματοφύλακες.**

223 α. — . . . —  $\overline{M H T P,}$  Προτομή ἁγίου Δημητρίου.

᾽Οπ.  $\overline{+ Κ Ε Ρ, \Theta ' - \Pi Ε Τ Ρ \omega \hat{A} - C \Pi A \Theta A P, S - T A \Gamma M A T \omega}$   
 $\overline{- \Phi \vee .} = + K(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \widehat{\Pi\acute{\epsilon}\tau\rho\omega} \pi\rho\omega\tau\omicron\sigma\pi\alpha\theta\alpha\rho(\acute{\iota}\omega) \kappa\alpha\iota \tau\alpha\gamma\mu\alpha-$   
*τωφύ[λ](ακι).*

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 391). Μετρίας διατηρήσεως.

**Ταξίαρχοι.**

224 α. —  $\overline{\Theta N I - K O \Lambda,}$  Προτομή ἁγίου Νικολάου.

᾽Οπ.  $\overline{+ Κ Ε Ρ, \Theta, - \Theta Ε Ο \Delta \omega Ρ, - T A \zeta I A P \chi . - . A N \Delta ' T,}$   
 $\overline{- . \omega M \epsilon .} = + K(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \Theta\epsilon\omicron\delta\acute{\omega}\rho(\omega) \tau\alpha\zeta\acute{\iota}\alpha\rho\chi(\eta) [\kappa\alpha\iota \kappa] \alpha\nu-$   
*δ(ιδά)τ(ω) [τ]ῶ Με[λ](ία) (;).*

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 454). Μετρίας διατηρήσεως.

*Τοποτηρηταί.*

227<sup>a</sup>. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς  
γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.

Ἦπ. † — ΚΑΛΛ — ΗΝΗΚΩ — ΤΩΠΩΤ — ΗΡΤΗ =  
† Καλλιηήκω τωπωτητῆ (οὔτω).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 131). Καλῆς διατηρήσεως.

## Γ'. ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

### Διάκονοι.

244 α. — ΚΕΒ, — ΗΘΤΩC — ω ΔΟΥΛ, — ΛΕΟΝ — Τ =  
*Κ(ύρι)ε β(ο)ήθ(ει) τῷ σῶ δούλ(ω) Λέοντ(ι)*  
 Ὅπ. ΔΙΑΚΟ, — ΤΩΒΖC — ΚΕΝΟΦ — ΝΛ, = *διακό(ρω)*  
*τῷ β(ασιλικῷ) σκενοφύλ(ακι).*

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 287). Μετρίας διατηρήσεως.

247 α. — ΘΙΩΟ — Χ<sup>ϛ</sup>CΤΟΜ Προτομή Ἰωάννου τοῦ Χρυσο-  
 στόμου.

Ὅπ. CΦΡΑΓΙC — ΙΩΔΙΑΚΟΝΟΥ — ΚΑΙΠΡΟΤΕΚ —  
 . . Κ . . = *Σφραγίς Ἰω(άννου) διακό(νον) καὶ προτεκ[δί]κ[ου].*

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 255). Μετρίας διατηρήσεως.

Τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο εἶναι νεώτερον χυτόν, γινόμενον ὁμως ἐκ μήτρας  
 ληφθείσης ἐκ γνησίου πρωτοτύπου.

### Ἐπίσκοποι.

249 α. — † ΘΕΟΤ — ΟΚΕΒΟ — . ΕΙ = † Θεοτόκε βο[ήθ]ει.  
 Ὅπ. † ΕΠΙΦΑ — ΝΙΩΕΠ. — CΚΟΠ. = † Ἐπιφανίω ἐπι-  
 σκόπ[ω].

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 53). Καλῆς διατηρήσεως.

249 β. — Ἡ Θεοτόκος ἰσταμένη, βρεφοκρατοῦσα. Ἐκατέρωθεν  
 ἀνὰ εἰς μικρὸς σταυρός.

Ὅπ. ΚΟΜ — ΙΤΑΕ — ΠΙCΚ — ΟΠΟΥ = *Κομητᾶ ἐπισκόπου*

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 494). Καλῆς διατηρήσεως.

249 γ. — Θεοτόκος ἰσταμένη βρεφοκρατοῦσα. Ἐνὰ εἷς σταυρὸς ἐκατέρωθεν, ἔχων ἄνωθεν ἀστέρα. Ἐν στεφάνῳ.

Ἦπ. + ΖΩ — ΙΛΟΝΕ — ΠΙΣΚΟ — ΠΟΝ = Ζωῖλον ἐπισκόπου. Ἐν στεφάνῳ.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 55). Ἀρίστης διατηρήσεως.

### Ἑγούμενοι.

253 α. — Προτομή ἀγίου ἐφθαρμένη ἔχουσα πέριξ ἐπιγραφὴν τὴν συνήθη· + Κ(ύρι)ε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

Ἦπ. + ΓΡΗΓΟ — ΡΜΟΝΑΧ'Σ — ΗΓΟΥΜΕΝ — ΤΟΝ ΑΓΙ — . . = + Γρηγορ(ίω) μοναχ(ῶ) καὶ ἡγουμέν(ω) τοῦ Ἀγί[ου] (;).

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 59). Μετρίας διατηρήσεως.

253 β. — + — СΦΡΑ — . . . ΜΑ — . . ΤΟΝ = + Σφρα[γίς] Μα . . τοῦ

Ἦπ. СΑΡΑ — ΚΑΘΗ — ΓΟΥΜΕ — ΝΟΥ = Σάβα καθηγουμένου. Τρίμ. ἰαμβ.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 404). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

### Κληρικοί.

255 α. — ΘΛ, — ΟΝ — . . . = ὁ ἄ(γιος) Λ(ε)όν[τιος]. Προτομή ἀγίου Λεοντίου.

Ἦπ. ΚΕΡ,Θ, — . ωСωΔ — . ΕΟΝΤΑ — ΚΛ,Ρ,Κ = Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) [τ]ῷ σῶ δ(ούλω) [Λ]έοντα (sic) κλ(η)ρ(ι)κ(ῶ).

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 293). Μετρίας διατηρήσεως.

### Μοναχοί.

259 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.

Ἦπ. Γεωργίω ἐν μονογραφήματι, ΜΟ — ΝΑ — ΧΩ = μοναχῶ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 58). Μετρίας διατηρήσεως.

260 α. — ΘΕΟ — ΔΟCΙΟC — ΜΟΝΑ — ΧΟC = Θεοδόσιος μοναχός.

Ἦπ. ΟΜΑ — ΜΟΗΛΙ — ΤΗC = ὁ Μαμοηλίτης.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 67). Μετρίας διατηρήσεως.

260 β. —  $\overline{+K\epsilon} - \overline{ROH\Theta EI} - \overline{T\omega C\omega\Delta} - \overline{\Lambda\omega} = \overline{+K(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon}$   
*βοήθει τῶ σῶ δούλω.*

᾽Οπ.  $\overline{I\Gamma N A} - \overline{T I \omega \bar{A} X} - \overline{T \omega K \Lambda I} - \overline{C A P I} = \overline{\text{'I}\gamma\nu\alpha\tau\acute{\iota}\omega \mu\omicron\upsilon\alpha\chi\tilde{\omega} \tau\tilde{\omega} K\lambda\iota\acute{o}\sigma\iota\epsilon.}$

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 212). Καλῆς διατηρήσεως.

260 γ. —  $\ominus - \overline{\Gamma\epsilon} - \overline{\beta} - \overline{\Gamma I} - \overline{O C}$  Ὁ ἅγιος Γεώργιος βαίνων  
 ἔφιππος πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ.  $\overline{X} = \overline{M\omicron\nu\alpha\chi\acute{o}\varsigma.}$

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 7). Καλῆς διατηρήσεως.

260 δ. —  $\ominus N . - \overline{K O \Lambda} = \delta \acute{\alpha}\gamma\iota\omicron\varsigma N] \iota \kappa\acute{o}\lambda(\acute{\alpha}\omicron\varsigma).$  Προτομὴ ἁγίου  
 Νικολάου.

᾽Οπ.  $\overline{+K\epsilon R\Theta} - \overline{\Lambda O N K A} - \overline{M O N A} - \overline{X'}$  =  $\overline{+K(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon}$   
*βοήθει Λουκᾶ μοναχῶ.*

0,015. (Συλλ. Μακρίδου, 62). Μετρίας διατηρήσεως.

260 ε. —  $\overline{MHP} - \overline{\ominus V}$ . Ἡ Θεοτόκος ἰσταμένη πρὸς δεξιὰ, δεομένη.

᾽Οπ.  $\overline{+ \ominus K\epsilon R, \Theta, - T \omega C \omega \Delta O \Upsilon, - P \omega M A N \omega - M O N A X'}$  =  $\overline{+ \Theta(\epsilon\omicron\tau\acute{o})\kappa\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \tau\tilde{\omega} \sigma\tilde{\omega} \delta\omicron\upsilon(\lambda\omega) \text{'P}\omega\mu\alpha\nu\tilde{\omega} \mu\omicron\upsilon\alpha\chi(\tilde{\omega}).}$

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 65). Καλῆς διατηρήσεως.

261 α. —  $\overline{MHP} - \dots$  Ἡ Θεοτόκος βαστάζουσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς  
 χειρὸς τὸ βρέφος.

᾽Οπ.  $\overline{\Theta K\epsilon R\Theta} - \overline{T \omega C \omega \Delta . - \text{'I}\Gamma N A T I \omega - M O N A X'}$   
 =  $\overline{\Theta(\epsilon\omicron\tau\acute{o})\kappa\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \tau\tilde{\omega} \sigma\tilde{\omega} \delta(\omicron\upsilon)[\lambda](\omega) \text{'I}\gamma\nu\alpha\tau\acute{\iota}\omega \mu\omicron\upsilon\alpha\chi(\tilde{\omega}).}$

0,016. (1902-3, Κτ', 19).

261 β. —  $\ominus - \overline{A N} - \overline{T \omega} - \overline{N . O .} = \delta \acute{\alpha}\gamma\iota\omicron\varsigma \text{'A}\nu\tau\acute{\omega}\nu[\iota]\sigma[\varsigma].$   
 Προτομὴ ἁγίου Ἀντωνίου.

᾽Οπ.  $\overline{+K\epsilon R, \Theta, - T \omega C \omega \Delta O \Upsilon, - A N T \omega N I \omega - M O N A X - \omega}$  =  $\overline{+K(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \tau\tilde{\omega} \sigma\tilde{\omega} \delta\omicron\upsilon(\lambda\omega) \text{'A}\nu\tau\omega\nu\tilde{\iota}\omega \mu\omicron\upsilon\alpha\chi\tilde{\omega}.}$

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 56). Μετρίας διατηρήσεως.

262 α. — . . . . . — Δ—Η—ΜΗΤΡ,—Ο—C = [ὁ ἅγιος] Δη-  
μήτρο(ι)ος. Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἱστάμενος.

ᾠπ. † CΦP. — ΓΙCΙΩΗ. — ΜΟΝΑΧ. — ΤΟΥΓΑΛΑ —  
ΤΩΝΟ. = † Σφρ[α]γίς Ἰωή[λ] μοναχο[ῦ] τοῦ Γαλάτωνο[ς]. Τρίμ.  
ἰαμβ.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 60). Μετρίας διατηρήσεως.

262 β. — ΘΝΗΚ, — ΛΑ. . = ὁ ἅγιος Νηκ(ό)λα[ος] (οὔτω). Προ-  
τομὴ ἁγίου Νικολάου.

ᾠπ. † ΚΕΡΘ, — ΝΗΚΗΤΑ — ΜΟΝΑ — ΧΟΝ = † Κ(ύ-  
ρι)ε β(οή)θ(ει) Νικήτα μοναχόν (οὔτω).

0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 64). Καλῆς διατηρήσεως.

262 γ. — CΦΡΑ — ΓΙCΜΟΝ — . ΧΟΝ = Σφραγίς μον[α]χοῦ

ᾠπ. ΜΕΛΕ — ΤΗΟ — V = Μελετήου. Τρίμ. ἰαμβ.

0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 63). Καλῆς διατηρήσεως.

Δ'. ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ, ΔΕΣΠΟΤΩΝ  
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΕΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

1. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

*Φωκάς.*

275 α. — ΔΝΦΟC . . . ΡΑΝΙ περίξ. Προτομή Φωκᾶ κατ' ἐνώπιον.

᾽Οπ. Ἡ Θεοτόκος ἱσταμένη ἐν μέσῳ δύο σταυρῶν.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 19). Μετρίας διατηρήσεως.

*Ἰουστινιανὸς Β' Ρινόμητος (;)*

275 β. — Ἡ Θεοτόκος ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον. Ἐκατέρωθεν ἀνὰ εἷς μικρὸς σταυρός.

᾽Οπ. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 21). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

*Κωνσταντῖνος Πωγωνᾶτος (;)*

275 γ. — Προτομή αὐτοκράτορος κατ' ἐνώπιον μετὰ κράνους, θώρακος καὶ ἀσπίδος, φέροντος ἐπ' ὤμου δόρυ.

᾽Οπ. Σταυρός.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 10). Μετρίας διατηρήσεως.

*Κωνσταντῖνος Ε' καὶ Λέων Δ'.*

275 δ. — ΕΝΟΝΟΜΤΥΡSS . . ΝΝSΤΥΑ . ΙΥΡNS = ἐν ὀνόματι τοῦ πατρ(ός) καὶ [τοῦ] υἱοῦ καὶ τοῦ ἁ[γ]ίου πνεύματος, περίξ. Σταυρός ἐπὶ τριβάθμῳ βάσεως.

᾽Οπ. + CONS — ΤΑΝΤΙΝ — .SSLEONP — ΙΣΤΟΙΒΑΣΙ —  
LISROM — ΔΙΟΝ = + Κωνσταντῖν[ος] καὶ Λέων πιστοὶ βασιλεῖς  
Ρωμαίων.

0,038. (Συλλ. Μακρίδου, 11). Καλῆς διατηρήσεως.

### Νικηφόρος Α' καὶ Στανράκιος.

278 α. — Μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐκατέρωθεν Θεοτόκου  
ἵσταμένης, βρεφοκρατούσης.

᾽Οπ. . . . . — Η . . . FOP'SSTAV. = . . . . . Ν[ικη]φόρος(ος)  
καὶ Σταν[ρ](άκιος), πέριξ σταυροῦ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 30). Μετρίας διατηρήσεως.

### Λέων Γ' καὶ Ἀλέξανδρος.

278 β. — . . SῆS . . RISTῆS Προτομή Χριστοῦ.

᾽Οπ. ΛΕΟΝ. ΑΛΕΞ . . Προτομαὶ κατ' ἐνώπιον Λέοντος καὶ Ἀλε-  
ξάνδρου.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 27). Μετρίας διατηρήσεως. Τεθραυσμένον εἰς δύο  
τεμάχια.

### Κωνσταντῖνος Ι' ὁ Πορφυρογέννητος.

278 γ. — + CONSΤΑΝ — τ . . . . . πέριξ. Προτομή Κων-  
σταντῖνου Ι' τοῦ Πορφυρογεννήτου.

᾽Οπ. . . . . — RISTῆS Προτομή τοῦ Ἰησοῦ.

0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 12). Μετρίας διατηρήσεως.

### Βασίλειος Β' καὶ Κωνσταντῖνος Η'.

279 α. — . . SIL'CECONS ΑΝΤ,ΑΥGG = [Ba]sil(ios) καὶ Cons-  
[t]anti(nos) augg(usti), πέριξ. Προτομαὶ αὐτῶν κατ' ἐνώπιον.

᾽Οπ. ΙΗΣῆSX — RISTῆVS πέριξ. Προτομή Ἰησοῦ.

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 9). Καλῆς διατηρήσεως.

### Κωνσταντῖνος ΙΒ' ὁ Μονομάχος.

280 α. — + CONSΑΝΤΗΝΟ — ΔΕCΡΟΤ. . = + Κωνσταντῖνος δε-  
[σ]πότη[ης], πέριξ. Προτομή Κωνσταντῖνου τοῦ ΙΒ' (Μονομάχου).

᾽Οπ. + ΕΜΜΑ — ΝΟΝΗΛ Προτομή τοῦ Ἰησοῦ.

0,037. (Συλλ. Μακρίδου, 13). Μετρίας διατηρήσεως.



280 β. —  $\overline{IC} - \overline{XC}$  Προτομή Χριστοῦ. Πέριξ + ΙΗΣΥΣΧΡΕ . . . .

᾽Οπ. ᾽Επιγραφή ἐφθααρμένη πέριξ προτομῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 14). Μετρίας διατηρήσεως.

*Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας.*

281 α. —  $\overline{IC} - \overline{XC}$  — + ΕΜΜΑ — . . ΝΗΛ Προτομή τοῦ Χρι-

᾽Οπ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ — ΚΩΝΟΔΟΥΚ = Βασιλεὺς Κων(σταν-  
τῖνος ὁ Δούκ(ας), πέριξ. Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας ἰστάμενος κατ' ἐνώ-  
πιον.

0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 16). Καλῆς διατηρήσεως.

281 β. —  $\overline{IC} - [\overline{XC}]$  — + ΕΜΜΑ — . . . . Προτομή Χριστοῦ.

᾽Οπ. Προτομή Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα (;). ᾽Επιγραφή πέριξ,  
ἔξιτηλος.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 17). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

281 γ. —  $\overline{IC} - \overline{XC}$  — ΕΜΜΑ — ΝΟΝΗΛ Προτομή Χριστοῦ.

᾽Οπ. Προτομή Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα. ᾽Επιγραφή πέριξ ἔξι-  
τηλος.

0,037. (Συλλ. Μακρίδου, 15). Μετρίας διατηρήσεως.

*Νικηφόρος Β' ὁ Βοτανειάτης.*

282 α. —  $\overline{IC} - \overline{XC}$  Ὁ Χριστὸς ἐπὶ θρόνου.

᾽Οπ. + ΝΙΚ. ΦΟΡΟΣ — ΔΕΣΠ . . . . ΟΡΟΤΑΝ' Προτομή  
Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 28). Καλῆς διατηρήσεως.

282 β. —  $\overline{IC} - \overline{XC}$  Προτομή Χριστοῦ.

᾽Οπ. + ΝΙ . . ΚΗΦΟΡ, ΔΕΣΠ, Ο — . . . . . Νικηφόρος ὁ  
Βοτανειάτης ἰστάμενος.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 29). Μετρίας διατηρήσεως.

**Ἀλέξιος Κομνηνός.**

282 γ. — . . . . . ΤΩ ΚΟΜΝΝΩ πέριξ. Ὁ αὐτοκράτωρ ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον.

Ὅπ.  $\overline{IC} - [\overline{XC}]$  Ὁ Ἰησοῦς καθήμενος ἐπὶ θρόνου.  
0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 1). Καλῆς διατηρήσεως.

**Ἀδῆλου αὐτοκράτορος ΙΓ'-ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος.**

285 α. — . . —  $\overline{MX}$  Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἱστάμενος.

Ὅπ. Αὐτοκράτωρ ἱστάμενος, φέρων σκήπτρον καὶ εἴλημα. Πέριξ ἐπιγραφὴ ἐξίτηλος.  
0,042. (Συλλ. Μακρίδου, 80). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

## 2. ΔΕΣΠΟΤΩΝ

294 α. — Προτομὴ Θεοτόκου βρεφοκρατούσης.

Ὅπ. . ΠΑ. . — ΤΡΑΤΟ . — ΩΝΣΤΑ. . — ΙΝΟΥΔΕ. —  
ΠΟΤΟΥ = . . . . . [K]ωνστα[ντ]ίνου δε[σ]πότου.  
0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 148). Μετρίως διατηρήσεως.

## 3. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΞΙΩΜΑΤΑ

**Ἀνθύπατοι.**

297 α. —  $\overline{M} - \overline{OV}$  Προτομὴ Θεοτόκου μετὰ τοῦ βρέφους ἐν δίσκῳ.

Ὅπ. . ΚΕΡ — . . ΚΟΛ'Α — . ΤΟΚΑ. — VΠΑΤ = [Θ(εο-  
τό)]κε β(οή)θει [Nι]κολ(ά)φ (;) [ἀν]θυπάτω (;).  
0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 363). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

297 β. — Προτομὴ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

Ὅπ. +  $\overline{KER\Theta} - \overline{MIAN\Theta V} - \overline{PAT\omega T\omega} - \overline{M\omega . AXITH}$   
= + K(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Mi(χαή)λ ἀνθυπάτω τῷ Mω[v]αχίτη.  
0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 332). Μετρίως διατηρήσεως.

297 γ. — ΘΘΕ — ΔΩΡ, = δ ἅγιος Θε[ό]δωρο(ς). Προτομή  
 ἁγίου Θεοδώρου.

᾽Οπ. ΡΑΡΔΑ — ΝΘΝΠΑ — ΤΩ = Βάρδα [ἀ]νθυπάτω.  
 0,016. (Συλλ. Μακρίδου, 120). Μετρίας διατηρήσεως.

297 δ. — ΘΙΩΟϠ — ΔΡΟΜ, = δ ἅγιος Ἰω(άννης) δ Προδρο-  
 μος. Προτομή Ἰωάννου τοῦ Προδρομίου.

᾽Οπ. + ΚΕΡ,Θ, — ΤΩCΩ ΔΟΥΛ, — ΑΝΔΡΟΝΙΚ, —  
 ΑΝΘΝΠΑΤΩ — ΠΡΙSΡΕCΤ, — ΤΩΟΠΩ = + Κ(ύρι)ε  
 β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δούλ(ω) Ἀνδρονίκ(ω) ἀνθυπάτω π(ατ)ρι(κίω) καὶ βε-  
 σ(ά)ρχη) τῷ ᾽Οπῶ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 9). Ἀρίστης διατηρήσεως.

### Ἄσηκρήτις.

301 α. — Μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς Ἰωάννου.

᾽Οπ. SΕ — CΡΕ — TIS = *Secretis*.

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 217). Μετρίας διατηρήσεως.

303 α. — Σταυρὸς διπλοῦς κατιωμένος ἔχων πέριξ ἐπιγραφὴν ἐξι-  
 τηλον τὴν συνήθη.

᾽Οπ. ΚΟC — ΜΑR, . — . . ΚΡΗ — CΙΛΕ. — Τ. = Κοσμᾶ  
 β(ασιλικῶ) ἀσηκρή(τις) . . . (;)

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 127). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

302 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.

᾽Οπ. ΚΩNC — ΤΑΝΤΙΝ — ΩΑCΗΚΡ — . TIC = Κωνσταν-  
 τίνω ἀσηκρ[ή]τις.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 149). Μετρίας διατηρήσεως.

305 α. — ΜΗΡ — ΘΝ. Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ. + ΘΚΕ — ΡΟΗΘΕΙ — ΜΙΧΑΗΛ — ΑCΗΚΡ, — Τ,  
 = + Θε(οτό)κε βοήθει Μιχαήλ ἀσηκρ(ή)τις).

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 321). Καλῆς διατηρήσεως.

**Βεσθήτορες.**

314 α. — Σταυρός διηνητισμένος, ἐφθαρμένος, ἔχων περίξ ἐπιγραφὴν ἐξίτηλον τὴν συνήθη + *Κύριε βοήθει τῷ σῶ δούλω.*

ᾠπ. + RACIA — ΕΙΩΡ'. — C T I T W P = + *Βασιλείω β(α-σικω̄) [βε]στίτωρ(ι).*

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 104). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

**Βεστιαρίζται.**

319 α. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\text{ΘV}}$ . Προτομή Θεοτόκου.

ᾠπ.  $\overline{\text{ΘKΕΡ,Θ}}$ , —  $\overline{\text{ΜΑΝΟΥΗΛ}}$  — . ΕCΤΑΡΙ, — ΤΩΓΡΑ — ΝΑΤΩ = *Θ(εοτό)κε β(οή)θ(ει) Μανουήλ [β]εσταρίζ(τη) τῷ Γρανάτω.*

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 305). Καλῆς διατηρήσεως.

319 β. — Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἱστάμενος.

ᾠπ. . . R O H — . ΕΟΝΤΑ — . ΠΑΘΑΡΩ — ΡΕCΤΙΑΡΙ — . ΤΟΝΜΕ — . ΙΝΟΝ = [*Κ(ύρι)ε βοήθ(ει) [Α]έοντα [σ]παθαρωβε-στιαρίζ[τ](ην) τὸν Με. ωόν* (;).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 281). Μετρίας διατηρήσεως.

**Ἐπὶ τῶν δεήσεων.**

323 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = *Θεοτόκε βοήθει.*

ᾠπ. Θ Ε Ο Δ' — Κ Ο Μ' S T . — Ν Δ Ε Ι C' = *Θεοδ(ώρα) κό-μ(ητι) και τ[ῶ]ν δεῖσ(εων) (sic).*

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 464). Μετρίας διατηρήσεως.

323 β. — Σταυροειδὲς μονογράφημα ἐφθαρμένον *Θεοτόκε βοήθει.*  
'Ἐν δὲ ταῖς γωνίαις τῶ-σῶ-δού-λω.

ᾠπ. . . . — Ι Α Ν Ω . . — . Α Θ' S Ε Π Ι — . Ω Ν Δ Ε Η C' = [*Στυλ]ιανῶ* (;) [*πρωτοσπ]αθ(αρίω) και ἐπὶ [τ]ῶν δεήσ(εων).*

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 306). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

*Διοικηταί.*

325 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

ῴΟπ. + ΜΙΧΑ — ΗΛ ΔΙ ΟΙΚ — ΗΤΗΑΜΗΝ = + *Μιχαήλ διοικητῆ, ἀμήν.*

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 328). Καλῆς διατηρήσεως.

325 β. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

ῴΟπ. + ΔΑΥΓ, — . ΗΥΚΙ — . V = + *Δαυγ* (;) [δ]ηυκι[τ]ῦ.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 473). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

325 γ. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

ῴΟπ. + ΠΕΤ — . Ω ΔΙ ΟΙ — ΚΗΤΗ = + *Πέ[τ]ρω διοικητῆ.*

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 388). Μετρίας διατηρήσεως.

325 δ. — ΟΑΓ — ΝΙΚ, Προτομή ἁγίου Νικολάου. Πέριξ + ΑΓ

..... ΡΟΗΘΗΤΩCΩ ΔΟΝΛΩ = ἄγ[ιε Νικόλαε] βοήθη τῶ σῶ δούλω.

ῴΟπ. ✠ — ΝΙΚΟΛΑΩ — Ρ, CΤΡΑΤΩ — ΡΗΚΕ ΔΗΥ —

Κ. ΤΗ + ✠ — ✠ = *Νικολάω β(ασιλικῶ) στρατῶρη κέ δηυκ[ι]τῆ.*

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 360). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

*Διοικηταί τῶν ἐπαρχιῶν.*

326 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

ῴΟπ. + ΘΕΟ — ΦΥΛΑΚΤΩ — ΥΠΑΤΩC ΔΙ — ΟΙΚΗΤΗ ΤΩ — ΝΕ . . ΡΧΙ — ΩΝ + = + *Θεοφυλάκτω ὑπάτω καὶ διοικητῆ τῶν ἐ[πα]ρχιῶν.*

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 441). Καλῆς διατηρήσεως.

*Δισύπατοι.*

327 α. — Διπλοῦς σταυρὸς ἔχων πέριξ *Κύριε βοήθει τῶ σῶ δούλω* ἐξίτηλον.

ῴΟπ. + ΘΕΟ . . . — ΔΙC . ΠΑ . — . . . . — . . . . = + *Θεο-[δώρ](ω) (;) δισ[υ]πά[τ](ω) . . . . .*

0,018. (1904-5, ΙΑ', 101).

**Δομέστικοι.**

329<sup>α</sup> — ΟΓΕΩΡ — ΓΙΟΣ Προτομή ἁγίου Γεωργίου.

᾽Οπ. + ΚΕΡ,Θ, — .ΩΣΩΔΟΥ — ΙΩΑΨΠΑ — ΘΑΡΙ,ΥΠΑ  
 ΤΩΣΔΩΜΕΣΤ,Κ = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δού(λω) Ἴω-  
 (άννη) πρωτοσπαθαρί(ω) ὑπάτω καὶ δομεστ(ί)κ(ω).

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 254). Καλῆς διατηρήσεως.

**Ἐξάκτωρες.**

343<sup>α</sup>. — ΜΗΡ — ΘΥ. Ἡ Θεοτόκος ἰσαμένη, φέρουσα διὰ τῆς  
 ἀριστεραῶς χειρὸς τὸ βρέφος.

᾽Οπ. ΡΑϸΙΑ — ΑΨΠΑΘΕ — .ΚΤΟΡ,ΚΑ. — .ΠΙΤΟΝ. .  
 — . . ΟΝ . = Βασιλ(είω) πρωτοσπαθ(αρίω) ἑ[ξά]κτορι κα[ὶ] ἐ[πὶ] τοῦ  
 [κοι]όν[ος].

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 109). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

**Ἐπαρχοι.**

344<sup>α</sup>. — Σταυροειδὲς μονογράφημα.

᾽Οπ. . . . — .ΔΟΥΛΟ — .ΕΠΑΡ — .ΟΝ = [Τὸν σὸν]  
 δοῦλο[ν] ἑπαρχ[ον] (;)

0,021. (1901-2, Γ, 83).

344<sup>β</sup>. — Προτομή ἁγίου.

᾽Οπ. . . . — ΙΟΥΕΠΑ — ΡΧΟΥ = . . . . ιον ἑπάρχου.

0,025. (1901-2, Γ, 66).

**Ἀπὸ ἐπάρχων.**

348<sup>α</sup>. — ΘΕΟΤ — ΟΚ + ΕΒ — ΟΗΘΕ — .Ι. = Θεοτόκε  
 βοήθει.

᾽Οπ. CICI — ΝΙ + ΟΥΑ — ΠΟΕΠΑ — ΡΧΩΝ = Σισινίου  
 ἀπὸ ἐπάρχων.

0,027. (1901-2, Κτ', 99).

349 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει ἄνωθεν ἀε-  
τοῦ μετ' ἀναπεπταμένων πτερούγων.

᾽Οπ. + ΚΩΝ — ΣΤΑΝΤΙ — ΝΩΑΠΟΕΠΑΡΧ — ΩΝ =  
+ Κωνσταντίνω ἀπὸ ἐπάρχων.  
0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 159). Καλῆς διατηρήσεως.

355 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.  
᾽Οπ. + ΜΑΥ — ΡΙΑΝΩ — ΑΠΟΕΠΑ — ΡΧΩΝ + =  
+ Μαυριανῶ ἀπὸ ἐπάρχων +  
0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 309). Καλῆς διατηρήσεως.

355 β. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.  
᾽Οπ. + ΣΕΡ — ΓΙΩΑΠ — ΟΕΠΑΡ — .ΩΝ = + Σεργίω  
ἀπὸ ἐπάρ[χ]ων.  
0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 407). Μετρίως διατηρήσεως.

355 γ. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.  
᾽Οπ. ΤΙΜΟ — .ΕΩΑΠ. — .ΠΑΡΧ. . = Τιμο[θ]έω ἀπ[ὸ] ἐ]-  
πάρχ[ων].  
0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 433 (430)). Μετρίως διατηρήσεως.

355 δ. — Μονογράφημα ὅπερ ἴσως ἀναγνωστέον Ἀνδρέα.  
᾽Οπ. ΑΠΟ — ΕΠΑΡ — ΧΩΝ = ἀπὸ ἐπάρχων.  
0,023 (Συλλ. Μακρίδου, 478). Καλῆς διατηρήσεως.

358 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει. Ἐν δὲ ταῖς  
γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.  
᾽Οπ. + — ΓΕΩΡ — ΓΙΩΑ. — ΟΕΠΑΡ — ΧΩΝ = + Γεωρ-  
γίω ἀ[π]ὸ ἐπάρχων.  
0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 199). Μετρίως διατηρήσεως.

**Ἐπὶ τοῦ κανικλείου.**

360 α. — + ΕΓΩ ΤΟ — ΚΥΡΟΣ ΚΑΙ — ΓΡΑΦΑΙΣ —  
... ΠΡΑΚΤΕ — ΟΙΣ  
᾽Οπ. ΔΙΚΑΙΟ — ΔΟΤΟΝ ΚΑΙ — ΚΑΝΙΚΛΕΙ — ΟΥΝΕΜΩ  
= + Ἐγὼ τὸ κύρος καὶ γραφαῖς [καὶ] πρακτεῖς  
Δικαιοδότου καὶ κανικλείου νέμω. Τρίμ. ἱαμβ.  
0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 381). Καλῆς διατηρήσεως.

**Ἰλλούστριοι.**

362 α. — Μονογράφημα = Ἰωάννου.

᾽Οπ. ΙΛΛΥΣ — ΤΓΙΥ = *Illustriu*.

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 89). Ἄριστης διατηρήσεως.

362 β. — Σταυροειδὲς μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς Θεοδώρου.

᾽Οπ. ΙΑΛΟ — ΥΣΤΡΙ — ΟΥ = Ἰλλουστρίου.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 216). Καλῆς διατηρήσεως.

362 γ. — Τύπος ἀετοῦ ὡς συνήθως, ἔχων ἄνωθεν μονογράφημα. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ.

᾽Οπ. + — ΚΟΣΜΑ — ΙΑΛΟῩΣ — + = + *Κοσμᾶ Ἰλλου-*  
(στρίου). Ἐν στεφάνῳ.

0,024. (1901-2, I', 43). Πιθανῶς κίβδηλον.

362 δ. — Ἐτερον ὁμοιον καὶ τοῦτο πιθανῶς κίβδηλον γινόμενον ἐκ τῆς αὐτῆς μήτρας.

0,024. (1901-2, I', 44).

363 α. — + ΙΑΛΟΝ — ΤΡΙΟΝ — Σ.ΡΑΓΙΣΜΑΣΔΙΚΑ. — ΠΟΛΟῩ

᾽Οπ. + ΚΙ — ΡΥΡΡΑΙΩ — Τ,ΓΡΗΓ. — ΡΙΟῩΤΥΓ — ΧΑΝΩ  
= + Ἰλλου[σ]τρίου σ[φ]ράγισμα καὶ δικασπόλου

*Κιβυρραιώ(ου) Γρηγ[ο]ρίου τυγχάνω. Τρίμ. ἱαμβ.*

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 208). Καλῆς διατηρήσεως.

**Κανδιδάτοι.**

369 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.

᾽Οπ. ΚΑΛ — ΛΙΣΤΩ — Ρ'ΚΑΝΔΙ — ΔΑΤΩΑ — ΜΗΝ =  
*Καλλίστῳ β(ασιλικῶ) κανδιδάτῳ ἀμήν.*

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 125). Ἄριστης διατηρήσεως.



369 β. — . . . . . Τ Ω Σ Ω Δ Ο Ν Λ . περίξ σταυροῦ.

᾽Οπ. . . . . — Δ Ω . . — . Κ Α Ν Δ Ι — . . . — . . . = [+ Θεο]-  
δῶ[ρω] (;) β(ασιλικῶ) κανδι[δάτω] . . .

0,026. (Συλλ. Μακρίδου). Κακῆς διατηρήσεως.

369 γ. — Διπλοῦς σταυρός. Πέριξ *Κύριε βοήθει τῶ σῶ δούλω.*

᾽Οπ. + . . — Χ' Ρ' Κ Α Ν — Δ' Κ, Ρ Τ' Τ Ο — Ν Ε Λ Ε Ο Φ' =  
+ [Μι]χ(αήλ) (;) β(ασιλικῶ) κανδ(ιδάτω) καὶ . . τον ἔλεοφ(υτιῶν).

0,020. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 100)

370 α. — Θ Ν Ι . . — Λ Α Ο . Προτομή ἁγ. Νικολάου ἐφθαρμένη.

᾽Οπ. Κ Ε Ρ , — Τ Ω Σ Ω Δ — Ν Ι Κ Ο Λ Α — Ο Κ . Ν Δ — . . . =  
Κ(ύριε) β(οήθει) τῶ σῶ δ(ούλω) Νικολάο κ[α]νδ[ιδάτ]ι(ω) (;).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 354). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

### Καρίκαι.

371 α. — Μ Η Ρ — Θ Ὠ Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ. + Θ Κ Ε Ρ . — Η Θ Ε Ι Θ Ε Ο — Φ Α Ν Η Ρ Α C — . Λ Ι Κ Ω  
Κ Α Ρ Ι Κ' = + Θ(εοτό)κε β[ο]ρήθει Θεοφάνη βασ[ι]λικῶ καρίκ(η) (;).

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 443). Μετριάς διατηρήσεως

### Κομμερσιάριοι.

375 α. — Σταυροειδές μονογράφημα ἀποτετριμμένον = Θεοτόκε  
βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.

᾽Οπ. . Ω Ν . . . — . Τ Ι Ν Ο Ὠ . . — Ν Ι Κ Ο Κ Ο Ὠ . . — . Κ Ι Α Ρ Ι . .  
= [Κ]ων[σταν]τίνου [γ]ενικο(ῦ) κου[μερ]κιαρί[ου].

0,29. (Συλλ. Μακρίδου, 159). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

376 α. — + Κ Ε Ρ' Τ Ω Σ Ω Δ Ο Υ περίξ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + Θ Ε Ο — Φ Α Ν Η Ω — Ρ' Α' Σ Π Α Θ — Α Ρ Σ Γ Ε Ν —  
Ο Κ Ο Μ = + Θεοφανήω β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθαρι(ω) καὶ γεν(ικ)ο  
κομ(ερκιαρι(ω)).

0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 445). Μετριάς διατηρήσεως.

377 α. — ΘΧΡΙC — ΤΩΦΩΡ, = ὁ ἅγιος Χριστόφωρος(ος). Πρωτομή ἅγιου Χριστοφόρου φέροντος μικρὸν σταυρόν.

᾽Οπ. ΚΕΡΘ, — ΛΕΟΝΤΙΑ — CΠΑΘ, SKOY — ΜΕΡΚΙΑΡ ΤΟ — ΑΓ, ΧΡΙCΤΟ — ΦΟΡΙΤ, = Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Λέοντι πρωτοσπαθ(αρίῳ) καὶ κουμερκιαρ(ίῳ) το Ἐγ(ισ)χριστοφορί(η).

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 280). Ἀρίστης διατηρήσεως.

377 β. — Ἦμισυ μολυβδόβουλλον ἔχον ἀφ' ἑνὸς πέριξ πτηνοῦ κατ' ἐνώπιον εἰκονιζομένον . . . . . ΩCΩΔΟΝΛΩ = [+ Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δούλω· ἀφ' ἑτέρου δὲ πέριξ ἑτέρου πτηνοῦ πρὸς δεξιὰ ἐστραμμένου . . . . . ΚΟΡΙΚ' ΣΚΟΝΜΕΡ, + = [τῷ δεῖνα] κουβικ(ουλαρίῳ) καὶ κουμερ(κιαρίῳ) +

0 024. (Σ. Π. 1901-2, Α', 123).

### Κένσορες.

371 β. — ΚΕΝ — .ΟΡΑΡΑ — ..ΛΕΙΟΝ — ..ΦΡΑΓΙC — .ΡΑΦΕΙ

᾽Οπ. ΚΡΙ — .ΗΝΚΡΙ — ..ΝΤΕΤΟΝ — ..ΤΟΝΓΕ — ..ΟCΚΡΙ — ... = Κέν[σ]ορα Βα[σί]λειον [ἡ σ]φραγίς [γ]ράφει κρι[τ]ήν. . . . . Τρίμ. ἱαμβ.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 100). Μετρίας διατηρήσεως.

### Κουβικουλάριοι καὶ πρωτοκουβικουλάριοι.

378 α. — Σταυροειδὲς μονογράμ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. ΗΒΙΚ — .ΒΙΚΟΥΛ — ..ΙΩ = ... κ[ου]βικουλ[α]ρίῳ.

0,022. (Ε. Σ. 13173, 10).

378 β. — Μονογογράφημα ὅπερ ἴσως ἀναγνωστὸν Νικόλαος.

᾽Οπ. Κ-Β-Ι = κουβικουλάριος (;).

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 246). Καλῆς διατηρήσεως.

378 γ. — ΘΕΟ — ΔΩΡΟΝ — ΚΟΝΒΙΚ — ΟΥΛΑΡ, = Θεοδώρον κουβικουλαρί(ου).

᾽Οπ. + ΔΟΝ — ΛΟΝΤΗC — ΘΕΟΤΟ — ΚΟΝ = δούλου τῆς Θεοτόκου.

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 442). Καλῆς διατηρήσεως.

378 δ. —  $\overline{MHP} - \overline{\Theta V}$ . Προτομή Θεοτόκου.

᾽Οπ.  $\dagger \Theta . \epsilon - R, \Theta, T O C, - \Delta \overline{OY} \Lambda O K V - P A K O \widehat{A} -$   
 $. K \overline{OY} R K' = \dagger \Theta(\epsilon\sigma\acute{o})[\kappa] \epsilon \beta(\sigma\eta)\theta(\epsilon\iota) \tau\omicron \sigma(\tilde{\omega}) \delta\omicron\upsilon\lambda\omicron K\upsilon\rho\langle\iota\rangle\alpha\kappa\tilde{o}$   
 πρωτοκουβ(ουλαρίω).

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 126). Μετρίας διατηρήσεως.

**Κουράτορες.**

381 α. —  $K E R O H \Theta E I T \omega C \omega \Delta O V \Lambda$ . περίξ σταυροῦ ἐπὶ βά-  
 σεως.

᾽Οπ.  $\dagger N I K O \Lambda A - \omega R' A' . P A \Theta' - S M E \Gamma A \Lambda \omega K -$   
 $O . P A T, = \dagger N i \kappa o \lambda \acute{\alpha} \omega \beta(\alpha\sigma\iota\lambda\iota\kappa\tilde{\omega}) \pi\rho\omega\tau\omicron[\sigma] \pi\alpha\theta(\alpha\rho\iota\omega) \kappa\alpha\iota \mu\epsilon\gamma\acute{\alpha}\lambda\omega$   
 $\kappa\omicron[\nu] \rho\acute{\alpha}\tau(\omicron\rho\iota).$

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 362). Μετρίας διατηρήσεως.

381 β. —  $\dagger K E R O H \Theta' T \omega C \omega \Delta O V \Lambda \omega$  περίξ διπλοῦ σταυ-  
 ροῦ ἐπὶ βάσεως, διηνηθισμένου.

᾽Οπ.  $\dagger P P O - K O P I \omega R' - \omega C T I A P I - \omega C M I N C -$   
 $O V P A T O - . I = \dagger P\rho\omicron\kappa\omicron\pi\acute{o}\pi\acute{\omega} \beta(\alpha\sigma\iota\lambda\iota\kappa\tilde{\omega}) \acute{\alpha}\sigma\iota\alpha\rho\iota\omega . . . . \langle\kappa\rangle\omicron\upsilon-$   
 $\rho\acute{\alpha}\tau\omicron[\rho] \iota.$

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 382). Καλῆς διατηρήσεως.

381 γ. —  $\dagger A \Gamma I \epsilon N I K . . . . . = \dagger \textit{Ἄγιε Νικ[όλαε βοήθει]}$   
 περίξ προτομῆς ἁγίου Νικολάου.

᾽Οπ.  $N I K O \Lambda, - . O V . A T, - . . . P I K, S - . . \epsilon . C = N i$   
 $\kappa\omicron\lambda(\acute{\alpha}\omega) [\kappa] \omicron\upsilon[\rho] \acute{\alpha}\tau(\omicron\rho\iota) (;) [\pi\alpha\tau] \rho\iota\kappa(\acute{\iota}\omega) \kappa\alpha\iota . . . .$

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 357). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

381 δ. —  $. N I - K O \Lambda$ , Προτομή ἁγίου Νικολάου.

᾽Οπ.  $\Theta K E R, . - N I K O \Lambda A . - K \overline{OY} P A T O P . - T \overline{OY} A P T A$   
 $- K A = \Theta(\epsilon\sigma\acute{o})\kappa\epsilon \beta(\sigma\eta)[\theta](\epsilon\iota) N i \kappa o \lambda \acute{\alpha}[\omega] \kappa\omicron\upsilon\rho\acute{\alpha}\tau\omicron\rho[\iota] \tau\omicron\upsilon \textit{Ἀριτακᾶ} (sic).$

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 358). Μετρίας διατηρήσεως.

**Κουροπαλάται.**

382 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = *Θεοτόκε βοήθει*, περίξ δὲ  
 $T \omega - \Delta \overline{OY} - \Lambda \omega - C \overline{OY}.$

᾽Οπ. † ΑΡΤ—ΑΝΑΣΔΩ—ΠΑΤΡΙΚΙΩ—ΣΚΟΝΡΑΠ—  
ΑΛΑΤΗ † = † Ἀρτουάσδω πατρικίω και κουροπαλάτη †  
0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 8). Ἀρίστης διατηρήσεως.

382 β. — ΜΗΡ—Θ̄V. Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ. † ΚΕΡΘ—ΤΩCΩΔΟΥ—ΙΩΚΟΝΡΟ—ΠΑΛΑΤΗ  
—ΤΩΜΑΛΕ—CΗ = † Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δού(λω) Ἰω-  
(άννη) κουροπαλάτη τῷ Μαλεση̄.

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 259). Καλῆς διατηρήσεως.

387 α. — . . . — ΔΟΡΟC Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ἱστάμενος.

᾽Οπ. † ΚΕΡΘ, — .ΩΚΟΟΥΡΟ— .ΑΛΑΤΗ— .ΩΑΡΒΙ. .  
= † Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) [Ἰ]ω(άννη) κουρο[π]αλάτη [τ]ῷ Ἀρβι. .  
0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 263). Μετρίας διατηρήσεως.

287 β. — . . . — ΔΟΡΟC Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ἱστάμενος.

᾽Οπ. † ΚΕΡ,Θ, — ΙΩΚΟΥΡ. — ΠΑΛΑΤΗ — .Ω . . . =  
† Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Ἰω(άννη) κουρο[ο]παλάτη [τ]ῷ . .  
0,017. (Συλλ. Μακρίδου, 232). Μετρίας διατηρήσεως.

387 γ. — ΘΘΕΟ—ΔΩΡΟ, κιονηδὸν ἐκατέρωθεν ἁγίου Θεο-  
δώρου ἱσταμένου.

᾽Οπ. ΦΙΛΑ—ΡΕΤΟΚΟΥ—ΡΟΠΑΛ'—ΑΤΗ.ΟΥ—  
ΟΡΡΑ' = Φιλαρέτο κουροπαλάτη [τ]οῦ Ὁβρα. . .  
0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 431). Καλῆς διατηρήσεως.

389 α. — ΟΑΓΙΟC— . . . Ἄγιος ἱστάμενος φέρων δόρυ και  
ἀσπίδα.

᾽Οπ. .ΦΡΑΓ'— . .CΙΛΕΙ— . .ἌΚΟΡΟ— . .ΛΑΤΙΤ. —  
— .ΔΑΡΑ—ΤΙ = [Σ]φραγ(ις) [Βα]σιλεί[ου] πρωτοκουροπαλάτι τ[οῦ]  
Δαβατιν(οῦ) (;).

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 99). Μετρίας διατηρήσεως.

392 α. — ΜΙ—ΧΛ Προτομή ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

᾽Οπ. † ΚΕΡ,Θ, — ΜΙΠΡΩΤΟ—ΚΟΝΡΟΠΑ—ΛΑΤΗΤΩ  
—ΔΟΥΚΑ = † Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Μιχ(αήλ) πρωτοκουροπαλάτη τῷ  
Δούκα.

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 317). Καλῆς διατηρήσεως.

891 α. — . . . . — ΘΝΙΚΟΛΑΟΣ Οἱ ἄγιοι Θεόδωρος (;) καὶ Νικόλαος ἱστάμενοι.

᾽Οπ. ΚΕΡΟΗΘ, — ΙΩΚΟΥΡΟΠΑ — ΑΤΗΤΩΤΙ — . . . . ΤΑ — . . . = Κ(ύρι)ε βοήθ(ει) Ἰω(άννη) κουροπα[λ]άτη τῷ Τι. . . . τα. . .

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 266). Μετρίας διατηρήσεως.

**Κριταί.**

395 α. — ΙΩ. — . . . . Προτομή Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

᾽Οπ. ΠΡΟΔΡΟ — ΜΕΣΚΕΠΕ — ΙΩΤΟΝΚΡΙ — ΤΗΝ = Πρόδρομε σκέπε Ἰω(άννην) τὸν κριτήν.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 264). Μετρίας διατηρήσεως.

**Κριταὶ τοῦ βήλου.**

397 α. — ΜΗΡ — ΘΥ ΗΡΟΗΘΟΣ Προτομή Θεοτόκου φερούσης διὰ τῆς ἀριστερεᾶς τὸ βρέφος.

᾽Οπ. ΘΚΕΡΘ — . . ΓΟΕ . Θ (;) — ΚΡΙΤΗΤΟΥΡΗ — ΛΟΝΤΩΤΙ — ΜΩΝΙΤΗ = Θε(οτό)κε β(οή)θ(ει) . . . . . κριτῆ τοῦ βήλου τῷ Τιμωνίτη.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 204). Μετρίας διατηρήσεως.

397 β. — ΜΗΡ — ΘΥ ΗΡΟ — ΗΘΟ — С Προτομή Θεοτόκου βρεφοκρατούσης.

᾽Οπ. . . ΕΡ, Θ, — . ΡΙΣΤΟΦΟΡ, — . ΡΙΤΗΤΟΥΡΗ — . ΟΥΤΩΤΙ — . ΩΝΙΤΗ = [Θ(εοτό)κ]ε β(οή)θ(ει) [X]ριστοφόρ(ω) [κ]ριτῆ τοῦ βήλου τῷ Τι[μ]ωνίτη.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 171). Καλῆς διατηρήσεως.

**Κριταὶ τοῦ ἵπποδρόμου.**

399 α. — . . . . — . ΩΝΑΣ . . — . ΑΡ, ΚΡΙΤ, — . ΠΙΤΟΥΙΜ — . ΔΡΟΜ . . = [Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει)] [Κ]ων(σταντίνω) πρωτοσ[παθ]α-ρ(ίω) κρι(τῆ) [ἐ]πὶ τοῦ ἵππ[ο]δρόμ[ου].

᾽Οπ. . . . . — . ΤΑΡΙ . — ΕΞΑΚΤΩ . — . ΩΧΡΥΣΩ —  
 ΡΑΛΑΝ — Τ, Τ, = . . [βες]τ<ι>αρί[φ] (;) *ἑξάκτω[ρ](ι) [τ]ῶ Χρυσω-*  
*βαλαντ(ιὸ)τ(η).*

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 163). Μετρίας διατηρήσεως.

### Λογαριασταί.

400 α. — ΚΕΡΟΗ — ΕΙΤΩΣΩ — ΔΟΝΛΩΙΩ — ΑΝΝΗ  
 = *Κ(ύρι)ε βοή[θ]εί τῶ σῶ δούλω Ἰωάννη.*

᾽Οπ. ΚΡΙΤΗ — ΚΑΙΛΟΓΑ — ΡΙΑΣΤΗΤΟΥ — ΡΕΣΤ, ΑΡ,  
 — ΟΥ = *κριτῆ καὶ λογαριαστῆ τοῦ βεσι(ι)αρι(ι)ου.*

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 243). Καλῆς διατηρήσεως.

400 β. — ΣΑΡΑΡΕΙ — ΩΤΟΝΤΩΝ — ΓΡΑΦΩΝ — ΓΡΗΓΟ  
 — ΡΙΟΝ

᾽Οπ. ΛΟΓΑΡΙ — ΑΣΤΟΝΚΟΥ — ΡΟΠΑΛΑ — ΤΟΝΤΥ  
 — ΠΟΣ = *Ζαβαρειώτου τῶν γραφῶν Γρηγορίου*

*λογαριαστοῦ, κουροπαλάτου τύπος. Τρίμ. ἰαμβ.*

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 210). Ἀρίστης διατηρήσεως.

### Λογοθέται τοῦ δρόμου.

407 α. — ΜΗΡ — ΟΥ Προτομή Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ βρέ-  
 φους ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ. + ΘΚΕΡ'Θ' — ΙΩ ΠΡΟΕΔΡΩ — ΛΟΓΟΘΕΤΗ —  
 . . . ΔΡ. ΜΟΥ — S. ΡΑ . . . . — ΤΩ . . . . = + *Θ(εοτό)κε β(οή)-*  
*θ(ει) Ἰω(άννη) προέδρω λογοθέτη [τοῦ] δρ[ό]μου καὶ [σι]ρα[τηγῶ]*  
*τῶ[ν]. . .*

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 253). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

### Λογοθέται τοῦ πραιτωρίου.

407 β. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = *Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.*

᾽Οπ. + ΛΕΟ — ΝΤΗΛΟ — ΓΟΘ'ΤΟΥ — ΠΡΕΤ — . .  
 = + *Λέοντη λογοθέτη τοῦ πρετ[ωρ](ίου).*

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 282). Μετρίας διατηρήσεως.

*Γενικοί λογοθέται.*

408 α. —  $\overline{\text{ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩCΩΔΟΝΛΩ}}$  περίξ διπλοῦ σταυροῦ διηνητισμένου καὶ ἐπὶ τριβάθμου βάσεως.

᾽Οπ.  $+\text{ΚΩΝC} - \text{TANT, ΠΡΙ} - \text{ΜΗΚ'Ρ'ΟC} - \text{TΗAP, CΓE} - \text{ΝΙΚ'ΛΟΓ} - \text{ΟΘΕΤΗ} = +$  *Κωνσταντ(ίνω) προμηκ(ηριώ) β(α-σικικῶ) ὀσηαρ(ίω) καὶ γενικῶ λογοθέτη.*

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 140). Καλῆς διατηρήσεως.

*Μάγιστροι.*

410 α. — ..... —  $\text{ΘΓΡΙΓ, Ρ, Ο, C} - \text{ΟΘΕΩΛ, Γ,} =$   
*δ ἅγιος Γρηγ(ό)ρ(ι)ος ὁ Θεωλ(ό)γ(ος) (οὔτω). Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ἅγιος Γεώργιος (;) ἰστάμενοι.*

᾽Οπ.  $+\text{ΚΕΡ, Θ,} - \text{ΓΡΙΓΟΡ, Ω} - \text{ΜΑΓΙCΤΡ.} - \text{ΚΑΙ ΚΑΤ.} - \text{ΠΑ.} = +$  *Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Γρηγορ(ί)ω μαγίστρ[ω] καὶ κατ[ε]πά[ρω].*

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 209). Ἀρίστης διατηρήσεως.

410 β. —  $\text{ΘΓΕΩΡ} - \dots =$  *ὁ ἅγιος Γεώρ[γιος]. Προτομὴ ἁγίου Γεωργίου.*

᾽Οπ.  $+\text{ΚΕΡΘ,} - \text{ΤΩCΩΔΟΥ.} - \text{.ΙΧΑΗΛΜΑ} - \text{ΓΙCΤΡΩΡΕ} - \text{CΤΗCΚΑΤΕ} - \text{ΠΑΝΩΤΩ} - \text{ΜΑΝΡΙΚΙ} = +$  *Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δού[λ](ω) [Μ]ιχαήλ μαγίστρω, βέστη καὶ κατεπάνω τῶ Μανρίκι (οὔτω).*

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 313). Καλῆς διατηρήσεως.

410 γ. —  $+\dots - \text{ΟΤΟ.} - \text{ΒΟΗ.} - \text{ΠΑ} + = +$  *[Θε]οτό[κ](ε) βοή[θ](ει) Πα(ύλω) (;)*

᾽Οπ. .... —  $\text{ΙΚΙΩ.} - \dots \text{ΓΙC} - \dots \text{Ω} + =$  *[πατρ]ικίω [καὶ μα]γίσ[τρ]ω.*

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 379). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

410 δ. —  $\text{ΘΔΗ.} - \text{ΤΡΙ.}$  Προτομὴ ἁγίου Δημητρίου.

᾽Οπ.  $\text{CΦΡΑΓ,} - \text{ΜΙΧΑΗΛ} - \text{ΜΑΓΙCΤΡ,} - \dots =$  *Σφραγ(ίς) Μιχαήλ μαγίστρο(ν)....*

0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 123). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

410 ε. — Ο Α . Ι . . — Θ Ε Ο Δ . . . Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ἱστάμενος.  
Πέριξ ἐπιγραφὴ ἐξίτηλος = Θεοτόκε βοήθει.

Ὅπ. . Ε Ο — . Ρ Ω Μ Α — . Σ Τ Ρ Ω Τ — . Γ Ι Ω . Α — . Α Ρ Ι .  
= [Θ]εο[δῶ]ρω μα[γί]στρω τ[ῶ] Ἀ[γί]ω . . . . .

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 460). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

410 ς. — Μ Η Ρ — Θ V. Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

Ὅπ. + Θ Κ Ε Ρ Ο — . Θ Ε Ι Ν Ι Κ Η — Τ Α . . Γ Ι C — . Ρ Ω . Ε C T .  
— . . . Ε Π Α . = + Θ(εοτό)κε βο[ή]θει Νικήτα [μα]γίσ[τ]ρω [β]έστ[η]  
καὶ κατ]επά[ν](ω).

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 344). Μετρίας διατηρήσεως.

### Μανδάτορες.

414 α. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

Ὅπ. Μ Η Χ Α . Λ — . Μ Α Ν Δ Α — Τ Ω Ρ Ι = Μηχα[ή]λ [β](ασι-  
λικῶ) μανδάτωρι.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 318). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

### Μετρηταί.

414 β. — Θ Γ Ε — Ω Ρ Γ Προτομή ἁγίου Γεωργίου φέροντος μι-  
κρὸν σταυρόν. Πέριξ + Κ Ε Ρ Ο Η Θ Ε Ι Τ Ω C Ω . . . Λ Ω Ν = + Κ(ύ-  
ρι)ε βοήθει τῶ σῶ [δού]λων (οὔτω).

Ὅπ. Θ Π Ρ, — Κ Ο Π Ι, Προτομή ἁγίου Προκοπίου φέροντος μι-  
κρὸν σταυρόν. Πέριξ + Κ Ω Ν C Τ Α Ν . . Ν Ω Ν Μ Ε Τ . Ι Τ Η . =  
+ Κωνσταν[τί]νων (οὔτω) μετ[ρ]ιτ[ή]ν[υ].

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 157). Μετρίας διατηρήσεως.

### Νοβελλίσσιμοι καὶ πρωτονοβελλίσσιμοι.

418 α. —  $\frac{X}{M} - \frac{X}{A}$  Ἀρχάγγελος Μιχαήλ ἱστάμενος.

Ὅπ. + Κ Ε Ρ Θ, — Α Λ Ε Ζ Α . — Δ Ρ Ο Ν Ο Υ Ρ . — Λ Η C I M, Τ Ω  
— Κ Α Ρ Α C . — Λ, = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Ἀλεξά[ν]δρο νοβ[ε]λη-  
σίμ(ω) τῶ Καβάσ[ι]λλ(α).

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 84). Καλῆς διατηρήσεως.



418 β. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\text{ΘV}} \text{ Ἡ Θεοτόκος ἰσταμένη, βρεφοκρατοῦσα.}$

᾽Οπ.  $+\overline{\text{ΘΚΕ}} - \overline{\text{ΡΟΗΘΕΙΝΙ}} - \overline{\text{ΚΟΛΛΩΝΩ}} - \overline{\text{.ΕΛΛΙCΙΜΩ}}$   
 $-\overline{\text{.ΩΖΩΝΑ}} - \overline{\text{ΡΑ}} = + \text{Θ(εοτό)κε βοήθει Νικολάω νο[β]ελλισίμω}$   
 $[\tau\tilde{\omega}] \text{ Ζωναρά.}$

0,038. (Συλλ. Μακρίδου, 353). Μετρίας διατηρήσεως.

419 α. —  $+\overline{\text{.ΑΖ}} \dots - \overline{\text{CΦΡΑΓΙ.}} - \overline{\text{ΜΗΧΑΗΛΤΑC}}$   
 $-\overline{\text{ΕΓΓΡΑΦΟΥC}}$

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΤΟV}} - \overline{\text{.ΑΜΑΤΗΡΟΥ}} - \overline{\text{ΠΡΩΤΟΝΩ}} - \overline{\text{ΡΕΛΛΙ-}}$   
 $\overline{\text{CΙΜΟV}} = [\text{Πρ}]άξ[εις] \text{ σφραγί[ζω]} \text{ Μηχαήλ τὰς ἐγγράφους}$   
 $\text{τοῦ [Κ]αματηροῦ πρωτονωβελλισίμου. Τρίμ. ἱαμβ.}$

0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 336). Μετρίας διατηρήσεως.

*Νοτάριοι καὶ πρωτονοτάριοι.*

420 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΑΠΕΛ}} - \overline{\text{ΑΤΙΝΟΤ}} - \overline{\text{ΑΡΙΩ}} = \text{Ἀπελάτι νοταρίω.}$

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 90). Ἀρίστης διατηρήσεως.

420 β. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ.  $+\overline{\text{ΒΑΡΝ}} - \overline{\text{ΑΒΑΝΟ}} - \overline{\text{ΤΑΡΙΟV}} = + \text{Βαρνάβα νο-}$   
 $\text{ταρίου.}$

0,021. (1901-2, Γ', 81).

423 α. —  $+\overline{\text{ΚΕΒΟΗ}} - \overline{\text{ΘΗΤΩC}} - \overline{\text{ΩΔΟΥΛΩ}} = + \text{Κ(ύ-}$   
 $\text{ρι)ε βοήθη τῷ σῶ δούλω.}$

᾽Οπ.  $+\overline{\text{ΕΠ.ΦΑ}} - \overline{\text{ΝΙΩΝΟ}} - \overline{\text{.ΑΡΙΩ}} = + \text{Ἐπ[ι]φανίω νο-}$   
 $[\tau]αρίω.}$

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 190). Μετρίας διατηρήσεως.

424 α. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ.  $\overline{\text{Ν. . .}} - \overline{\text{ΦΟΡΩ}} - \overline{\text{.ΟΤΑΡ}} - \overline{\text{ΙΩ}} = \text{Ν[ικη]φόρω [γ]ο-}$   
 $\text{ταρίω.}$

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 370). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

428 α. — Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ.  $\overline{\text{.ΕΦ.Λ.}} - \dots \overline{\text{CΩ.Ν. . .}} - \dots \overline{\text{ΩΔΟΥΛ}} - \overline{\text{ΛΕΟΝΤ}} -$   
 $\overline{\text{ΝΟΤ}} = [\text{Κ}](ύρι)ε φ[ύ]λ[αττε]. . . . [\tau\tilde{\omega}] \sigma\tilde{\omega} \text{ δούλω(ω) Λέοντι(ι) νοτ(αρίω).}$

0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 425). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

428 β. — + ΘΚΕ — .ΟΗΘ = + Θ(εοτό)κε [β]οήθ(ει). Ἡ Θεοτόκος ἵσταμένη βρεφοκρατοῦσα.

᾽Οπ. . . . . — . . . . . ΑΣ — ΠΑΘΡ, ΕΠΙ — ΤΗΣ ΓΛ. Μ —  
 . . . . . — R' ΝΟΤΑΡ . . — C . . . . . ΤΩ — Λ . . . . . = . . . . .  
 πρωτοσπαθ(α)ρ(ίω) ἐπὶ τῆς . . . . . β(ασιλικῶ) νοταρ(ίω) . . . . .  
 0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 497). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

431 α. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω  
 ᾽Οπ. + ΜΙΧΑ — ΗΛΠΡΩΤΟ — ΝΟΤΑΡΙΩ — ΑΜΗΝ =  
 + Μιχαήλ πρωτονοταρίω, ἀμήν.  
 0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 324). Καλῆς διατηρήσεως.

431 β. —  $\overline{MHP}$  —  $\overline{OV}$  Προτομή Θεοτόκου.  
 ᾽Οπ. + ΘΚΕ — .ΤΩCΩ — .ΜΥΡΑ — .ΝΟΤΑ = + Θ(εο-  
 τό)κε [β](οήθει) τῷ σῶ [Α]μυρῶ [α]νοτα(ρίω).  
 0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 123). Μετριάς διατηρήσεως.

431 γ. —  $\overline{[MHP]}$  —  $\overline{OV}$  Προτομή Θεοτόκου δεομένης.  
 ᾽Οπ. . . . — ΧΑΗΛ — CΠΘΑΡ — R, ΝΟΤΑ — S $\overline{\text{X}}$ . C =  
 [+ Μ]ιχαήλ σπ(α)θάρο(ιος) β(ασιλικός) νοτά(ριος) καὶ . . .  
 0,026. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 104).

431 δ. —  $\frac{X}{A}$  Προτομή ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.  
 ᾽Οπ. + CΙCΙΝ — ΝΙΩΡΑ — CΙΛΙΚΩ — ΝΟΤΑΡ, = + Σι-  
 σινίω βασιλικῶ νοταρ(ίω).  
 0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 82). Καλῆς διατηρήσεως.

### Νοτάριοι τοῦ βασιλέως.

432 α. —  $\overline{M}$  —  $\overline{OV}$  Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θρόνου βρεφοκρατοῦσα.  
 ᾽Οπ. ΘΚΕΡ, Θ, —  $\overline{I\omega\PPI,S}$  — ΝΟΤΑΡΙΩ — ΤΟΥΡΑC'ΛΕ,  
 — ΤΩΜΟΥCΗ = Θ(εοτό)κε β(οή)θ(ει) Ἰω(άννη) π(α)ρ(ικίω) καὶ  
 νοταρίω τοῦ βασ(ι)λέ(ως) τῷ Μουση.  
 0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 229). Ἀρίστης διατηρήσεως.

*Νοτάριοι τοῦ οἰκιστικοῦ.*

435 α. — Προτομή Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ. Ἡ ἑκατέρωθεν συνήθης ἐπιγραφή ἡμιεξίτηλος.

᾽Οπ. . . . — ΔΑΔΡ — . ΟΤΑΡΙΩ — ΤΟΝΟΙΚΙΚ — ΤΙΚΟΝ  
 = [+ Θεοκόκε β(οή)θ(ει)] Δα(βί)δ β(ασιλικῶ) [γ]σταρίω τοῦ οἰκιστικοῦ.  
 0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 241). Μετρίας διατηρήσεως.

*Ἐπὶ τῶν οἰκιακῶν.*

437 α. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

᾽Οπ. + ΙΣΟΙ. — Ρ΄ΣΤΡΑΤ. — Ρ΄Σ. ΠΗΤ, — ΝΚΗΑΚ =  
 + Ἰσοι[δ](ώρω) (;) β(ασιλικῶ) στράτ[ο]ρ(ι) καὶ [ἐ]πή τ(ῶν) νκηακ(ῶν).  
 0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 165). Καλῆς διατηρήσεως.

437 β. — ΚΕΡΟΗΘΕΙ. ΩΣΩΔΟΝΛ πέριξ σταυροῦ διηνητισμένου καὶ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΣΩΤΗ — Ρ. ΧΩΡ΄Α΄Σ — . ΘΣΕΠΙ — . . ΟΙΚ΄ΑΚ΄  
 = + Σωτηρ[ί]χω β(ασιλικῶ) πρωτοσ[πα]θ(αρίω) καὶ ἐπὶ [τ](ῶν) οἰκ(ι)ακ(ῶν).

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 418). Μετρίας διατηρήσεως.

437 γ. — ΚΕΡΟΗΘΗΤΩΣΩΔΟΝΛΩ πέριξ διπλοῦ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΘΕΟΦΑΝ, — ΡΣΠΑΘΑΡ,Κ. — ΝΔ΄ΣΕΠΙΤ. — ΟΙΚΙΑΚ΄ = + Θεοφάν(η) β(ασιλικῶ) σπαθαροκ[α]νδ(ιδάτω) καὶ ἐπὶ τ[ῶ]ν οἰκιακ(ῶν).

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 444). Καλῆς διατηρήσεως.

437 δ. — Σταυρὸς ἔχων πέριξ ἐπιγραφὴν Κύριε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

᾽Οπ. . ΝΗΚΗ — . . ΡΩΡ΄Α΄ — . . . ΘΕΠΙ — . Ο. ΚΙ . . . —  
 . . . . . = [+ Νηκη[φ]όρω β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθαρίω ἐπὶ [τ](ῶν) ο[ί]κι[ακ](ῶν) . . . . .

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 375). Μετριοτάτης διατηρήσεως. Τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια.

438 α. — +  $\overline{\text{ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩCΩΔΟΝΛΩ}}$  περίξ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΜΑΡΗ — . R' A' C ΠΑ — . ΗΩΕΠ' ΤΩ — ΝΟΙΚΙΑΚ' = + Μαρη[αν](ῶ) β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθ[θ(α)ρ]ήω ἐπὶ τῶν οἰκιακ(ῶν). 0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 311). Μετρίας διατηρήσεως.

439 α. — + ΚΕΡΟΗΘΙΤΩC . . . . = + Κύριε βοήθι τῶ σ[ῶ] δούλω]. Διπλοῦς σταυρὸς διηνηθισμένος ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΚΩΝ — C T A N T I N — . R' A' C ΠΑΘ — . . ΣΕΠΙΤ, — V K H A K = + Κωνσταντίν[ω] β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθ[αρ](ίω) καὶ ἐπὶ τ(ῶν) υκηακ(ῶν) (οὔτω).

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 150). Μετρίας διατηρήσεως.

440 α. — Διπλοῦς σταυρὸς ἔχων περίξ τὴν ἐπιγραφὴν  $\overline{\text{ΚΕΡΟΗΘ. . ΤΩCΩΔΟΝΛ'}}$

᾽Οπ. + ΘΕΩ — ΚΤΗCΤΩ — R' A' C ΠΑΘ' — ΣΕΠΤΗΚ' — ΑΚΟΝ = + Θεωκλήτω β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθ(αρίω) καὶ ἐπ(ι) τ(ῶν) ἦκ(ι)ακῶν.

0,022. (1904-5, ΚΓ', 25).

443 α. — + ΑΓ, ΘΕΟ . . . ΡΟ, Θ, = ἄγ(ιε) Θεό[δωρ](ε) βο(ή)-θ(ε), περίξ προτομῆς κατ' ἐνώπιον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου.

᾽Οπ. + ΘΕΟ — ΔΩΡ, R' A' C — ΠΑΘ' ΣΕΠ — ΙΤ, ΟΙΚΙΑ ΚΩΝ = + Θεοδώρ(ω) β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθ(αρίω) καὶ ἐπὶ τ(ῶν) οἰκιακῶν.

0,021. (Σ. Π. 1901-2, ΛΑ', 42).

### ᾽Οστιάριοι.

446 α. —  $\overline{\text{ΙΘ}}/ = (;)$

᾽Οπ. . . . — C T I A P — ΙΟΝ = [+ . . ὀ]στιάριον. 0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 206). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

### Παλατῖνοι.

448 α. — ΘΕΟ — ΔΩΡ — ΟΝ = Θεοδώρου

᾽Οπ. ΠΑΛ — ΑΤΙΝ — ΟΝ = παλατῖνον.

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 463). Καλῆς διατηρήσεως.

*Παρακοιμώμενοι.*

448β. — .ΑΓΙΟΣ — . . ΩΡΓΙΟΣ κιονηδὸν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ἰσταμένον κατ' ἐνώπιον.

᾽Οπ. . . . . — ΜΑΡΤΥΝΣ . . . — ΓΡΑΦΩΝΙΩ . . . — ΝΟΥ ΤΟΝ ΠΑΝΣ . — ΒΑΣΤ̄ ΟῩ ΚΑΙ ΠΑ . . — ΚΟΙΜΩΜΕ — ΝΟΝ

= [Σφράγισμα] (·) μάρτυς [τῶν] γραφῶν Ἰω[άν]νον τοῦ πανσ[ε]βάστου καὶ πα[ρα]κοιμωμένου. Τρίμ. ἱαμβ.

0,046. (Συλλ. Μακρίδου, 496). Καλῆς διατηρήσεως.

*Πατρῖοι.*

449α. — + ΙΩ — ANN — ΟΝ + = + Ἰωάννον + ἐν στεφάνῳ.

᾽Οπ. + ΠΑ — ΤΡΙΚΙ — ΟΝ + = + πατρικίου + ἐν στεφάνῳ.

0,027. (Σ. Π. 1901-2, Α', 120).

449β. — + ΠΛΟ — VTI — ΝΟΝ = + Πλουτίνον

᾽Οπ. + ΠΑ — ΤΡΙΚΙ — ΟΝ = + πατρικίου.

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 429). Καλῆς διατηρήσεως.

449γ. — Μονογράφημα (= ὄνομα τοῦ κτήτορος).

᾽Οπ. ΠΑ — ΤΡΙΚΙ — ΟΝ = πατρικίου.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 384). Καλῆς διατηρήσεως.

450α. — Σταυροειδῆς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῷ — σῶ — δού — λῳ.

᾽Οπ. + CIC — INNΙΩΠ — ΑΤΡΙΚ — ΙΩ + = + Σισινίῳ πατριῳ

0,035. Συλλ. Μακρίδου, 300). Καλῆς διατηρήσεως.

450β. — Ὅμοίως.

᾽Οπ. . ΘΕΟ — . ΩΡΩΠΑ — . ΡΙΚΙΩΣΕ — . . . . . =

[+] Θεο[δ]ώρω πα[τρ]ικίῳ καὶ ε. . . . .

0,028. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 98).

451 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

ᾠπ. .CT — ΡΑΤΙΓΗ — ΩΠΑΤΡ — ΙΚΙΩ + = [+ ] Στρα-  
τηγῶ πατρικίω +  
0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 430). Καλῆς διατηρήσεως.

451 β. ᾠμοίως.

ᾠπ. + — ΘΕΟΔΩ — ΡΩΠΑΤΡ — .ΚΙΩ + = + Θεο-  
δώρω πατρ[ι]κίω +  
0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 450). Καλῆς διατηρήσεως.

451 γ. — ᾠμοίως.

ᾠπ. ΜΗΧΑΗΛ — ΠΑΤΡΙΚΗΩ — .ΑΙ ΣΠΑ . . Ρ — ΙΩ . C . . .  
— . . . = Μηχαήλ πατρικίω [β](ασιλικῶ) πρωτοσπα[θα]ρίω . . . . .  
0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 330). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

451 δ. — Σταυροειδές μονογράφημα ἐφθαρμένον.

ᾠπ. ΚΩΝ — ΣΤΑΝΤ — ΙΝΠΑΤ — .ΙΚΙΩ = Κωνσταντίν(ω)  
πατρ[ο]κίω.  
0,020. (1901-2, KZ', 90).

452 α. — + ΘΕΟ — ΤΟΚΕΒ — ΟΗΘ.Ι = + Θεοτόκε βοήθ[ε]ι.

ᾠπ. + ΒΟΝ — ΩΠΑΤ. — ΙΚΙΩ = + Βόνω πατρ[ο]κίω.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 118). Καλῆς διατηρήσεως.

452 β. — . . ΓΙΑ — Τ.ΙΑΣΟ — Θ<sup>+</sup>ΣΗΜΩΝ — ΒΟΗΘΗΤΩ  
— ΔΟΝΛΩ — . . Ν + = [+ Α]γία Τ[ο]μάς ὁ Θε(ε)ς ἡμῶν βοήθη  
τῷ δούλω [σο]ν +

ᾠπ. + ΜΑ — ΡΙΑΝΩ — ΠΑΤΡΙΚΙ — ΩΚΑΙΣΤΡΑ —  
ΤΗΓΩ = + Μαριανῶ πατρικίω καὶ στρατηγῶ.  
0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 310). Καλῆς διατηρήσεως.

453 α. — + .ΕΡΟΗΘΗΤΩΣΩΔΟΥΛΩ = + [Κ](ύρι)ε  
βοήθη τῷ σῶ δούλω, περίε διπλοῦ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

ᾠπ. . . ΑΣΙ . . . — ΑΝΘΝΠΑ — . . ΠΑΤΡΙΚ — . . SR, Α΄ ΣΠ  
— . ΘΑΡΙΟ = [+ Β]ασι[λει]ω (;) ἀνθυπά[τω] πατρικ[ί]ω καὶ β(ασι-  
λικῶ) πρωτοσπαθαρίο (οὔτω).

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 213). Μετρίως διατηρήσεως.

453β. — † ΚΕ . . . . . ΤΩ C Ω Δ Ο Ν Λ περίξ διπλοῦ σταυροῦ διηρθισμένου.

᾽Οπ. † ΑΝΔΡ — ΟΝΚΠΑΤΡ — ΗΚΗΟ . . . — ΧΡΛ . . . — †  
 = † Ἀνδρον(ί)κ(ω) πατροκῆο . . . . . †  
 0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 88). Μετρίας διατηρήσεως.

*Πριμικήριοι.*

472α. — † ΚΕ R, Θ, — ΤΩ C Ω Δ Ο Υ — Λ, ΜΙΧΑΗΛ — ΠΡΙΜΙΚ' — Ρ = † Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δούλ(ω) Μιχαήλ πριμικ(η)ρ(ίω).

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 325). Καλῆς διατηρήσεως.

*Πριμικήριοι τῶν ταβουλαρίων.*

475α. — Θ Ν Ι — Κ — Ο — Λ Α' Προτομή ἁγίου Νικολάου.  
 † ΚΕ Ρ Ο Η Θ — . . . . . = † Κ(ύρι)ε βοήθ(ει) [τῶ σῶ δούλω], πέριξ.

᾽Οπ. † Θ Ε' — Φ Α Ν, Π Ρ Ι — Μ Ι Κ Η Ρ Ι Ο — Τ Ω Ν Τ Α Ρ Ο Υ  
 — . Α Ρ Ι Ω' = † Θε(ο)φάν(η) πριμικηρίο τῶν ταβου[λ]αρίων.  
 0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 446). Μετρίας διατηρήσεως.

*Πρόεδροι.*

482α. — . — Γ — Ε — Ω — Ρ — Γ . . = ὁ ἅγιος Γεώργιος. Προτομή ἁγίου Γεωργίου.

᾽Οπ. † ΚΕ R, Θ, — ΚΩ Ν Α Ε Δ Ρ, — Τ Ο Ν Ρ Ο Ν — . . Ο Ν =  
 = † Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Κων(σταντῖνον) πρόεδρ(ον) τὸν Βου . . ον.  
 0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 142). Μετρίας διατηρήσεως.

483α. — [ΜΗΡ] — Θ V Προτομή Θεοτόκου βρεφοκρατούσης.

᾽Οπ. Τ Ο Ν Λ . — Ν Η Τ, Π Ρ Ο . — Δ Ρ, Α Γ Ν Η Π Α . — Θ Ε Ν Ε  
 Φ Ν Λ Α . — Τ Ε Ρ Α C Ι Λ . — Ω C C Ο Ν Ο Ι — . Ε Τ, = Τὸν Δ[ι]-  
 νήτ(ην) (;) πρό[ε]δρ(ον) ἁγνή πα[ρ]θένε φύλα[τ]τε Βασίλ(ειον) [τ]⟨ὸν⟩  
 σὸν οἰ[κ]έτ(ην).

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 98). Καλῆς διατηρήσεως.

483 β. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\Theta\text{V}}$  Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θρόνου φέρουσα ἐπὶ τῶν γονάτων τὸ βρέφος.

ῶπ.  $\dagger \text{KE} - .\text{OH}\Theta\text{EI} - .\widehat{\text{A}}\text{E}\Delta . \omega - .\text{ACI}\Lambda\text{A} - \text{KH} =$   
 $= \dagger \text{K}(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon [\beta](\sigma\acute{\eta})\theta\epsilon\iota [\text{πρωτο}]πρ\omicron\acute{\epsilon}\delta[\rho]\omega [\text{B}]ασιλάκη.$   
 0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 92) Μετρίας διατηρήσεως.

483 γ. — . . . . —  $\Delta\text{WPOC}$  Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ἱστάμενος.

ῶπ.  $. \text{PA} . - . \text{ΦΡΑΓΙ}\text{I} . - \text{ΛΟΓ}\overline{\text{OY}}\text{C}\overset{\text{X}}{\text{M}} . - \widehat{\text{A}}\text{E}\Delta\text{P}\text{O}\text{V} .$   
 $- \text{I}\text{M}\Lambda\Lambda\text{I} = [\Gamma]\rho\alpha[\varphi](\acute{\alpha}\varsigma) [\sigma]\varphi\rho\alpha\gamma\acute{\iota}\zeta(\omega) [\kappa\alpha\acute{\iota}] \lambda\acute{o}\gamma\omicron\upsilon\varsigma \text{M}(\iota)\chi(\alpha\eta\lambda) (;)$   
*πρ\omicron\acute{\epsilon}\delta\rho\omicron\nu* . . . . .

0,016. (Συλλ. Μακρίδου, 319). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

483 δ. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\Theta\text{V}}$  Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θώκου βρεφοκρατοῦσα.

ῶπ.  $\dagger - \overline{\Theta\text{KER}}, \Theta, - \Theta\text{EO}\Delta\text{W}\text{P}\omega - \text{ΠΡ}\text{O}\text{E}\Delta\text{P}\omega -$   
 $\text{T}\omega\text{A} . \text{AC} - \text{AN}, = \dagger \Theta(\epsilon\omicron\tau\acute{o})\kappa\epsilon \beta(\sigma\acute{\eta})\theta(\epsilon\iota) \Theta\epsilon\omicron\delta\omega\rho\omega \text{πρ}\omicron\acute{\epsilon}\delta\rho\omega$   
 $\tau\tilde{\omega} \text{A} . . . . .$

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 461). Καλῆς διατηρήσεως.

### ῥαίκτωρες.

489 α. —  $\Delta . . . \text{T}'\text{Y}\Theta\text{X} = \text{K}(\acute{\upsilon}\rho\iota)\epsilon \beta(\sigma\acute{\eta})\theta\epsilon\iota \tau[\tilde{\omega} \sigma\tilde{\omega}] \delta(\acute{o}\upsilon\lambda\omega)$   
*πέριξ* ✱ = μονογραφήματος τοῦ Χριστοῦ.

ῶπ.  $\dagger \text{RAC} - \text{I}\Lambda\text{I}\omega\text{P}\Lambda\text{I} - \text{K}\text{T}\omega\text{P}\text{I} - \text{A}\text{M}\text{H}\text{N} = \dagger \text{Basi-}$   
*λίω ραίκτωρι, ἀμήν.*

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 115). Καλῆς διατηρήσεως.

### Σακελλάριοι.

489 β. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\Theta\text{V}}$  Ἡ Θεοτόκος ἐπὶ θώκου βρεφοκρατοῦσα.

ῶπ.  $\dagger \Theta\text{KERO} - \text{H}\Theta\text{E}\text{I}\Theta\text{EO} - \Delta\text{OC}\text{I}\omega\text{CV}\Gamma - \text{K}\text{E}\Lambda\omega$   
 $\text{KAI}\text{CA} - .\text{E}\Lambda\Lambda\text{AP}\text{I} . = \dagger \Theta(\epsilon\omicron\tau\acute{o})\kappa\epsilon \beta\omicron\eta\theta\epsilon\iota \Theta\epsilon\omicron\delta\omicron\sigma\acute{\iota}\omega \text{συγκέλω}$   
*καὶ σα[κ]ελλάρι[ω].*

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 438). Ἀρίστης διατηρήσεως.



## Σεβαστοί.

492 α. — Θ Δ Η Μ Η — Τ Ρ Ι Ο Σ κιονηδὸν ἐκατέρωθεν προτομῆς αὐτοῦ.

᾽Οπ. + Ι Ω — Σ Ε Β Α Σ Τ Ο Σ — Κ Α Ι . Ε Γ Α Σ — Δ Ο Μ Ε . . .  
— Κ Ο Σ = ᾽Ιω(άννης) σεβαστὸς καὶ [μ]έγας δομέ[στ]ικος.  
0,020. (Α. Ε. 1902-3, Κ7', 18).

492 β. — Ο Α Γ Ι Ο Σ — Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Ο Σ Ὁ ἅγιος Γεώργιος ἱστάμενος.

᾽Οπ. † — Σ Φ Ρ Α Γ Ι Σ — Σ Ε Ρ Α Σ Τ Ο Υ — Τ Ο Ρ Ν Ι Κ Η — Κ Ω Ν  
= + Σφραγὶς σεβαστοῦ Τορνίκη Κων(σταντίνου). Τρίμ. ἰαμβ.  
0,035. (Συλλ. Μακρίδου, 162). Καλῆς διατηρήσεως.

492 γ. — Οἱ δύο Θεόδωροι ἱστάμενοι. Αἱ ἐκατέρωθεν συνήθεις ἐπιγραφαὶ ἡμιεξίτηλοι.

᾽Οπ. † Ε Π Ι — Σ Φ Ρ Α Γ Ι Σ Ο Ι Σ — Η Ξ Υ Ν Ω Ρ Ι Σ Μ Α Ρ —  
Τ Υ Ρ Ω Ν Δ Ο Υ Κ Α — Σ Ε Ρ Α Σ Τ Ο Υ Τ Α Σ — Γ Ρ Α Φ Α Σ Ι Ω —  
Α Ν Ν . . = + ᾽Επισφραγίζεις ἡ ξυνωρὶς μαρτύρων  
Δούκα σεβαστοῦ τὰς γραφὰς Ἰωάν[ου]. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 220). Καλῆς διατηρήσεως.

492 δ. — Θ — Γ Ε Ω Ρ — Γ Ι — Ο Σ = ὁ ἅγιος Γεώργιος. Ὁ ἅγιος Γεώργιος βαίνων ἔφιππος πρὸς δεξιά.

᾽Οπ. Σ Φ Ρ Α Γ Ι Σ Μ Α — Δ Ο Ν Κ Α Σ Ε Ρ Α Σ Ο Υ — Κ Ω Ν Σ Α Ν Τ Ι Ν Ο Υ  
— Ο Ν Π Ε Ρ Α Θ Λ Η Τ Α — Ε Κ Π Α Χ Η Σ Ρ Λ Α — Ρ Η Σ Ρ Ν Ο Ν =  
Σφράγισμα Δούκα σεβαστοῦ Κωνσταντίνου  
ὄν περ ἀθλητὰ ἐκ πάσης βλάβης ὄν. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 18). Μετρίως διατηρήσεως.

493 α. — Θ Σ Ε Ρ Γ Ι Ο Σ — Θ Ρ Α . Χ Ο Σ = ὁ ἅγιος Σέργιος — ὁ ἅγιος Βά[κ]χος. Σέργιος καὶ Βάκχος ἱστάμενοι.

᾽Οπ. † Τ Ο Ν — Ρ Ω Γ Ε Ρ Ι Ο — Σ Ε Ρ Α Σ Τ Ο Ν — Κ Ω Ν Σ Τ Α Ν  
— Τ Ι Ν Ο Ν = † Τοῦ ᾽Ρωγερίο(υ) σεβαστοῦ Κωνσταντίνου. Τρ. ἰαμβ.  
0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 172). ᾽Αρίστης διατηρήσεως.

493 β. — . . . . . — ΡΟΗΘΕΙ. . . . . = [Κ(ύρι)ε] βοήθει [τῷ σῶ  
δούλω], περίξ προτομῆς Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ. + ΓΕΩ. — ΓΙΩC. — ΡΑCΤΩ — ΤΩ . . . — . . . =  
+ Γεω[ρ]γίω σ[ε]βαστῶ τῷ. . . . .

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 200). Μετρίας διατηρήσεως.

493 γ. — Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ἱστάμενος.

᾽Οπ. + ΚΕΡ,Θ — ΘΕΩΔΩΡ — CΕΡΑCΤ. — ΤΟΔΙΑ. . .  
— ΤΙΝΟ = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Θεοδώρ(ω) σεβαστ[ῶ] το Δια[βα]ινο.

0,029 (Συλλ. Μακρίδου, 468). Μετρίας διατηρήσεως.

496 α. — CΦΡΑΓΙ. — CΕΡΑCΤΟΝ — ΚΑΜΑΤΗΡΟΥ —  
ΠΑΤΡΟΘΕΝ

᾽Οπ. ΚΑΝΤΑ — ΚΟΝΙΗΝΟΥ — ΜΗΤΡΟΘ.Ν — ΡΑCΙΛΕΙΟΥ  
= Σφραγ[ι]ς σεβαστοῦ Καματηροῦ πατρόθεν  
Καντακουζηνοῦ μητρόθ[ε]ν Βασιλείου.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 122). Καλῆς διατηρήσεως.

496 β. — CΦΡΑΓΙC — .ΕΡΑCΤΟΝ — .ΙΚΗΦΟΡΟΥ —  
— .ΟΝΔΟΥΚΑ

᾽Οπ. ΡΙCΑΝΓ. — ΝΟΝCΕΧ. . — ΤΟCΕΚΡ. — .ΙΛΕ. . .  
= Σφραγίς [σ]εβαστοῦ [Ν]ικηφόρου [τ]οῦ Δούκα

ῥίζαν γ[έ]ρους ἔχ[ον]τος ἐκ β[α]σιλέ[ων]. Τρίμ. ἰαμβ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 366). Μετρίας διατηρήσεως.

### Σεβαστοφόροι.

498 α. — ΚΥΡΙΕ — .ΟΗΘΕΙ — .ΤΩCΩΔΟΥΛ — .ΕΟΝΤΗ  
= Κύριε [β]οήθει [τ]ῷ σῶ δούλω [Δ]έοντη.

᾽Οπ. CΕΡΑ. — ΤΟΦΟΡ, — ΑΡΕCΤ, . — ΤΟΥΦΙΛΧ —  
ΔΕCΠ = σεβα[σ]τοφόρ(ω), πρωτοβέσι(η) τοῦ φιλ(ο)χ(ρίστου) δεσπ(ότου).

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 273). Μετρίας διατηρήσεως.

498 β. — Ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

᾽Οπ. + ΧΡΙCΘ — ΦΟΡΟΥCΦΡΑ — ΓΙCΜΑCΕ — ΡΑCΦΟΦΟ  
— ΡΟΝ = + Χριστοφόρου σφράγισμα σεβαστοφόρου. Τρίμ. ἰαμβ.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 175). Καλῆς διατηρήσεως.

**Πανυπερσέβαστοι.**

498 γ. —  $\odot \overline{\Gamma \omega} \odot - \dots$  κιονηδὸν ἐκατέρωθεν προτομῆς Ἰωάννου τοῦ Προδροῦδος φέροντος σταυρόν.

᾽Οπ.  $\vdash - \text{ΚΩΝC} - \dots \text{TΗNCΑ} - \dots \text{ΑΘΑΡ} - \dots \text{ΝΥΠΕΡ} - \dots \text{Β} \dots = \vdash \text{Κωνσ[ταν]τήν(ω) πρωτο[σπ]αθαρ(ίω) [πα]νυπερ- [σε]β[άσ] <τω> ( ; )$ .

0,926. (Α. Ε. 2458).

**Σιλεντιάριοι.**

501 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ.  $\vdash - \text{CΕΡΓΙΩ} - \text{ΒΑCΙΛΙΚΩ} - \text{CΙΛΕΝΤΙΑΡΙΩ} - \vdash = \vdash \text{Σεργίω βασιλικῶ σιλεντιαρίω} \vdash$

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 401). Ἀρίστης διατηρήσεως.

501 β. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ.  $\Gamma \text{ΡΗΓΟ} - \text{ΡΙΩ} \text{R}' \text{CΙ} - \text{ΛΕΝ}' \text{ΣΓ} \dots - \text{ΤΟΝΛΟΓΟ} \odot \dots = \text{Γρηγορίω β(ασιλικῶ) σιλεν(τιαρίω) καὶ τοῦ λογοθ[εσ](ίου) ( ; )$ .

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 205). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

501 γ. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. Σταυροειδές μονογράφημα ὅπερ ἴσως ἀναγνωστῆς Κοσμῆ. Ἐν ταῖς γωνίαις  $\text{Α} - \text{CΙΛ}' - \dots \text{ΙΛ} - \text{ΕΝΤ} = [\beta] \text{ασιλι(κῶ)} [\sigma] \text{ιλεν(τιαρίω)}$ .

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 480). Μετριάς διατηρήσεως. Δίς διάτρητον.

**Πρωτοσπαθάριοι.**

502 α. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῷ—σῶ—δού—λω.

᾽Οπ.  $\vdash \text{ΓΡ} - \dots \text{ΓΟΡΙ} - \dots \text{R}' \text{Α}' \text{CΠ} - \dots \text{ΘΑΡ} = \vdash \text{Γρ[η]γο- ρί[ω] β(ασιλικῶ) πρωτοσπ[α]θαρ(ίω)}$ .

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 207). Μετριάς διατηρήσεως.

502 β. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ.  $\text{ΜΙΧΑΗΛ} - \dots \langle \text{ΑΣ} \rangle \text{ΑΣCΠΛ} - \text{ΘΑΡΙΩ} = \text{Μιχαήλ} [\beta] \text{(ασιλικῶ) πρωτοσπαθαρίω}$ .

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 335). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

502 γ. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.

᾽Οπ. + — .ΕΡΓΙΩ — .ΡΟΤΩC — .ΑΘΑΡ, = + [Σ]εργίω [π]ρωτωσ[π]αθαρι(ίω).

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 408). Μετρίας διατηρήσεως.

502 δ. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. ΘΕ. . — ΟΡΩΒΑC. — ΛΙΚΩΠΡ. — ΤΩCΠΑ — . . . . = Θε[οδ]όρω βασ[ι]λικῶ πρ[ω]τωσπα[θαρι]ώ.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 462). Μετρίας διατηρήσεως.

502 ε. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. ΜΙΧΑ. — ΛΒΑ΄ΑC — ΠΑΘΑΡ — ΙΩ = Μιχα[η]λ βα(σιλικῶ) πρωτοσπαθαρι(ίω).

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 333). Μετρίας διατηρήσεως.

504 α. — + ΚΕΡ. . ΘΗΤΟCΟ . . . = + Κ(ύρι)ε β[οή]θη το σο [δούλο] περίξ διπλοῦ σταυροῦ διηνητισμένου καὶ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. ΔΙΜΗ — ΤΡΙΟΡ΄Α΄ — CΠΑΘΑΡ, — ΠΛΔΔ, Τ = Διμητρίο β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθαρι(ίω) . . . .

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 184). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

504 β. — Διπλοῦς σταυρός. Πέριξ ἐπιγραφὴ Κύριε ἢ Θεοτόκε βοήθει ἐντὸς δύο κύκλων ἡμιεξίτηλος.

᾽Οπ. + ΝΙΚΟ — ΛΑΩΡ΄Α΄ — CΠΑΘ΄. . — . . . . = + Νικολάω β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθ(αρι(ίω)) . . . . .

0,021. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ΄, 102).

504 γ. — Σταυρός ἐπὶ βάσεως ἔχων περίξ τὴν συνήθη ἐπιγραφὴν Κύριε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. + ΛΕΟΝ — ΡΑCΠΑΘ — . . ΚΔΕΠΙ|Τ, — . . . SΧΑΡΤ, — . . . . — . . . . = + Λέον(τι) β(ασιλικῶ) πρωτοσπαθ[αρ](ίω), κ(αν)δ(ιδάτω), ἐπὶ τ(οῦ) . . . καὶ χαρ(ουλαρι(ίω)) . . . . .

0,023 (Συλλ. Μακρίδου, 291). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

504 δ. — ΚΕΡΟΗΘΗΤΩCΩΔΟΝ. . περίξ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΚΩΝ — ΤΩΡ΄ΠΡΩ — ΤΟΣΠΑΘ — ΑΡΙΩ =  
 + Κωντῶ (;) β(ασικῶ) πρωτοσπαθαρίω.  
 0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 474). Μετρίας διατηρήσεως.

504 ε. — . . . — ΟΔΩ. Προτομή ἁγίου Θεοδώρου.  
 ᾽Οπ. + ΚΕ — ΡΟΗΘΕ. — ΘΕΟΔΩΡ. — ἈΣΠ . . . — ΡΙ.  
 = + Κ(ύρι)ε βοήθε[ι] Θεοδώ[ρ](ω) πρωτοσπ[αθα]ρί[ω].  
 0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 457). Μετρίας διατηρήσεως.

512 α. — + ΚΕΡΟΗΘ΄. ΩΣΩΔΟΥ. πέριξ πτηνοῦ βαίνοντος  
 πρὸς ἄριστερά.  
 ᾽Οπ. ΔΗΜΗ — .ΡΙΟἈΣΠΑ — .ΑΡΙΟΖΠΜ — Ο . . . . =  
 Δημη[τ]ρίο πρωτοσπα[θ]αρίο καὶ . . . . .  
 0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 186). Μετρίας διατηρήσεως.

513 α. — Ταὺς κατ' ἐνώπιον ἔχων ἀναπεπταμένην τὴν οὐρὰν αὐ-  
 τοῦ. Πέριξ ἡ συνήθης ἐπιγραφή *Κύριε βοήθει τῶ σῶ δούλω.*  
 ᾽Οπ. + .ΡΡΑΜ — . . . ΑΣΠΑ — ΘΣΕ.Ι. . . — . . . =  
 + [Α]βραμ[ίω] (;) β(ασικῶ) πρωτοσπαθ(αρίω) καὶ ἐ[π]ί . . . . .  
 0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 81). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

518 α. — Προτομή Θεοτόκου ἐν μέσῳ δύο μικρῶν σταυρῶν.  
 ᾽Οπ. Μονογράφημα = Θεοδώρου, πέριξ δὲ ΠΡΟΤ . . . . . ἴσως  
 προτ[οσπαθαρίου].  
 0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 470). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

518 β. — ΟΓΕ — ΩΡΓΙΟ, κιονηδὸν ἐκατέρωθεν προτομῆς ἁγ.  
 Γεωργίου.  
 ᾽Οπ. + ΚΕΡ,Θ, — ΤΩΣΩΔ, — ΧΑΣΑΝ,Ω — ἈΣΠΑΘ,Ρ  
 = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δ(ούλω) Χασαν(ί)ω πρωτοσπαθ(α)ρί(ω).  
 0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 121). Μετρίας διατηρήσεως.

518 γ. — . . ΩΟΠ. — ΔΡΟΜ, = [ὁ ἅγιος Ἰω(άννης) ὁ Π[ρό]-  
 δρομ(ος). Προτομή Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.  
 ᾽Οπ. . ΚΕΡ,Θ, — ΤΩΣΩΔΟΥ, — ἸΩἈΣΠΑ — ΘΑΡΙΟ =  
 [+ ] Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δού(λω) Ἰω(άννη) πρωτοσπαθαρίο (οὔτω).  
 0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 236). Καλῆς διατηρήσεως.

518 δ. —  $\overline{\iota\omega}$  — . . . Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἱστάμενος.

᾽Οπ. ΚΕΡΘ —  $\omega\sigma\omega\Delta$  . . .  $\overline{\omega\widehat{\text{Α}}\text{ΣΠΑΘ}}$  . . . ΝΟΤ, . . .  
— . . . = Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει)  $\tau\bar{\omega}$   $\sigma\bar{\omega}$  δ(ού)λ(ω) Ἰω(άννη) πρωτοσπα-  
θ[αρ](ίω), νοτ(αρίω) . . . . .

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 256). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

518 ε. — ΟΑΓΙΟ, — ΘΩΜΑΣ Προτομή τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ.

᾽Οπ. + ΚΕΡ, Θ, — ΤΩΣΩΔ, —  $\text{CVM}\epsilon\omega\text{N}$  —  $\widehat{\text{Α}}\text{ΣΠΑΘ}'$   
= + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει)  $\tau\bar{\omega}$   $\sigma\bar{\omega}$  δ(ού)λ(ω) Συμεὼν πρωτοσπαθ(αρίω).

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 411). Καλῆς διατηρήσεως.

518 ς. — ΘΓΕΩΡ — ΓΙΟΣ κιονηδὸν ἑκατέρωθεν προτομῆς ἁγ.  
Γεωργίου.

᾽Οπ. +  $\overline{\text{ΚΕΡ}}$ . — ΤΩΣΩΔ $\overline{\text{ΟΥ}}$  — ΘΕΟΦΑΝΤ, — ΑΣΠΑΘΑΡ  
= + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει)  $\tau\bar{\omega}$   $\sigma\bar{\omega}$  δού(λω) Θεοφάν(η)  $\tau(\bar{\omega})$  πρωτοσπα-  
θαρ(ίω).

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 471). Μετρίας διατηρήσεως.

518 ζ. — Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ. ΘΚΕΡ, Θ, — ΚΥΡΙΑΚ, — ΠΡΟΤΣΠΑ — . . . ΙΩΤΩ  
— . . . — . . . = Θεοτόκε β(οή)θ(ει) Κυριακ(ῶ) προτ(ο)σπα[θαρ]ίω  
 $\tau\bar{\omega}$  . . . . .

0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 271). Μετρίας διατηρήσεως.

518 η. — ΟΑΓΙΟ, — ΘΕΟΔΩΡ, = ὁ ἅγιος Θεόδωρος. Προ-  
τομή ἁγ. Θεοδώρου.

᾽Οπ. + RACI — ΛΗΩΑ'ΣΠΑ — Θ, Ρ, Ω ΑΠΟ — . . . Α. Χ. =  
+ Βασιλῆω πρωτοσπαθ(α)ρ(ί)ω ἀπὸ [ἐπ]ά[ρ]χ[ω](ν).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 106). Μετρίας διατηρήσεως.

### Σπαθάριοι.

523 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γω-  
νίαις  $\tau\bar{\omega}$  —  $\sigma\bar{\omega}$  — δού — λω.

᾽Οπ. . . ΡΗΓΟ — ΡΙΩΝΠΑ — ΤΩΣΒΑΣΙ — ΣΠΑΘΑ —  
ΡΙΩ + = [+ Γ]ρηγορίω ἑπάτω και βασι(λικῶ) σπαθαρίω +

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 211). Ἀρίστης διατηρήσεως.

523 β. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.

᾽Οπ. . . . — ΙΩΒΑCΙ — ΛΙΚΩCΠΑ — ΘΑΡΙΩ = [+ Βασίλει]ω (;) βασιλικῶ σπαθαρίω.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 224). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

524 α. — Σταυροειδές μονογράφημα κατιωμένον, τὸ σύνηδες.

᾽Οπ. + Ι. — ΑΝΝΗVΠ — ΑΤΩSRAC — ΙΛΙΚΩCΠ — ΑΘΑΡΙΩ = + Ἰ[ω]άννη ὑπάτω καὶ βασιλικῶ σπαθαρίω.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 251). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

524 β. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.

᾽Οπ. + ΑΝΔ — ΡΕΑRACΙ — ΛΗΚΩCΠΑ — ΘΑΡ. Ω = + Ἀνδρέα βασιλικῶ σπαθαρ[ί]ω.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 93). Καλῆς διατηρήσεως. Τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια.

525 α. — Σταυροειδές μονογράφημα κατιωμένον = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις ΜΙ—. . —. . = Μι[χαήλ] (;)

᾽Οπ. [+ ]ΒΑC — .ΛΙΚΩC — . .ΘΑΡ = + βασ[ι]λικῶ σ[πα]-θαρ[ί]ω.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 371). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

526 α. — + ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩCΩΔΟΝΛΩ περίξ διπλοῦ σταυροῦ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΘΕΩΓ — ΝΟCΤΩR' — CΠΑΘΑΡ' = + Θεωγνόστω β(ασιλικῶ) σπαθαρίω.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 448). Καλῆς διατηρήσεως.

527 α. — ΚΕΡΟΗΘΕΙΤΩCΩΔΟΥΛ' περίξ διπλοῦ σταυροῦ διηγησιμένου καὶ ἐπὶ βάσεως.

᾽Οπ. + ΛΕΟΝ — Τ'RCΠΑΘ — . . . CΠΟ — . . . . = + Λέοντι(ι) β(ασιλικῶ) σπαθ(αρίω) . . . . .

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 365). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

533 α. — Προτομή ἁγίου ἐν στρατιωτικῇ στολῇ, κατωμένη.

᾽Οπ. + ΚΕΡΘ, — ΤΩCΩΔ' — Λ'ΦΙΛΟΘ, — CΠΑΘ, Ρ, — Ω  
= + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δ(ού)λ(ω) Φίλοθ(έω) σπαθ(α)ρ(ί)ω.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 430). Μετρίας διατηρήσεως.

533 β. — Προτομή ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

᾽Οπ. + ΚΕΡ, Θ, — ΤΩCΩ . . — ΠΑΝΛΟ . — CΠΑΘ, S . .  
— . ΤΙΑΡΧ, = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ [δού](λω) Πάυλο [β](α-  
σιλικῶ) σπαθ(αρίω) καὶ [βεσ]τιάρχ(η) (;)

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 428). Μετρίας διατηρήσεως.

533 γ. — + ΑΓΙΕΤΟΝΘΝΡΟΗΘΕΙ = + ἅγιε τοῦ Θε(ο)ῦ  
βοήθει πέριξ προτομῆς ἁγίου.

᾽Οπ. + ΘΕΟΦΑΝ'Ρ'CΠΑΘΑΡ . . = + Θεοφάν(η) β(ασι-  
λικῶ) σπαθαρ[ίω] πέριξ ἑτέρας προτομῆς ἁγίου.

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 447). Καλῆς διατηρήσεως.

533 δ. — Προτομή ἁγίου τινός.

᾽Οπ. + ΚΕΡ. — ΜΙΧΑΗ. — CΠΑΘΑΡΙ. — ΤΟΝΟΙΚ .  
— ΤΩΟΦ. — . . . = + Κ(ύρι)ε β(οή)[θ](ει) Μιχαή[λ] σπαθαρι[ω]  
τοῦ οἴκ. τῷ . . . . .

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 320). Μετρίας διατηρήσεως.

533 ε. — ΟΙΩ . — . . . . Προτομή Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ (;)

᾽Οπ. + ΚΕΡΘ' — ΤΩCΩ Δ'ΟΥ, — ΜΑΣΓΑΔΡ — CΠΑΘ, Ρ  
— Χ, ΛΔ = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δού(λω) Μασγάδ (;) β(ασι-  
λικῶ) σπαθ(α)ρ(ί)ω . . .

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 463). Καλῆς διατηρήσεως.

### Σπαθαροκανδιδᾶτοι.

534 α. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

᾽Οπ. + .Ι. . — ΤΑΒ'CΠ . . — .ΡΩΚΑΝ . . — . . . Ω =  
+ .Ι. . τα β(ασιλικῶ) σ[αθα]ρωκαν[διδᾶ]τ[ω].

0,022. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 99).



534β. — Σταυροειδές μονογράμ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

᾽Οπ. . . . ΑΣ — . . . ΣΠΑΘ — . . . ΚΑΝΔ — . . . ΑΤΗ =  
 . . . . . σπαθ[αρο]κανδ[ιδάτω]. . . . .

0,026 (Συλλ. Μακρίδου, 102). Κακῆς διατηρήσεως.

535α. — . . . . ΟΗΘΕΙΤΩΣΩΔΟΥ . . = [+ Κ(ύρι)ε β]οήθει  
 τῶ σῶ δού[λω] περίξ ἔντος δύο κύκλων σφαιριδίων. Σταυρὸς διπλοῦς  
 διηνητισμένος.

᾽Οπ. + ΚΟC — ΜΑΡ'ΣΠΑΘ — . ΡΟΚΑΝΔ — Δ . . . . =  
 + Κοσμᾶ β(ασιλικῶ) σπαθ[α]ροκανδ[ιδ]άτω]. . .

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 128). Μετρίας διατηρήσεως.

536α. — Σταυρὸς ἔχων περίξ τὴν συνήθη ἐπιγραφὴν Κύριε βοή-  
 θει τῶ σῶ δούλω.

᾽Οπ. + ΛΕΟΝ — . . . ΡCΠ — . . ΑΡ,ΚΑ — . ΔΙΔ =  
 + Δέον[τι] β(ασιλικῶ) σπ[αθ]αρ(ο)κα[ν]διδ[άτω].

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 274). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

537α. — Διπλοῦς σταυρὸς ἔχων περίξ τὴν συνήθη ἐπιγραφὴν  
 Κύριε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

᾽Οπ. . . ΡΗΝΕΩ — ΣΠΑΘΑΡ. . — ΑΝΔΗΔ. — ΤΟΑΜ  
 — . . = [Εἰ]ρηνέω σπαθαρο[ο]κανδηδ[ά]το ἀμ[ήν].

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 284). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

548α. — Προτομή ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

᾽Οπ. + — . . CINI — . ΣΠΑΘ'Κ, — ΔΔ, ΑCΗΚΡ, — ΣΡΝΟΤ  
 — . Ρ = + [Σι]σινί[ω] σπαθαρ(ο)κανδηδ[ά]τω, ἀσηκρ(ήτις) καὶ β(ασι-  
 λικῶ) νοτ[α]ρ(ίω).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 423). Μετρίας διατηρήσεως.

548β. — Προτομή ἀγίου τινὸς ἔχουσα ἐκατέρωθεν ἐπιγραφὴν  
 ἐφθαρμένην.

᾽Οπ. + ἸΩΡ — ΣΠΑΘΑ — ΡΚΑΝΔ — . ΔΑΤ = + Ἰω(άννη)  
 β(ασιλικῶ) σπαθαρο(ο)κανδ[ι]δάτω).

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 237). Καλῆς διατηρήσεως.

- 548 γ. — Ἐπιγραφὴ ἀποτετριμμένη. Προτομὴ ἁγίου Νικολάου.  
 Ὅπ. ΚΕΡ. — .ΘΑΝΑ. — .ΠΑΘΑ. — ΚΑΝΔΔ = Κ(ύρι)ε  
 β(οή)θ(ει) [Ἄ]θανα[σ](ίω) [σ]παθαροκανδιδ(άτω).  
 0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 95). Μετρίας διατηρήσεως.

### Σπαθαροκουβικουλάριοι.

- 548 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.  
 Ὅπ. + ΚΩΝΣΤ — ΑΝΤΙΝΩΡ'C — ΠΑΘΑΡΟΚΟΥ —  
 ΡΙΚΟΥΛΑΡ, = + Κωνσταντίνω β(ασιλικῶ) σπαθαροκουβικουλαρ(ίω).  
 0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 154). Καλῆς διατηρήσεως.

### Στράτορες.

- 549 α. — Σταυροειδὲς μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις τῶ—σῶ—δού—λω.  
 Ὅπ. + ΛΕ. — ΝΤΙΡ, .. — ΡΑΤΟ.. — ΑΜΗΝ = + Λέ[ο]ντι  
 β(ασιλικῶ) [στ]ράτο[ρι] ἀμήν.  
 0,036. (Συλλ. Μακρίδου, 286). Μετρίας διατηρήσεως.
- 549 β. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.  
 Ὅπ. + ΚΩ — ΝΣΤΑΝ — ΤΙΝΩΡ'C — ΤΡΑΤΟ — ΡΙ =  
 + Κωνσταντίνω β(ασιλικῶ) στράτορι.  
 0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 361). Μετρίας διατηρήσεως.

- 549 γ. — Ὅμοιος.  
 Ὅπ. + ΦΟ — ΤΙΝΟ. — ΑC'CTPA — ΤΟΡ<sub>ξ</sub> = + Φοινῶ  
 [β]ασ(ιλικῶ) στράτορι.  
 0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 378). Μετρωτάτης διατηρήσεως.

- 553 α. — ΗΘ — ϐ = [Θ(εοτό)κε βο]ήθ(ει) Γεωργίω. Ἐν τῶ μέσῳ  
 προτομὴ Θεοτόκου ἐν κύκλῳ γραμμῆς.  
 Ὅπ. . . . C. — . . . ΤΟΡ'ΣΛ. — VΔΗΚΩ + — . . . ΑΜΗΝ =  
 . . . σ[τρ]ά[το]ρι καὶ . . . υδηκω + . . . ἀμήν.  
 0,021. (1891-2, ΛΔ', 211).

*Σύμπονοι.*

553 β. — † ΚΩΝ — ΣΤΑΝΤΙ — ΝΟΥ — ΣΦΡΑ — ΓΙΣΜΑ

᾽Οπ. ΡΡΙΓ — ΓΑΣΥΜ — ΠΟΝΟΥ =

+ Κωνσταντίνου σφράγισμα Βρίγγα συμπόνου. Τρίμ. ἰαμβ.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 156). Μετρίας διατηρήσεως.

*Ταβουλάριοι.*

554 α. — [ΜΗΡ] — [ΘΥ] Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ. † ΘΚΕ — .ΟΗΘΕΙ — .ΙΚΗΦΟΡ — . . . ΡΛΑ — .ΙΩ

= † Θεοτόκε [β]οήθει [Ν]ικηφόρ[ω τα]β[ου]λα[ρ]ίω.

0,016. (Συλλ. Μακρίδου, 364). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

*᾽Υπατοι.*

556 α. — Μονογράφημα ἐφθαρμένον ἄνωθεν ἀετοῦ μετ' ἀναπεπταμένων περύγων.

᾽Οπ. + . . . — ΛΑΤΩ — ΥΠΑΤ — Ω † = + . . . λάτω ὑπάτω †

0,028. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 87).

556 β. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει ἄνωθεν ἀετοῦ μετ' ἀναπεπταμένων περύγων.

᾽Οπ. . . . — ΝΕΙΚΩ — ΥΠΑΤ — Ω † = [Εἰρη]νεικῶ (;) ὑπάτω.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 87). Μετρίας διατηρήσεως.

556 γ. — Θεοτόκε βοήθει ἐν μονογραφήματι ἄνωθεν τοῦ συνήθους τύπου ἀετοῦ.

᾽Οπ. ΘΕΟΔ — ΩΤΩΥ — ΠΑΤΩ = Θεοδώτω ὑπάτω.

0,029. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 88).

557 α. — Μονογράφημα ἐφθαρμένον τὸ σύνηθες Θεοτόκε βοήθει.

᾽Οπ. ΛΕΩ — .ΤΩΣ — ΥΠ.Τ — . . = Λέω[γ]τως (οὔτω)

ὑπ[ά]τ[ου].

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 284). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

561 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλα.  
 Ὅπ. ΓΡΗΓ — ΟΡΙΩ . — ΠΑΤΩ = Γρηγορίῳ [ὑ]πάτω.  
 0,026. (Ε. Σ. 13081).

561 β. — Ὅμοίως.  
 Ὅπ. + ΙΩΑΝ — ΝΟΝΥΠ — ΑΤΟΝ + = + Ἰωάννου ὑπάτου +  
 0,030. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 93).

562 α. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει, ἐν ταῖς γωνίαις Δ—Α—. Ι—Δ = Δα[β]ίδ.

Ὅπ. + — ΝΠΑ . — ΩΣΛΟ . — .ΘΕΤ . = + ὑπά[τ]ῳ και  
 λο[γο]θέτ[η].

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 183). Μετριάς διατηρήσεως.

562 β. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.

Ὅπ. ΔΑΥ . — ΔΝΠΑ — ΤΟΝ = Δαυ[ί]δ ὑπάτου.

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 178). Μετριάς διατηρήσεως.

563 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

Ὅπ. + ΦΩΤ — ΕΙΝΩ . — ΠΑΤΩ = + Φωτεινῷ [ὑ]πάτω.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 377). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

564 α. — Σταυροειδές μονογράφημα = Θεοτόκε βοήθει.

Ὅπ. + — ΘΕΟΦΥ — ΛΑΚΤΩ — .ΠΑΤΩ = + Θεοφυ-  
 λάκτῳ [ὑ]πάτω.

0,035. (Συλλ. Μακρίδου, 436). Καλῆς διατηρήσεως.

564 β. — Μονογράφημα ἐφθαρμένον ἄνωθεν συνήθους τύπου ἀετοῦ.

Ὅπ. . . . — ΝΠΑΤΟ . — ΔΟΝΛΟΝ . — .CΘΕΟΤΟ —  
 ΚΟΝ + = . . . ὑπάτω[υ] δούλου [τῆ]ς Θεοτόκου +

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 337). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

565 α. — Σταυροειδές μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.

Ὅπ. .ΕΟΝΤΙ — ΝΠΑΤΩS — .ΑCΙΛΙΚ — ΩCΠΑΘ — . . .  
 = [Δ]έοντι ὑπάτω και [β]ασιλικῷ σπαθ[αρίῳ].

0,06. (Συλλ. Μακρίδου, 288). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

566 α. — + ΤΡΥ — ΦΩΝ. C — √ΠΤ. . . = + *Τρύφων*[ο]ς  
*ὑπ(ά)τ[ου]*.

°Οπ. CΦΡΑ — ΓΙCΠΕ — ΛΩ = *σφραγίς πέλω*.

0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 434). Καλῆς διατηρήσεως.

**Ἄπο ὑπάτων.**

581 α. — Μονογράφημα = ὄνομα τοῦ κτήτορος.

°Οπ. ΑΠΟ — √ΠΑ — . . . = *ἀπο ὑπά[των]*.

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 315). Μετρίας διατηρήσεως.

582 α. — ΚΩΝ — CΤΑΝΤΙ — ΝΟΝ = *Κωνσταντίνου*

°Οπ. ΑΠΟ — √ΠΑ — ΤΩΝ = *ἀπο ὑπάτων*.

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 139). Μετρίας διατηρήσεως.

582 β. — + ΔΩ — ΡΟΘ — ΕΟΝ = + *Δωροθέου*

°Οπ. ΑΠΟ — √ΠΑ — ΤΩΝ = *ἀπο ὑπάτων*.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 188). Μετρίας διατηρήσεως.

586 α. — Θ.ΟΤΚ — ΕΒΟΗΘΗ κιονηδὸν ἐκατέρωθεν τῆς Θεο-  
 τόκου ἰσταμένης καὶ βασταζούσης διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ βρέφος.

°Οπ. ΓΙΟΝ — ΝΩΡΙΑ — ΠΟΝΠΑ — ΤΩΝ = *Γιούνωρι ἀπο  
 ὑπάτων*.

0,022. (Σ. Π. 1901-2, Κ7', 100).

**Φύλακες.**

587 α. — ΘΓΕ — ΩΡ, Προτομή ἁγίου Γεωργίου.

°Οπ. + ΚΕΡΘ — ΛΕΟΝΤΑ — ΤΩΦΙΛΑ — Κ, = + *Κ(ύ-  
 ρι)ε β(οή)θ(ει) Λέοντα τῶ φίλακ(ι) (οὔτω)*.

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 276). Μετρίας διατηρήσεως.

**Χαρτουλάριοι.**

588 α. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = *Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω*.

°Οπ. . . — ΑΝΩΧ. — ΡΤΟΥΛ. — . . . = [*Ρωμ*]ανῶ χ[α]ρ-  
*τουλ[αρίω]*.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 230). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

588 β. — ΘΩ — ΜΑ = Θωμᾶ

°Οπ. ΔΕC<sup>H</sup><sub>Π</sub> — ΧΑΡΤ = δεσηπάτου (δισυπάτου); χαριτουλαρίου).

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 424). Καλῆς διατηρήσεως.

591 α. — ΜΗΡ — ΘῪ. Προτομὴ Θεοτόκου.

°Οπ. ΘΚΕΡΘ, — ΤΩCΩΔΟΥ, — ΙΩΧΑΡΤΟΥ — ΛΑΡΙΩΤ' — CΦVΜΕΝΩ = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω Ἰω(άννη) χαριτουλαρίω τ(ῶ) Σφυμένω.

0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 248). Καλῆς διατηρήσεως.

591 β. — Τύπος ἐφθαρμένος.

°Οπ. . . ΝΑ — . Θ, ΚΤ, S. — . ΡΤΟΥΛ. . — . ΓΕΝΙ — . . ΓΘ. . = . . . [σ](πα)θ(αρο)κ(αντιδά)τ(ω) (;) καὶ χ[αρ]τουλ[αρ](ίω) [τ]οῦ γενι[κ](οῦ) [λ](ο)γ(ο)θ[εσ](ίου).

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 167). Μετριωτάτης οιατηρήσεως.

### Χαρτουλάριοι τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου.

591 γ. — . . . . — . . . ΚΟΝΒ. — ΚΟΝΛΑΡΙΟΥ — ΤΩΝ ΒΑCΙΑ — . ΚΩΝΚΟΙΤ — ΩΝΩΝ = . . . . . κουβ[ι]κουλαρίου τῶν βασιλ[ι]κῶν κοιτώνων.

°Οπ. . . — ΙΧΑΡ. . . — ΛΑΡΙΟΝΤ. — ΝΒΑCΙΑΛΙ. — ΟΥΒΕCΤΙΑ — ΡΙΟΝ = [κα]ι χαρ[του]λαρίου τ[ο]ῦ βασιλι[κ]οῦ βεστιαρίου.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 215). Μετρίας διατηρήσεως.

### Χαρτουλάριοι τοῦ γενικοῦ λογοθεσίου.

591 δ. — Σταυροειδὲς μονογράφ. = Θεοτόκε βοήθει τῶ σῶ δούλω.

°Οπ. . . . . — . ΡΝΠΑΤ — . ΧΑΡΤΟΝ — . ΡΙΩΤΟΝ. . — ΝΙΚΟΝΛ. . — ΘΕCΙ. . = . . . . . β(ασιλικῶ) ὑπάτ[ω] χαρτουλ[α]ρίω τοῦ [γε]νικοῦ λ[ογο]θ[εσ]ί[ου].

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 492). Μετρίας διατηρήσεως.

591 ε. — ΚΕ . . . . . Ω Δ Ο Ν = Κ(ύρι)ε [βοήθ](ει) [τῶ] σῶ  
 δού(λω) πέριξ. Θ Ν Ι — Κ Ο Λ, Προτομή ἁγίου Νικολάου.

᾽Οπ. + Σ Τ Ε Φ Α — Ν, R, C Π Α Θ' — Κ Α Ν Δ Δ Δ' Σ Χ Α Ρ —  
 Τ Ο Υ Ὑ Λ' Τ, Γ Ε Ν — . Ο Γ Ο Θ Ε' = + Στεφάν(ω) β(ασιλικῶ) σπα-  
 θ(αρο)κανδιδ(άτω) καὶ χαρτουλ(αρίω) τ(οῦ) γεν(ικοῦ) [λ]ογοθε(σίου).

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 420). Μετρίας διατηρήσεως.

**Χαρτουλάριοι τοῦ στρατιωτικοῦ.**

591 ς. — Σταυρὸς διηνηθισμένος, ἔχων πέριξ ἐπιγραφὴν ἐξίτηλον  
 τὴν συνήθη *Κύριε βοήθει τῶ σῶ δούλω.*

᾽Οπ. Ν Ι Κ Η Τ' — R' C Π Α Θ Α Ρ — Κ Α Ν Δ' Σ Χ Α . — Τ Ο Ν Λ  
 Τ Ο Ν C — Τ Ρ Α Τ Ι Ω Τ' = Νικήτ(α) β(ασιλικῶ) σπαθαρο(ο)κανδ(ιδάτω)  
 καὶ χα(ρ)τουλ(αρίω) τοῦ στρατιωτ(ικοῦ).

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 352). Μετρίας διατηρήσεως.

**Ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου.**

592 α. — + . . . Ο Η Θ Ε Ι . Ω C Ω Δ . . . . = + [Κ(ύρι)ε β]οήθει  
 [τῶ] σῶ δ[ούλω]. Σταυρός.

᾽Οπ. + Κ Ω Ν C Τ — Α Ν Τ, R Α' C Π Α — . Ε Π Ι Τ' Χ Ρ Ν C —  
 . Τ Ρ Ι Κ, Λ Σ Λ Ο — . Ω Θ Ε Τ Η . — . Ρ . Μ . = + Κωνσταντ(ίνω)  
 β(ασιλικῶ) πρωτοσπα[θ](αρίω), ἐπὶ τ(οῦ) χρυσο[τ]ρικλ(ί)νου καὶ λο[γ]ω-  
 θέτη [τ](οῦ) [δ]ρ[ό]μ[ου].

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 166). Καλῆς διατηρήσεως. Τεθραυσμένον εἰς δύο  
 τεμάχια.

593 α. — Σταυρὸς διηνηθισμένος, ἔχων πέριξ τὴν συνήθη ἐπιγρα-  
 φὴν *Κύριε βοήθει τῶ σῶ δούλω.*

᾽Οπ. . . . . — C Ι Ω Π Α Τ Ρ . — Κ, Π Ρ Ι Μ Ι Κ, R'. — C Π Α Θ, .  
 Ε Π Ι Τ . — Χ Ρ Ν . Ο Τ . . — Κ Λ Ι Ν . . = [+ Θεοδοσίω πατρ(ι)κ(ίω),  
 προμικ(ηρίω), β(ασιλικῶ) [πρωτο]σπαθ(αρίω) [καὶ] ἐπὶ τ(οῦ) χρυ[σ]οτ[ρι]-  
 κλίν[ου].

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 161). Μετρίας διατηρήσεως.

594 α. — Θ Κ Ε Ρ Θ — Ν Ι Κ Η Τ Α — . Π Α Θ Α Ρ, — Κ Δ Δ, Ε Π Ι —  
 Τ Ο Υ ✠ Γ Κ = Θεοτόκε β(οή)θ(ει) Νικήτα [σ]παθαροκ(α)νδ(ι)δ(άτω),  
 ἐπὶ τοῦ χρ(υσο)τ(ρι)κ(λίνου).

᾽Οπ.  $\overline{\text{SNOTA}} - \overline{\text{P, ΤΟΥΦΙΛΟ}} - \overline{\text{ΧΡΙΣΤΟΥ}} - \overline{\text{ΔΕΣΠΟ}} - \overline{\text{ΤΟΥ}} =$  καὶ νοταρ(ίω) τοῦ φιλοχρίστου δεσπότη.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 349). Μετρίας διατηρήσεως.

597 α. — Προτομή ἁγίου Νικολάου.

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{ΙΩΑ}} - \overline{\text{CΠΑΘΕΠΙ}} - \overline{\text{T} \times \overline{\text{TKΛΕΞΑ}} - \overline{\text{ΚΤΩΡ}} - \overline{\text{SA}} - \overline{\text{A. ΤΟΥΙΔ}} - \overline{\text{. ΟΝΛ}} = +$  Ἰωά[ν](νης) σπαθ(άριος), ἐπὶ τοῦ χρ(υσο)τρι(κλίνου), ἐξάκιωρ καὶ . . . . .

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 268). Μετρίας διατηρήσεως.

597 β. — . . . . —  $\overline{\text{ΤΡΗ} \zeta} =$  [ὁ ἅγιος Δημή]τρ(ης). Προτομή ἁγίου Δημητρίου.

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{ΚΕΡ, Θ,}} - \overline{\text{ΤΩCΩΔΟΥ}} - \overline{\text{ΙΩ} \widehat{\text{ΑCΠΑΘ}} - \overline{\text{. ΕΠΙΤΟΥΧΡ}} - \overline{\text{ΤΡΙΚΛΙ}} - \overline{\text{ΝΟΥ}} = +$  Κ(ύριε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δού[λ](ω) Ἰω(άννη) πρωτοσπαθ[αρ](ίω), ἐπὶ τοῦ χρ(υσο)τρικλίνου.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 267). Μετρίας διατηρήσεως.

598 α. —  $\overline{\text{ΘΕV}} - \overline{\text{CΤΡΑΤ} \zeta} =$  ὁ ἅγιος Εὐστράτ(ιος). Προτομή αὐτοῦ.

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{ΚΕΡ, Θ,}} - \overline{\text{ΙΩCΙΦ} \widehat{\text{Α}} - \overline{\text{CΠΑΘΡΕΠΙ}} - \overline{\text{ΤΟΥ}} - \overline{\text{ΧΡ, ΤΚ, S}} - \overline{\text{ΘΕCΜΟΦV}} - \overline{\text{ΛΑΚ,}} = +$  Κ(ύριε β(οή)θ(ει) Ἰωσίφ πρωτόσπαθ(α)ρ(ίω) ἐπὶ τοῦ χρ(υσο)τρι(κλίνου) καὶ θεομοφύλακ(ι).

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 219). Καλῆς διατηρήσεως.

598 β. —  $\overline{\text{CΦΡΑ}} - \overline{\text{. IC} \widehat{\text{ΙΩ} \widehat{\text{Α}}} - \overline{\text{. ΠΑΘ. Ρ, ω}} - \overline{\text{. ΠΙΤΟΥ. Γ}} - \overline{\text{. ΛΙΝΟΥ}} =$  Σφρα[γ]ίς Ἰω(άννη) πρωτο[σ]παθαρ(ίω), [ἐπὶ] τοῦ χρ(υσο)τρι[κ]λίνου.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΚΕΜV C}} - \overline{\text{ΤΟ ΕΚΤ,}} - \overline{\text{ΤΩΡΛΑ}} - \overline{\text{ΧΕΡΝΙ}} - \overline{\text{ΤΗ}} =$  κὲ μυστο[λ]έκτ(η) τῷ Βλαχερνίτη.

0,035. (Συλλ. Μακρίδου, 257). Μετρίας διατηρήσεως.

#### Πρωτοχρυσوترίκλινοι.

598 γ. —  $\overline{\text{ΘΝΙΚΟ}} - \overline{\text{ΛΑΟC}} =$  κιονηδὸν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἰσταμένου ἐν στάσει δεήσεως.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΚΕΡ, Θ,}} - \overline{\text{ΧΡΙCΤ, Φ,}} - \overline{\widehat{\text{ΑΧΡSACH}}} - \overline{\text{ΚΡΗΤΤΩ}} - \overline{\text{ΚΕ, ΤΗΝΑ}} - \overline{\text{ΡΙ}} =$  Κ(ύριε β(οή)θ(ει) Χριστ(ο)φ(όρω) πρωτοχρυσوترίκλιω καὶ ἀσηκρήτ(η) τῷ Κε(ν)τηνάρι (οὔτω).

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 174). Καλῆς διατηρήσεως.



## Ε'. ΕΠΩΝΥΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

### Ἁγιοθεοδωρίτης.

599 α. —  $\overline{\text{ΜΗΡ}}-\overline{\text{ΘΝ}} \text{ ΗΑΓΙΟ} - \text{COPITICA}$  Ἡ Θεοτόκος δεομένη πρὸς ἀριστερά· ἄνωθεν αὐτῆς προτομὴ Ἰησοῦ ἐν κύκλῳ, εὐλογῶντος αὐτήν.

᾽Οπ.  $+\overline{\text{Θ.ΕΡ.Θ.}}-\overline{\text{ΤΩCΩΔΟΥΛΩ}}-\overline{\text{ΝΙΚΟΛΑΩΤΩ}}-\overline{\text{ΑΓΙΟΘΕΟΔΩ}}-\overline{\text{ΡΙΤΚΑΞ}} = + \text{Θ(εοτό)κε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δούλῳ Νικολάῳ τῶ Ἁγιοθεοδωρίτη κα. (;)}$

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 359). Μετρίας διατηρήσεως.

### Ἀργίτης.

599 β. —  $\frac{\overline{\text{ΙC}}-\overline{\text{ΧC}}}{\overline{\text{ΝΙ}}-\overline{\text{ΚΑ}}} = \text{Ἰ(ησοῦ)ς Χ(ριστοῦ)ς νικᾷ. Σταυρὸς διηγησμένος.}$

᾽Οπ.  $+\overline{\text{ΜΙΧΑ}}-\overline{\text{ΗΛΤΟΥΑ}}-\overline{\text{ΓΡΙΤ}}-\overline{\text{ΟΝ}} = + \text{Μιχαήλ τοῦ Ἀργίτου.}$

0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 338). Καλῆς διατηρήσεως.

### Ἄλωπος.

601 α. —  $\overline{\text{ΜΗΡ}}-\overline{\text{ΘΝ}}$  Προτομὴ Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ βρέφους ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΑΝΔΟΝ}}-\overline{\text{ΚΟΙΤΟΝ}}-\overline{\text{ΛΕΟΝΤ. C}}-\overline{\text{ΑΛΩΠΟΥ}}-\overline{\text{ΤΥΠΟC}} = \text{Ἀνδουκοῖτου (;) Λέοντ[ο]ς Ἄλωποῦ τύπος.}$

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 297). Μετρίας διατηρήσεως.

### Ἄνεμᾶς.

601 β. —  $\overline{\text{ΘΓΕΩΡ}}-\overline{\text{ΓΙΟC}}$  Προτομὴ ἀγίου Γεωργίου.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΚΕΡΟ}}-\overline{\text{ΗΘΕΙΠΩ}}-\overline{\text{ΤΩΝΑΝΕ}}-\overline{\text{ΜΑΝ}} = \text{Κ(ύρι)ε βοήθει Ἰω(άννην) τῶν (οὔτω) Ἄνεμᾶν.}$

0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 228). Καλῆς διατηρήσεως.

*Ἀνιώτης.*

603<sup>α</sup>. — ΜΑΡΙΑ — ΘΥΓΑΤΗΡ — ΚΑΚΙΚ — Η = *Μαρία  
θυγάτηρ* . . . . .

ᾠπ. ΤΟΪΑΝΙ — ΩΤΟΪ = *τοῦ Ἀνιώτου*.  
0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 308). Μετρίας διατηρήσεως.

*Ἀντιοχίτης.*

604<sup>α</sup>. — . ΗΛΗ — . . Ὁ προφήτης Ἡλίας ἐπὶ ἄρματος.

ᾠπ. + ΚΕΡ, Θ, — ΣΥΜΕΟΝ — ΠΡΙΤΩΑ . — ΤΗΘ . =  
+ *Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Συμεὸν π(ατ)ρι(κίω) τῷ Ἀ[ν]τιο[χ]ίτη*.  
0,017. (Συλλ. Μακρίδου, 412). Μετρίας διατηρήσεως.

*Ἀτταλειάτης.*

609<sup>α</sup>. — ΜΗΡ — ΘΥ Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

ᾠπ. ΣΚΕΠΟΙΣ — ΜΑΝΟΝΗΑ — ΑΤΤΑΛΕΙΑ — ΤΗΝ  
ΚΟΡΗ = *Σκέποις Μανουήλ Ἀτταλειάτην Κόρη*. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 304). Καλῆς διατηρήσεως.

*Ἀϋληνός.*

609<sup>β</sup>. — ΜΗΡ — ΘΥ Θεοτόκος ἰσταμένη.

ᾠπ. + — ΑΥΛΗΝΟΝ — ΑΓΝΗΜΕΣΚΕ — ΠΟΙΣΙΩ =  
+ *Ἀϋληνὸν ἀγνή με σκέποις Ἰω(άννην)*. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,035. (Συλλ. Μακρίδου, 234). Μετρίας διατηρήσεως.

*Βασιλικός.*

610<sup>α</sup>. — Διπλοῦς σταυρός. Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω πέριξ.

ᾠπ. + ΔΗ — ΜΙΤΡΙ. — ΡΑΣΙΑΗ — ΚΩ = *Δημητρί[ω] Βασιληκῶ*.  
0,019. (Ε. Σ. 13173, 86).

*Βατάζης.*

610<sup>β</sup>. — Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἰστάμενος.

ᾠπ. + — ΤΟΝΡΑ — ΤΑΤΣΗΝΛΕ — ΟΝΤΑΜΙΧΑ —  
ΗΛΣΚΕ — ΠΟΙΣ = + *Τὸν Βατάζην Λέοντα Μιχαὴλ σκέποις*. Τρ. ἰαμβ.  
0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 296). Καλῆς διατηρήσεως.

*Βουνερχής.*

611 α. — † — CΦΡΑ — ΓΗCΛΕ — ΟΝΤΑ = † Σφραγής  
*Λέοντα* (οὔτω).

᾽Οπ. Π̄ΡΙ — Τ̄ΟΥΡ̄ΟΥ — ΝΕΡΗ = π(α)ρι(κίου) τοῦ Βουνερχῆ  
 (ἢ Κουνερχῆ).

0,017. (Συλλ. Μακρίδου, 278). Μετρίας διατηρήσεως.

*Βρυέννης.*

612 α. — ΘΓΕΩΡ — ΓΙ. . Ὁ ἅγιος Γεώργιος ἱστάμενος.

᾽Οπ. † — CΚΕΠΟΙC . — ΜΑΡΤΥC — ΙΩCΗΦΤΩ —  
 ΡΡΙΕΝΗ = † Σκέποις [ῶ] μάρτυς Ἰωσήφ τῷ Βρυένῃ. Τρίμ. ἰαμβ.

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 218). Μετρίας διατηρήσεως.

*Γρανᾶτος.*

617 α. — ΗΜΗΤΗΡ — Θ̄ῙΩ̄ Ο̄Ρ̄Ο — ΔΡ Ἡ Θεοτόκος καὶ  
 Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος δεόμενοι. Ἐν μέσῳ αὐτῶν ἄνω προτομή τοῦ  
 Χριστοῦ ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ. † — CΩΤΕΡ — ΡΟΗΘΕΙ — ΦΩΤΕΙΝΩ — ΤΩ  
 ΓΡΑΝΑΤΩ = Σῶτερ βοήθει Φωτεινῶ τῷ Γρανᾶτῳ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 293 bis). Καλῆς διατηρήσεως.

*Δαλασσηνός.*

618 α. — † — CΦΡΑ — ΓΙCΔΑ — ΛΑCΗ — Ν̄ΟΥ

᾽Οπ. ΘΕΟ — ΦΝΛΑΚ — ΤΟΝ

= † Σφραγίς Δαλασσηνοῦ Θεοφυλάκτου. Τρίμ. ἰαμβ.

0,015. (Συλλ. Μακρίδου, 440). Μετρίας διατηρήσεως.

*Δαλασσηνός Δούκας.*

618 β. — † ΓΡΑΦ, — CΦΡΑΓΙ — ΖΩΚ̄Ω̄Ν = † Γραφ(άς)  
 σφραγίζω Κωνσταντίνου.

᾽Οπ. ΔΑΛΑ — CΗΝ̄ΟῩΤΟῩ — Δ̄ΟῩΚΑ = Δαλασσηνοῦ τοῦ  
 Δούκα.

0,019. (Συλλ. Μακρίδου, 170). Μετρίας διατηρήσεως.

*Διογένης.*

622 α. — ΘΘΕ — ΟΔΟΡ, = ὁ ἅγιος Θεόδωρος). Προτομή ἀγ. Θεοδώρου.

᾽Οπ. + ΚΕΡΘ, — . ΩΜΑΝΩ — ΠΡΙΑΝΘΩ — ΠΑΤ, ΡΕΣΤ, S — ΣΤΡΑΤ, Γ, Τ, — ΔΙΟΓΕ — Ν, = + Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) [<sup>c</sup>P]ω-μανῶ π(ατ)ρι(κίω), ἀνθυπάτ(ω), βέσι(η) καὶ σιραι(η)γ(ῶ) τ(ῶ) Διογέν(η).  
0,026 (Συλλ. Μακρίδου, 35). Καλῆς διατηρήσεως.

*Δομεστικόπουλος.*

622 β. — ΜΗΡ — ὨΝ Προτομή Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ βρέφους ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ. + ΤΟΝΔΟ — ΜΕΣΤΙΚΟ — ΠΟΝΛΟΝΜΡΟΠΑΡ — ΘΕΝΕΣΚΕ — ΠΟΙΣ = + Τὸν Δομεστικόπουλον μ(ητ)ροπάρο-θενε σκέποις. Τρίμ. ἰαμβ.

0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 380). Μετρίας διατηρήσεως.

*Δούκας Παλαιολόγος.*

622 γ. — . . . . . ΔΕΣ — ΠΟΤΗΣ — ΠΟΡ — ΦΝ — ΡΟ — ΓΕΝΝ — ΗΤΟΣ — ΔΟΥΚΑΣ — ΚΟΜΝΗ — ΝΟΣΟΠΑ — ΛΑΙΟΛΟ — ΓΟΣ = [Κωνσταντῖνος;] δεσπότης, πορφυρογέννητος, Δούκας, Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος, ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἰσταμένου φέροντος διάδημα καὶ χλαῖναν πολυτελεῖ.

᾽Οπ. + ΣΦΡΑΓΙΣ — ΟΧΣΚΑΙΦΝΛΑΚΤ — ΗΡΚΑΙΣΚΕΠΗ ΑΝΑ — ΚΤΟΠΑΙΔΟΣΔΕΣΠΟ — ΤΟΝΚΩΝΣΑΝΤΙΝΟΥ — ΚΑΙΠΟΡΦΥΡΑΝΘΟΥ — ΣΔΟΥΚΑΠΑΛΑΙ — ΟΛΟΓΟΥ Ἡ ἐπιγραφή ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν στίχων τριμ. ἰαμβικῶν:

+ Σφραγίς ὁ Χ(ριστὸ)ς καὶ φυλακτῆρ καὶ σκέπη  
ἀνακτόπαιδος δεσπότου Κωνσταντίνου  
καὶ πορφυρανθοῦς Δούκα Παλαιολόγου.

0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 24). Μετρίας διατηρήσεως.

*Δροσινός.*

622 γ. — Πρωτομή Θεοτόκου δεομένης.

\*Οπ. ΘΚΕΡ,Θ, — ΛΕΩΝ. — .ΩΔΡΟ — CINO = Θ(εο-  
τό)κε β(οή)θ(ει) Λέων[τ](ι) [τ]ῶ Δροσινῶ.  
0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 294). Μετρίας διατηρήσεως.

*Δρόσος.*

623 α. — ΜΗΡ—ΘV 'Η Θεοτόκος ἰσταμένη φέρουσα διὰ τῆς δε-  
ξιᾶς χειρὸς τὸ βρέφος!

\*Οπ. ΑΓΝΗ — .ΡΟCΙC — .ΕΩΡΓΙΟΝ — .ΟΝΔΡΟ —  
C ON = Ἄγνη [δ]ροσίζ(ε) [Γ]εώργιον [τ]ὸν Δρόσον. Τρίμ. ἰαμβ.

*'Ερωτικός.*

623 β. — Πρωτομή Θεοτόκου δεομένης.

\*Οπ. ΚΕΡΘ, — .ΑΡΔ. — .ΩΕΡΩ — ΤΙΚΩ = Κ(ύρι)ε β(οή)-  
θει [B]άρδ|α τ|ῶ Ἐρωτικῶ.  
0,016. (Συλλ. Μακρίδου, 116). Καλῆς διατηρήσεως.

\*Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 94 β μολυβδόβουλλον Βασιλείου Ἐρωτικοῦ κριτοῦ Ἑλ-  
λάδος καὶ Πελοποννήσου.

*Ζαβαριώτης.*

\*Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 400β μολυβδ. Γρηγορίου Ζαβαριώτου λογαριαστοῦ καὶ  
κουροπαλάτου.

*Ζερός.*

624 α. — ΘΝΙ. — ΟΛΑΟ, = ὁ ἅγιος Νι[κ]όλαο(ς). Πρωτομή  
ἀγίου Νικολάου.

\*Οπ. + ΙΩ — ΟΙΕΡ — ΡΟC = + Ἰω(άννης) ὁ Ζερός.  
0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 231). Καλῆς διατηρήσεως.

*Ἰκανᾶτος.*

629 α. — ΜΗΡ—ΘV Πρωτομή Θεοτόκου δεομένης.

\*Οπ. ΙΚΑΝΑΤΟΝ — ΛΕΟΝΤΑ — ΠΑΡΘΕΝΕ — CΚΕΠΟΙC  
= Ἰκανᾶτον Λέοντα Παρθένε σκέποις. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 290). Καλῆς διατηρήσεως.

*Καβάσιλας.*

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ 418α μολυβδ. Ἀλεξάνδρου Καβάσιλα νοβελισίμου.

*Καππαδόκης.*

636 α. — + — ΑΝΔΡΟ — ΝΙΚΟ . C . — . ΑΓΙC . .

Ἔπ. ΤΟΝ — . ΑΠΠΑ — ΔΟΚΗ

= + Ἀνδρονίκο[ν] σ[φρ]άγισ[μα] τοῦ [Κ]αππαδόκη. Τρίμ. ἰαμβ.

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 86) Μετρίας διατηρήσεως.

*Καματηρὸς Καντακουζηνός.*

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 496α μολυβδόδ. τοῦ σεβαστοῦ Βασιλείου Καματηροῦ Καντακουζηνοῦ.

*Καρανηνός.*

640 α. — Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

Ἔπ. + ΘΚΕΡΘ — Γ . . ΡΓΙ — ΩΤΩΚΑΡΑ — . ΤΗ . Ω =

+ Θεοτόκε β(οή)θ(ει) Γ[εω]ργίω (;) τῷ Καρα[ν]τη[ν]ῷ.

0,041. (Συλλ. Μακρίδου, 406). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

640 β. — ΘΝΙΚΟ — . . . . = ὁ ἅγιος Νικό[λαος]. Προτομή ἁγίου Νικολάου.

Ἔπ. ΙΩΑΝ — ΝΗΣΟΚΑ — ΡΑΝΤΗ — ΝΟC = Ἰωάννης ὁ Καρανηνός.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 247). Μετρίας διατηρήσεως.

*Καρμαλίκης.*

640 γ. — + CΦΡΑ — ΓΙCΘΕΟ — ΔΩΡΟΥ  $\widehat{A}$  — CΠΑΘΑ — ΡΙΟΝ = + Σφραγίς Θεοδώρου πρωτοσπαθαρίου.

Ἔπ. ΝΠΑΤ — ΣΡΕCΤΑ — ΡΙΤΟΥΤΟΥ — ΚΑΡΜ. — ΛΙΚΗ = ἐπί(ου) καὶ βεσταρίτου τοῦ Καρμα[α]λίκη.

0,913. (Ε. Σ. 13065α).

**Κασταμονίτης.**

644 α. — ΟΑΓΙΟ, — ΝΙΚΟΛΑΟΣ Προτομή ἁγίου Νικολάου.

᾽Οπ. ΚΩΝΣΤΑΝ — ΤΙΝΟῦΣΦΡΑ — ΓΙΣΜΑΚΑΣΤΑ —  
ΜΟΝΙΤΟΝ = *Κωνσταντίνου σφράγισμα Κασταμονίτου*. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 155). Καλῆς διατηρήσεως.

**Κεντινάρης.**

᾽Ιδε ἄνωτέρω ἀριθ. 598 γ μολυβδ. τοῦ πρωτοχρυσοτρικλίνου καὶ ἀσηκρήτου  
Κεντινάρη.

**Κλάδος.**

᾽Ιδε ἄνωτέρω ἀριθ. 48 β.

**Κλισάρης.**

᾽Ιδε ἄνωτέρω ἀριθ. 260 β.

**Κομνηνός.**

647 α. — ΟΑΓΙΟΣ — ΘΕΟΔΩ . . . ᾽Ο ἅγ. Θεόδωρος ἱστάμενος.  
᾽Οπ. + ΚΕΡ,Θ, — ΤΩCΩ ΔΟῦ — ΜΑΝΟΝΗΛ — ΠΡΟΕΔΡΩ  
— .ΩΚΜΝΙ — Ν, = + *Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δού(λω) Μανουήλ*  
*προέδρω* [τ]ῶ *Κ(ο)μνιν(ῶ)*.  
0,036. (Συλλ. Μακρίδου, 302). Καλῆς διατηρήσεως.

647 β. — + CΦΡΑΓΙC — ΚΟΜΝΗ — ΝΗC  
᾽Οπ. ΕΝ — ΚΛΕΟῦC — ΘΕΟΔΩ — ΡΑC :  
= + *Σφραγίς Κομνηνῆς εὐκλεοῦς Θεοδώρας*. Τρίμ. ἰαμβ.  
0,027. (Συλλ. Μακρίδου, 32). Καλῆς διατηρήσεως.

**Κρατερός.**

648 α. — ΟΑΓΙΟΣ — ΔΗΜΗΤΡ,Ο, ᾽Ο ἅγιος Δημήτριος ἱστά-  
μενος.  
᾽Οπ. + ΚΕΡΘ — ΤΩCΩ Δ. . — ΚΩΝΑΝΘΝ — ΠΑΤ, ΠΡΙ' Τ.  
— Κ.ΑΤΕ — Ρ, = + *Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῷ σῶ δ[ούλ](ω) Κωνσταν-*  
*τίνω ἀνθυπάτ(ω) π(ατ)ρι(κίω) τ[ῶ] Κ[ρ]ατερ(ῶ)*.  
0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 147). Μετρίας διατηρήσεως.

**Κριτόπωλος.**

649 α. — ΘΓΕ — ϐ ΓΙΟΣ κιονηδὸν ἐκατέρωθεν προτομῆς ἀγ.  
Γεωργίου.

᾽Οπ. +  $\overline{\text{ΙΩΚΡΙ}} - \overline{\text{ΤΟΠΩΛΟΝ}} - \overline{\text{ΜΑΡΤΥΣ}} - \overline{\text{ΣΚΕΠΟΙ}}$ .  
= Ἰω(άννην) Κριτόπωλον μάρτυς σκέποι[ς]. Τρίμ. ἱαμβ.  
0,028. (Σ. Π. 1901-2, ΛΑ', 41).

**Κυριώτης.**

650 α. —  $\overline{\text{ΘΚΕΡΟ}} - \overline{\text{ΗΘΕΙΤΩ}} - \overline{\text{CΩΔΟΥ}} - \overline{\text{Λ}'} = \Theta(\text{εοτό})\kappa\epsilon$   
 $\beta\omicron\eta\theta\epsilon\iota \tau\tilde{\omega} \sigma\tilde{\omega} \delta\omicron\upsilon\lambda(\omega)$ .

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΙΩΑΝΝ}'} - \overline{\text{ΤΩΚΥΡΙ}} - \overline{\text{ΟΤΗ}} = \text{Ἰωάνν(η)} \tau\tilde{\omega} \text{Κυριότη}$ .  
0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 225). Καλῆς διατηρήσεως.

**Δαυσιανός (;)**

653 α. —  $\overline{\text{Μ}} - \overline{\text{Θ}}$  Ἡ Θεοτόκος ἱσταμένη, δεομένη· πέριξ +  $\overline{\text{ΘΚΕ}}$   
 $\overline{\text{ΡΗΘΕΙ}} - \overline{\text{ΤΩCΩΔΟΥΛ}'}'$

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΘΔΗ}} - \overline{\text{ΜΗΤΡΙΟΣ}}$  Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἱστάμενος· πέριξ  
 $\overline{\text{ΔΑΔΩΤΩΛ}} - \overline{\text{ΑΥCΙΑΝΟΝ}}$   
0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 179). Μετριάς διατηρήσεως

**Λημόνης (;)**

654 α. —  $\overline{\text{ΜΗΡ}} - \overline{\text{ΘV}}$ . Προτομή τῆς Θεοτόκου.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΘΚΕΡΘ}}$ , —  $\overline{\text{ΤΩCΩΔ}}$ , —  $\overline{\text{ΡΑCΙΛΙΩ}} - \overline{\text{ΛΗΜΟ}} - \overline{\text{Ν}'}'$   
=  $\Theta(\text{εοτό})\kappa\epsilon \beta(\omicron\eta)\theta(\epsilon\iota) \tau\tilde{\omega} \sigma\tilde{\omega} \delta[\omicron\upsilon\lambda(\omega)] \text{Βασιλίω Λημόν(η)} (;)$   
0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 114). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

**Μακρεμβολίτης.**

᾽Ιδε ἀνωτέρω ἀριθ. 194 α.

**Μαλεσῆς.**

᾽Ιδε ἀνωτέρω ἀριθ. 382 β μολυβδ. Ἰωάννου Μαλεσῆ κουροπαλάτου.

**Μαραπᾶς.**

657 β. —  $\overline{\text{CΦΡΑΓ}}$ , —  $\overline{\text{ΜΑΡΑ}} - \overline{\text{ΠΑ}}$

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΤΥΓΧ}} - \overline{\text{ΑΝΩΔΗ}} - \overline{\text{ΜΗΤΡΙ}} - \overline{\text{ΟΝ}}$

=  $\Sigma\phi\rho\alpha\gamma(\iota\varsigma) \text{Μαραπᾶ τυχάνω Δημητρίου}$ . Τρίμ. ἱαμβ.  
0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 187). Καλῆς διατηρήσεως.



**Μανουηλίτης.**

657 α. — ΟΑΡΧ — ΜΙΧ κιονηδὸν ἑκατέρωθεν προτομῆς κατ' ἐνώπιον τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

᾽Οπ. ΠΤΕΡΟΙΣ — ΜΙΧΑΗΛΜ. — ΝΟΥΗΛΙΤ — ΣΚΕΠ  
= Πτεροῖς Μιχαήλ Μ[α]νουηλί(την) σκέπ(ε). Τρίμ. ἰαμβ.

0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 327). Καλῆς διατηρήσεως.

**Μαυρίκης.**

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 410β μολυβδ. Μιχαήλ Μαυρίκη μαγίστρου, βέστου καὶ κατεπάνω.

**Μαυροκαράκαλος.**

660 α. — † ΚΕ — ΡΟΗΘΕ. — . ΗΜΗ — . ΡΙΩ = † Κ(ύρι)ε  
βοήθε[ι Δ]ημη[τ]ρίω

᾽Οπ. ΤΩΜΑ — . ΡΟΚΑ — . ΑΚΑ — ΛΩ = τῷ Μα[υ]ροκα-  
[ρ]ακάλω.

0,016. (Συλλ. Μακρίδου, 182). Μετρίας διατηρήσεως.

**Μελισσινός.**

661 α. — ΜΗΡ — Θῶ Η ΕΝΕΡΓΕΤΙΣ Ἡ Θεοτόκος ἰσταμένη  
φέρουσα διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸ βρέφος.

᾽Οπ. † ΚΩΝ — ΣΑΝΤΙΝΩΜΟΙ — ΤΩΜΕΛΙΣΣ. — ΝΩ  
ΚΟΡΗΕΠΙ — ΣΦΡΑΓΙΣΙΟΙΣ — ΤΑΣΓΡΑΦΑΣ — ΤΩ. ΩΤΥ. .

= † Κωνστανίνω μοι τῷ Μελισσ[ι]νῷ Κόρη  
ἐπισφραγίζοις τὰς γραφὰς τῷ [σ]ῶ τύ[πω]. Τρίμ. ἰαμβ.

0,030. Συλλ. Μακρίδου, 152). Καλῆς διατηρήσεως.

**Μεσσαρίτης.**

661 β. — Ο . . . — . . ΩΡΟΣ Ὁ ἅγιος Θεόδωρος βαϊνῶν ἔφιπ-  
πος πρὸς δεξιᾶ.

᾽Οπ. † — . . ΟΔΩΡΟΝ — ΣΚΕΠΟΙΣΜΕ — ΤΟΝΜΕΣΑ  
— ΡΙΤΗΝ = † Θεόδωρον σκέποις με τὸν Μεσσαρίτην. Τρίμ. ἰαμβ.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 465). Καλῆς διατηρήσεως.

**Μούσης ἢ Μουσῆς.**

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 432α.

**Μικρός.**

662α. — Προτομή Θεοτόκου ἐν μέσῳ δύο μικρῶν σταυρῶν.

᾽Οπ. + ΘΕΟ — ΔΩΡΟΝ — .ΟΝΜ. — .ΡΟΝ = + Θεο-  
δώρον [τ]οῦ Μ[ικ]ροῦ.

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 452). Μετρίας διατηρήσεως.

**Μουζάκης.**

662β. — ΘΓΕΩΡ — . . . ΟC Προτομή ἁγίου Γεωργίου.

᾽Οπ. ΚΕΡ, Θ, — ΝΙΚΗΤΑ — ΤΟΜΟΥΣΑ — Κ, = Κ(ύρι)ε  
β(οή)θ(ει) Νικήτα το Μουζάκη.

0,014. (Συλλ. Μακρίδου, 342). Μετρίας διατηρήσεως.

**Ναβατόπωλος.**

666α. — ΜΗΡ—ΘΝ Προτομή Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ βρέ-  
φους ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ. ΘΚΕΡΘ, — .ΟΜΑΝΩ — Α΄CΠΑΘΑΡ, — ΤΩΝΑ.Α  
— ΤΟΠΟΛ, = Θ(εοτό)κε β(οή)θ(ει) [᾽Ρ]ομανῶ πρωτοσπαθαρί(ω) τῷ  
Να[β]ατοπόλ(ω).

0,016. (Συλλ. Μακρίδου, 399). Μετρίας διατηρήσεως.

**᾽Οπός.**

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ 297δ μολυβδ. Ἄνδρονίκου ᾽Οποῦ ἀνθυπάτου, πατρικίου  
καὶ βεστάρχου.

**Παγωμένος.**

660α. — Προτομή ἁγίου Θεοδώρου.

᾽Οπ. ΚΕΡΘ — . ΩCΩΔΟΥ. — . ΩΝΠΡ. — . ΩΠ. ΓΟ —  
... = Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) [τ]ῷ σῶ δού[λ](ω) [Κ]ων(σταντίνω) π(ατρ)[ι]-  
(κίω) [τ]ῷ Π[α]γο[μένω] (;).

0,017. (Συλλ. Μακρίδου, 226). Μετρίας διατηρήσεως.

*Παλαιολόγος Κομνηνός.*

670<sup>α</sup>. — ΟΑΓΙΟΣ — ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ὁ ἄγ. Γεώργιος ἱστάμενος.

᾽Οπ. + — ΣΦΡΑ — ΓΗΣΕΜΑΡΤΥΣ — ΤΑΣΓΡΑΦΑΣΓΕ  
— ΟΡΓΗΟΝΠΑΛΕ — ΟΛΟΓΟΝΚΟΜΝΗ — ΝΟΝΡΗΣΗΣ  
— ΚΛΑΔΟΝ = + Σφράγηζε μάστιγας τὰς γραφὰς Γεοργίου  
Παλαιολόγου Κομνηνοῦ ῥήζης Κλάδου. Τρ. ἱαμβ.  
0,036. (Συλλ. Μακρίδου, 194). Ἀρίστης διατηρήσεως.

*Περιβλεπτήτης.*

682<sup>α</sup>. — ΜΗΡ — ΘΝ Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ. ΘΚΕΡΘ, — ΙΩΠΡΟΕΔΡ, — ΤΩΠΕΡΙΡΛ — ΕΠΤΗ  
— ΤΗ = Θε(οτό)κε β(οή)θ(ει) Ἴω(άννη) προέδρ(ω) τῶ Περιβλεπτήτη.  
0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 245). Μετρίως διατηρήσεως

*Πιστόφιλος.*

684<sup>α</sup>. — ΙΩΑ — ΝΝΟΝ — ΚΛΕΙ. — . . .

᾽Οπ. ΓΡΑ — ΦΩΝΠ. — ΣΤΟΦΙ — ΛΟΝ  
= Ἴωάννου κλει[στῶν] γραφῶν Π[ι]στοφίλου. Τρίμ. ἱαμβ.  
0,028. (Συλλ. Μακρίδου, 222). Μετριωτάτης διατηρήσεως.

*Ῥαδινός*

685<sup>α</sup>. — ΜΗΡ — ΘΝ Προτομή Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ βρέ-  
φους ἐπὶ τοῦ στήθους.

᾽Οπ. + — ΣΦΡΑΓΙΣ — ΡΑΔΗΝΟ. — ΤΩΝΓΡΑΦΩΝ —  
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ — ΝΟΝ = + Σφραγίς Ῥαδηνο[ῦ] τῶν γραφῶν  
Κωνσταντίνου.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 396). Καλῆς διατηρήσεως.

*Ῥωγέριος.*

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 493<sup>α</sup> μολυβδ. Κωνσταντίνου Ῥωγερίου σεβαστοῦ.

**Σαγιτάριος.**

686 α. —  $\overline{\text{MHP}}-\overline{\text{ΘV}}$  Προτομή Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ βρέφους ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ. . Α . . —  $\overline{\text{TAPION}} - \overline{\text{NIKHTAN}} - \overline{\text{AGNHHC}} . \overline{\text{E}} - \overline{\text{POIC}} = [\Sigma]a[\gamma]i\tau\acute{\alpha}r\iota o\iota n (;) \text{ Νικήταν ἄγνή σ[κ]έποις. Τρίμ. ἰαμβ. 0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 343). Μετρίας διατηρήσεως.}$

**Σερβλίας.**

688 α. —  $\dagger - \overline{\text{NIK}} . - \overline{\text{ΦΟΡΟΝ}} - \overline{\text{CΦΡΑΓΙ}} - . \overline{\text{ΜΑ}}$

᾽Οπ.  $\overline{\text{KPI}} - \overline{\text{TΟΥCΕP}} - \overline{\text{ΒΛΙΟΥ}}$

=  $\dagger \text{ Νικ[η]φόρον σφράγι[σ]μα κροιοῦ Σερβλίου. Τρίμ. ἰαμβ. 0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 372). Καλῆς διατηρήσεως.}$

**Σιδηριώτης.**

688 β. —  $\overline{\text{MI}} - \overline{\text{ΧΛ}}$  Προτομή ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΚΕ}} . . - . \overline{\text{ΙΧΑΗ}} . - . \overline{\text{ΠΑΘΑP}} - . \overline{\text{ΩCΙΔΗ}} - \overline{\text{ΡΙΩ}} . .$

=  $\text{Κ(ύρι)ε [β(σῆ)θ(ει) Μ]ιχαή[λ] σ[π]αθαρ(ίω) [τῶ] Σιδηριώ[τη] (;). 0,020. (Συλλ. Μακρίδου, 229). Μετρωτάτης διατηρήσεως.}$

**Σιλιγούδης.**

688 γ. —  $\overline{\text{MHP}}-\overline{\text{ΘV}}$  Πρωτ. Θεοτόκου δεομένης, βρεφοκρατούσης.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΤΟ}} . . \overline{\text{CΙΑ}} . - \overline{\text{ΓΟ}} . \overline{\text{ΔΗΝ}}, - \overline{\text{ΜΗΤΡΟΠΑP}} - \overline{\text{ΘΕΝΕ}}$

$\overline{\text{CΚΕ}} - \overline{\text{Π}} . \overline{\text{ΙC}} = \text{Τὸ[ν] Σιλ[ι]γο[ύ]δην (;) μητροπάθηνε σκέπ[ο]ις. Τρ. ἰαμβ. 0,025. (Συλλ. Μακρίδου, 410). Μετρωτάτης διατηρήσεως.}$

**Σκληρός.**

688 δ. —  $\dagger \overline{\text{ΤΟΝCΚΛΗΡΟΝΑΝΔΡΟΝΙΚΟΝ}}$  περίξ ἐντὸς δύο κύκλων σφαιριδίων. Ἐν τῷ μέσῳ προτομή Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἔχουσα ἑκατέρωθεν  $\overline{\text{ΘΙΩ}} - \overline{\text{Ο}} \overline{\text{X}} \overline{\text{ΟΜ}}$ ,

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΑΓΝΗΜΕCΚΕ}}[\overline{\text{Π}}]\overline{\text{ΟΙC}}$  περίξ ὁμοίως. Ἐν τῷ μέσῳ προτομή Θεοτόκου δεομένης  $\overline{\text{M}}-\overline{\text{Θ}}$ .

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων ἀποτελοῦσιν ἓνα στίχον τρίμ. ἰαμβικόν:  $\dagger \text{ Τὸν Σκληρὸν Ἀνδρόνικον ἄγνή με σκέποις.}$

0,026. (Συλλ. Μακρίδου, 34). Μετρίας διατηρήσεως.

**Σκουταριώτης.**

688 ε. —  $\Theta \overline{\text{I}\omega} - \text{O} \overline{\text{H}} = \delta \text{ ἄγιος } \text{Ἰω(άννης)} \delta \text{ Πρ(όδρομος)}$ . Προτομή Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{K}\epsilon\text{R}\Theta} - \overline{\text{I}\omega\text{T}\omega} - \overline{\text{C}\text{K}\text{O}\overline{\text{Y}}\text{T}\text{A}} - \text{. I O T,} = + \text{Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Ἰω(άννη) τῶ Σκουτα[ρ]ιώτ(η)}$ .  
0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 244). Καλῆς διατηρήσεως.

688 ς. — . . . —  $\Theta\text{V}$  Προτομή Θεοτόκου δεομένης, βρεφοκρατούσης.

᾽Οπ.  $\Theta \text{K}\epsilon . \text{O} . - \text{X}\overline{\text{P}\text{I}\text{C}\text{T}\text{O}\phi} . - \text{P}\overline{\omega\text{T}\omega\text{C}\text{K}} . - \text{. T}\overline{\text{A}\text{P}\text{I}\omega\text{T}}$   
 $= \Theta(\text{εοτό})\kappa\epsilon [\beta]ο(ή)[θ](ει) \text{Χριστοφ[ό]ρω τῶ Σκ[ου]ταριώτ(η)}$ .  
0,018. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 105).

**Σπαρτινός.**

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 88 μολυβδ. Ἰωάννου Σπαρτινοῦ προκαθημένου Θεσσαλονίκης.

**Σπόνδυλος.**

688 ζ. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\Theta\text{V}}$  Προτομή Θεοτόκου.

᾽Οπ.  $\overline{\Delta\text{E}\text{C}\text{P}\text{O}\text{I}} - \overline{\text{N}\text{A}\text{C}\omega\text{C}\text{O}\text{I}}$ , —  $\overline{\text{C}\text{P}\text{O}\text{N}\Delta\text{V}\Lambda} - \overline{\text{K}\omega\text{N}\text{C}\text{T}\text{A}\text{N}}$   
—  $\overline{\text{T}\text{I}\text{N}\text{O}\text{N}} = \text{Δέσποινα σῶζοι(ς) Σπόνδυλ(ον) Κωνσταντῖνον}$ . Τρ. ἱαμβ.  
0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 146). Καλῆς διατηρήσεως.

**Στυπῆς.**

689 α. —  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\Theta\text{V}}$  Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{K}\epsilon\text{R},\Theta}$ , —  $\overline{\text{T}\omega\text{C}\omega\Delta\text{O}\overline{\text{Y}}}$  —  $\overline{\Lambda\omega\text{I}\omega\text{T}\omega} - \overline{\text{C}\text{T}\text{V}\text{P}\text{H}}$   
 $= \text{Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ δούλω Ἰω(άννη) τῶ Στυπῆ}$ .  
0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 242). Καλῆς διατηρήσεως.

**Σφυμένος.**

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 591α μολυβδ. Ἰωάννου Σφυμένου χαρτουλαρίου.

**Ταρχανιώτης.**

692 α. —  $\text{A-X-X-}\Lambda$  Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἱστάμενος.

᾽Οπ.  $+ \overline{\text{C}\phi\text{P}\text{A}} - \overline{\text{G}\text{H}\text{C}\text{M}\text{I}\text{X}\text{A}} - \overline{\text{H}\Lambda\text{P}\overline{\text{P}\text{I}}\text{T}\overline{\text{O}}\overline{\text{Y}}}$  —  $\overline{\text{T}\text{A}\text{P}\text{X}\text{A}\text{N}\text{I}}$   
— . . . =  $+ \text{Σφραγῆς Μιχαὴλ π(ατ)ρι(κίου) τοῦ Ταρχανι[ώτου]}$ .  
0 021. (Συλλ. Μακρίδου, 334). Μετρίας διατηρήσεως.

**Ταρωνίτης.**

692β. —  $\bar{M}-\bar{\Theta}$  Προτομή Θεοτόκου δεομένης.

᾽Οπ.  $\bar{\Theta}\bar{K}\bar{E}\bar{R}\bar{\Theta}$ , —  $\tau\omega\sigma\omega$ . —  $\iota\omega\tau\omicron\tau\alpha$  —  $\rho\omicron\nu\iota\tau$  =  
 Θ(εοτό)κε β(οή)θ(ει) τῶ σῶ [δ](ούλω) Ἰω(άννη) το Ταρονί(η).

0,016. (Συλλ. Μακρίδου, 239). Καλῆς διατηρήσεως.

**Τζητᾶς.**

693α. —  $\dagger$  —  $\sigma\phi\rho\alpha\gamma\iota$ . —  $\kappa\omega\nu\varsigma\alpha$  —  $\nu\tau\iota\nu$ . . =  $\dagger$  Σφρα-  
 γί[ς] Κωνσταντίν[ου]

᾽Οπ.  $\tau\omicron\nu$  —  $\tau\zeta\eta\tau\alpha$  = τοῦ Τζητᾶ.

0,023. (Συλλ. Μακρίδου, 146). Καλῆς διατηρήσεως.

**Τζύμπεινος.**

693β. —  $\omicron\alpha\gamma\iota\omicron\gamma$  —  $\gamma\epsilon\omega\rho\gamma\iota\omicron\varsigma$  Ὁ ἅγ. Γεώργιος ιστάμενος.

᾽Οπ.  $\dagger$   $\phi\nu\lambda\lambda\alpha$  —  $\kappa\alpha\gamma\rho\alpha\phi\omega\nu$  —  $\tau\omega\nu\nu\epsilon\mu\omega\nu\tau\iota$ . —  
 .  $\mu\iota\sigma\epsilon\kappa\lambda\eta\sigma\iota\nu$  —  $\tau\epsilon\nu\mu\pi\epsilon\iota\nu\omicron\varsigma$  —  $\eta\lambda\lambda\alpha\nu\chi\omega\nu$ . . =

$\dagger$  Φύλακα γραφῶν τῶν ἐμῶν τίθημί σε  
 κλήσιν Τζύμπεινος . . . . . Τρίμ. ἱαμβ.

0,036. (Συλλ. Μακρίδου, 79). Καλῆς διατηρήσεως.

**Τιμωνίτης.**

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 397α μολυβδ. Τιμωνίτου κριτοῦ τοῦ βήλου.

**Τορνίκης.**

Ἴδε ἀνωτέρω ἀριθ. 492β μολυβδ. Κωνσταντίνου Τορνίκη σεβαστοῦ.

**Φιλανθρωπηγός.**

694α. — Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ιστάμενος κατ' ἐνώπιον.

᾽Οπ.  $\dagger$   $\phi\iota\lambda\alpha\nu$  —  $\theta\rho\omega\pi\eta\nu\omicron\varsigma$  —  $\epsilon\zeta\alpha\iota\mu\alpha\tau\omicron\varsigma\alpha\nu$  —  
 $\sigma\omega\nu\nu\omicron\omega\nu$  —  $\tau\omega\pi\rho\omega\tau\omega\sigma\omicron\iota$  —  $\kappa\nu\rho\iota\tau\alpha\pi\bar{\rho}\alpha$  —  
 $\kappa\tau\epsilon\alpha$  =  $\dagger$  Φιλανθρωπηγός ἐξ αἵματος Ἀδσόνων

νόων τῶ πρώτῳ σοι κυροῖ τὰ πρακτέα. Τρίμ. ἱαμβ.

0,029. (Συλλ. Μακρίδου, 432). Καλῆς διατηρήσεως.

**Φιλικός.**

694β. — Προτομή ἁγίου. Ἐπιγραφή κατιωμένη.

᾽Οπ.  $\overline{\text{ΚΕΡΘ}}$ , —  $\text{RACI}$ .  $\text{ΕΙ} - \omega\tau\omega\phi\iota - \lambda\iota$ .  $\omega = \text{Κ(ύρι)ε}$   
*β(οή)θ(ει) Βασι[λ]είω τῷ Φιλι[κ]ῶ (ἢ Φιλινῶ).*  
 0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 101). Μετρίας διατηρήσεως.

**Φραγγόπωλος.**

695α. —  $\dagger - \text{CΦΡΑ} - \text{ΓΙ.ΛΕΟ.} - \text{ΤΟC}$

᾽Οπ.  $\text{ΤΟV} - \dots \text{ΑΓΓΟ} - \text{ΠΩ.}\overline{\text{ΟY}}$

=  $\dagger$  *Σφραγι[ς] Λέο[ν]τος τοῦ [Φρ]αγγοπώ[λ]ου.* Τρίμ. ἰαμβ.

0,032. (Συλλ. Μακρίδου, 289). Μετρίας διατηρήσεως.

**Χαλκούτζης.**

696α. — Γρὺψ πρὸς τὰριστερά.

᾽Οπ.  $\dagger \text{CTE} - \text{ΦΑΝOC} - \text{ΧΑΛΚΟ} - \text{VTCIC} = \text{Στέφα}$

*νος Χαλκούτζις.*

0,022. (Συλλ. Μακρίδου, 421). Καλῆς διατηρήσεως.

**Χοῦμνος.**

700α. — Ἡ Θεοτόκος ἰσταμένη, δεομένη. (Ἡμιεξίτηλος ὁ τύπος).

᾽Οπ.  $\dagger \Delta \dots - \text{ΠΟΙΝΑΦ} \dots - \text{ΡΕΙΧΡΙ.} - \text{ΤΟΦΟΡΟ.} -$

$\text{ΧΟΥM} \dots = \dagger$  *Δ[έσ]ποινα φ[ρού]ρει Χρι[σ]τόφορο[ν] Χοῦμ[νον].*

0,021. (Συλλ. Μακρίδου, 173). Μετρίας διατηρήσεως.

700β. —  $\text{ΟΑΓΙOC} - \dots$  κιονηδὸν ἑκατέρωθεν προτομῆς

ἁγίου φέροντος μικρὸν σταυρόν.

᾽Οπ.  $\text{ΚΕΡΟ} - \text{ΗΘ,ΤΩCΩ} - \text{Δ}\overline{\text{OY}}\text{ΛRACI} - \text{ΛΤΟΧ}\overline{\text{OY}} -$

$\text{.N}\overline{\text{O}} = \text{Κ(ύρι)ε βοήθ(ει) τῷ σῶ δούλ(ω) Βασι(είω) το Χοῦ[μ]νω.$

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 113). Μετρίας διατηρήσεως.

700γ. —  $\text{ΘΘΕO} - \text{Δ.ΡOC}$  κιονηδὸν ἑκατέρωθεν ἁγίου Θεο-

δώρου ἰσταμένου.

᾽Οπ.  $\dots \text{ΦAC} - \text{.ΦΡΑΓΙCΩN} - \text{.OVMNON} - \text{ΤOY}$

$\text{ΘΕOΔΩ} - \text{POV} = (\text{Γρα} \text{φὰς } [\sigma] \text{φραγί} \text{ζων } [\text{X}] \text{ούμνον τοῦ Θεοδώ} \text{-}$   
*ρου.* Τρίμ. ἰαμβ.

0,030. (Συλλ. Μακρίδου, 459). Καλῆς διατηρήσεως.

**Χρῦσανθος.**

701 α. —  $\overline{\text{ΜΗΡ}}-\overline{\text{ΘV}}$  Προτομή Θεοτόκου δεομένης μετὰ τοῦ βρέφους ἐν δίσκῳ.

᾽Οπ. +  $-\overline{\text{IΩΧΡV}}-\overline{\text{CΑΝΘΟΝ}}-\overline{\text{ΑΓΝΗΜΕ}}-\overline{\text{CΚΕΠΟΙC}}$   
 = + Ἴω(άννην) Χρῦσανθον ἀγνή με σκέποις. Τρίμ. ἱαμβ.  
 0,033. (Συλλ. Μακρίδου, 249). Καλῆς διατηρήσεως.

701 β. — ᾽Ετερον ὅμοιον.

0,034. (Συλλ. Μακρίδου, 176). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

701 γ. — ᾽Ετερον ὅμοιον.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 269). ᾽Αρίστης διατηρήσεως.

**ΕΠΩΝΥΜΑ ΕΦΘΑΡΜΕΝΑ**

702 α. — +  $\text{C.P}-\Gamma.\Gamma\text{P}-\text{A}\phi\omega.$  = +  $\Sigma[\varphi]\rho(\alpha)\gamma[\iota\varsigma]$  γραφῶ[ν].

᾽Οπ.  $\Lambda\epsilon\text{O}\text{N}-\text{T.CE}\text{N}-\Gamma.\text{O}\Sigma\text{I}-.$  = Δέοντ[ος] Ἐγγ....  
 0,018. (Συλλ. Μακρίδου, 285). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

702 β. —  $\Theta\Theta\epsilon\text{O}-\Delta\omega\text{P}\text{O}\text{C}$  Προτομή ἁγίου Θεοδώρου.

᾽Οπ. +  $\text{T}..-\text{M}\omega\text{C}\text{A}.\text{A}\text{I}-\text{C}\phi\text{P}\text{A}\text{G}\text{I}\text{C}\text{M}\text{A}-\text{T}\text{OY}$   
 $\Theta\epsilon\text{O}\Delta\omega-.\text{O}\text{V}$  = +  $\text{T}[\text{o}\tilde{\upsilon}]$  Μωσα.α. σφράγισμα τοῦ Θεοδώ-  
 [ρ]ου. Τρίμ. ἱαμβ.

0,031. (Συλλ. Μακρίδου, 469). Μετρίας διατηρήσεως.

702 γ. — Προτομή Θεοτόκου δεομένης, βρεφοκρατούσης.

᾽Οπ. +  $\Theta\text{K}\epsilon-\text{R}\Theta\text{R}\text{A}\text{C}.-\Lambda\epsilon\text{I}\omega\text{T}.-\phi\text{A}\text{R}\text{A}\text{M}.-$   
 + Θεοτόκε β(οή)θ(ει) Βασ[ιλεία] τ[ῆ] Φαραμ.  
 0,016. (Σ. Π. 1904-5, ΙΑ', 103).

702 δ. —  $\text{A}\text{N}\text{I}-\text{K}..$  Προτομή ἁγίου Νικολάου.

᾽Οπ. +  $\text{I}\omega-\text{A}\text{N}\text{N}\text{H}-\text{T}\omega\text{X}\text{O}\text{P}-\dots$  = + Ἴωάννη τῷ  
 Χορ....

0,024. (Συλλ. Μακρίδου, 241 α). Μετριοτάτης διατηρήσεως.

(᾽Ἐπεται τὸ τέλος.)



# ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ

(Πίνακες II—X)

---

Ἀρχομένου τοῦ παρόντος Ἀκαδημαικοῦ ἔτους, ἠρξάμην τῆς διδασκαλίας θεωρητικῶν μαθημάτων τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης συμφώνως τῷ πρὸς τοῦτο ἐκδοθέντι Βασιλικῷ Διατάγματι τῆς 14ης Ἰανουαρίου 1906<sup>1</sup>. Τοῦ ἐναρκηρίου ἡμῶν λόγου ἀπαγγελθέντος ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἀκαδημίας ἐνώπιον πλήθοντος ἀκροατηρίου ἐπισήμων ἀνδρῶν καὶ φοιτητῶν, ἐθεώρησα, παρ' ὅλας τὰς προτροπὰς πολλῶν τῶν ἀκροατῶν μου, περιττὴν τὴν ἐνταῦθα δημοσίευσιν, ὡς τοῦ λόγου τούτου οὐδενὸς ἄλλου ὄντος ἢ πανηγυρικοῦ τῆς νομισματολογίας ὡς αὐτοτελοῦς ἐπιστήμης καὶ δὴ πανηγυρικοῦ πολλακίς ἤδη παρ' ἄλλων συναδέλφων μου γλαφυρῶς καὶ τελείως συγγραφέντος καὶ δημοσιευθέντος.

Πολὺ σκοπιμωτέραν ἐθεώρησα τὴν ἀντὶ τοῦ ῥηθέντος ἐναρκηρίου δημοσίευσιν, ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ, μέρους τῶν χειρογράφων τῶν χρησιμευσάντων μοι πρὸς τὰς εὐθὺς μετὰ τὸν ἐναρκτήριοιον πρῶτας ἀπὸ τῆς ἔδρας παραδόσεις. Ἐκ τοῦ ἐναρκηρίου δὲ λόγου προτάσσω μόνον ἐνταῦθα τὸν ἐπίλογον, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὴν ὀλίγοις μόνον τῶν ξένων σοφῶν καὶ ἀναγνωστῶν ἡμῶν γνωστὴν προσπάθειαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὡς κράτους, πρὸς συλλογὴν νομισμάτων καὶ διάδοσιν τῶν νομισματικῶν γνώσεων.

---

1. Ἴδε τοῦτο ἐν Διεθνεί Ἐφημ. τῆς Νομισματ. Ἀρχαιολ. τόμ. Η' (1905) σελ. 345-346.

Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως μέχρις ἡμῶν προσπαθειῶν ὑπὲρ τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης, ἐπέλεξα τὰ ἑξῆς: —

«Τοῦ εὐγενοῦς τούτου ἐπιστημονικοῦ ἀγῶνος μετέσχε καὶ ἡ πατρις ἡμῶν Ἑλλάς εὐθὺς ὡς πτωχὴ καὶ αἰμόφυρτος ἐξῆλθε τῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς ἡρωϊκῶν ἀγῶνων. Εὐθὺς δηλαδὴ ὡς συνετάχθη εἰς Κράτος, συνέλεξε τὰ πρῶτα νομίματα καὶ ἔθηκεν αὐτά, ἐν ἔτει 1829, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πολυμαθοῦς Ἄνδρ. Μουστοξύδου. Συγχρόνως οἱ ἀοίδιμοι Ζωσιμάδαι, οἵτινες, θαυμαστὸν εἰπεῖν, ὅτε ἤρχισεν ὑποβόσκουσα ἡ ἐλπίς τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ καταρτίσωσι πυρῆνα Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, συνέλεξαν καὶ ἐκληροδότησαν εἰς τὸ Ἔθνος μέγαν νομισματικὸν θησαυρὸν, ἀποτελούμενον ἐξ 20,000 ἐκλεκτῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων νομισμάτων καὶ νομισματοσήμων, ὄρισαντες ἵνα προσωρινῶς μὲν κατατεθῆ οὗτος εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς ὀρισθησομένης ὡς πρωτευούσης τοῦ Κράτους πόλεως, μετενεχθῆ δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν εὐθὺς ὡς αὕτη γαίῃ ἐκ νέου ἔδρα τῶν Ἑλλήνων βασιλέων... Ἐν ἔτει δὲ 1833 ἡ Κυβέρνησις μετεκαλέσατο ἐκ Σουηδίας τὸν νομισματολόγον Γέδεν, πρὸς ὃν ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑπαρχόντων νομισμάτων, προσδιορίσασα συγχρόνως καὶ ποσὸν τι πρὸς πλουτισμὸν τῆς συλλογῆς. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου ὠρίσθησαν διαδοχικῶς ἐπιμεληταὶ τῆς νομισματικῆς συλλογῆς ὁ πρῶτος καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ ἡμῶν Πανεπιστημίῳ διάσημος γερμανὸς σοφὸς Λουδοβίκος Ρός, ὁ ἀοίδιμος γυμνασιάρχης Γεννάδιος καὶ ὁ ῥέκτης ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων Πιττάκης.

Κατόπιν ἐν ἔτει 1843 ἡ Νομισμ. Συλλογὴ διὰ Β. Διατάγματος ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης, τεθεῖσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τότε ἐφόρου αὐτῆς Γ. Τυπ. Κοζάνη, ἀνδρὸς πολλαχῶς φροντίσαντος πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Νομ. Μουσείου.

Ὁ ἀληθὴς ὅμως ἐπιστημονικὸς βίος τοῦ Ἐθνικοῦ Νομ. Μουσείου καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀκμὴν πορεία αὐτοῦ ἤρξατο μόλις ἐν ἔτει 1856, ὅτε διευθυντὴς αὐτοῦ διωρίσθη ὁ πρῶτος Ἑλλήν νομισματολόγος, ὁ ἐν ἔτει 1821 γεννηθεὶς ἀοίδιμος Ἀχ. Ποστολάκας. Ἠπειρώτης τὸ γένος, ἐκ πατρὸς περιφῆμου γενομένου ὡς φιλοβίβλου καὶ γεν-

ναίου ύποστηρικτοῦ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ἑλλάδι, ὁ Ἀχιλλεὺς Ποστολάκας ἐπεδόθη νεώτατος ἐν Βιέννῃ μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ εἰς εἰδικὰς νομισματικὰς σπουδὰς καὶ μελέτας. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον, ἡ περιγραφὴ τῶν ἀνεκδότων ἑλλην. νομισμάτων τῆς ἐν Βιέννῃ περιφήμου νομισματ. συλλογῆς τοῦ Welzl von Wellenheim, ἐγράφη ἐν ἔτει 1843, ἀλλὰ δὲν ἐξεδόθη. Τρία ἔτη κατόπιν ἐδημοσιεύθη ὁ παρ' αὐτοῦ ἄριστα συγγραφεὶς ὀγκώδης τόμος πάντων τῶν ἑλλην. νομισμάτων τῆς αὐτῆς συλλογῆς Ἐκδοθὲν τὸ ἔτος τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ 1856 μέχρι τοῦ 1887 οὐ μόνον ἐδημοσίευσεν ἐν ταῖς *Πρωτανικαῖς Λογοδοσίαις* ἀνελλιπῶς λεπτομερεῖς ἐτησίους καταλόγους πάντων τῶν προσκτημάτων τοῦ νομ. Μουσείου, ἀλλὰ καὶ πολλὰς μελέτας περὶ ἀνεκδότων ἑλληνικῶν νομισμάτων, ἰδίως ἐν τοῖς *Annali* καὶ τῷ *Bullettino* τοῦ Ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου τῆς Ῥώμης, ὡς καὶ ἐν τῇ *Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι* τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ συνοπτικὴ αὐτοῦ *Ἐκθεσις* περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Νομ. Μουσείου ἐν ἔτει 1858, ἡ ἐν ἔτει 1878 λατινιστὶ ἐκδοθεῖσα *Synopsis* τῶν ἐν τῷ αὐτῷ Μουσείῳ ἀρχαίων νομισμάτων, ἰδίως δ' οἱ δαπάνη τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου ἐκδοθέντες περιγραφικοὶ κατάλογοι τῶν νομισμάτων τῶν Νήσων καὶ ἐκείνων καὶ τῶν ἀφ' Ἰσπανίας μέχρι τῶν τῆς Μακεδονίας βασιλέων, παραμένουσι καὶ νῦν ἔτι πρότυπα ἐπιμελοῦς, πεφωτισμένης καὶ ἀκριβοῦς ἐργασίας. Εἶναι δὲ πασίγνωστον ὅτι μεγάλα ἔργα ξένων σοφῶν καὶ Ἀκαδημιῶν, οἷα ἡ Βυζαντινὴ Σιγίλλογραφία τοῦ Schlumberger, αἱ συλλογαὶ τῶν νεκρικῶν ἀττικῶν ἀναγλύφων, καὶ τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν, πλεῖστα ὀφείλουσιν εἰς τὴν ἀκάματον συνεργασίαν τοῦ Ποστολάκα.

Τὸν βίον αὐτοῦ ὀλόκληρον ἀφιέρωσεν ὁ ἀνὴρ οὗτος πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ. Προκαλῶν δωρεάς, ἀπαιτῶν καὶ ἐπαιτῶν ἀκόμη νομίσματα ὑπὲρ αὐτοῦ, κατῶρθωσεν, καίπερ ἐργαζόμενος ἄνευ βοηθῶν καὶ μέσων, νὰ μεταβάλῃ τὴν μέχρι αὐτοῦ ἄσημον σχεδὸν νομισματικὴν συλλογὴν εἰς ἀληθὲς Μουσεῖον, ἄριστα κατατεταγμένον καὶ πλείστας παρέχον ὑπηρεσίας τῇ ἐπιστήμῃ. Αἴφνης ὅμως ἐνέσκηψεν, ἐν ἔτει 1888, δεινὴν καταγίγ, σκορπίσασα εἰς ἐρείπια τὸ ἔργον τοῦ βίου τοῦ Ποστολάκα καὶ ὄψασα νεκρὸν τὸν θαλερὸν καὶ χρηστὸν πρεσβύτην. . .

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐρείπια ἔτι τοῦ ἔργου τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς ἦσαν τοι-

αὔτα, ὥστε ὁ τῆ προνοία αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως παρασκευασθεὶς ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ ἀοιδίμου Λομβάρδου διάδοχος αὐτοῦ ἠδυνήθη εὐχερῶς νὰ ἀναστηλώσῃ τὸ Ἐθνικὸν τοῦτο ἴδρυμα.

Ἐκτοτε τὸ Ἐθνικὸν νομισμ. Μουσεῖον εἶδεν ἀνατελλούσας εὐτυχέστερας ἡμέρας, ἔνεκα κυρίως τῆς σοφῆς προνοίας καὶ τοῦ μεγάλου ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἔδειξε δι' αὐτὸ ὁ μέγας πολίτης τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος Χαρίλαος Τρικούπης, περὶ οὗ ὀλίγοι μόνον γνωρίζουσιν ὅτι ἀπὸ πρώτης νεότητος ἦτο ἐνθουσιώδης συλλογεὺς καὶ σπουδαστῆς τῶν ἀρχαίων νομισμάτων, δωρήσας βραχὺ πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τῷ Νομ. Μουσεῖῳ τὴν ἀξιόλογον νομισματικὴν αὐτοῦ συλλογὴν, μετὰ τῶν νομισματικῶν αὐτοῦ σημειώσεων, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ γνωσθῆ ἢ δωρεὰ πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Ὁ Χ. Τρικούπης κατέστησε νομοθετικῶς τὸ Νομ. Μουσεῖον ἴδρυμα αὐτοτελές καὶ ἀνεξάρτητον, ἐγκατέστησεν αὐτὸ ἐν τῇ περικαλλεῖ Ἀκαδημίᾳ ταύτῃ καὶ παρέσχε διοικητικῶς ὅσα ἠδύνατο πλείονα μέσα πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Χάρις δ' εἰς τὴν ἀπαράμιλλον γενναιοδωρίαν τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων, χάρις εἰς τὰς ἀνασκαφὰς καὶ τὰ τυχαῖα εὐρήματα, χάρις εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ὑποστήριξιν καὶ τὴν διαρκῶς εὔνουον πρόνοιαν τῆς Σ. Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἐθν. ἡμῶν Πανεπιστημίου, τὸ Νομ. Μουσεῖον ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι ἀπέβη μία τῶν πλουσιωτέρων συλλογῶν τῆς Εὐρώπης.

Τῆς πολιτείας ὅμως ἡ φροντίς δὲν περιορίσθη εἰς μόνον τὸν πλουτισμὸν τοῦ Νομισμ. Μουσείου. Ὁ ἐν ἔτει 1893 ψηφισθεὶς νέος νόμος περὶ τοῦ Ἐθν. Νομ. Μουσείου προὐνόησε καὶ περὶ ἰδρύσεως ἔδρας ἐν τῷ Νομισμ. Μουσεῖῳ πρὸς διδασκαλίαν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν τῆς Νομισμ. ἐπιστήμης, ἀνατιθεμένην, τῇ προτάσει τῆς Φιλοσ. Σχολῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, τῷ ἐκαστοτε Διευθυντῇ τοῦ Μουσείου.

Δυστυχῶς τὰ πολλαπλᾶ καὶ βαρῆα καθήκοντα ἐν τῷ Νομ. Μουσεῖῳ δέν μοι ἐπέτρεπον, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον ἔστερούμην ἐν αὐτῷ ἐπιστημόνων βοηθῶν, νὰ ἀναλάβω τὸ νέον καὶ βαρὺ διὰ τοὺς ὄμους μου καθῆκον τοῦτο.

Ἄλλ' ὅτε ἐσχάτως συνεπληρώθη πῶς τὸ προσωπικὸν τοῦ Μουσείου, ἡ δ' ἀνάγκη τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐθεωρήθη τόσον ἐπεί-

γουσα, ἀπαραίτητος καὶ σπουδαία, ὥστε αὐτοὶ οἱ Διευθύνται τῶν ἐνταῦθα ξένων ἀρχαιολ. Σχολῶν νὰ ζητήσωσι παρ' ἐμοῦ διὰ κοινοῦ ἐγγράφου, ἵνα διδάσκω τοὺς ἐταίρους τῶν Σχολῶν θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ μαθήματα νομισματολογίας, ἐθεώρησα ὅτι δέν μοι ἐπετρέπετο πλέον ὁ δισταγμός. Οὕτω δὲ τῇ προτάσει τῆς Φιλοσ. Σχολῆς ἢ Σ. Κυβέρνησις ἀνέθηκέ μοι τὴν διδασκαλίαν ταύτην διὰ Β. Διατάγματος, ὀρίζοντος ὅτι τῶν μαθημάτων δύνανται νὰ ἀρκῶνται οἱ φοιτηταὶ τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, οἱ ἐταῖροι τῶν ἐν Ἀθήναις ξένων Σχολῶν, οἱ ἔφοροι καὶ ἐπιμεληταὶ ἀρχαιοτήτων, οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν, οἱ τοῦ Διδασκαλείου καὶ πᾶς ἰδίας πρὸς τοῦτο τυχῶν ἀδείας τῆς Πρυτανείας τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου ἢ τοῦ διδάσκοντος.

Πάνυ δ' ὀρθῶς ἐπεκράτησεν ἡ σκέψις, ὅτι τὸ μάθημα τοῦτο δέν ἔπρεπε νὰ κατασταθῇ ὑποχρεωτικόν, οὐδὲ νὰ περιορισθῇ εἰς μόνους τοὺς φοιτητὰς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου. Ἐθεωρήθη σκοπιμώτερον νὰ ὀργανωθῇ κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐδρῶν, τοῦ ὑπὸ τοῦ Richelieu παραλλήλως τῇ Σορβόννῃ ἰδρυθέντος Collège de France, ἐν ᾧ διδάσκονται Ἀκαδημαϊκὰ μαθήματα οὐ μόνον χάριν τῶν φοιτητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν τελείων ἤδη ἐπιστημόνων καὶ πάντων ἐκείνων, οὓς σύρει πρὸς τὰς τοιαύτας μελέτας καὶ ἐρεῦνας οὐχὶ μόνῃ ἢ ἀνάγκῃ ἢ ἢ ἐπιθυμίᾳ πρὸς ἀπόκτησιν διπλώματος μιᾶς τινος ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ὁ ζῆλος καὶ ὁ ἔρος πρὸς ἀπόκτησιν ὅσον οἷόν τε πληρεστέρων γνώσεων καὶ ἐφοδίων ἐπιστημονικῶν, δυναμένων νὰ συντελέσωσιν εἴτε πρὸς εὐρύτερον καταρτισμὸν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἢν ἕκαστος ἐξελέξατο, εἴτε ἀπλῶς πρὸς σαβαρὰν αὐτῶν πνευματικὴν ἐπασχόλησιν καὶ τέρψιν.

Συμφώνως δὲ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ πρυτανεῦσαν κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς ἔδρας ταύτης, δέν θὰ περιοριζώμεθα εἰς μόνῃν τὴν συστηματικὴν διδασκαλίαν τῶν ἤδη γνωστῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ προβαίνομεν εἰς ἀνακοίνωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐπὶ ἐκάστου θέματος ἰδιαίτερων ἡμῶν ἐργασιῶν καὶ συμπερασμάτων.

Οὕτως ἐν αὐτοῖς τοῖς πρώτοις μαθήμασι θὰ ἀποπειραθῶμεν νὰ καταδείξωμεν ὅτι τὸ νόμισμα δέν εἶναι ἀνακάλυψις τοῦ 7ου μόλις αἰῶνος π. Χ., ἀλλ' ἐποχῆς κατὰ χίλια περίπου ἔτη ἀρχαιοτέρας, δεικνύοντες πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι τὰ ὀμηρικὰ τάλαντα χρυσοῦ, οἱ

δημηριοὶ πελέκεις καὶ οἱ σιδηροῖ ὀβελίσκοι τοῦ Φεΐδωνος οὐ μόνον δὲν εἶναι τι ἀνύπαρκτον καὶ φανταστικόν, ἀλλ' ὅτι ἔχομεν πλῆθος αὐτῶν ἐν τοῖς μουσείοις, τῶν πελέκεων μάλιστα ἀνταποκρινομένων ἀκριβέστατα πρὸς τὸν ὄρισμὸν τῶν πρώτων νομισμάτων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὄρισμὸν ὃν ἐφαρμόζοντες οἱ νῦν σοφοὶ εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ 7<sup>ου</sup> αἰῶνος νομίσματα εὐρίσκουσιν ἐσφαλμένον, ἀναγκαζόμενοι νὰ ἀποδώσωσιν ἄγνοιαν ἀπίστευτον εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀρχαίων σοφῶν.

Περατῶν νῦν τὸν λόγον, καθῆκον ἔχω νὰ εὐχαριστήσω εὐλαβῶς, ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς ἀναθέσεως τῆς διδασκαλίας ταύτης, τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, τὴν Σ. Κυβέρνησιν, ἰδίως δὲ τὸν ἀρμόδιον ὑπουργόν, τὴν σοφὴν Φίλοσ. Σχολὴν τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου, πρὸς δὲ τοὺς κ.κ. Διευθυντὰς τῶν ἐνταῦθα ξένων ἀρχαιολ. Σχολῶν καὶ πάντας ὑμᾶς, τοὺς τιμήσαντάς με διὰ τῆς ἐνταῦθα παρουσίας ὑμῶν. Ὑπισχοῦμαι δ' ὅτι θὰ πράξω ὀλοψύχως τὸ κατὰ δύναμιν, ἵνα μὴ φανῶ ἀνάξιος τῶν προσδοκιῶν τῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πατρίδος ἰδρυσάντων τὴν ἔδραν ταύτην».

## ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Ἀρχόμενοι τῶν παραδόσεων ἡμῶν εἵπομεν ἤδη ὅτι ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ ἄνθρωποι συνηλλάσσοντο δι' ἀπλῆς καὶ ἀμέσου ἀνταλλαγῆς προϊόντων πρὸς προϊόντα. Ἡ πρωτόγονος αὕτη μέθοδος, ἀρχαία ὅσον καὶ ὁ ἄνθρωπος, διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς χιλιετηρίδας καὶ ἐπεκράτει γενικῶς μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος. Παραδείγματα πανάρχαια τοιοῦτου ἐμπορίου εὐρίσκομεν πλεῖστα ἐν ταῖς τοιχογραφίαις καὶ ἀναγλύφοις τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, ἐφ' ὧν λεπτομερῶς εἰκονίζονται πλεῖσται καὶ ποικιλώταται τοιαῦται ἐμπορικαὶ συναλλαγαι τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ἄριστα περιγραφεῖσαι ἐν γραφικαῖς σελίσιν ὑπὸ τοῦ αἰγυπτιολόγου Maspero<sup>1</sup>. Ὅμοια παραδείγματα γνωρίζομεν καὶ ἐκ τῶν σφηροειδῶν Ἀσσυριακῶν καὶ Χαλδαϊκῶν ἐπιγραφῶν. Ὁ αὐτὸς δὲ τρόπος συναλλαγῶν ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ποιήμασιν, ἐξ ὧν χαρακτηριστικώτατον παράδειγμα ἔχομεν τὸ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ (ο, 415-457) ἐκ Σιδῶνος πλοῖον τῶν Φοινίκων, οἵτινες κατέπλευσαν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Εὐμαίου νῆσον Συρίην

*μυρί' ἄγοντες ἀθύροματ' αἰθέρων*

Ἐπὶ ἐνιαυτὸν ὀλόκληρον παραμένουσιν οἱ Φοίνικες οὗτοι ἐν τῇ νήσῳ ἀνταλλάσσοντες τὸν ἐξ ἀθυρμάτων φόρτον — ὧν μεταξὺ ἀναφέρεται «*χρύσεος ὄρμος*» — πρὸς προϊόντα χρήσιμα (*βίσιον*), ἀποπλέουσι δὲ μόνον ὅτε ἡ «*κοίλη νηὺς ἤχθητο τοῖσι νέεσθαι*».

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ νομίσματος οὐδέποτε' ἐπαύσατο οὕσα ἐν χρήσει ἡ μέθοδος αὕτη τῆς ἀνταλλαγῆς οὐχὶ μόνον παρὰ

1. Histoire anc. des peuples d'Orient classique t. I, p. 323-324.

τοῖς βαρβάροις ἢ ἀγνοοῦσι τὸ νόμισμα λαοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς μετ' αὐτῶν ἐμπορευομένοις, προηγμένοις δ' ἐν τῷ πολιτισμῷ ἀνθρώποις.

Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἀφηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος (IV, 196) περὶ τῶν Καρχηδονίων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ὡς ἐξῆς: « Λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους ἕξω Ἑρακλέων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς παρὰ τὴν κυματωγὴν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν καπνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἔπειτεν ἀντὶ τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι καὶ ἐξαναχωρεῖν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων. Τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι, καὶ ἦν μὲν φαίνηταί σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται, οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσόν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι. Ἄδικεῖν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἄπτεσθαι, πρὶν ἂν σφι ἀπισωθῇ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον, ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι ».

Ἀφορμὴ πρὸς διάρκειαν τοῦ γένους τούτου τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐγένετο κυρίως τὸ μέγα πρόσθετον συμφέρον, ὅπερ εἶχον καὶ ἔχουσιν οἱ μετὰ βαρβάρων καὶ μακρὰν οἰκούντων λαῶν ἐμπορευόμενοι κατὰ θάλασσαν, προηγμένοι δὲ τὸν πολιτισμὸν ἔμποροι, τοῦ ν' ἀντιφορτίζωσι διὰ προϊόντων ξενικῶν τὰ πλοῖα αὐτῶν, ἐπανερχόμενα οὕτω τὴν μακρὰν ὁδὸν οὐχὶ κενὰ ναύλου, ἀλλὰ πλήρη προϊόντων, ἅτινα οἱ δι' ἀνταλλαγῆς ἀποκτήσαντες αὐτὰ ἔμποροι διέθετον καὶ διαθέτουσιν ἐν ταῖς οἰκείαις αὐτῶν χώραις μετὰ μεγάλου κέρδους. Πάντες γνωρίζομεν ὅτι, ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ἰδίως μέχρι σήμερον σχεδόν, οἱ ἔμποροι τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης συναλλάσσονται μετὰ τῶν ἡμιαγρίων ἢ ἀγρίων λαῶν τῆς Ἀμερικῆς, Ἀφρικῆς, Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, τῆς ἀπλῆς καὶ ἀμέσου ἀνταλλαγῆς ἀθυρμάτων ἢ προϊόντων τῆς Εὐρώπης πρὸς τὰ πολύτιμα προϊόντα τῶν ἐγχωρίων. Ὅμοιον δ' ἀρχαιότατον παράδειγμα ἀναφέρει ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ὁ Πausanίας (III, 12, 14) λέγων ὅτι « οἱ ἐς τὴν Ἰνδικὴν ἐσπλέοντες φορτίων φασὶν Ἑλληνικῶν τοὺς Ἰνδοὺς ἀγώγιμα ἄλλα ἀνταλλάσσεσθαι, νόμισμα δὲ οὐκ



ἐπίστασθαι, καὶ ταῦτα χρυσοῦ τε ἀφθόνου καὶ χαλκοῦ παρόντος σφίσι».

Ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ ἐμπορίου, ἐφ' ὅσον βασίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καθορισθείσης ἀνάγκης τῶν διαφόρων λαῶν «τοῦ μακρόθεν εἰσάγειν ὧν ἦσαν ἐνδεεῖς καὶ μακρὰν ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεόναζον», ἦτο καὶ εἶναι πρακτικὴ, διὸ καὶ πολλαχοῦ ἐπέζησε μέχρι σήμερον.

Προκειμένου δ' ὅμως διὰ τὰς παρ' ἐκάστῳ λαῷ ἐσωτερικᾶς ἀνταλλαγὰς τοῦ ἐμπορίου τῆς καθ' ἐκάστην χρείας, ἔχει ἡ μέθοδος αὕτη, ἡ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀμέσου ἀνταλλαγῆς, τοῦτο τὸ μέγα ἐλάττωμα, ὅτι ἀπαιτεῖ παρ' ἐκατέρου τῶν συναλλασσομένων νὰ ἔχη ὑποχέριον ἐμπόρευμα χρήσιμον τῷ ἑτέρῳ καὶ περίπου ἰσάζιον. Τὸ μέγα δὲ τοῦτο ἐλάττωμα ἐγένετο ἀφορμὴ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, καὶ πολλοὺς ἤδη αἰῶνας πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νομίσματος, ἀγροίκου τινὸς ἀποπείρας πρὸς ἀπλοποίησιν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων διὰ τῆς καθιερώσεως, κοινῇ τινι συμφωνίᾳ ἢ νόμῳ, ὡς μέτρου ἀξίας καὶ νομισματικῆς μονάδος, γένους τινὸς εὐπροσδέκτων ἐμπορευμάτων, σταθερὰν μὲν καὶ κοινὴν ἔχόντων ἀξίαν, δυναμένων δ' εὐχερῶς νὰ ἐκτιμηθῶσιν ὡς ἀριθμοὶ ἢ μέτρα καὶ νὰ παραχωρηθῶσιν ἀμέσως ἀντ' ἄλλων ἐμπορευμάτων παρὰ τῶν τὸ πρῶτον λαμβανόντων αὐτὰ κτλ.<sup>1</sup>

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς καθιερώσεως τοῦ ἐμπορεύματος ὡς νομίσματος παύεται ἡ ἀπλῆ ἀνταλλαγὴ καὶ ἄρχεται ἡ κυρίως πώλησις. Μέχρι σήμερον ὡς τοιαῦτα νομισματικὰ ἐμπορεύματα ἰσχύουσιν, ἢ μέχρι ἐσχάτων ἴσχυον, ἀλίπαστοι ἰχθύες ἐν Ἰσλανδίᾳ, δέρματα καστόρων καὶ μηλωταὶ ἐν Ἀλάσκα, Λαπωνία καὶ Ἑσθονία, σάκχαρον ἐν Maryland, καπνὸς ἐν Βιργινία, σφαῖραι μολύβδου ἐν Μασαχουσέτη, κακάον ἐν Μεξικῷ καὶ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ, κογχύλια παρὰ τοῖς Ἐρυθροδέρμοις τοῦ Καναδά, τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ παρὰ τοῖς ἀγρίοις τῆς Κεντρ. Ἀφρικῆς, ὡς καὶ ἐν Κίνα, Ἰνδίαῖς καὶ Ἰαπωνία, ἐλεφαντόδοντες ἐν τῇ Κεντρ. Ἀφρικῇ, τεμάχια ἄλατος, πυροβόλα ὄπλα παρὰ τῷ πολεμικῷ λαῷ τῆς Δαχομέης, τέιον εἰς πλίνθους παρὰ τοῖς Μογγόλοις Ταρτάροις, δροῦζιον καὶ τεμάχια ὑφάσματος ἐσφραγισμένα ἐν Κορέᾳ

1. Ἴδε Babelon, *Les origines de la monnaie* (Paris 1897) p. 7—18.—Ridgeway, *The origin of metallie currency*, 13 κέξ.

*raddy* ἐν Ἀννάμ, *βόες, λέβητες, μικροὶ πελέκει* ἐν Bahnars τῆς Ἰνδοκίνας, *βόες* ἐν Laos, *δέματα μηλωτῶν καὶ τεμάχια δεομάτων ἐσφραγισμένα* ἐν Ῥωσία κτλ.

Παρὰ τοῖς Ἰνδοευρωπαϊκοῖς ἢ Ἀρείοις λαοῖς, λαοῖς κατ' ἐξοχὴν ποιμενικοῖς, τὸ ἀρχαιότερον νομισματικὸν ἐμπόρευμα ἐγένοντο τὰ βοσκήματα, ἰδίως δὲ οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα. Βέβαια δ' ἔγνη τῆς συνηθείας ταύτης τῶν Ἀρειῶν λαῶν παρέχουσιν αἱ γλῶσσαι. Τὸ λατινικὸν *pecunia* (χρήματα, ἀργύριον, νομίσματα) παράγεται ἐκ τοῦ *pecus*<sup>1</sup>, σημαίνοντος κατ' ἐξοχὴν τὰ πρόβατα, πρὸς δὲ παράβαλε τὸ ἑλληνικὸν *πόκος*<sup>2</sup>. Τὸ Ἰνδικὸν *rūpya*, ἢ νῦν νομισματικὴ μονὰς τῶν Ἰνδιῶν, παράγεται ἐκ τοῦ σανσκριτικοῦ *rūpa*, τοῦ ἐπίσης βοσκήματα σημαίνοντος. Τὸ ἀγγλικὸν *fee, feoh* (μισθός) καὶ *maiden fee* (προῖξ) εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης μετὰ τοῦ γερμανικοῦ *Vieh* τοῦ μέτροι τοῦ νῦν διαφυλάσσοντος τὴν πρώτην αὐτοῦ σημασίαν, *βόσκημα*. Ἐπίσης ἢ γερμανικὴ λέξις *Schatz*, θησαυρός, σχετίζεται πρὸς τὴν γοιθικὴν *skatts* καὶ ἀγγλοσαξονικὴν *secat*, τὰς σημαινούσας συγχρόνως θησαυρὸν καὶ ποιμνιον (πβλ. καὶ τὸ σλαβικὸν *skotu* καὶ τὸ ἱρλανδικὸν *scath* = ποιμνιον). Ὅμοίως ἢ συνήθεια τῆς εἰς κεφαλὰς (*capita*) ἀριθμήσεως τῶν βοσκημάτων ἐγέννησε τὴν λέξιν *capital*, τὴν ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις δηλοῦσαν τὸν εἰς νομίσματα πλοῦτον<sup>3</sup>.

Παρ' Ὀμήρῳ κοινὸν μέτρον ἀξίας εἶναι ἢ βοῦς.

Οὕτως ἓνα «λέβητ' ἄπυρον ἀνθιμόμεντα» καλεῖ ὁ ποιητὴς (Ἰλιάδ.

1. Varro de l. l. 5, 19 «*pecus a quo pecunia universa, quod in pecore pecunia tam consistebat pastoribus*».—Colum. de R. R. 6 praef.—Festus p. 213.—Paulus p. 23 s. v. abgregare.—Fr. Lenormant, La monnaie dans l'antiquité I, 74.

2. Ἐν τῇ κεντρικῇ Ἰταλίᾳ, πρὸ τῆς χρήσεως τοῦ δσήμου χαλκοῦ ὡς νομίσματος, τὸ πᾶν ἠγοράζετο καὶ ἀπεινέτο εἰς ζῆα. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ οἱ ἀρχαιότεροι ῥωμαῖκοὶ νόμοι ὥριζον τὰς ποινὰς ἀπὸ δύο προβάτων μέχρι τριάκοντα βοῶν (Festi epit. p. 202). Παρὰ τοῖς Λατίνοις ἐπὶ τοσοῦτον ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια αὕτη, ὥστε οἱ νόμοι Aternia-Tarpeia καὶ Menenia-Sestia τοῦ 454 καὶ 452 π. X. ὀρίζουσιν ἀκόμη, ὡς οἱ τοῦ Δράκοντος τῶν Ἀθηνῶν, τὰ πρόστιμα εἰς βοῦς καὶ πρόβατα (Babelon, Traité des monnaies grecques et romaines Tom I. σελ. 397).

3. Πβλ. καὶ κατωτέρω, ἐν τῷ περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νεμαύσου κεφαλαίῳ, ὅπου γράφομεν περὶ τῶν γαλλικῶν λέξεων *sou* καὶ *liard*.

Ψ, 885) βοὺς ἄξιον, ἐνῶ ἕνα «μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην» «δωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τιον Ἀχαιοί» (Ίλιάδ. Ψ, 702). Τὰ χαλκᾶ ὄπλα τοῦ Διομήδους ἦσαν τὴν ἀξίαν «ἐννεάβοια», ἐνῶ τὰ χρυσᾶ τοῦ Γλαύκου ἐκτιμᾷ ὁ ποιητὴς ὡς «ἐκατόμβοια» (Ίλιάδ. Ζ, 236). Γυναῖκα δούλην πολλὰ ἐπισταμένην ἔργα, τεθεῖσαν δ' ὡς ἄθλον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, οἱ Ἀχαιοὶ ἐκτιμῶσι «τεσσαράβοιον» (Ίλιάδ. Ψ, 705), τὴν δὲ Εὐρύκλειαν «πρωθήβην ἔτ' εὐῶσαν» ἵνα ἀγοράσῃ ὁ πατὴρ τοῦ Ὀδυσσεῶς Λαέρτης «εἰκοσάβοια ἔδωκεν» (Ὀδυσ. α, 431). Ὁ Λυκάων ἀπέτισεν ὡς λύτρα τῷ Ἀχιλλεῖ «ἐκατόμβοιον» (Ίλιάδ. Φ, 79). Ἐκαστος δὲ τῶν ἐκατὸν παγχρύσων θυσάνων τῆς αἰγίδος τῆς Ἀθηνᾶς λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τὴν ἀξίαν «ἐκατόμβοιος» (Ίλιάδ. Β, 449).

Γενικῶς δὲ παρ' Ὀμήρῳ ὁ πλούσιος καὶ πολυκτήμων ἀνὴρ καλεῖται *πολυβούτης* (Ίλιάδ. Ι, 154 καὶ 296), ᾧ ἀντίθετον τὸ παρ' Ἡσιόδῳ (Ἔργ. καὶ Ἡμ. 451) *ἀβούτης* = ἀκτῆμων. Αἱ παρθένοι δέ, αἵτινες νυμφευόμεναι ἀπέφερον εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν τὸν ὑπὸ τῶν γαμβρῶν εἰς δῶρα ἢ ἔδνα καταβαλλόμενον πλοῦτον, καλοῦνται παρ' Ὀμήρῳ *ἀλφεσίβοιοι* = βοῦς ἀποφέρουσαι (Ίλιάδ. Σ, 593).

Καὶ ἐν τοῖς ἱστορικοῖς δὲ χρόνοις περιεσώθησαν πολλὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς εἰς βοῦς νομισματικῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἀντικειμένων. Τὰ σταθμῖα τῶν Αἰγυπτίων, δι' ὧν ἐξυγίζοντο τὰ διάφορα μέταλλα, ἔχουσι κατὰ κανόνα σχῆμα βοῶν, μόσχων ἢ κεφαλῶν αὐτῶν<sup>1</sup>. Πασίγνωστος δ' εἶναι ἡ παροιμία «βοῦς ἐπὶ γλώσση» ἢ «βοῦς ἐπέβη»<sup>2</sup>, ἥς χρῆσιν

1. Lepsius, Die Metalle in den Aegyptischen Inschriften. Berlin 1872 σελ. 40. Ἴδε τὴν εἰκόνα κατωτέρω ἐν τῇ περὶ ταλάντων κεφαλαίῳ.

2. Ἴδε ἐν *Παροιμογραφοῖς* τῆς ἐκδ. τοῦ Leutsch: *Βοῦς ἐπέβη*: ἐπὶ τῶν ἐξαίφνης σιωπῶντων. Τὸ γὰρ ἀργύριον βοῦν εἶχε τῶν Ἀθηναίων Οἱ οὖν δωροδοκούμενοι ἐσιώπων (Ἀποστολ. V, 2, καὶ Διογεν. III 61).— *Βοῦς ἐπὶ γλώσσης*: ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων παρρησιάζεσθαι· εἰληπται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διὰ δωροδοκίας ἡσυχάζοντων (Διογ. II, 2).— *Βοῦς ἐπὶ γλώσσης*: ἐπὶ τῶν δωροδοκουμένων· διὰ τὸ τῶν Ἀθηναίων νόμισμα βοῦν ἔχειν· οὕτω καὶ βοῦς ἐπέβη ἐπὶ τῶν ἐξαίφνης σιωπῶντων διὰ τὸν ἐξ ἀργύρου βοῦν (Γρηγ. Κύπρ. II, 49).— *Βοῦς ἐπὶ γλώσση*: ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων ἐκ δωροδοκίας παρρησιάζεσθαι (Μακάρ. II, 88).— *Βοῦς ἐπὶ γλώττης*: ὁ ἐστὶ νόμισμα· ἀρμόζει δὲ ἐπὶ τῶν ρητόρων τῶν λαμβανόντων νομίσματα ὑπὲρ τοῦ μὴ κατηγορησαί τινα, ἀλλὰ σιωπῆσαι (Ἀποστολ. V, 7).— *Βοῦς ἐπὶ γλώττης*: παροιμία ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων παρρησιάζεσθαι, ἧτοι διὰ τὸ ἄφωνον τοῦ ζώου, ἢ διὰ τὸ τῶν Ἀθηναίων τὸ νόμισμα ἔχειν βοῦν ἐγκεχαραγμένον· ὅπερ

ἐποιήσαντο κατὰ τὸν 6ον ἤδη αἰῶνα ὁ Θεόγνις<sup>1</sup> καὶ κατὰ τὸν 5ον ὁ Αἰσχύλος<sup>2</sup>. Ὁ Πανσανίας (III, 12, 3) ὁμιλῶν περὶ γηραιούτινος ἀνακτόρου τῶν Λακεδαιμονίων, καλουμένων τὰ *Βοώνητα*, λέγει ὅτι ἦτο «Πολυδώρου ποτὲ οἰκία τοῦ βασιλέως· ἀποθανόντος δὲ παρὰ τοῦ Πολυδώρου τῆς γυναικὸς ἐπρίαντο ἀντιδόντες βοῦς· ἀργύρου γὰρ οὐκ ἦν πω τότε οὐδὲ χρυσοῦ νόμισμα, κατὰ τρόπον δὲ ἔτι τὸν ἀρχαῖον ἀντεδίδουσαν βοῦς καὶ ἀνδράποδα καὶ ἀργὸν τὸν ἀργυρον καὶ χρυσόν».

Ἐπίσης ὁ Πολυδεύκης (IX, 61) ἀναφέρει ὅτι «κἂν τοῖς Δράκοντος νόμοις (τέλος 7ου αἰῶνος) ἔστιν ἀποτίνειν *εἰκοσάβοιον*. Καὶ ἐν τῇ παρὰ Δηλίους θεωρίᾳ τὸν κήρυκα κηρύττειν φασίν, ὁπότε δωρεάτινι δίδεται, ὅτι *βόες τοσοῦτοι δοθήσονται αὐτῷ, καὶ δίδοσθαι καθ' ἕκαστον βοῦν δύο δραχμὰς ἀτικάς*». Αἱ δὲ εἰδήσεις τινῶν τῶν ὀψίμων ἀρχαίων συγγραφέων, ὅτι τὰ πρῶτα νομίσματα τῶν Δηλίων ἢ Ἀθηναίων ἔφερον τύπον βοός<sup>3</sup>, ὀφείλονται εἰς τὴν ἐσφαλμένην προσπάθειαν

ἐκτίνειν ἔδει τοὺς πέρα τοῦ δέοντος παρρησιαζομένους (Ζηνόβ. II, 70).— *Βοῦς ἐπὶ γλώσσης* ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων παρρησιάζεσθαι. Διὰ τὸ τῶν Ἀθηναίων τὸ νόμισμα βοῦν ἔχειν οἱ γὰρ δωροδοκούμενοι ἀφωνία κεκράτηνται (Διογεν. III, 48).— Πβλ. καὶ Θωμᾶν Μάγιστρον 55,7 (Ritschl): ἡ βοῦς, οὐκ ὁ βοῦς· ἀρσενικῶς δὲ μόνον τὸν τῆς παροιμίας ἐκφέρομεν βοῦν, οἷον *τὸν βοῦν ἐπὶ γλώττης φέρει*.

1. Στίχ. 815, 816:

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσση κρατερῶ ποδὶ λάξ ἐπιβαίνων  
ἴσχει κωτίλλειν καίπερ ἐπιστάμενον.

2. Ἀγαμέμνων, 36 (Φύλαξ):

τὰ δ' ἄλλα σιγῶ· βοῦς ἐπὶ γλώσση μέγας  
βέβηκεν· οἶκος δ' αὐτός, εἰ φθογγὴν λάβοι,  
σαφέστατ' ἂν λέξειεν ὡς ἐκὼν ἐγὼ  
μαθοῦσιν αὐδῶ κοῦ μαθοῦσι λήθομαι.

Ἴδε καὶ Στράτιν ἐν Ἀδήλ. 8 «βοῦς ἐμβαίνει μέγας». Πβλ. δὲ καὶ τὸ παρὰ Μενάνδ. Ἄλ. 1 «παχὺς γὰρ ὅς ἐκεῖτ' ἐπὶ στόμα», περὶ οὗ ἴδε ὅσα γράφομεν κατωτέρω ἐν τῷ περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νεμαύσου κεφαλαίῳ.

3. Παροιμιογράφοι ἔ. ἀ.—Πλουτάρ. Θησεὺς 25. «Ἐκοψε δὲ (ὁ Θησεὺς) καὶ νόμισμα, βοῦν ἐγκαράξας ἢ διὰ τὸν Μαραθῶνιον ταῦρον ἢ διὰ τὸν Μίνω στρατηγόν, ἢ πρὸς γεωργίαν τοὺς πολίτας παρακαλῶν. Ἀπ' ἐκείνου δέ φησι τὸ *ἐκατόμβιον* καὶ τὸ *δεκάβοιον* ὀνομασθῆναι».—Πολυδ. IX, 61 «τὸ παλαιὸν δὲ τοῦτ' (τὸ δίδραχμον) ἦν Ἀθηναίους νόμισμα καὶ ἐκαλεῖτο βοῦς, καὶ ὅτι βοῦν εἶχεν ἐντετυπωμένον. Καὶ ἐν τῇ παρὰ Δηλίους θεωρίᾳ... (ἴδε ἀνωτέρω ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς σελίδος)... ὅθεν ἔνιοι Δηλίων ἄλλ' οὐκ Ἀθηναίων νόμισμα εἶναι ἴδιον τὸν βοῦν νομίζουσιν».

τινῶν τῶν ἀρχαίων πρὸς ἐρμηνείαν τῆς παναρχαίου παροιμίας βοῦς ἐπὶ γλώσση βέβηκε, τῆς ὡς εἶδομεν γεννηθείσης οὐχὶ ἐκ τοῦ τύπου πραγματικοῦ τινος νομίσματος, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν πρώτων ἀνθρώπων εἰς ζῶα ἐκτιμήσεως τῶν προϊόντων εἰς βόας.

Τέλος ὁ Σόλων (Πλουτάρχ. Σόλ. 23) ἐν τῇ νομοθεσίᾳ αὐτοῦ «εἰς μὲν τὰ τιμήματα τῶν θυσιῶν λογίζεται πρόβατον καὶ δραχμὴν ἀντὶ μεδίμνου. . . λύκον δὲ τῷ κομίσαντι πέντε δραχμὰς ἔδωκε, λυκιδέα δὲ μίαν, ὧν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος τὸ μὲν βοὸς εἶναι, τὸ δὲ προβάτου τιμὴν».

Σὺν τῷ χρόνῳ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν μετάλλων καὶ πολὺ ἤδη πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ κεκομμένου καὶ ὑπὸ τοῦ κράτους ἠγγυημένου νομίσματος ἡ μέθοδος αὕτη τῆς εἰς βόας ἐκτιμήσεως τῶν ἀντικειμένων ἐβελτιώθη μεγάλως διὰ τῆς παρὰ τοὺς βόας παραδοχῆς τῶν χρησιμωτάτων πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις μετάλλων, ἀργῶν ἢ μὴ, ὡς νομισματικοῦ ἐμπορεύματος. Οὕτως ἐν τῇ Ἰλιάδι (Η, 467) βλέπομεν τοὺς πρὸ τῆς Τροίας ἐστρατοπεδευμένους Ἀχαιοὺς ἀγοράζοντας οἶνον παρὰ τῶν ἐκ Λήμνου καταπλευσάντων πλοίων Εὐνήου τοῦ Ἰασονίδου,

«ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἶθωνι σιδήρῳ,  
ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτῆσι βόεσσιν,  
ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσσι».

Ἡ βελτίωσις δ' αὕτη συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὰ μέταλλα, πρῶτον μὲν ἐν σμικρῷ καὶ εὐβαστάκτῳ ὄγκῳ ἀντιπροσωπεύουσιν ἀξίαν πολλῶν μεγαλειτέραν τῶν βοῶν, δεύτερον δὲ ὅτι δυνατὸν νὰ ὑποδιαιερωθῶσιν ἄνευ ζημίας εἰς ἐλάχιστα κλάσματα χρήσιμα πρὸς τὰς σμικρὰς πληρωμὰς τοῦ καθ' ἡμέραν μικροῦ ἐμπορίου, καὶ τρίτον νὰ ἀποθησαυρισθῶσιν εὐκολώτερον, ὡς μὴ ὑποκείμενα εἰς ταχεῖαν φθοράν, μηδ' ἀπαιτοῦντα δαπάνην πρὸς διατήρησιν ὡς τὰ ἔμψυχα ζῶα.

Τὰ ὡς νομισματικὸν ἐμπόρευμα χρησιμοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λαῶν μέταλλα ἦσαν κυρίως τῶν μὲν πολυτίμων ὁ χρυσός, ὁ ἤλεκτρος καὶ ὁ ἄργυρος, τῶν δὲ ἀγενῶν ὁ χαλκός καὶ ὁ σίδηρος. Ἡδὴ ἐν αὐτοῖς τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι πλουσιώτατος ἐθεωρεῖτο ὁ πλείονα ποσὰ τοιούτων μετάλλων ἔχων ἀποτεταμιευμένα· οὕτως ὁ

Δόλων (Ίλιάδ. Κ. 377) λέγει εἰς τοὺς καταλαβόντας αὐτὸν Ὀδυσσέα καὶ Διομήδην :

ζώγραϊτ', αὐτὰρ ἐγὼν ἐμὲ λύσομαι· ἔστι γὰρ ἔνδον  
χαλκός τε χρυσός τε πολύκμητός τε σίδηρος.

Ὅμοίως ὁ Ἄδραστος (Ζ, 48) λέγει πρὸς τὸν ἐπικείμενον Μενέλαον :

ζώγραϊ, Ἀτρέος υἱέ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα.  
πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται,  
χαλκός τε χρυσός τε πολύκμητός τε σίδηρος.

Ἐν δὲ τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ ὁ Ἀβραὰμ λέγεται « πλούσιος σφόδρα κτήνεσι καὶ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ » (Γεν. XIII, 2., XXIV, 35) κτλ.

Τὰ μέταλλα ταῦτα ἐχύνοντο ἐν τοῖς τόποις τῆς παραγωγῆς αὐτῶν εἰς ὄρισμένα σχήματα πλίνθων διαφόρων ὀλκῶν, ἐκαλοῦντο δὲ διαφοροτρόπως ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐπισήμως ἠγγυᾶτο περὶ τοῦ ἀκριβοῦς τῆς ὀλκῆς τῶν τεμαχίων τούτων τοῦ ἀκατεργάστου μετάλλου, ταῦτα δι' ἐκάστην ἐμπορικὴν πρᾶξιν ἐσταθμῶντο διὰ τῆς ζυγοῦ. Οὕτω π. χ. ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ Δαυὶδ ἔδωκε τῷ Ὁρνάν διὰ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ 600 σίκλους χρυσοῦ διὰ σταθμῆσεως (Παραλειπομ. Α', 21, 25). Πασίγνωστοι δ' εἶναι αἱ αἰγυπτιακαὶ τοιχογραφίαι τῆς 15ης ἑκατονταετηρίδος, αἱ εἰκονίζουσαι τοιαύτας σταθμῆσεις μετάλλων ἀργῶν εἰς σχῆμα δίσκων ἢ κρῖων χυθέντων<sup>1</sup>.

Παρ' Ὀμήρῳ εὐρίσκομεν τέσσαρα διάφορα ὀνόματα τοιούτων τεμαχίων μετάλλων. Τὸ *τάλαντον* καὶ *ἡμιτάλαντον* χρυσοῦ καὶ τοὺς *πελέκεις* καὶ *ἡμιπέλεκκα* σιδήρου.

1. Lepsius ἔ. ἄ. Taf. I, 19 καὶ 22.— Τοῦ αὐτοῦ Denckmüller III pl. 39d. — G. Hill, A Handbook of Greek and Roman coins (London 1899) σελ. 5, εἰκ. 3. — Zeitschrift für Ethnologie 1889 pp. 5 κέ. — Ridgeway, Origin of currency p. 128.— F. Lenormant, Monnaies et Médailles p. 12.

## ΠΕΛΕΚΕΙΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΕΛΕΚΚΑ

(Πίνακες II — V)

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι μνημονεύονται ἅπαξ μόνον παρ' Ὀμήρου καὶ δὴ ἐν τοῖς εἰς τὸν ἀθλοθέτην Ἀχιλλέα ἀναφερομένοις στίχοις (Ἰλιάδ. Ψ, 851):

Αὐτὰρ ὁ τοξευτῆσι τίθει ἰόντα σίδηρον,  
καδ δ' ἐτίθει δέκα μὲν πελέκας, δέκα δ' ἡμιπέλεκκα.

Περὶ μὲν τοῦ σχήματος τῶν τελευταίων τούτων ἡδύνατό τις εὐλόγως νὰ ὑποθέσῃ, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, ὅτι ἦτο τῶν μὲν πελέκων, σχῆμα διστόμων πελέκων (πβλ. Ὀμήρου Ὀδυσ. Ε, 325, πέλεκυν μέγαν . . . ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον. — Ἡσύχιον: *πέλεκυς, ἀξίνη δίστομος*. — Helbig Das homerische Epos, 2<sup>a</sup> ἐκδ. σελ. 112, 3), τῶν δὲ ἡμιπέλεκκων, μονοστόμων πελέκων (πβλ. Ἡσύχιον, *ἡμιπέλεκ(κ)εις, πελέκεις μονοστόμους*). Περὶ δὲ τῆς ὀλκῆς πολλὰ ἐρρήθησαν γνώμαι, ὧν πιθανωτάτη ἐφαίνετο ἡ τοῦ Berg<sup>1</sup>, θεωροῦντος τοὺς μὲν πελέκεις ὡς σταθμία ἐνὸς ταλάντου, ἡμίσεος δὲ τὰ ἡμιπέλεκκα. Ὁ δὲ Hultsch παραδεχόμενος ὡς πιθανὴν τὴν γνώμην ταύτην ὑπολαμβάνει ὅτι πρόκειται περὶ ταλάντου ὀλκῆς 3600 βαρέων ἢ ἐλαφρῶν σίκλων, ἧτοι ὀλκῆς 30 περίπου χιλιογράμμων<sup>2</sup>.

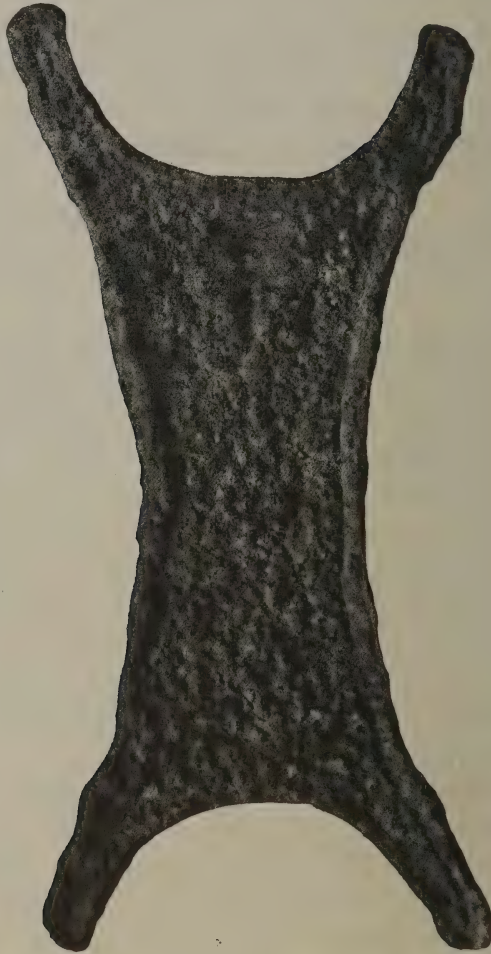
Εὐτυχῶς δυνάμεθα, νομίζω, σήμερον νὰ διαφωτίσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, παρουσιάζοντες ὀλόκληρον σειρὰν παναρχαίων νομισματικῆς ἀξίας πελέκων χαλκοῦ, μὴ ἀναγνωρισθέντων μέχρι τοῦδε ὡς τοιούτων. Ἐν ἔτει 1857 ἀνεκαλύφθησαν ἐν Serra Ilici τῆς ἐπαρχίας Cagliari τῆς νήσου Σαρδοῦς πέντε «*χύματα*» χαλκοῦ, ἔχοντα πάντα ἐγγεγραμμένους χαρακτῆράς τινας καὶ τὸ αὐτὸ σχῆμα, ὅπερ πρὸς οὐδὲν ἄλλο προσφύεστερον δύναται νὰ παραβληθῆ ἢ πρὸς ἐκεῖνο κολοσσαίων διστόμων πελέκων. Καὶ οἱ δύο μὲν αὐτῶν κατεστράφησαν ἅμα τῇ ἀνα-

1. Fleckeisens Jahrb. 1878 σελ. 519 κέ.

2. Hultsch, Griech. Metrologie σελ. 128, 3 καὶ 395 κέξ.

καλύψει, οί λοιποὶ δ' ὅμως τρεῖς πολλάκις ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἀπεικονίσθησαν.

Εἰκὼν 1.

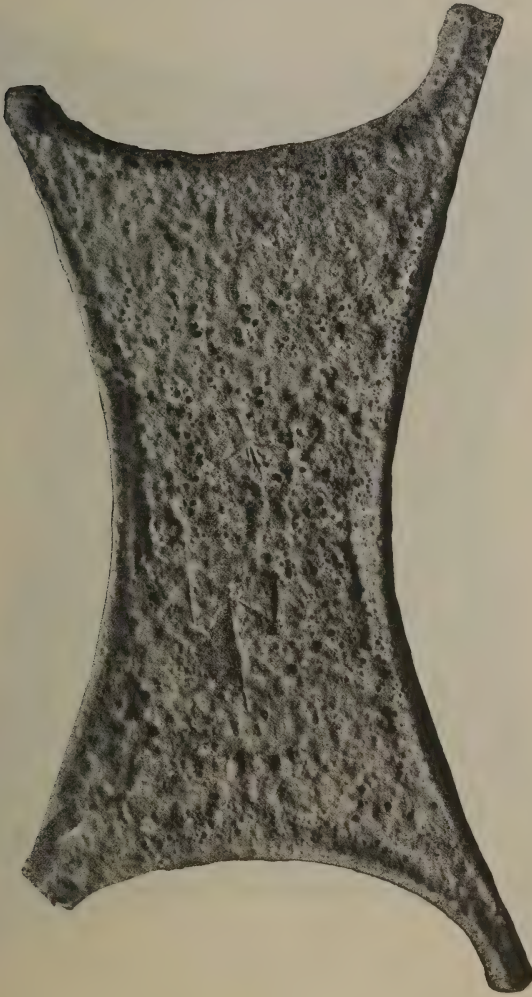


Τούτων ὁ πρῶτος (εἰκὼν 1) εἶναι μήκους 0,720· πλάτ. 0,350· πάχους 0,055 χιλμ., ἔλκων χιλιόγρ. 33,300.

Ὁ δεύτερος (εἰκὼν 2) εἶναι μήκους 0,645· πλάτους 0,340· πάχους 0,045 χιλμ., ἔλκων χιλιόγρ. 33,300.



Ὁ τρίτος (εἰκὼν 3), *τετριμμένα ἔχων τὰ ἄκρα*, εἶναι μήκους 0,525, πλάτους 0,330 χιλμ., ἔλκων χιλιόγρ. 27,00.



Εἰκὼν 2.

Ὁ πρῶτος φέρει ἐπὶ τῆς κυρτῆς ἄνω ἐπιφανείας στοιχεῖον (εἰκὼν 4), ἐντυπωθὲν διὰ σφραγίδος πρὶν ἢ ἀκόμη ψυγῆ τὸ μέταλλον. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας, ἐγκοίλου πωσ, κάτω ἐπιφανείας φέρει σημεῖον (εἰκὼν 5), ἐγχαραχθὲν διὰ χαρακτῆρος ἐπὶ τοῦ ἤδη ψυγέντος μετάλλου.

Ὁ δεύτερος φέρει ἐπὶ μόνῃς τῆς ἄνω κυρτῆς ἐπιφανείας δύο σημεῖα (εἰκ. 6 καὶ 7), ἐγχαραχθέντα διὰ χαρακτηῆρος ἐπὶ τοῦ ἤδη ψυγέντος μετάλλου.

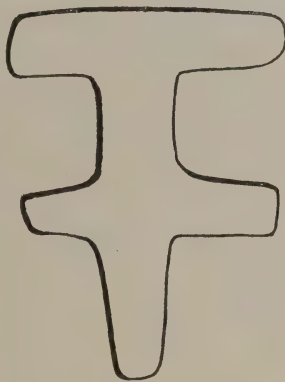


Εἰκὼν 3

Τέλος ὁ τρίτος φέρει ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας στοιχεῖον (εἰκὼν 8), ἐντυπωθὲν διὰ σφραγίδος πρὶν ἢ ψυγῆ τὸ μέταλλον<sup>1</sup>.

1. L. Pigorini, Pani di rame provenienti dall'Egeo scoperti a Serra

Ἐν ἀρχῇ οἱ ὄγκοι οὗτοι μετάλλου ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τοῦ G. Spano ὡς «*stele votive o mortuarie*»<sup>1</sup>, ἀποδοθέντες εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἀποίκων τῆς Σαρδοῦς. Κατόπιν δ' ὁ αὐτὸς Spano μεταγνοῦς ἀπεφάνητο ὅτι «*se non sono stele votive o mortuarie, saranno pani di officina con la marca dell' usina da cui sono uscite*»<sup>2</sup>. Ἐν ἔτει 1872 ὁ Crespi ἐκάλεσεν αὐτοὺς «*pani di metallo da fondere*», χαρακτηρίσας αὐτοὺς ὡς «*i monumenti più rari dell arte fusoria et forse unici in tutto il mondo*»· τὰ δ' ἐπ' αὐτῶν σημεῖα ἐθεώρησεν ὡς «*cifre numerale indicandi peso*»<sup>3</sup>. Οὐχὶ πολὺ κατόπιν ὁ John Evans παρεδέχθη τὴν αὐτὴν γνώμην, συγκρίνας πρὸς κολοσσιαῖον ὅμοιον χῦμα μετάλλου ἀλιευθὲν ἐν τῷ λιμένι Falmouth τῆς Κορνουαλίας<sup>4</sup>.



Εἰκὼν 4.



Εἰκὼν 5.



Εἰκὼν 6.



Εἰκὼν 7.

Πίξι in provincia di Gagliari: *Bullettino di paletnologia Italiana*, Anno XXX N. 4-6, 1904.—Εἰς τὴν φιλικὴν καλωσύνην τοῦ κ. Rigorini, προθύμως καὶ εὐγενῶς δανείσαντος ἡμῖν τὰς ὑπ' ἀριθ. 1-11 εἰκόνας, ὀφείλεται ἡ ἐνταῦθα ἀνατύπωσις αὐτῶν.

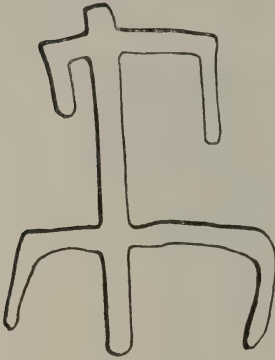
1. Spano, *Bull. Archeol. Sardo A. III* σελ. 94; *A. IV* σελ. 11.

2. Spano, *Paleoetnologia sarda ossia l' età preistorica segnata nei monumenti che si trovano in Sardegna* σελ. 26.

3. Crespi, *Il Museo d'antichita di Gagliari* (1872) σελ. 40 καὶ Πίν. I, 19.

4. *Anciens Bronze Implements* σελ. 426 εἰκ. 516 ἢ *L'âge du bronze de la Grande Bretagne* (γαλλ. μετάφρ. σελ. 465).

Ἐν ἔτει δὲ 1884 ὁ Pais<sup>1</sup> προσέθηκε τὴν γνώμην, ὅτι οἱ πλακοῦντες οὗτοι ἐχύθησαν ἐν αὐτῇ τῇ Σαρδοῖ, ἅτε τοῦ σημείου ἐνὸς ἐξ αὐτῶν παρουσιάζοντος κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁμοιότητά τινα πρὸς γραφικὸν τι σημεῖον πανάρχαιον τῆς νήσου. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντέλεξεν ἐν ἔτει 1887 ὁ Perrot<sup>2</sup>, φρονῶν ὅτι τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶναι «*marque de fabrique qui ne nous renseignera pas sur l'origine de ces lingots*». Κατόπιν ὁ Nisardi<sup>3</sup> ὑπεστήριξεν ἀνεπιφυλάκτως, ὅτι ἐχύθησαν ἐκ μεταλλοῦ αὐτῆς τῆς Σαρδοῦς.



Εἰκὼν 8.

Νεώτεροι δ' ὅμως ἀνακαλύψεις κατέστησαν ἡμῖν ἀσφαλῶς γνωστὴν τὴν πατρίδα αὐτῶν. Ἐν ἔτει 1896 ὁμοία τὸ σχῆμα πλίνθος χαλκοῦ (εἰκὼν 9)<sup>4</sup>, ἔλκουσα χλγρ. 37,094, ἀνεκαλύφθη ἐν Ἐγκώμῃ (παρὰ τὴν παλ. Σαλαμίνα) τῆς Κύπρου, νήσου διασήμου διὰ τὰ πανάρχαια αὐτῆς μεταλλεῖα χαλκοῦ<sup>5</sup>. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως φέρει ἐντετυπωμένον στοιχεῖον σχήματος ἀγκύρας, δηλαδὴ τὸ Σι τοῦ Κυπριακοῦ ἀλφαβήτου, ἐφ' οὗ βασιζόμενος ὁ δημοσιεύσας αὐτὴν Murray<sup>5</sup> ἀπεφήνατο ὅτι καὶ αἱ ὁμοίμορφοι πλίνθοι τῆς Σαρδοῦς ἐχύθησαν ἐν Κύπρῳ ἐξ ἐγχωρίου χαλκοῦ.



Εἰκὼν 9.

Ἐτέρα, ὁμοία πλίνθος (Πίνακες IV-V), ἀνακαλυφθεῖσα πρό τινος ὑπὸ τοῦ κ. Τσουντα ἐν τῷ δυτικῷ μέρει τῆς περιοχῆς τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνηῶν καὶ κατατεθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἐθνικῷ

1. Bull. Archeol. Sardo, Ser. 2<sup>a</sup>. A. I pag. 130, 149.

2. Histoire de l'art, τόμ. IV, σελ. 99-100, σημ. 3<sup>a</sup>, εἰκ. 97.

3. Bull. Arch. Sardo ser. 2<sup>a</sup>, A. I. supplemento p. 6.

4. Murray, Smith and Walters, Excavations in Cyprus. Londres 1900 σελ. 15, εἰκ. 1537 καὶ σελ. 17.

5. Α. Σακελλαρίου, Τὰ Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 226-228.

Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν, νῦν δὲ ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ, ἔχει μέγεθος  $0,60 \times 0,34$  τοῦ μέτρου, ἔλκει δὲ 23,625 γλγρ.<sup>1</sup> Τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶναι πανόμοιον πρὸς τὸ τῶν ἐκ Σαρδοῦς χυμάτων, ἐπίσης καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἄνω πλευρᾶς ἐντετυπωμένον στοιχείον, ὅπερ εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῆς εἰκόνης 4. (Ἴδε καὶ πίνακα IV).

Ἡ σπουδαιότερα ὅμως καὶ διδακτικωτέρα τῶν ἀνακαλύψεων τούτων πλίνθων εἶναι ἡ γενομένη ἐν ἔτει 1903 ἐν τῷ παναρχαίῳ ἀνακτόρῳ τῆς παρὰ τὴν Φαιστὸν Ἀγίας Τριάδος τῆς Κρήτης. Ἐν θησαυροφυλακίῳ τοῦ ἀνακτόρου τούτου ἀνεκαλύφθησαν δέκα καὶ ἑννέα ὁμοίου μεγέθους καὶ σχήματος χύματα (Πίν. II καὶ εἰκόνες 10 καὶ 11), ἐπιτιθέμενα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ καὶ διηρημένα εἰς πέντε ἀθροίσματα, ἦτοι ἐν ἐκ πέντε, τρία ἐκ τεσσάρων καὶ ἓν ἐκ δύο. Ἡ ταυτότης τῶν ὀλκῶν αὐτῶν (ἀπὸ 32,000 μέχρι 27,000 χιλιογράμμων, ἀναλόγως τῆς διατηρήσεως αὐτῶν, ἴδε κατωτέρω σελ. 171), καὶ ἡ μετ' οὐ πολὺ γενομένη ἐν τῷ αὐτῷ ἀνακτόρῳ ἀνακάλυψις δύο τεμαχίων, ἦτοι ἐνὸς ἡμίσεος καὶ ἐνὸς τετάρτου ὁμοίων χυμάτων, δικαίως ἔπεισαν τοὺς πρῶτους ἀνακαλύψαντας ὅτι τὰ χύματα ταῦτα ἀντιπροσωπεύουσι νομισματικὴν ἀξίαν: «che si tratti di pezzi che avevano un valore monetario»<sup>2</sup>.

Πέντε τῶν 19 χυμάτων τούτων φέρουσιν ἐγγεγραμμένα διάφορα στοιχεῖα καὶ δὴ τὰ ἐξῆς: τὸ πρῶτον  $\oplus$ , τὸ δεύτερον  $\Psi$  (εἰκῶν 10), τὸ τρίτον  $\Psi$ , τὸ τέταρτον  $\overline{\Psi}$  (εἰκῶν 11) καὶ τὸ πέμπτον  $\hat{\Psi}$ . Καὶ ἐπί τινων τῶν λοιπῶν, ὧς μοι ἔγραψεν ὁ κ. Halbherr (εἰς ὃν ὀφείλω καὶ τὰς φωτογραφίας τῶν δύο ἐπὶ τοῦ Πίνακος II ἀπεικονισθέντων χυμάτων), ἴσως ὑπάρχουσι τοιαῦτα γράμματα ἀφανῆ νῦν ἕνεκα τῆς κατιώσεως. Τὰ σημεῖα δὲ ταῦτα, ὧς μοι ἀνεκοίνωσεν ἅμα τῇ ἀνακάλυψι τῶν χυμάτων ὁ αὐτὸς κ. Halbherr<sup>3</sup>, ἀπαντῶσιν ἐν μέρει ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, πάντα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὀγκο-

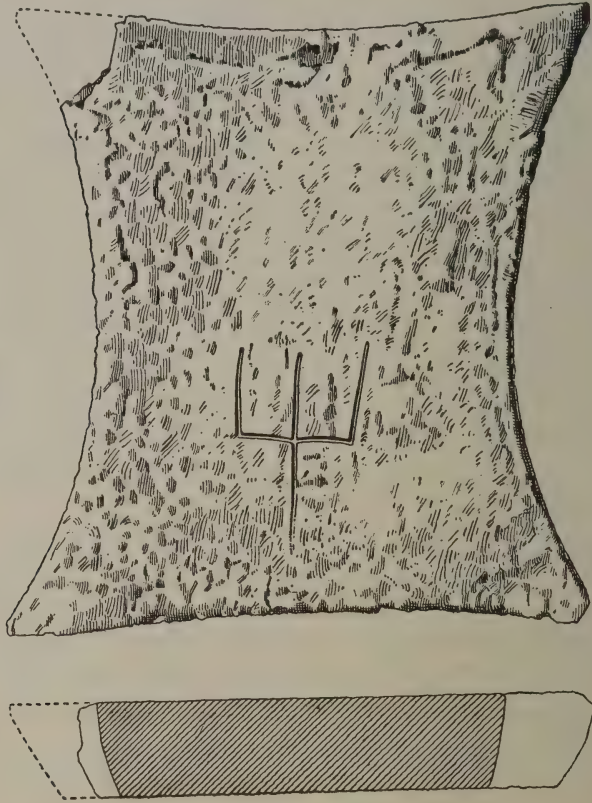
1. Pigorini ἔ. ἀ. σελ. 103 (13).

2. Paribeni. Lavori eseguiti d. Miss. archeol. ital. nel palazzo e nella necrop. di Haghia Triada dal 23 febb. al 15 luglio 1903. (Rend. d. Acc. d. Lincei. Cl. di scien. mor. Ser. 5<sup>a</sup>, vol. XII, σελ. 317 κέξ.)

3. Ἐπιστολὴ 12 Αὐγούστου 1903: Questi segni ricorrono, in parte, sulle tavolette micenee, et tutti sui blocchi dei palazzi di Phaestos e Cnossos.

λίθων, δι' ὧν εἶναι ᾠκοδομημένα τὰ Μινωϊκὰ ἀνάκτορα τῆς Φαιστοῦ καὶ Κνωσοῦ. Ἄμα τῇ λήψει τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κατέστησα γνωστοὺν τῷ κ. Halbherr, ὅτι 19 ὁμοίου σχήματος καὶ μεγέθους χύματα χαλκοῦ εὑρίσκονται ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμῶν Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ,

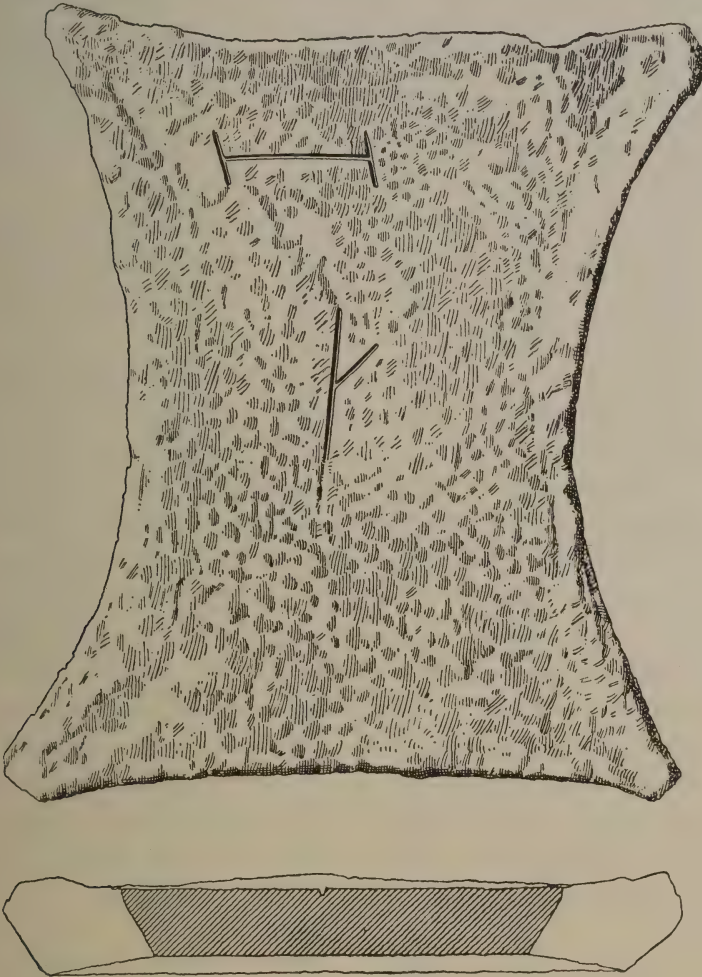
Εἰκὼν 10.



ἀνακαλυφθέντα ἐν τῇ τῆς Εὐβοϊκῆς Κύμης<sup>1</sup> θαλάσσει, ἣτις μεγάλως ἔβλαψε τὸ σχῆμα καὶ ἠλάττωσε τὴν ὄλκην αὐτῶν, ἐξαλείψασα

1. Ὑπ' ἀριθμὸν 13051 τοῦ χειρογράφου Καταλόγου τοῦ Μουσείου. Κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ ἐσημειώθη ἐκ παραδρομῆς ἢ Χαλκίς ὡς τόπος προελεύσεως. Κατόπιν ὁμως ἐγνώσθη, ἐξ ἀνακρινώσεως τοῦ ἐπιμελητοῦ ἀρχαιοτήτων κ. Πελεκάνου, ὅτι ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Λ. Καλαμάκη εἰς ἀπόστασιν 13-14 μέτρων ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Κύμης, εἰς βάθος 7 ἢ 8 ὀργυίων.

καὶ πᾶν ἴχνος γραμματος ἐκ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν, ἂν ποτ' ἔφερον τοιαῦτα. Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι ἐν ἑξ αὐτῶν παρουσιάζει ἐπὶ τῆς ἐτέρας τῶν ἐπιφανειῶν πέντε μεγάλας ἐγκοιλότητας συμμετρικῶς εἰς



Εἰκὼν 11.

τὰ τέσσαρα ἄκρα καὶ εἰς τὸ κέντρον. Νῦν δὲ δέκα ἑξ τῶν χυμάτων τούτων κατετέθησαν ἐν τῷ Ἐθν. Νομισματικῷ Μουσεῖῳ, τὰ δὲ λοιπὰ τρία ἔμειναν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσεῖῳ.

Δυστυχῶς ἡ φθορά, ἣν ἐπήνεγκεν ἡ θάλασσα εἰς τὰ ἐκ Κύμης χύματα, εἶναι τοσαύτη, ὥστε δὲν δυνάμεθα νῦν νὰ διακρίνωμεν ἂν ταῦτα ἀρχικῶς ἀνεφέροντο εἰς ἴδιον σταθμητικὸν κανόνα ἢ ἐταυτίζοντο πρὸς ὀγκὰς τῶν ἐκ Σαρδοῦς ἢ Κύπρου ἢ Κρήτης ἢ Μυκηνηῶν ὁμοίων χυμάτων. Βέβαιον δ' ὅμως εἶναι ὅτι τὰ ἐκ Κύμης παρουσιάζουσι πρὸς ἄλληλα τοσαύτην διαφορὰν μεγεθῶν καὶ ὀγκῶν, ὥστ' ἀναμφιβόλως τινὰ ἐξ αὐτῶν ἦσαν, παρ' ὅλην τὴν ταυτότητα τοῦ σχήματος, σταθμητικαὶ ὑποδιαίρεσεις τῶν ἄλλων. (Ἴδε πίνακα III, ἔνθα δύο χύματα διαφόρου μεγέθους, καὶ τὰς ὀγκὰς ἐν σελ. 171).

Σπουδαῖον ἐπίσης εἶναι ὅτι ἐν τῶν ἐκ Κύμης χυμάτων εἶναι τὸ ἥμισυ μόνον τεμάχιον ἑνὸς τῶν μεγίστων, διαιρεθέντος πολὺ μετὰ τὴν τῆξιν διὰ κοπῆς εἰς δύο ἴσα κέρματα, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅπως εἶδομεν καὶ ἐν τῷ εὐρήματι τῆς Φαιστοῦ<sup>1</sup>.

Πάντων δ' ἐν γένει τῶν χυμάτων τούτων κατέγραψεν ἐσχάτως (1904) τὰς ὀγκὰς καὶ τὰ μεγέθη ὁ λεπτομερῶς περὶ τοῦ θέματος πραγματευθεὶς Ἰταλὸς ἀρχαιολόγος κ. Pigorini (ἔ. ἀ.), ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ὁποίου παρελάβομεν τὰς πλείονας περὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων χυμάτων εἰδήσεις, τὰς ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνας καὶ τὸν ἀπέναντι πίνακα ὀγκῶν καὶ μεγεθῶν πάντων τῶν ἐν λόγῳ χυμάτων. Τὰς ὀγκὰς ταύτας, ὡς πρὸς τὰ ἐκ Μυκηνηῶν καὶ Κύμης χύματα, δὲν ἐξηκριβώσαμεν μέχρι τοῦδε δι' ἰδίας σταθμῆσεως. Εἷς τῶν καθηγητῶν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦτο, ἐλπίζομεν δ' ὅτι προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα ἀκριβέστατον πίνακα ἐπιστημονικοῦ καθορισμοῦ τῆς ὀγκῆς ἑνὸς ἐκάστου τῶν χυμάτων τούτων. Προσωρινῶς σημειοῦμεν ὅτι τῶν δύο χυμάτων, ὧν τὰς ὀγκὰς δὲν ἐσημείωσεν ὁ κ. Della Setta (ἴδε ἀπέναντι), τὸ μὲν ἥμισυ μόνον τεμάχιον ἔλκει ὀκάδας 5 καὶ δράμια 200, τὸ δὲ ὀλόκληρον, ἀλλὰ μικρὸν καὶ λίαν ἐφθαρμένον, ὀκ. 3, δρ. 100.

1. Ὁ χάριν τοῦ κ. Pigorini καταγράψας τὰ ἐκ Κύμης χύματα ταῦτα κ. Al. Della Seta παρέλειψε 2, ὧν μεταξὺ καὶ τὸ τεμάχιον τοῦτο. Ἐπίσης ἐσφαλμένως ἐσημείωσεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πρώτης ἐν τῷ εὐρετηρίῳ τοῦ Ἑθν. Μουσείου καταγραφῆς, ὡς τόπον τῆς εὐρέσεως τὴν Χαλκίδα.



ΠΡΟΕΛΕΥΣΙΣ	ΟΛΚΗ εις χιλιόγραμ.	ΜΗΚΟΣ	ΠΛΑΤΟΣ	ΠΑΧΟΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ
<i>Κύπρος</i> (Σαλαμίς)	37,094	—	—	—	⊕ <sup>1</sup>
<i>Σαρδία</i> (Serra)	33,300	0,720	0,350	0,055	⊕ <sup>1</sup> και ρ <sup>2</sup>
	33,300	0,645	0,340	0,044	⊕ <sup>2</sup> και ψ <sup>3</sup>
Πίξι)	27,100	0,525	0,330	—	⊕ <sup>1</sup>
<i>Κρήτη</i> (Φαιστός)	32,000	0,51	0,40	0,05	..... ⊕ <sup>2</sup>
	30,900	0,45	0,35	0,05	
	30,700	0,38	0,34	0,055	
	30,000	0,42	0,37	0,055	
	29,900	0,48	0,38	0,05	
	29,500	0,37	0,32	0,06	
	29,500	0,35	0,34	0,055	..... ⋈ <sup>2</sup>
	29,400	0,39	0,33	0,06	
	29,400	0,52	0,37	0,05	
	29,400	0,45	0,38	0,055	
	29,400	0,40	0,33	0,07	
	29,300	0,46	0,36	0,055	..... † <sup>2</sup> (*)
	29,200	0,43	0,39	0,06	
	29,000	0,40	0,37	0,06	
	27,900	0,44	0,37	0,055	
	27,600	0,36	0,34	0,06	..... † <sup>2</sup>
	27,300	0,45	0,39	0,04	..... † <sup>2</sup>
	27,000	0,37	0,35	0,06	..... † <sup>2</sup>
<i>Αργολίς</i> (Μυκῆναι)	23,62	0,60	0,34	0,05	⊕ <sup>1</sup>
<i>Εύβοια</i> (Κύμη)	17,640	0,41	0,29	0,04	
	17,000	0,42	0,23	0,04	
	17,000	0,36	0,22	0,045	
	13,860	0,39	0,25	0,04	
	13,860	0,40	0,20	0,04	
	13,230	0,36	0,27	0,04	
	13,230	0,39	0,23	0,05	
	13,230	0,39	0,23	0,045	
	12,200	0,37	0,22	0,052	
	12,600	0,37	0,24	0,04	
	11,970	0,36	0,24	0,04	
	11,650	0,36	0,23	0,045	
	11,340	0,38	0,25	0,035	
	10,080	0,35	0,23	0,04	
	9,450	0,35	0,19	0,04	
	6,930	0,34	0,22	0,03	
	5,350	0,36	0,20	0,025	

Δύο ἔτερα δὲν ἐσημειώθησαν ὑπὸ τοῦ Della Seta ἴσως ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν φθορᾶς. Τὸ ἕτερον εἶναι ἡμισυ μόνον τεμάχιον.

1. ἐντετυπωμένα.

2. ἐγχάρακτα.

(\*) Τὰ τρία πρῶτα στοιχεῖα τῶν ἐκ Κρήτης πέντε σεσημασμένων χυμάτων

Ἐκ τῆς συγκριτικῆς μελέτης πάντων τῶν ἐν λόγῳ χυμάτων ὁ Pigorini κατέληξε δικαίως εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἶχον βεβαίως νομισματικὴν ἀξίαν, δυνάμενα ἴσως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς *τάλαντα*.

Πράγματι δὲ αἱ ὀλκαὶ αὐτῶν καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς διαφοραῖς, ἅς παρουσιάζουσι τὰ διαφόρου προελεύσεως ἀθροίσματα τῶν χυμάτων, ταυτίζονται πρὸς τὰς ὀλκάς τινῶν τῶν ταλάντων τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἀρχαίων σταθμητικῶν κανόνων, ὡς δεικνύει ὁ ἐπόμενος ἐκ τῆς Μετρολογίας τοῦ Hultsch (σελ. 715) ληφθεὶς πίναξ τῶν ὀλκῶν πάντων τῶν ταλάντων τῶν ἀρχαίων.

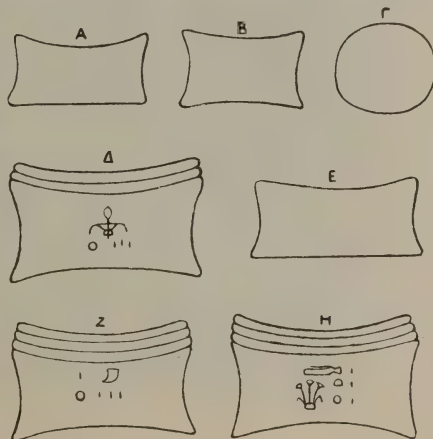
<i>Ὀλκαὶ Ταλάντων εἰς χιλιόγραμ.</i>	<i>Σταθμητικοὶ κανόνες</i>	<i>Μνᾶ εἰς γραμμάρια</i>
44,80	Φοινικικὸς ἀργύρου	746,67
40,32	Αἰγινητικὸς ἀρχαῖος	672
39,29	Ἄττικὸς ἐμπορικὸς ἀρχαιότατος	654,9
36,29	Λυκούργειος ἢ Αἰγινητικὸς νεώτερος	605
36,16	Ἄττικὸς ἐμπορικὸς	602,6
33,60	Βαβυλωνιακὸς ἀργύρου	560
30,24	Βαβυλωνιακὸς βασιλικὸς ἐλαφρὸς	504
26,20	Ἄττικὸς Σολώνειος	436,6
25,20	Βαβυλωνιακὸς χρυσοῦ	420
20,47	Ἄττικορωμαϊκὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων	341

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ὀλκῶν τῶν χυμάτων ἡμῶν πρὸς τὸν πίνακα τοῦτον δυνατὸν ἴσως νὰ ἐξευρεθῇ πρὸς ποῖον σταθμητικὸν κανόνα σχετίζονται τὰ διαφόρου προελεύσεως ἢ διαφόρου τόπου κυκλοφορίας χύματα, ἐν οἷς σαφῶς διακρίνομεν τρεῖς τοῦλάχιστον σταθμητικὸς κανόνας, ἥτοι Κύπρου (37,000), Κρήτης καὶ Σαρδοῦς (33,000), Μυκητῶν (23,000). Ἡ φθορὰ, ἣν ἡ θάλασσα ἐπήνεγκεν

γνωρίζω ἐκ μόνης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Halbherr· ἀγνοῶ δ' ὅμως ἂν ἀνήκωσιν εἰς τὰ χύματα παρ' οἷς ἐσημειώσαμεν αὐτά, διότι ὁ δίδων τὰς ὀλκάς κ. Pigorini σημειοῖ μόνον ὅτι φέρουσι στοιχεῖα τὰ ἐν λόγῳ τρία χύματα, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ ποῖα.

εἰς τὰ ἐκ τῆς Κύμης, εἶναι τοσαύτη, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν σταθμητικοῦ κανόνος, ὅστις ὅμως ἦτο πάντως ὁ ἐλαφρότερος πάντων ἂν μὴ ἴσος πρὸς τὸν τοῦ ἐκ Μυκηθῶν χύματος.

Ἡ ταυτότης ἄρα τοῦ σχήματος πάντων τῶν ἐν λόγῳ χυμάτων δὲν εἶναι ἀπόδειξις ταυτότητος σταθμητικοῦ κανόνος, ἀλλὰ μόνον τῆς πανταχοῦ συνηθείας τοῦ νὰ χύνωνται οἱ πανάρχαιοι τῶν μετάλλων πλακοῦντες ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦτο. Ἀπόδειξιν σαφῆ τοῦ πράγματος παρέχουσιν ἡμῖν αἱ αἰγυπτιακαὶ τοιχογραφίαι, ἐξ ὧν σαφῶς μανθάνομεν ὅτι συνηθέστατα ἐχύνοντο εἰς πλακοῦντας τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς μεγέθους καὶ σχήματος ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ χαλκός καὶ ὁ μόλυβδος (εἰκὼν 12) <sup>1</sup>. Σπουδαιόταται τῶν τοιχογραφιῶν τούτων εἶναι αἱ τῆς βασιλείας τοῦ περὶ τὸ 1550 π. Χ. βασιλεύσαντος Θοτμῆ τοῦ



Εἰκὼν 12.

Γ', ἐν αἷς (εἰκόνες 13 καὶ 14) βλέπομεν εἰκονιζομένους τοὺς Αἰθίοπας καὶ Σύρους, ἰδίᾳ δὲ τοὺς Keftiu, ἥτοι τοὺς Μυκηναίους Κρήτας καὶ Κυπρίους <sup>2</sup>, φέροντας ἵνα καταθέσωσιν ὡς φόρους, μετ' ἀγγείων μυκηναϊκῆς τέχνης καὶ ἄλλων ξενικῶν κειμηλίων, χύματα μετάλλου τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς σχήματος καὶ μεγέθους πρὸς τοὺς πλακοῦντας, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν <sup>3</sup>. Τοῦ αὐτοῦ δὲ σχή-

1. C. R. Lepsius, Die Metalle in den aegyptischen Inschriften Berlin 1872 Taf. I n<sup>o</sup> 11-13 (χρυσός), 27-28 (ἄργυρος), 37 (χαλκός) καὶ 38 (μόλυβδος) = ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα εἰκόνας 13, Α—Β χρυσός, Δ—Ε ἄργυρος, Ζ χαλκός, Η μόλυβδος.

2. H. R. Hall, Keftiu and the peoples of the Sea: Annual of the British School at Athens VIII (1901-2) p. 157 κέξ.

3. J. G. Wilkinson, The maners and customs of the ancient Egyptians (London 1878) vol. I pag. 38 pl. IIa and IIb.—Virey, Tombeau de Rachmara pl. V, VI, VII.

ματος χύματα φαίνεται ὅτι εὐρέθησαν ἀπεικονισμένα ἐπὶ τινων τῶν περιφρήμων ἐνεπιγράφων Μινωϊκῶν πινακίδων τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ <sup>1</sup>.

Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ εἰς τοὺς Κυπριακοὺς φόρους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀναφερόμεναι ἀσσυριακαὶ ἐπιγραφαὶ μνημονεύουσι κυρίως εἰς μεγάλα ποσὰ φόρους χαλκοῦ <sup>2</sup>, οὗ, ὡς γνωστόν, ἀπὸ παναρχαίων χρόνων παρῆγεν ἄφθονα ποσὰ ἢ νῆσος αὕτη.

Ἐπὶ πόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἐπεκράτησε νὰ χύνονται



Εἰκὼν 13.

οἱ πλακοῦντες τῶν μετάλλων ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦτο διδάσκουσιν ἡμᾶς περιεργότατά τινα ἀργυρᾶ νομίσματα, τοῦ 4<sup>ου</sup> αἰῶνος π. Χ., τῆς ἀργυρεῖα <sup>3</sup> ἐχούσης πόλεως Δαμαστίου τῆς Ἡπείρου, νομίσματα ἐφ' ὧν βλέπομεν (εἰκὼν 15) ὡς τύπους τὴν ἀξίνην τῶν μεταλλωρῶν καὶ χῆμα μετάλλου σχήματος πανομοίου πρὸς τὸ τῶν ἐν λόγῳ χυμάτων, τόσον δὲ μέγα ὥστ' ἐπ' αὐτοῦ εἶναι προσηρμοσμένος δερμάτινος ἱμάς, ἵνα

1. A. Evans, *British School Annual* VI, p. 51.

2. Oberhumer, *Die Insel Cypern* p. 44, ἐνθα: «108 πλίνθοι κεκαθαυμένοι χαλκοῦ, ἔλκοντες 2040 λίτρας» — «40 πλίνθοι χαλκοῦ» κτλ.

3. Στράβωνος VII, 326.

δι' αὐτοῦ φέρεται ἐπὶ τῶν ὤμων <sup>1</sup>. Ἐνίοτε δ' ὁ τύπος οὗτος φέρει ἐφ' ἑαυτοῦ σύμβολά τινα καὶ δὴ τὸν πανάρχαιον μαιανδροσκελῆ σταυρὸν Π, κηρύκειον ἢ γραμίματα, ἅτινα πάντα ἀνακαλῶσιν εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἐπὶ τῶν παναρχαίων ἡμῶν χυμάτων χαρακτῆρας.

Ὡς ἀρχόμενοι εἶπομεν, τὸ σχῆμα ὑφ' ὃ σχεδὸν στερεοτύπως ἐχύνοντο οἱ ἐν λόγῳ ὄγκοι μετάλλου, ἀδιαφόρως τοῦ μεγέθους αὐτῶν, πρὸς οὐδὲν ἄλλο ὁμοιάζει τοσοῦτον ὅσον πρὸς τὸ τοῦ διστόμου πε-



Εἰκὼν 14.

λέκεως. Τοῦτο δὲ παρατήρησεν ἤδη καὶ ὁ ἀνακαλύψας τοὺς ἐκ Φαιστοῦ πλακοῦντας κ. Paribeni γράψας (ἔ. ἀν.) ὅτι εἶναι «*di una forma che ricorda la doppria ascia*».

Τίς ὁ λόγος τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ σχήματος τούτου εἶναι δύσκολον νὰ εἰκάσῃ τις. Δυνατὸν ὁ λόγος οὗτος νὰ ἦτο ἱερός, γνωστῆς οὔσης τῆς ἐν τῇ Μυκηναϊκῇ καὶ τῇ κατοπιν ἐποχῇ μεγάλης καὶ λίαν διαδεδομένης σημασίας τοῦ ὄργάνου τούτου ὡς συμβόλου τῆς θείας

1. Imhoof - Blumer, *Monnaies grecques* p. 135. *Choix de monnaies grecques* pl I fig. 31. — *Zeitsch. für Num.* t. I 1874 pl. III, 6. — *B. M. Cat. Thessaly* p. 85-86 pl. XVI, 4 et 5 (= εἰκὼν 16). — *Schlosser, Besch. d. altgriech. Münzen* t. I pl. IV, 19. — *Babelon, Traité* I p. 878 fig. 13.

καὶ κοσμικῆς κυριαρχίας, «ὅτι πέλεκυς ἐξουσίας ἐστὶ δεικτικὸς»<sup>1</sup>. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ σχῆμα τοῦτο θὰ ἦτο, ὡς βραδύτερον οἱ τύποι τῶν κεκομμένων νομισμάτων, «εἰδὸς τι ἐπικλήσεως τῆς μαρτυρίας τῶν θεῶν ἐναντίον δόλου, ἐγγύησις τοῦ ἐκδίδοντος καὶ ἐπίσημος διαβεβαίωσις ὅτι ἀκριβὲς τὸ βῆρος καὶ γνήσιον τὸ μέταλλον»<sup>2</sup>.



Εἰκὼν 15.

Πολὺ πιθανώτερα δ' ὅμως φαίνεται μοι ἢ σκέψις, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ πελέκεως ἐπεκράτησεν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ πρῶτα μέταλλα, ἅτινα ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἄνθρωπος, ἦσαν ὁ χαλκὸς καὶ ὁ σίδηρος, δι' ὧν κατεσκευάσεν ὡς πρῶτον αὐτοῦ καὶ κύριον ὄπλον πολέμου καὶ ὄργανον εἰρήνης, τὸν πέλεκυν. Εἶναι ἀληθῶς λίαν φυσικὸν νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι οἱ μεταλλεῖς ἔχον ἀρχικῶς τὸ προῖον τῆς ἐργασίας αὐτῶν εἰς πλακοῦντας μεγέ-

θους καὶ σχήματος ἑνὸς μόνον πελέκεως, ἵνα εὐχερέστερον οἱ ἀγορασταί, σιδηρουργοὶ καὶ χαλκουργοὶ ἐπεξεργασθῶσι καὶ στομώσωσιν αὐτοὺς εἰς ἀληθεῖς πελέκεις. Μέχρι τοῦδε δὲν ἀνεκαλύφθησαν τοιοῦτου μεγέθους ἀκατεργάστου χαλκοῦ πελέκεις<sup>3</sup>. Τοῦτο δ' ὅμως δυνα-

1. Λυδ. Περί ἀρχῶν τῆς ῥωμ. πολιτ. I, 32 p. 145 ἐκδ. Bekk.

2. Head, Ἱστορία τῶν νομισμάτων (μετάφρ. Ι. Σβορώνου) τόμ. Α', σελ. πγ'.

3. Ὁ κ. Lissauer (Die Doppel-Aexte des Kupferzeit in Deutschland : Comptes rendus du congrès international d'Archéologie, Athènes 1905 σελ. 203-206) ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ σειρᾷ 17 χαλκίων κατεργασμένων διπλῶν πελέκεων, εὑρεθέντων ἐν Γερμανίᾳ (14), Ἑλβετίᾳ (1) καὶ Γαλλίᾳ (2), ἔχόντων δὲ τόσον στενὴν ὀπὴν διὰ τὸν στελεόν, ὥστ' ἀδύνατον νὰ ἐχρησίμυσάν ποτε ὡς πελέκεις. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως αὐτῶν συμπεραίνει: 1ον, ὅτι εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἀνακαλύψεως τῶν μετάλλων ἡ Κύπρος ἐξῆγεν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην χαλκὸν εἰς σχῆμα πελέκεων 2ον, ὅτι οὗτοι ἔχουσι τὸ σχῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ διπλοῦ πελέκεως (λάβρυς), διότι τοῦτο προσέδιδεν αὐτοῖς μείζονα ἀξίαν ἐκείνης ἣν εἶχον τὰ ἄμορφα τεμάχια χαλκοῦ, ἀποτελοῦσι δ' οὕτω τοὺς προδρόμους τοῦ aes rude ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ αὐτοῦ μορφῇ 3ον, ὅτι ἔνιοι τῶν ἐν λόγῳ πελέκεων μετὰ πρωτογόνου διακοσμῆσεως ἐχρησιμοποιήθησαν ἴσως ὡς σύμβολα ἀρχῆς 4ον, ὅτι ἡ ἐκ

τὸν νὰ εἶναι ὄλως τυχαῖον, διότι τὰ πάντα συμβάλλονται ἵνα πείσωσιν ἡμᾶς νὰ προσδοκῶμεν ἀνακάλυψιν χυμάτων ὄλκῃς ἑνὸς μόνου πελέκεως. Ἐκ τῆς ἀρχικῆς λοιπὸν συνηθείας ταύτης καὶ δυνάμει αὐτῆς δυνατὸν νὰ ἐπεκράτησε κατόπιν οὐ μόνον τὰ ἀγενῆ ταῦτα μέταλλα, ἀλλὰ καὶ τὰ πολύτιμα νὰ χύνωνται εἰς τὸ σχῆμα τοῦτο ἐν τοῖς τόποις τῆς παραγωγῆς, ἀδιαφόρως τοῦ μεγέθους ἢ τῆς ὀρισμένης ὄλκῃς τῆς εἰς ταῦτα διδομένης· ἀδιάφορον δὲ ἂν τὸ μέταλλον ἑνὸς χαλκοῦ κέρματος ἡδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ διὰ θώρακα ἢ καὶ ὀλόκληρον πανοπλίαν καὶ οὐχὶ δι' ἓνα καὶ μόνον πέλεκυν.

Κατὰ πάντα ταῦτα οἱ τοῦ Ὀμήρου «σιδήρου δέκα πελέκεις καὶ δέκα ἡμιπέλεκκα» ἦσαν σίδηρος ἀργὸς εἰς εἴκοσι χύματα δύο διαφόρων μεγεθῶν, σχήματος πελέκεων, ἐξ ὧν ἡδύνατο νὰ κατασκευασθῶσι δέκα ἀμφίστομοι καὶ δέκα μονόστομοι πελέκεις. Ἡ δὲ γνώμη ὅτι οἱ ὀμηρικοὶ οὗτοι πελέκεις καὶ ἡμιπέλεκκα δηλοῦσι κλάσματα σταθμητικοῦ κανόνος καὶ δὴ τάλαντα καὶ ἡμιτάλαντα δὲν δύναται, νομίζω, νὰ στηριχθῆ, διότι οὐ μόνον δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς εἶχον σταθμητικόν τι σύστημα, ἀλλὰ καὶ ἀντίθετος γνώμη φαίνεται μοι πιθανωτέρα<sup>1</sup>.

Φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπιχέουσι, νομίζω, τὰ ἐξῆς πολύτιμα χωρία ἀρχαίων συγγραφέων, ἀναφερόμενα εἰς τὴν Κύπρον καὶ Κρήτην, ἢτοι ἀκριβῶς εἰς τὰς χώρας, ἐξ ὧν προέρχονται τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα τῶν χυμάτων ἡμῶν, περὶ ὧν ὑποθέτω ὅτι δέον νὰ κληθῶσιν ἀπὸ τοῦ σχήματος πελέκεις, ἀδιαφόρως τῆς ὄλκῃς ἢ τοῦ μεγέθους αὐτῶν :

Ἡσύχιος ἐν λ. ἡμιπέλεκ(κ)ον· «τὸ τριμναῖον ἢ τετραμναῖον ἢ πενταμναῖον· τὸ γὰρ δεκάμνονν πέλεκυς καλεῖται παρὰ Παφίους».

τῆς Κύπρου ἐξαγωγή αὐτῶν ἠκολούθησε τὴν διὰ τῆς νοτίου Γαλλίας εἰς Ἑλβετίαν ὁδὸν καὶ πρὸς τὰ ἄνω τοῦ Ῥήνου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Mainz. ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ Main μέχρι τῶν Fichtegebirge καὶ τοῦ Oker. Αἱ σμικραὶ ὀπαι τῶν ἐν λόγῳ πελέκεων ἐχρησίμευον, κατὰ τὸν Lissauer, ἵνα συνάπτονται οἱ πελέκεις εἰς ὀρθοῦς κατὰ τὴν ἐξαγωγήν.

1. Th Reinach, L'Histoire par la monnaie, Paris 1902 p. 25.—Πβλ ὁμως Ridgeway, Had the People of Prehistoric Mycenae a Weight Standard: Journ. of Hell. studies X (1889) σελ. 90 κέξ. — Πβλ. τοῦ αὐτοῦ Origin of Currency and Weight Standards σελ. 37 κέ.

Αὐτόθι· «πέλεκυς, σταθμίον *ἐξαμνιαῖον* ἀρχαῖον· οἱ δὲ *δωδεκαμνιαῖον*».

Εὐστάθιος εἰς Ἰλιάδα (Ψ, 573)· «ἰστέον ὅτι πελέκεων μὲν οὐ μία σημασία· δηλοῖ γὰρ ἢ λέξις ὁμωνυμίας λόγῳ κατὰ τοὺς παλαιούς καὶ σταθμίον ἐν Κρήτῃ *ἐξάμμον* ἢ *δεκάμμον*».

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων ἐξάγεται ὅτι ἐν Κύπρῳ καὶ Κρήτῃ, ἐξ ὧν ἀκριβῶς νήσων προέρχονται τὰ σχῆμα πελέκεων ἔχοντά χύματα ἡμῶν, *πελέκεις* ἐκαλοῦντό ποτε χύματα μετάλλου ὀγκῆς 12 ἢ 10 ἢ 8 ἢ καὶ 6 μιν. Δύσκολον εἶναι νὰ παραδεχθῇ τις μετὰ τοῦ Hultsch<sup>1</sup>, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τέσσαρας βαθμιαίας ἐλαττώσεις τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος τῶν χωρῶν τούτων. Ἡ δὲ τοῦ Th. Reinach<sup>2</sup> νεωατή τῶν ὑποθέσεων περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, θεωροῦντος πιθανώτατον ὅτι «ὁ κύριος πέλεκυς δὲν ἦτο ἀρχικῶς σταθμίον, ἀλλὰ πέλεκυς σιδήρου, ὠρισμένου μεγέθους, ὃν οἱ Κύπριοι εἶχον παραδεχθῆ ὡς νομισματικὴν μονάδα», ὀρθῆ οὔσα καθ' ἑαυτήν, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν κολοσσιαίων τὸ μέγεθος χυμάτων ἡμῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν ἐκείνων χυμάτων ὀγκῆς ἑνὸς πελέκεως, περὶ ὧν ἐγράψαμεν ἀνωτέρω ὅτι δέον νὰ προσδοκῶμεν τὴν ἀνακάλυψιν (ἴδε καὶ τὴν ἐν σελ. 175 σημείωσιν 3). Τὰ δ' ἐν κυπριακαῖς ἐπιγραφαῖς<sup>3</sup> τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἀναφερόμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα *πε(λέκεις)* νομίσματα προφανῶς δὲν εἶχον πλέον τὸ σχῆμα πελέκεως, ἀλλὰ προσέλαβον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀπὸ τῶν πρωτογόνων νομισμάτων, ὧν τὴν ἀξίαν ἀντικατέστησαν. Ὅμοίως ὀβολοὶ καὶ δραχμαὶ ἐκαλοῦντο ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις νομίσματα ἀντικαταστήσαντα τὴν ἀξίαν τῶν πρωτογόνων ὀβελῶν καὶ δραχμῶν, ὧν ὅμως δὲν διετήρησαν οὔτε τὸ σχῆμα οὔτε τὸ μέγεθος (ἴδε κατωτέρω τὸ περὶ ὀβελῶν κεφάλαιον).

*Πελέκεις* καθ' ἑμὲ ἐκαλοῦντο ἀρχικῶς οἱ εἰς σχῆμα διστόμων πελέκεων διαφόρων ὠρισμένων μεγεθῶν χυνομένοι ἐν τοῖς μεταλλείοις ὄγκοι οἰουδήποτε μετάλλου καὶ διαφόρων ὠρισμένων ὀγκῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐν τοῖς μεταλλείοις, ἅμα μὲν τῇ χύσει τοῦ μετάλλου, πρὶν ἢ

1. Metrologie σελ. 560 (πβλ. Bergk ἐν Fleckeisens Jahrb. 1878 σελ. 519).

2. Ἐνθ' ἀν. σελ. 26-27.

3. Collitz, Sammlung der griech. Dialekt Inschriften I, (1883) 60.— Hoffmann, Die griechische Dialekte I (1891), 135.



δὲ τοῦτο ψυχθῆ, ἐνετυποῦτο στοιχεῖον δηλοῦν τὸ μεταλλεῖον, ὅπερ παρήγαγεν ἕκαστον χῦμα· κατόπιν δ' ἐξελεγκομένης καὶ τῆς ὀλκῆς διὰ σταθμῆσεως ὑπὸ τε τοῦ δίδοντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος, ἐδηλοῦτο αὕτη διὰ τῆς ἐγχαράξεως, ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ πλέον μετάλλου, χαρακτηῆρος ἀριθμητικοῦ, σκοπὸν ἔχοντος ν' ἀπαλλάξῃ εἰς τὸ μέλλον τῆς ἐξελεγκτικῆς μετρήσεως τοὺς ἀγοραστὰς ἢ τοὺς κατόπιν ὡς νομισματικὸν ἐμπόρευμα μεταχειριζομένους τοὺς *πελέκεις* τούτους.

Θαυμασίως πρὸς ταῦτα ἐφαρμόζονται οὐ μόνον ὁ τρόπος τῆς ἐπιθέσεως τῶν ἐπὶ τῶν πλίνθων ἡμῶν ἐντύπων καὶ ἐγχαράκτων σημείων, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀρχαῖαι πηγαί. Οὕτως ὁ Ἡσύχιος λέγει (ἐν λ.) ὅτι *Σολοιτύπος* ἐκαλεῖτο «χαλκός τις ἐν Κύπρῳ», προφανῶς ὁ τετυπωμένος διὰ τοῦ στοιχείου τῆς Κυπριακῆς πόλεως Σόλοι, ἐκ τῶν μεταλλείων τῆς ὁποίας ἐξήγето. Τοῦτο ἐνθυμίζει ἡμῖν τὸ στοιχεῖον Σι τοῦ ἐκ Κύπρου παναρχαίου χαλκοῦ ἡμῶν νομισματικοῦ πελέκειος (σελ. 166). Ἐπίσης ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περιφήμῳ χωρίῳ αὐτοῦ, τῷ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ νομίσματος ἀναφερομένῳ, γράφει ὅτι (Πολιτ. Α, 6 καὶ 14-16)· «Ξενοκωτέρας γὰρ γινομένης τῆς βοηθείας τῷ εἰσάγεσθαι ὧν ἐνδεεῖς καὶ ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης ἢ τοῦ νομίσματος ἐπορίσθη χρῆσις· οὐ γὰρ εὐβάστακτον ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν ἀναγκαίων· διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτόν τι συνέθεντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὃ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὃν εἶχε τὴν χρεῖαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν, οἷον σίδηρος καὶ ἄργυρος, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἔτερον, τὸ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ὀρισθὲν μεγέθει καὶ σταθμῷ, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτηῆρα ἐπιβαλλόντων, ἵνα ἀπολύσῃ τῆς μετρήσεως αὐτοὺς· ὁ γὰρ χαρακτηῆρ ἐτέθη τοῦ ποσοῦ σημείον».

Οἱ νεώτεροι σοφοὶ ἐρμηνεύοντες ἐνταῦθα τὴν λέξιν *χαρακτήρ* διὰ τοῦ τύπος *νομίσματος*, ἐνῶ οὐχὶ μόνον τοῦτο σημαίνει ἀλλὰ κυρίως τὴν σφραγίδα ἣτοι τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἐχαράσσοντο οἰοιδίποτε χαρακτηῆρες<sup>1</sup>, ἔχοντες δὲ ὑπ' ὄψει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι *οὐδέποτε* ὁ τύπος

1. Ἐτυμολ. Μέγα ἐν λ. *χαρακτήρ*, «ἡ σφραγίς, ὃ τοῦ νομίσματος τύπος». Ἀρχικῶς ἡ λέξις *χαρακτήρ* σημαίνει τὸ ὄργανον καὶ οὐχὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ τύπον. Οὕτω κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, (ἐν λ. Λακεδαιμίων) ὁ λακωνικὸς χάλυψ ἔνεκα τῆς σκληρότητος αὐτοῦ ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς «ῥίνας καὶ σιδηροτρούπανα καὶ *χαρακτήρας* καὶ εἰς τὰ λιθουργικά». Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς χωρίοις ἀπτικῶν ἐπιγραφῶν :

τῶν ἀπὸ τοῦ 7ου αἰῶνος κοπέντων νομισμάτων δηλοῖ τὸ ποσὸν ἦτοι τὴν ὀλικὴν τοῦ νομίσματος, παραδέχονται γενικῶς τὴν πλέον ἢ τολμηρὰν καὶ καθ' ἑαυτὴν ἔντελῶς ἀπίθανον γνώμην, ὅτι ὁ μέγας καὶ πολὺ ἡμῶν πλησιέστερος πρὸς τὰ πράγματα Ἀριστοτέλης ἠγγόει νὰ γράψῃ ὀρθῶς τὸν ὄρισμόν τοῦ νομίσματος! Νῦν τὰ μνημεῖα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ μέγας φιλόσοφος ὥρισεν ὀρθῶς ὅσον καὶ κατηγορηματικῶς τὰ πρῶτα νομίσματα. Τοῦτο ἄγει δ' ὅμως ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος (— ἐν ᾧ τρία ζητητέα, μέταλλον, ὀλικὴ καὶ χαρακτῆρ: Isidor. de orig 16.17.—), περὶ ἧς ὀμιλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης, δὲν ἐγένετο κατὰ τὸν 7ον μόνις αἰῶνα, ὡς κοινῶς πάντες παραδεχόμεθα, ἀλλὰ πλείστους αἰῶνας πρότερον, ἦτοι κατὰ τὴν Μινωϊκὴν τοῦλάχιστον ἐποχὴν, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ ἐκ Φαιστοῦ καὶ Σαρδοῦς καὶ Κνωσοῦ πελέκει, ὧν πολλοὶ φέρουσιν ἐπιβεβλημένους, πλὴν τῶν δηλούντων τὴν προέλευσιν τύπων, χαρακτῆρας ἀριθμητικούς, δηλωτικούς προφανῶς τοῦ ποσοῦ ἐκάστου χύματος.

Ἡ ἐξέτασις τῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νομίσματος, εἰς ἣν θὰ προβῶμεν ἐν προσεχεῖ μαθηματι, συμφωνεῖ, ὡς θέλομεν ἴδει, πρὸς τὸ συμπέρασμα τοῦτο καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν γνώμην ὅτι τὸ νόμισμα εἶναι ἐπίνοια τοῦ 7ου μόνις αἰῶνος. Οὕτω τὸ πεδίον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τῆς νομισματολογίας εὐρύνεται καταπληκτικῶς, ἔνεκα κυρίως τῶν τελευταίων ἐν Κρήτῃ ἀνα-

Corpus Ins. Att II 665, 2, 3

— *οθήκη ξυλίη*], ἐν ἧ οἱ χαρακτῆρες [.οῖς...ἔ]κοπιον, σεσήμαντ[α]ι  
τ[ῆ] δημοσίᾳ σφραγῖδι].

καὶ αὐτόθι 721, A, 15

καὶ χαρακτῆρες ΔΔΙ, τ[ούτων ὁ εἰς κατεαγ[ώ]ς σφῶρα δύο

πρόκειται πάλιν προφανῶς περὶ τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἐκόπτοντο τὰ νομίσματα, οὐχὶ δὲ περὶ νομισματικῶν τύπων<sup>1</sup>. Ἡ ἐπὶ θρησκικοῦ νομίσματος ἐπιγραφὴ ΚΟΤΥΟΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡ<sup>2</sup> δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν τύπον τοῦ νομίσματος, ἀλλὰ δηλοῖ τίνος τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἐσημάνθη τὸ νόμισμα, ἐπομένως τίνος καὶ τὸ νόμισμα. Καὶ πολὺ βραδύτερον παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἡ λέξις *χάραγμα* ἐδήλου ἐν γένει τὸ νόμισμα καὶ οὐχὶ τὸν τύπον αὐτοῦ<sup>3</sup>.

1. Köhler, Athen Mitteil. VII (1882) σελ. 5, 1.

2. Sallet. Zeitsch. f. Num. III σελ. 244.

3. Διευθ. Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. Β', σελ. 344 κέξ.

σκαφῶν, εἰς ἃς ὀφείλεται καὶ ἡ κολοσσιαία εὗρυνσις τοῦ πεδίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἐρεῦνης.

Μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν Ὀμηρικῶν ταλάντων χρυσοῦ.

ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ «ΧΡΥΣΟΙΟ ΤΑΛΑΝΤΑ»

(Πίνακες VI—IX.)

Ἀναλόγως πρὸς τοὺς ὀμηρικοὺς πελέκεις καὶ τὰ ἡμιπέλεκκα δέον, φρονῶ, νὰ ἐννοηθῶσι καὶ τὰ ὀμηρικὰ «τάλαντα» χρυσοῦ, περὶ ὧν μεγίστη μέχρι τοῦδε ἐπικρατεῖ ἀμφιβολία καὶ διαφορὰ γνωμῶν<sup>1</sup>. Ὁ ποιητὴς τὴν λέξιν ταύτην μεταχειρίζεται πολλάκις, καὶ δὴ μόνον περὶ ταλάντων χρυσοῦ ὀμῶν. Ἐκ τῆς λεπτομεροῦς δ' ἐξετάσεως πάντων τῶν ἐν λόγῳ χωρίων<sup>2</sup> σαφῶς ἐξάγεται ὅτι τὸ «χρυσοῖο τάλαντον»

1. Ἴδε P. Bortolotti, Del Talento Omerico, ἐν ταῖς Commentationes philologicae in honorem Th. Mommseni (Berlin 1877) σελ. 282-290 — W. Ridgeway, The Homeric Talent, its origin, value and affinities: Journal of the Hell. stud. τόμ. 8 (1887) σελ. 133-157. — Ἰ. Τοῦ αὐτοῦ, Had the People of pre-historic Mycenae a Weight Standard: αὐτόθι τόμ. 10 (1900) σελ. 90-97.

2. Ταῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς :

- Ἰλιάδος I, 121. ὑμῖν δ' ἐν πάντεσσι περικλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω,  
 ἐπὶ ἀπύρουσ τριπόδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,  
 αἴθωνας δὲ λέβητας ἐεῖκοσι, δώδεκα δ' ἵππουσ  
 πηγούσ ἀθλοφόρουσ.  
 » I, 264 (ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν στίχων).  
 » Σ, 507 ἄμοιβηδὲσ δὲ δίκασον  
 κεῖτο δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι δύο χρυσοῖο τάλαντα,  
 τῷ δόμεν, ὃσ μετὰ τοῖσι δίκην ἰθύντατα εἶποι.  
 » Ψ, 262 ἵππεῦσιν μὲν πρῶτα ποδώκεσιν ἀγλά' ἄεθλα  
 θῆκε γυναῖκα ἄγεσθαι ἀμύμονα ἔργα ἰδυῖαν  
 καὶ τρίποδ' ὠτῶνεντα δυωκαικεοσίμετρον  
 τῷ πρῶτῳ· ἀτὰρ αὖ τῷ δευτέρῳ ἵππον ἔθηκεν  
 ἐξετέ' ἀδμήτην, βρέφοσ ἡμίονον κυέουσαν·  
 αὐτὰρ τῷ τρίτῳ ἄπυρον κατέθηκε λέβητα  
 καλόν, τέσσαρα μέτρα κεχανδότα, λευκὸν ἔτ' αὐτῶσ·  
 τῷ δὲ τετάρτῳ θῆκε δύο χρυσοῖο τάλαντα,  
 πέμπτῳ δ' ἀμφίθετον φιάλην ἀπύρωτον ἔθηκεν.

οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν δηλωτικὴν τῆς μεγίστης τῶν ὀλκῶν ἐλληρικὴν λέξιν τῶν ἱστορικῶν χρόνων, τὴν δηλοῦσαν ἀξίαν 6000 δραχμῶν, ἀλλὰ σημαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μικράν τινα ἀξίαν ἐπομένως καὶ ὀλκήν.

Οὕτως ὁ Ἀχιλλεύς, ἐν τῷ ἐπὶ Πατρόκλῳ ἀγῶνι (Ψ, 269 κέξ.), θέτων ἄθλα τοῖς ἱππεῦσιν, ὑπισχνεῖται τῷ πρώτῳ τῶν νικητῶν «*γυναῖκα ἀμόμονα ἔργα ἰδυῖαν καὶ τρίποδα δυωκαιικοσίμετρον*», τῷ δευτέρῳ «*ἵππον ἀδμήτην βρέφος ἡμίονον κνέουσαν*», τῷ τρίτῳ «*ἄπυρον λέβητα*» χωρητικότητος τεσσάρων μέτρων, τῷ τετάρτῳ «*δύο χρυσοῖο τάλαντα*» καὶ τέλος τῷ πέμπτῳ «*φιάλην ἀπύρωτον*», ἐξ οὗ χωρίου βλέπομεν ὅτι τὸ τάλαντον ἦτο πολὺ κατώτερον τῆς ἀξίας ἐνὸς λέβητος, μόλις δ' ἀνώτερον ἢ καὶ ἴσον τῆς ἀξίας μιᾶς κοινῆς χαλκῆς φιάλης.

Ὁ αὐτὸς Ἀχιλλεύς θέτων κατόπιν ἄθλα ταχυτήτος (Ψ, 751) ὑπισχνεῖται τῷ πρώτῳ τῶν δρομέων κρητῆρα ἀργυροῦν ἕξ μέτρων, τῷ δευτέρῳ βοῦν καὶ τῷ πάντων τελευταίῳ «*ἡμιτάλαντον χρυσοῦ*».

Ὁ Αἴγισθος ὑπισχνεῖται εἰς τὸν σκοπόν, ὃν ἔθηκε πρὸς κατασκοπείαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, «*χρυσοῦ δοιὰ τάλαντα*» (Ὀδυσσ. δ, 526).

Ὡς μισθὸς δικαστοῦ ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἰλιάδι (Σ, 507) «*δύω χρυσοῖο τάλαντα*».

- Ίλιάδ. Ψ, 614 Μηριόνης δ' ἀνάειρε *δύω χρυσοῖο τάλαντα*  
τέτρατος, ὡς ἔλασεν.
- » Ψ, 740-751 Πηλεΐδης δ' αἰψ' ἄλλα τίθει *ταχυτήτος* ἄεθλα...  
(τῷ πρώτῳ) «*ἀργύρεον κρητῆρα τετυγμένον*» ἕξ μέτρων  
*δευτέρῳ* αὖ βοῦν θῆκε μέγαν καὶ πίονα δημῷ,  
*ἡμιτάλαντον* δὲ χρυσοῦ λοισθήϊ' ἔθηκεν.
- » Ω, 232 [χρυσοῦ δὲ στήσας ἔφερεν *δέκα πάντα τάλαντα*] ὁ Πριάμος.
- Ὀδυσσ. δ, 128 ὃς Μενελάῳ δῶκε δὴ' ἀργυρέας ἀσαμίνθους,  
δοιοὺς δὲ τρίποδας, *δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα*.
- » » 525 ὑπὸ δ' ἔσχετο μισθὸν  
*χρυσοῦ δοιὰ τάλαντα*
- » θ, 392 τῶν οἱ φᾶρος ἕκαστος εὐπλυνὲς ἡδὲ χιτῶνα  
καὶ *χρυσοῖο τάλαντον* ἐνεΐκατε τιμήεντος.
- » ι, 202 χρυσοῦ μὲν μοι δῶκ' ἐνεργέος *ἐπιτὰ τάλαντα*,  
δῶκε δὲ μοι κρητῆρα πανάργυρον.
- » ω, 274 (οἱ αὐτοὶ σίχοι).

Τέλος ὁ Ἄλκίνοος (Ὅδυσσ. θ, 392) καλεῖ τοὺς προύχοντας τῶν Φαίαικων νὰ δωρήσωσιν ἕκαστος τῷ Ὅδυσσεϊ ἀνὰ ἓν ἱμάτιον (φᾶρος), ἓνα χιτῶνα καὶ «ἓν χρυσοῖο τάλαντον».

Τὴν οὕτω καταφανῶς μικρὰν ἀξίαν τοῦ ὀμηρικοῦ χρυσοῦ τάλαντον οἱ νεώτεροι σοφοὶ ἐζήτησαν νὰ ὀρίσωσιν ὡς ἰσάξιον ἑνὸς χρυσοῦ διδράχμου. Οἱ ἀρχαῖοι δ' ὅμως, μάλιστα δ' ὁ πολὺ μᾶλλον ἡμῶν τοῖς πράγμασι πλησιέστερος καὶ σοφώτατος Ἀριστοτέλης, βραδύτερον δ' ὁ Πορφύριος καὶ ἄλλοι, ἀπεφάνησαν ὅτι τὸ ὀμηρικὸν τάλαντον δὲν ἐδήλου ὄρισμένον ποσόν, ἀλλ' ὅτι ἦτο *σχῆμά τι, ἀφωρισμένον* οὐκ ἔχον σταθμόν<sup>1</sup>: «Φησὶν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης *μὴ εἶναι τὸ τάλαντον ὄρισμένον ποσόν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἥσσονος καὶ μείζονος λαμβάνεσθαι*· νῦν μὲν (Ἰλιάδ. Ψ, 272) γὰρ ὡς ἦττον ἵππου λαμβάνεται, ἐν δὲ ταῖς λιταῖς (Ἰλιάδ. I, 123) ὡς μείζον· εἶχε δὲ ποτὲ μὲν ἑκατὸν δραχμάς, ποτὲ δὲ πεντήκοντα, ποτὲ δὲ τριάκοντα, ποτὲ εἴκοσι τέσσαρας, ποτὲ δ', ὡς φησι Τίμαιος, καὶ τὸ τελευταῖον μίαν». Καὶ ἀλλαχοῦ δέ: «Λύων ὁ Ἀριστοτέλης τὸ τάλαντον οὔτε ἴσον φησὶ τότε καὶ νῦν εἶναι, οὔτε ἀφωρισμένῳ χρῆσθαι σταθμῷ, ἀλλὰ μέτρον τι μόνον εἶναι, ὡς καὶ φιάλη, *σχῆμά τι ἀφωρισμένον οὐκ ἔχον σταθμόν*, μέτρον δέ τι. Καὶ τὸ τάλαντον δὲ μέτρον τί ἐστὶ, ποσὸν δὲ οὐκέτι ἀφωρισμένον».

Κατὰ ταῦτα φρονῶ ὅτι ἀπαραλλάκτως ὅπως οἱ ὀμηρικοὶ *πελέκεις* ἀρχικῶς ἦσαν χύματα μετάλλου σχήματος ὄρισμένου, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ ποσοῦ, οὔτω καὶ τὸ ὀμηρικὸν τάλαντον ἀρχικῶς δηλοῖ τεμάχιον χρυσοῦ ὄρισμένου μὲν σχήματος, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ ὄρισμένου μεγέθους καὶ ποσοῦ.

Μέχρι τοῦδε πολλάκις ἐνομίσθη ὅτι ἀνεκαλύφθησαν ὀμηρικὰ τάλαντα χρυσοῦ. Οἱ ἐν Τροίᾳ καὶ Μυκῆναις ἀνακαλυφθέντες χρυσοὶ κρῖκοι καὶ ἔλικες οὕτως ἐρμηνεύονται<sup>2</sup>, καὶ διὴ ὡς μονάδες σταθμητικοῦ κανόνος, ἔχοντος στατήρα χρυσοῦν ὀκτῆς μεταξὺ 132 καὶ 137 ἀγγλικῶν κόκκων, ἦτοι γαλλικῶν γραμμαρίων 8,553 καὶ 8,877.

1. Σχολ. Β. εἰς Ἰλιάδ. Ψ, 269.—Εὐστάθ. εἰς Ἰλιάδ. I σ. 740, 18.—Hultsch, Metrol. Scriptor. Index. Τάλαντον 8. (I, 298-299).

2. Schlieman, Ilios σελ. 470, 471, 472 ἀρ. 787-792. (Prof. Sayce). Troja (ἀγγλ. ἔκδ. τοῦ 1884) σελ. 112. Mycènes σελ. 401, 436 τῆς γαλλ. ἔκδ.—Ridgeway: Journ. Hell. stud., X, 90 κέξ. καὶ VIII, 123 κέξ.—Köhler, Ath. Mitth. VII (1882), σελ. 5, 1.—Th. Reinach ἔ. ἀ. σελ. 19.

Ἐπίσης ὡς τάλαντα ἠρμηνεύθησαν πέντε χρυσοῖ μυκηναϊκῆς ἐποχῆς δακτύλιοι ἐξ ἐσφουρηλατημένου χρυσοῦ, ὀγκῆς 8.6, 7.6, 8.7, 8.6, καὶ 8.6 γραμμαρίων, ἀνακαλυφθέντες πρὸ τινος ἐν Αἰγίνῃ<sup>1</sup>.

Ἐπίσης νομισματικὴ ἀξία ἀπεδόθη<sup>2</sup> εἰς χρυσοῦς ἐκ Κύπρου δακτυλίους διαφόρων ὀγκῶν, οὐδαμῶς ὅμως δυναμένων νὰ ἀναχθῶσιν εἰς σταθμητικόν τινα κανόνα, ὡς ἔδειξεν ἐσχάτως ὁ ἄγγλος νομισματικὸς G. F. Hill<sup>3</sup>.

Ὅτι μικροὶ κρίκοι πολυτίμων μετάλλων ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς νομισματικὸν ἐμπόρευμα καὶ μέσον ἀνταλλαγῆς, βοηθεῖα ἐκάστοτε τῆς ζυγοῦ, οὐδόλωσ εἶναι ἀπίθανον, ἂν καὶ δυνατὸν ν' ἀντιταχθῇ ὡς πρὸς τὸ ὁμοίμορφον τῆς ὀγκῆς αὐτῶν ὅτι πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ ἐν πάσῃ ἐποχῇ οἱ χρυσοχόοι συνηθέστατα τὰ παρ' αὐτῶν κατασκευαζόμενα ἐκ πολυτίμων μετάλλων κοσμήματα κατασκευάζουσι λαμβάνοντες ὠρισιμένης ὀγκῆς μέταλλον, συμφώνως τῷ ἐπικρατοῦντι παρ' αὐτοῖς σταθμητικῷ κανόνι, πρὸς εὐχερεστέραν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν ὡς κοσμημάτων<sup>4</sup>. Ὅτι δ' ὅμως διαρρηθῆν ἀρνοῦμαι εἶναι, ὅτι ἀντικείμενα σχήματος κρίκων δακτυλίων ἢ ἐλίκων δύνανται νὰ ἔχωσι σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ Ὀμηρικὸν τάλαντον.

Ὅποῖόν τι ἦτο τὸ σχῆμα τοῦ ὀμηρικοῦ ταλάντου διδάσκει ἡμᾶς, φρονῶ, αὐτὸς ὁ Ὀμηρος, ὅστις πλὴν τῶν ἐν λόγῳ νομισματικῆν ἀξίαν ἐχόντων κερμάτων χρυσοῦ τάλαντα καλεῖ μόνον τοὺς δίσκους τῆς ζυγοῦ<sup>5</sup>. Ἡ δὲ λατινικὴ λέξις *libra*, ἡ δηλοῦσα συγχρόνως νομισματικῆν

1. A. Evans: *Journal of Hell. studies* XIII, σελ. 211 καὶ 225.

2. Ceccaldi: *Rev. Archeol. N. S.* 31 (1876) p. 26.—Six: *Rev. Num* 1883 p. 260.

3. B. M. Cat. Cyprus σελ. XX κέξ.

4. Ἴδε Redgenay ἔ. ἀ.

5. Ἰλιάδ. Θ, 69 καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα, ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο, Τρώων θ' ἵπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων ἔλκε δὲ μέσσα λαβῶν.

> X, 209 καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα, ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἐκτορος ἵπποδάμοιο, ἔλκε δὲ μέσσα λαβῶν ῥέπε δ' Ἐκτορος αἴσιμον ἡμαρ.

> M, 433 ὡς τε τάλαντα γυνὴ χερνήτης ἀληθῆς,

ὀγκὴν καὶ τὸν ζυγόν, εἰς τὸ αὐτὸ ἄγει συμπέρασμα, μεθ' οὗ συμφωνεῖ καὶ τὸ σημεῖον ὄνομα τοῦ ταλάντου *κίκκαρ*, τὸ σημαῖνον κύκλον, οἷος ἦτο καὶ ὁ δίσκος τῆς ζυγοῦ.

Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι τὰ ὀμηρικὰ τάλαντα χρυσοῦ εἶχον σχῆμα δίσκων ζυγοῦ διαφόρων μεγεθῶν καὶ ὀγκῶν, ὥν, ἵνα ὀρισθῇ ἡ ἀξία, ἔδει νὰ γείνη χρῆσις τῆς ζυγοῦ, μεθ' ὃ μόνον ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ χαρακτὴρ δηλωτικὸς τοῦ ποσοῦ. Ὅτι δ' εἰς σχήματα δίσκων ἐχύνετο ἢ ἐκόπτετο ἐν παναρχαίοις χρόνοις ὁ χρυσός, διδάσκουσιν ἡμᾶς αὐταὶ αἱ Αἰγυπτιακαὶ τοιχογραφίαι ἐν αἷς ὁ χρυσὸς εἰκονίζεται διδόμενος ὑπὸ τὸ σχῆμα τῶν δίσκων (Εἰκὼν 12, Γ) ὧν ἡ ὀγκὴ ὠρίζετο κατόπιν διὰ τῆς ζυγοῦ (Εἰκὼν 16)<sup>1</sup>.

Τίθεται ἐπομένως νῦν τὸ ἐρώτημα ἂν μεταξὺ τῶν τόσων θησαυρῶν τῶν πολυχρύσων Μυκηνῶν, οὓς ἀνεκάλυψεν ἡ σκαπάνη τοῦ Schlieman, δὲν ὑπάρχουσι καὶ τάλαντα χρυσοῦ. Τῶν χρυσῶν ταλάντων ἀναφερομένων συχνότατα παρ' Ὀμήρῳ ὡς ἀντικειμένων συνηθεστάτης χρήσεως — πρὸς πληρωμὴν μισθῶν δικαστῶν καὶ φυλάκων, πρὸς ἀμοιβὴν ἀθλητῶν, πρὸς ἔκφρασιν φιλοξενίας ἢ μεγαλοδορίας, — θὰ ἦτο τι ἀληθῶς παραδόξον, νομίζω, ἢ μὴ ὑπαρξίς τοιούτων ἐν τοῖς μέγροις τοῦδε ἀνακαλυφθεῖσι θησαυροῖς τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καὶ μάλιστα τῶν πολυχρύσων Μυκη-



Εἰκὼν 16.

ἢ τε σταθμὸν ἔχουσα καὶ εἴριον ἀμφὶς ἀνέλκει  
 ἰσάζουσ', ἵνα παισὶν ἀεικέα μισθὸν ἄρῃται  
 γνῶ γὰρ Διὸς ἱερά τάλαντα.  
 » Τ, 223 ἄμητος δ' ὀλίγιστος, ἐπὴν κλίνῃσι τάλαντα  
 Ζεὺς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.

<sup>1</sup> Ἰλιάδος II, 658

» Τ, 223

1. Lepsius, Die Metalle ἔ. ἀ. πίναξ I ἀρ. 14 καὶ 19 (= Champolion, pl. 316 καὶ Denkm. III, 39<sup>a</sup>).

νων. Ὅλος τούναντιόν ἔδει νὰ προσδοκῶμεν ἐνταῦθα μέγα πλῆθος αὐτῶν· πράγματι δ' οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.

Εἶναι πασίγνωστον ὅτι ὁ Schlieman ἐν τῷ πλουσιωτάτῳ τρίτῳ τάφῳ τῶν Μυκηνηῶν εὗρε σκελετοὺς κεκαλυμμένους ὑπὸ χρυσοῦν κοσμημάτων. Μεταξὺ τούτων εἶναι 701 δισκόμορφα ἐλάσματα χρυσοῦ<sup>1</sup> διαφόρων μεγεθῶν καὶ δὴ διαμέτρου 0,050-0,070 χιλιοστῶν τοῦ γαλλικοῦ μέτρου, φέροντα πάντα ποικίλους τύπους ἐκκρούστους (gerous-sés), ἐπικοπέντας διὰ τῆς ἐπιθέσεως χαρακτηῆρος, ἀφ' οἷς πρῶτον οἱ δίσκοι τοῦ χρυσοῦ ἐτέθησαν ἐπὶ μαλακοῦ τινος ξύλου ἢ στρώματος μολύβδου (Πίνακες VI καὶ VII). Οἱ χαρακτηῆρες οὗτοι ἀπεικονίζουσι διαφόρους τύπους ζώων (ὀκτάποδος θαλασσίον, ψυχῆς), ἰδανικῶν τινων κοσμημάτων (ῥοδάκων, μαιανδρομόρφων ἢ λαβυρινθομόρφων ἐλίκων) ἢ φύλλων διαφόρων φυτῶν. Ἐνίοτε ὁ αὐτὸς χαρακτηῆρ (π. χ. ἡ ψυχὴ) ἀπαντᾷ ἐπὶ σειρῶν δίσκων δύο διαφόρων μεγεθῶν (Πίναξ VI ἀρ. 1-2), ἐλκόντων τῶν μὲν περὶ τὸ 1 1/2 γραμμάριον, τῶν δὲ περὶ τὰ τρία γραμμάρια. Κατὰ κανόνα δ' ὅμως ἐκάστη σειρὰ τύπου τοῦ αὐτοῦ χαρακτηῆρος εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἀπαραλλάκτως μεγέθους καὶ ὁμοίας περιήπου ὀλικῆς.

Αἱ ὀλικαὶ ἐκάστης σειρᾶς οὔσαι περίπου αἱ αὐταὶ δὲν παρουσιάζουσι τὴν αὐτὴν ἀκριβείαν, ἦν καὶ αἱ ὀλικαὶ τῶν νομισμάτων τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Αἴτιον τούτου φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ τρόπος, δι' οἷς παρεσκευάζοντο οἱ δίσκοι οὗτοι· ἀντὶ δηλαδὴ νὰ χυθῆ, ὡς προκειμένου περὶ τῶν νομισμάτων, βῶλος χρυσοῦ, οὔ ἢ ὀλικὴ ἐξηκριβοῦτο πρὶν ἢ χυθῆ ὁ βῶλος, ἢ τοῦλάχιστον πρὶν ἢ ἐπιτεθῆ ὁ χαρακτηῆρ, παρεσκευάζοντο διὰ σφυρηλατήσεως μακρὰ καὶ πλατέα λεπτότατα ἐλάσματα χρυσοῦ, ἐξ ὧν ἢ ἀπεκόπτοντο διὰ ψαλίδος ἴσα ἀκριβῶς τὸ μέγεθος δισκόμορφα τεμάχια, ἢ ἐπιτιθεμένου τοῦ χαρακτηῆρος ἀπεκόπτοντο οἱ δίσκοι ταυτοχρόνως τῇ ἐντυπώσει τοῦ χαρακτηῆρος. Ἄλλ', ὡς γνωστόν, ἡ ἀπλὴ σφυρηλάτησις τοῦ ἐλάσματος δὲν δύναται νὰ δώσῃ τὸ αὐτὸ πανταχοῦ πάχος εἰς τὸ ἔλασμα, ἐπομένως οὐδ' ὀλικὴν ἀκριβῶς ὁμοίαν δι' ὅλους τοὺς ἰσομεγέθεις δίσκους.

Ὁ Schlieman (σελ. 253) ὑπέλαβεν ὅτι οἱ δίσκοι οὗτοι εἶναι μι-

1. Schlieman, Mycènes, Paris 1879 σελ. 245-253.



κροσκοπικαὶ ἀντιγραφαὶ ἀσπίδων· πρέπει δ' ὅμως νὰ ὁμολογήσῃ τις ὅτι 700 ἀσπίδες διὰ τρεῖς ἢ πλείονας νεκροὺς εἶναι τι πολὺ ὅσον καὶ ἄσκοπον.

Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ μὲν τρόπος τῆς ἀπὸ τοῦ ἐλάσματος ἀποκοπῆς αὐτῶν ἐνθυμίζει ἡμῖν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Στράβωνος (Γ, 155) τῶν πολυχρύσων ἀρχαίων Ἰβήρων «ἀντὶ νομίσματος οἱ λίαν ἐν βάθει (οἰκοῦντες) φορτίων ἀμοιβῇ χρῶνται ἢ τοῦ ἀργυροῦ ἐλάσματος ἀποτέμνοντες διδάσι». Πρὸς δὲ ὁ τρόπος τῆς ἐντυπώσεως τῶν χαρακτῆρων καὶ τὸ σχῆμα ἐν γένει τῶν ἐκ Μυκηνῶν χρυσῶν ἡμῶν δίσκων οὐ μόνον ταυτίζονται ἐντελῶς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῆς πολυπληθεστάτης τάξεως τῶν ἐπὶ αἰῶνας ἰσχυσάντων ἐν Γερμανίᾳ νομισμάτων τῶν καλουμένων Bracteaten (ἐκ τοῦ Bractea, ἔλασμα λεπτόν)<sup>1</sup>, ἀλλ', ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ταυτίζονται καὶ πρὸς τὴν πασίγνωστον τάξιν τῶν χρυσῶν νεκρικῶν νομισμάτων (δανακῶν) τῶν Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Ἡ πρὸς τὰ τελευταῖα ταῦτα ἑλληνικὰ νεκρικὰ νομίσματα, — τὰ ἐπίσης μὴ ἔχοντα ὠρισμένην ὄλκην καὶ ὁμοίως ἕξ ἐντυπώσεως τύπου ἐπὶ λεπτοῦ χρυσοῦ ἐλάσματος κατασκευαζόμενα, — ταυτότης τῶν ἐκ Μυκηνῶν χρυσῶν δίσκων εἶναι σπουδαιότητι διὰ τὸ ζήτημα ἡμῶν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὰ ἐντάφια ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἔχουσι τὰς ρίζας αὐτῶν εἰς τοὺς προῖστορικοὺς χρόνους. Ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τῶν Ἑλλήνων τῶν ἱστορικῶν χρόνων εἰς τὸ νὰ θέτωσιν ὡς νομισματικὸν ἐφόδιον τῶν νεκρῶν αὐτῶν τοιαύτης κατασκευῆς χρυσᾶ ἐλάσματα, ἐνῶ οὐ μόνον εὐκολώτερον, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὀλιγότερον δαπανηρὸν ἦτο νὰ ἀντικαταστήσωσιν αὐτὰ διὰ τοῦ πρώτου τυχόντος ἀληθοῦς ὀβολοῦ, ἐνδεικνύει, κατ' ἐμὴν γνώμην, ὅτι τὰ πρῶτα πανάρχαια νομισματικῆς ἀξίας ἐλάσματα χρυσοῦ τοιαύτης ἦσαν μορφῆς καὶ κατασκευῆς.

Εὐτυχῶς τρανῆν ἀπόδειξιν τῆς γνώμης μου ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος χρυσοὶ δίσκοι τῶν Μυκηνῶν εἶναι τὰ ὀμηρικὰ τάλαντα, παρέχει ἡμῖν αὐτὸς ὁ τάφος, ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθη τὸ μέγα αὐτῶν πλῆθος

Παρὰ τοὺς σκελετοὺς τῶν κτητόρων τοῦ θησαυροῦ τοῦ αὐτοῦ τάφου

1. A. von Sallet, Münzen und Medaillen, σελ. 122 κέξ.

εὐρέθησαν δύο διαφόρου μεγέθους χρυσοὶ ζυγοὶ (Πίνακες VIII καὶ IX), ὧν οἱ καθ' Ὁμηρον ἀσφαλῶς *τάλαντα καλούμενοι δίσκοι* εἶναι κατασκευασμένοι διὰ δύο ζευγῶν δίσκων κατασκευασθέντων διὰ τῶν αὐτῶν ἔλασματων καὶ τῶν αὐτῶν χαρακῆρων, δι' ὧν καὶ τὸ μέγα πλῆθος τῶν τοῦ αὐτοῦ τάφου 700 χρυσῶν δίσκων, τῶν καθ' ἡμᾶς «χρυσοῖο ταλάντων». Ὁ κατασκευάσας δηλαδὴ τὰς ζυγοὺς ταύτας οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν ἢ νὰ διατυπώσῃ τρεῖς καὶ διὰ λεπτῶν ἔλασματων χρυσοῦ ἐξαρτήσῃ ἐκ τῆς τρυτάνης δύο διάφορα ζεύγη τῶν 700 δίσκων τούτων. Οὕτως, οἱ νεκροὶ ἐφωδιάσθησαν διὰ δύο διαφόρου δυνάμεως νεκρικῶν ζυγῶν, δι' ὧν καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ αὐτοί, ἢ τὰ μετ' αὐτῶν συνταφέντα τέκνα αὐτῶν, θὰ ἠδύναντο νὰ προσδιορίζωσιν ἢ ἐξελέγχωσι τὰς ὀλκὰς τοῦ θησαυροῦ τῶν χρυσῶν καὶ νομισματικὴν δύναμιν ἐχόντων πολυπληθῶν ταλάντων αὐτῶν.

Ἡ κατασκευὴ, τὸ σχῆμα καὶ αὐτὴ ἡ ἔλλειψις ἀκριβείας τῆς ὀλκῆς τῶν ὀμηρικῶν ἡμῶν ταλάντων χρυσοῦ οὐδόλως ἐκπλήσσει τὸν ἀναλογιζόμενον, ὅτι ὁ χρυσὸς κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους ἐχρησίμευεν οὐχὶ τόσον ὡς μέτρον ἀξίας καὶ τρέχον νόμισμα — πρὸς τοῦτο εἶδομεν ὅτι σταθερῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐχρησιμοποιοῦντο οἱ βόες — ὅσον πρὸς διακοσμητικοὺς σκοποὺς πολυτελείας. Τῆς διακοσμῆσεως λοιπὸν ταύτης γνωρίζομεν ὅτι κύριον καὶ συνηθέστατον στοιχεῖον ἦσαν κατὰ τοὺς Μυκηναϊκοὺς χρόνους οἱ ῥόδακες, εἰς οὓς ἀμέσως ἠδύνατο νὰ μετατραπῇ πᾶς λεπτὸς δίσκος χρυσοῦ δι' ἐντυπώσεως διακοσμητικοῦ τινος χαρακῆρος. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ βλέπομεν ὅτι σειρὰ τις τῶν ἐκ Μυκηνῶν ταλάντων, ἰδίως ἢ τὰ φύλλα φέρουσα, ὡς καὶ τινες δίσκοι τῶν φερόντων ψυχὰς ἢ πολύποδας, μετετράπησαν διὰ ψαλιδίσεως τῆς περιφερείας αὐτῶν εἰς κοσμήματα χρώματος φύλλων, ψυχῶν ἢ πολυπόδων (Πίναξ VII, 5-6). Ὅτι δε καὶ τὰ ἄθικτα τὴν περιφέρειαν τάλαντα ἡμῶν ἐχρησιμοποιεῖσθαι πρὸς διακόσμησιν τῶν θηκῶν ἢ τῶν ἐνδυμάτων ἢ σωμάτων τῶν νεκρῶν<sup>1</sup>, — ἀκριβῶς, ὅπως ἐν μὲν τῇ ἀρχαιότητι διὰ τῶν ὁμοιοσχημῶν *φαλάρων* νῦν δὲ κατὰ πανάρχαιον ἔθιμον κοσμοῦσιν ἑαυτὰς αἱ γυναῖκες τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ πολλῶν ἄλλων

1. Ἴδε Β. Στάην καὶ G. Maspero ἐν τοῖς Comptes-rendus du congrès international d'Archeologie. Athènes 1905 σελ. 213.

διὰ χρυσῶν νομισμάτων — δηλοῦται σαφέστατα ὑπὸ τῶν ἐπὶ πολλῶν αὐτῶν ἰχνῶν προσαρμογῆς διὰ μικρῶν ἥλων.

Πάντα δὲ ταῦτα, ἰδίως δὲ ἡ πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Ὀμηρικοῦ τάλαντου ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ταυτότης τῶν ἐκ Μυκηναῶν χρυσῶν δίσκων, πείθουσί με ἀκραδάντως ὅτι εὔρομεν τέλος τὰ ὀμηρικά τάλαντα χρυσοῦ καὶ δὴ ὄντα οὐχὶ ὠρισμένον τι ποσὸν χρυσοῦ, ἀλλὰ «*σῆμά τι ἀφωρισμένον οὐκ ἔχον σταθμόν*».

## ΠΕΛΑΝΟΙ

Οἱ Ὀμηρικοὶ «*πελέκεις*» ἢ «*ἡμιπέλεκκα*» σιδήρου καὶ τὰ «*χρυσοῖο τάλαντα*» δὲν εἶναι τὰ μόνα πρωτόγονα νομισματικά κέρματα τῶν ἀρχαίων. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ὑπαγόμενα εἰς τὴν αὐτὴν πανάρχαιον κατηγορίαν, τὴν ἀποδεικνύουσαν πόσον ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη ἡμῶν τῶν νεωτέρων, οἵτινες οὐχὶ μόνον ἐναντίον αὐτῶν τῶν μνημείων, ἀλλὰ παραδόξως καὶ ἐναντίον πλήθους ῥητῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων (ὡς θέλομεν ἴδει κατόπιν) ἐσηματίσαμεν τὴν ὅλως ἐσφαλμένην γνώμην ὅτι τὸ νόμισμα εἶναι ἐπίνοια μόλις τοῦ 7<sup>ου</sup> αἰῶνος π. Χ.

Ἐν τῶν νομισμάτων τούτων εἶναι τὸ περίφημον καὶ ἱστορικῶς πασίγνωστον Λυκούργειον νόμισμα, ὁ *πέλανος*. Ὁ σχεδὸν μυθικός καὶ θεῖον τυχῶν τιμῶν Λυκοῦργος, ὁ λεγόμενος υἱὸς τοῦ *Εὐνόμου* καὶ πατὴρ τοῦ *Εὐκόσμου*, ἀνήκει, κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην, αὐτὸς ἢ τοῦλάχιστον τὸ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενον πολίτευμα εἰς τὸν 9<sup>ον</sup> αἰῶνα π. Χ. (884 κατὰ τὸν Ἐρατοσθένη, 820 κατὰ τὸν Θουκυδίδη)<sup>1</sup>, ἦτοι εἰς ἐποχὴν κατὰ δύο αἰῶνας ἀρχαιοτέραν ἐκείνης εἰς ἣν οἱ νῦν νομισματολόγοι ἐσφαλμένως ἀναφέρουσι τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ νομίσματος· ἀναφέρεται λοιπὸν περὶ αὐτοῦ, ὅτι «*τό τε χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν νόμισμα ἠκρόρωσε*»<sup>2</sup> καὶ ὅτι «*ἀκρωρώσας πᾶν νόμισμα χρυ-*

1. Περὶ τῆς χρονολογίας ταύτης ἴδε Curtius, Griechische Geschichte, τόμ. Α', σελ. 652, σῆμ. 42.

2. Πλουτάρχ. Λακωνῶν ἀποφθέγματα, p. 902 f. (ἔκδ. Βερναρδάκη 226) : (Λυκοῦργος) τό τε χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν νόμισμα ἠκρόρωσε, μόνω δὲ τῷ σιδηρῷ προσέταξε χρῆσθαι· καὶ μέχρις οὗ δεῖ ἔχειν τὴν ὅλην ὑπαρξιν πρὸς ἀμοιβὴν τού-

σοῦν καὶ ἀργυροῦν μόνῳ χρῆσθαι τῷ σιδηρῷ προσέταξε»<sup>1</sup>. Κατὰ ταῦτα τὰ χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ σιδηρᾶ νομίσματα εἶχον ἤδη ἐξευρεθῆ πολὺ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Λυκούργου, ἦτοι πολὺ πρὸ τοῦ 9ου αἰῶνος· εἶδομεν δ' ἤδη ἐκ τῶν μυκηναϊκῶν πελέκων ὅτι πράγματι τὸ νόμισμα εἶναι ἐφευρέσεις κατὰ πολλοὺς αἰῶνας ἀρχαιοτέρα.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Λυκούργου ἀφενδὲν ἐν χρήσει, ἧ καὶ τὸ πρῶτον εἰσαχθέν, σιδηροῦν νόμισμα ἦτό τι κατ' ὄγκον καὶ σχῆμα ἐντελῶς ἀνάλογον πρὸς τοὺς ὀμηρικοὺς πελέκεις, ὅλως δὲ διάφορον τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Ὁ Πλούταρχος<sup>2</sup> περιγράφει αὐτὸ λέγων ὅτι ὁ Λυκοῦργος «τούτῳ ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου δύναμιν ὀλίγην ἔδωκεν, ὥστε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης τε μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι καὶ ζεύγους ἄγοντος. Τούτου δὲ κυρωθέντος ἐξέπεσεν ἀδικημάτων γένη πολλὰ τῆς Λακεδαίμονος. Τίς γὰρ ἢ κλέπτειν ἔμελλεν ἢ δωροδοκεῖν ἢ ἀποστερεῖν ἢ ἀρπάξειν ὃ μῆτε κατακρύψαι δυνατὸν ἦν μῆτε κεκτῆσθαι ζηλωτόν, ἀλλὰ μηδὲ κατακόψαι λυσίτελές· ὅξει γάρ, ὡς λέγεται, διαπύρου σιδήρου τὸ στόμωμα κατασβέσας ἀφείλετο τὴν εἰς τᾶλλα χρεῖαν καὶ δύναμιν, ἀδρανοῦς καὶ δυσέργου γενομένου». Ὁ αὐτὸς Πλούταρχος περιγράφει ὁμοίως τὸ αὐτὸ νόμισμα ἐν βίῳ Λυσάνδρου (17) λέγων ὅτι τὸ «πάτριον νόμισμα» τῶν Σπαρτιατῶν «ἦν σιδηροῦν, πρῶτον μὲν ὅξει καταβαπτόμενον ἐκ πυρός, ὅπως μὴ καταχαλεύοιτο, ἀλλὰ διὰ τὴν βαρῆν ἄστομον καὶ ἀδρανὲς γίνοιτο, ἔπειτα βαρῦσταθμον καὶ δυσπαρακόμιστον καὶ ἀπὸ πολλοῦ τινος πλήθους καὶ ὄγκου μικρὰν τινα ἀξίαν δυνάμενον». Τὰ αὐτὰ περίπου ἱστορεῖ καὶ ἐν τοῖς *Λακωνικῶν ἀποφθέγμασι* (ἴδε σημ. 2 προηγ. σελ.). Πολὺ πρὸ τοῦ Πλουτάρχου ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ *Λακεδαίμονίῳ* πο-

του, περιώρισε· τούτου δὲ γενομένου, ἐξέπεσε τῆς Λακεδαίμονος ἀδικία πᾶσα· οὔτε γὰρ κλέπτειν οὔτε δωροδοκεῖν οὔτε ἀποστερεῖν ἢ ἀρπάξειν ἐτι ἐδύνατό τις, ὃ μῆτε κατακρύψαι δυνατὸν ἦν μῆτε κτήσασθαι ζηλωτόν μῆτε χρῆσασθαι ἀκίνδον μῆτε ἐξάγειν ἢ ἐπάγειν ἀσφαλές. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀπάντων τῶν περισοῶν ξενηλασίαν ἐποιήσατο· διὸ οὔτε ἔμπορος οὔτε σοφιστὴς οὔτε μάντις ἢ ἀγύρτης οὔτε τῶν κατασκευασμάτων δημιουργὸς εἰσῆει εἰς τὴν Σπάρτην. Οὐδὲ γὰρ νόμισμα παρ' αὐτοῖς εὔχρηστον εἶασε, μόνον δὲ τὸ σιδηροῦν εἰσηγήσατο, ὃ ἐστὶ μὲν ὀγκῆ Αἰγυπτία, δυνάμει δὲ χαλκοῖ τέσσαρες.

1. Πλουτάρχ. Λυκοῦργος 9.

2. Λυκοῦργος ἔ. ἀ.

λιτεία (VII, 5) ὁμοίως περιγράφει αὐτὸ λέγων ὅτι ὁ Λυκοῦργος «νόμισμα τοιοῦτον κατεστήσατο, ὃ δέκα μνῶν ἄν εἰς οἰκίαν εἰσελθὸν οὔτε δεσπότης οὔτε οἰκείους λάθοι· καὶ γὰρ χώρας μεγάλης καὶ ἀμάξης ἀγωγῆς δέοιτ' ἄν»<sup>1</sup>.

Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων πηγῶν μανθάνομεν ὡς πρὸς μὲν τὴν μορφὴν αὐτῶν ὅτι εἶχον σχῆμα πλακουντώδους τινὸς πέμματος (πίττας, γερμ. Fladen, γαλλ. galette) ἐκ τῶν προσφερομένων εἰς τοὺς θεοὺς καὶ κατασκευαζομένων ἐκ τοῦ ἀφαιρεθέντος ἐκ τῶν ἄλωνίων ἱεροῦ σίτου. Ἐκαλεῖτο δὲ ἀπὸ τοῦ σχήματος *πέλανορ*, *πέλανος* ἢ *πέλανον*<sup>2</sup>. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ὄλκην αὐτοῦ μανθάνομεν ἐκ τῶν αὐτῶν πηγῶν ὅτι ἦτο *μιας Αἰγυναίας μναῖς*<sup>3</sup>, ἢ δὲ ἀξία χαλκοῦ τέσσαρες ἢ καὶ ὀβολός<sup>4</sup>.

Τῆς Αἰγυναίας μναῖς ἔλκουσης γραμμάρια 605, πέλανοι ἀξίας 10 μνῶν ἀργύρου ἔλκουσι 3630 χιλιόγραμμα, ἦτοι πράγματι, ὡς θέλουσιν οἱ ἀρχαῖοι, πληρὴς φορτίον ἀμάξης. Κατὰ τὰς ἐκτιμήσεις τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων ἡ ἀξία ἑνὸς μναιαίου πελάνου ἦτο *τεσσαράων χαλκῶν* ἦτοι ἡμίσεος ὀβολοῦ τῆς ἀναλογίας τοῦ ἀργύρου πρὸς τὸν σιδήρον οὔσης ὡς 1:1200. Κατὰ τὴν Λυκούργειον ὅμως νομοθεσίαν<sup>5</sup> ἡ ἀναλογία αὕτη ἦτο ὡς 1:600 ἦτοι κατὰ τὸ διπλάσιον ἀνωτέρα<sup>6</sup>.

1. Ἴδε καὶ [Πλάτ.] Ἐρυξίαν σ. 400, Β: «ἐν δὲ Λακεδαίμονι σιδηρῶ σταθμῷ νομίζουσι, καὶ ταῦτα μέντοι τῷ ἀχρεῖῳ τοῦ σιδήρου· καὶ ὁ πολὺν σταθμὸν τοῦ τοιοῦτου σιδήρου κεκτημένος πλούσιος δοκεῖ εἶναι». Καὶ Πολυδ. 9, 79: «σιδηρῶ δὲ νομίσματι καὶ Λακεδαιμόνιοι χρῶνται, ἐκ πολλοῦ ὄγκου ὀλίγον δυναμένων· ὅξει δ' αὐτοῦ τὴν ἀκμὴν εἰς τὸ ἄτομον κατασβεννύουσιν».

2. Ἡσύχιος, Πέλανορ· τὸ τετράχαλκον, Λάκωνες. Πέλανον πέμμα τι πλακουντώδες. — Φώτιος (καὶ Σουΐδας) ἐν λ. Πέλανος: γίνεται πέμματά τινα τοῖς θεοῖς ἐκ τοῦ ἀφαιρεθέντος σίτου ἐκ τῆς ἄλω... ἢ καὶ ἐκ τοῦ πεπλατύνθαι. — Πέλανοι: πέμματα ἐκ πολλῆς, τουτέστιν ἀλεύρου, εἰς θυσίαν ἐπιτήδεια... καὶ ὁ τῷ μάντει διδόμενος μισθὸς ὀβολός.

3. Πλουτάρχ. Ἀποφθέγματα Λακωνικά, ἔ. ἀ. — Ἡσύχιος, *πέλανορ*· τὸ τετράχαλκον, Λάκωνες.

4. Νικάνδρ. Ἀλεξιφάρμακα στίχ. 488:

*καὶ ποτε κεδρινῆς πελάνου βάρος ἔμμορε πίσησ'*

ἐνθα ὁ Σχολιαστὴς: πελάνου βάρος, ἀντὶ τοῦ ὀβολοῦ ὄλκην· οὐ γὰρ μόνον τὸ πέμμα, ἤγουν τὸ ἔψημα, πέλανος λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ὀβολοῦ ὄλκή.

5. Ἴδε ἀνωτέρω Σχόλια Νικάνδρου, Φωτίου καὶ Σουΐδαν, ταυτίζοντας τὸν πέλανον πρὸς ἓνα ὀβολόν.

6. Hultsch, Metrologie, σελ. 535.

Μέχρι τοῦδε οὐδείς πέλανος σιδήρου ἀνεκαλύφθη. Τοῦτο δ' ὀφείλεται ἴσως εἰς τὸ εὐφθαρτον τοῦ σιδήρου καὶ τὸ ὀλίγον τῆς προσοχῆς, ὅπερ θὰ προὐκάλει παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἢ ἄλλοις κοινοῖς ἀνθρώποις ἢ ἀνακάλυψις ὄγκου ὀξειδωμένου σιδήρου. Ἰδέαν ὅμως τῆς μορφῆς αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἐκ τῶν ὁμογενῶν χυμάτων τῶν μυκηναϊκῶν *πελέκεων* καὶ τῶν περίπου ὁμοιοσχημῶν τετραγώνων χυμάτων τοῦ ῥωμαϊκοῦ *aes signatum*, περὶ οὗ ἐπίσης οἱ ἀρχαῖοι γράφουσιν ὅτι ἐχρειάζοντο ἀμάξας προκειμένου νὰ καταβάλωσι δι' αὐτῶν μεγάλην τινὰ τιμὴν<sup>1</sup>.

## ΟΒΕΛΟΙ ΣΙΔΗΡΟΙ

(Πίναξ X, Α καὶ Β.)

Οἱ νεώτεροι νομισματολόγοι ἠμφισβήτησαν ὅτι ἐν Σπάρτῃ ἐκόπησάν ποτε σιδηρᾶ νομίσματα, κηρύξαντες ἀνακριβεῖς τὰς περὶ τούτων εἰδήσεις τῶν ἀρχαίων, ἃς προσήρμοσαν εἰς τοὺς μέχρι τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος κυκλοφοροῦμενους παναρχαίους σιδηροῦς ὀβελίσκους. Πρὸ τινος ὅμως ἀνεκαλύφθησαν σιδηρᾶ νομίσματα τῶν Τεγεατῶν, τῶν Ἀργείων καὶ τρίτης τινὸς πόλεως τῆς Πελοποννήσου, ἀνήκοντα πάντα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 4ου αἰῶνος, δημοσιευθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Köhler<sup>2</sup>, δι' ὧν κατεδείχθη ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου ὡς νομίσματος ἤτό τι ὄλω «πάτριον» ἐν Πελοποννήσῳ, ὀφειλομένη ἴσως εἰς τὴν ἤδη πρὸ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων ἐκμετάλλουσιν τοῦ σιδήρου τοῦ Ταυγέτου<sup>3</sup>.

Τοῦ σιδηροῦ πελοποννησιακοῦ πελάνου ὑποδιαίρεσις φαίνονται ὅτι ἦσαν οἱ σιδηροῖ ὀβελίσκοι, περὶ ὧν ἔχομεν πλείστας ὄσας μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων.

Ὁ Πλούταρχος ἐν Βίῳ Λυσάνδρου (17) μετὰ τὸν περὶ σιδηροῦ

1. Tit. Liv. IV.60,6: Et quia nondum argentum signatum erat, aes grave plaustris quidam ad aerarium convehentes speciosam etiam conlationem faciebant.

2. Zur Geschichte des griechischen Münzwesens: Ath. Mitth. VII (1882) σελ. κξξ.

3. Στέφ. Βυζάντιος ἐν λ. Λακεδαιμόνων.—Köhler ἔ. ἀ. σελ. 5.

πελάνου τῶν Σπαρτιατῶν προσθέτει τὰ ἐξῆς: «Κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἀρχαῖον οὕτως ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίσμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς, ἀφ' ὧν παραμένει ἔτι καὶ νῦν τῶν κερμάτων ὀβολοὺς καλεῖσθαι, δραχμὴν δὲ τοὺς ἕξ ὀβολοὺς· τοσοῦτων γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο».

Ἐπίσης ὁ Πολυδεύκης (7, 105) πρῶτον μὲν λέγει ὅτι «ὀβελοὶ σιδηροῖ, νόμισμα σιδηροῦν τὸ Λακεδαιμονίων καὶ Βυζαντίων»· καὶ περαιτέρω (9, 77-78) «τὸ μέντοι τῶν ὀβολῶν ὄνομα οἱ μὲν ὅτι πάλαι βουπόροις ὀβελοῖς ἐχρῶντο πρὸς τὰς ἀμοιβάς, ὧν τὸ ὑπὸ τῆ δρακὶ πληθὸς ἐδόκει καλεῖσθαι δραχμὴ, τὰ δ' ὀνόματα καὶ τοῦ νομίσματος μεταπεσόντος εἰς τὴν νῦν χρεῖαν ἐνέμεινεν ἐκ τῆς μνήμης τῆς παλαιᾶς. Ἀριστοτέλης δὲ ταυτὸν λέγων ἐν Σικυωνίων Πολιτεία σμικρόν τι καινοτομεῖ, ὀφελὸς αὐτοὺς τέως ὠνομάσθαι λέγων, τοῦ μὲν ὀφέλλειν δηλοῦντος τὸ αὔξειν, αὐτῶν δὲ διὰ τὸ εἰς μῆκος ηὔξεισθαι ὧδε κληθέντων. Ὅθεν καὶ τὸ ὀφείλειν ὠνομάσθαι φησὶν οὐκ οἶδ' ὅπως· ἐπὶ μέντοι τῶν ὀβελῶν ὑπελλάχθαι τὸ φ εἰς τὸ β κατὰ συγγένειαν. Βυζαντίων γε μὴν σιδηρῶ νομιζόντων ἦν οὕτω καλούμενος σιδάρεος νόμισμά τι λεπτόν, ὥστε ἀντὶ τοῦ «πρῶ μὲν τριῶν χαλκῶν» λέγει «πρῶ μὲν τριῶν σιδαρέων» ὅθεν καὶ ἐν τοῖς Στρατίτιδος Μυρμιδόσιν εἴρηται

*ἐν τοῖσι βαλανείοις προκέλευθος ἡμέρα,  
ἀπαξάπασα γῆ στρατιαὶ σιδαρέων·*

σιδηρῶ δὲ νομίσματι καὶ Λακεδαιμόνιοι χρῶνται» κτλ. (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 191, σημ. 1).

Ὁβελὸς ἢ ὀβολοῦς σιδηροῦς μνημονεύουσι καὶ πλεῖστοι ἄλλαι τῶν πηγῶν<sup>1</sup>. Τούτων ὁ Ἐπιφάνιος προσθέτει περὶ τῶν σιδηρῶν ὀβολῶν τὰ ἐξῆς: «βέλος δὲ τοῦτο ἦν· πρὸ γὰρ τῆς Χριστοῦ παρουσίας διὰ τὸ ἐν πολέμῳ συγκεῖσθαι τὴν ζωὴν αὐτῶν χρεῖαν εἶχον πρὸς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ διὰ τῶν τοιούτων τὰς διοικήσεις ἐποιοῦντο, ἐκάστου ε' βέλη καὶ ι' καὶ ἄρτον ἀγοράζοντος εἶ τι ἄλλο». Τὴν αὐτὴν ἐτυμολογίαν εὐρίσκομεν καὶ παρὰ Ἡρωδιανῶ (Ἐρωδιανὸς Θηβαῖος

1. Ἐπιφάνιος ἐν Metrologicorum scriptorum reliquiae ἐκδ. Hultsch τόμ. I σελ. 266, 3; 268, 20; 303, 16 καὶ II, 104, 23.

περὶ ἔτυμολογιῶν ἐν λ. Ὀβελός· «πλεονασμῶ τοῦ ὄ, παρὰ τὸ βάλλω βέλος καὶ ὄβολός. Οὕτως ἐν τῷ περὶ παθῶν Ἡρωδιανός, οἷον ὁ ἔοικώς βέλει»). Τὸ Μέγα Ἐτυμολογικὸν ἐν λέξει *Δραχμή* λέγει ὅτι οὕτως ἐκαλεῖτο «τὸ συνάθροισμα τῶν ἕξ ὀβολῶν· παρὰ τὸ δέδραγμα, δραχμή. Τὸ παλαιὸν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ὀβελοῖς κεχηρημένων ἀντὶ νομίσματος, οὓς τῇ χειρὶ δραξαμένους δυνατὸν ἦν περιλαβεῖν, τούτους δραχμὴν ἐκάλουν, παρὰ τὸ δράσασθαι». Τέλος δὲ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός (Ὡρίων ἔ. ἀ. ἐν λ. Ὀβελός) γράφει ὅτι: «Ὀβολός. Τροπῇ τοῦ εἰς ο, πρὸ τούτου γὰρ ὀβελίσκοις τραχέσιν ἐνομίστευον (= numis utebantur) τὰ πρὸς σταθμόν· οἱ μὲν οὖν Ἴωνες ὀβελός, ἡμεῖς δὲ ὀβολός. *Πρῶτος δὲ πάντων Φείδων Ἀργεῖος νόμισμα ἔκοπεν ἐν Αἰγίνῃ καὶ διδοὺς τὸ νόμισμα καὶ ἀναλαβὼν τοὺς ὀβελίσκους ἀνέθηκε τῇ Ἡρᾷ.* Ἐπειδὴ τότε οἱ ὀβελίσκοι τὴν χεῖρα ἐπλήρουν, τουτέστι τὴν δράκα, ἡμεῖς, καίπερ μὴ πληροῦντες τὴν χεῖρα τοῖς ἕξ ὀβολοῖς, δραχμὴν αὐτὴν λέγομεν, παρὰ τὸ δράσασθαι. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν ὀβολοστάτην καλοῦμεν τὸν τοκιστὴν, ἔπειδὴ σταθμοῖς τοὺς ὀβελίσκους παρέδιδον οἱ ἀρχαῖοι».

Τέλος τὸ αὐτὸ Ἐτυμολογικὸν ἐν μὲν τῇ λέξει *ὀβελός* λέγει «ὁ ἔοικώς βέλει», ἐν δὲ τῇ λέξει *ὀβελίσκος* γράφει «οἰονεὶ ὀφελίσκος τις ὢν, ὁ εἰς μῆκος ὀφελλόμενος· ὀφέλλειν γὰρ τὸ αὔξειν, καὶ ὀβελός, σημαίνει δὲ ἀμφοτέρω τὰς σούβλας. . . *Πάντων δὲ πρῶτος Φείδων Ἀργεῖος νόμισμα ἔκοπεν ἐν Αἰγίνῃ· καὶ διὰ τὸ νόμισμα ἀναλαβὼν τοὺς ὀβελίσκους ἀνέθηκε τῇ ἐν Ἀργεῖ Ἡρᾷ.* Ἐπειδὴ δὲ τότε οἱ ὀβελίσκοι τὴν χεῖρα ἐπλήρουν, τουτέστι τὴν δράκα, ἡμεῖς, καίπερ μὴ πληροῦντες τὴν δράκα τοῖς ἕξ ὀβολοῖς, δραχμὴν αὐτὴν λέγομεν, παρὰ τὸ δράσασθαι. Ὅθεν καὶ νῦν λέγομεν ὀβολοστάτην τὸν τοκιστὴν, ἔπειδὴ σταθμοῖς παρέδιδον οἱ ἀρχαῖοι».

Πάνυ περιέργως καὶ σπουδαία εἶναι καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πλουτάρχου (βίος Φαβίου Μαξίμου 27) ὅτι τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἀποθανόντα (362 π. Χ.) ἔθαψαν οἱ Θηβαῖοι δημοσίᾳ διὰ τὴν πενίαν, ἣν ἀπέλιπεν ὁ ἀνὴρ, «οὐδὲν γὰρ οἴκοι τελευτήσαντος εὐρεθῆναι πλὴν ὀβελίσκων σιδηροῦν λέγουσι».

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὰς μαρτυρίας ταύτας ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς νομίσματα μακρὰ τεμάχια σιδήρου, ἐνίοτε δὲ καὶ χαλκοῦ (;), ἔχοντα



σχῆμα μαγειρικοῦ ὄβελου (σούβλας), ἢ κέντρων ἱκανῶς μεγάλων πρὸς βοη-  
λασίαν (ὄβελῶν βουπόρων) <sup>1</sup>. Τὸ πάχος αὐτῶν ἦτο τόσῳ μικρόν, ὥστε ἡ  
χειρ ἠδύνατο νὰ δράξῃ ἕξ συγχρόνως. Ἐκυκλοφοροῦντο δ' οἱ πανάρ-  
χαιοι ὄβελίσκοι οὗτοι ἐν μὲν τῷ Ἑλληνισμῷ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Φεΐδωνος  
τοῦ Ἀργείου, εἰς ὃν ἀποδίδεται γενικῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ πρώτη  
ἐν Ἑλλάδι κοπὴ ἀργυρῶν νομισμάτων, ἐν δὲ τῷ Βυζαντίῳ, Λακεδαί-  
μονι καὶ Θήβαις μέχρι τοῦ 5ου καὶ 4ου αἰῶνος π. Χ. Ἐν παναρχαίῳ  
ἐποχῇ, πρὸ τοῦ Φεΐδωνος ἴσως, ἀναφέρονται ὅτι οἱ ὄβελίσκοι ἐκυ-  
κλοφοροῦντο ἐπίσης ἐν Σικυῶνι, ἴσως δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις <sup>2</sup> καὶ Μεγά-  
ροις τῇ μητροπόλει τῶν Βυζαντιῶν.

Περὶ τοῦ σχήματος, ὀλκῆς καὶ ἀξίας τῶν παναρχαίων ὄβελίσκων  
πλείσται ὅσαι ἐγράφησαν μέχρι τοῦδε ὑποθέσεις, ὡς οὐδενὸς τοιοῦτου  
ἀνακαλυφθέντος.

Εὐτυχῶς ἀνακάλυψις ὑψίστης σπουδαιότητος, γενομένη πρὸ δωδε-  
καετίας ἤδη, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε ἀπαράτητος ὑπὸ τῶν νομισματολόγων  
διελθοῦσα, ὀρίπτει ἀπλετον φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν σιδηρῶν ὄβε-  
λῶν τῆς Πελοποννήσου. Ἡ Ἀμερικανικὴ ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ἀνα-  
σκάπτουσα ἐν ἔτει 1894 διὰ τοῦ κ. Ch. Waldstein τὸ Ἑραῖον τοῦ  
Ἀργους, ἦτοι αὐτὸ τὸ ἱερόν ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἀνωτέρω παρατεθείσας  
πηγὰς ὁ Φεΐδων ἀνέθηκεν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πρωτογενεῦς νομίσματος  
τοὺς σιδηροῦς ὄβελίσκους, ἀνεκάλυψε τεραστίαν τὸ μέγεθος δέσμη  
σιδηρῶν ὄβελῶν, περὶ ὧν αἱ περιστάσεις, ὑφ' αἷς ἀνεκαλύφθησαν, οὐδὲ  
τὴν ἐλαχίστην καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν, ὅτι εἶναι αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τοῦ  
Φεΐδωνος ἀφιερωθέντες τῇ Ἑρᾷ!

Ἀνασκαπτομένης δηλαδὴ τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τῆς ἐπιχώ-  
σεως τοῦ πεδίου (terrasse), ἐφ' οὔ ἐκτίσθη ὁ δεύτερος ναὸς τῆς Ἑρᾶς,  
ὁ ἀντικαταστήσας τὸν ἐν ἔτει 423 π. Χ. καέντα, ἦτοι ἐκεῖνον ἐν ᾧ  
ἦσαν τὰ ἀφιερῶματα τοῦ Φεΐδωνος, ἀνεκαλύφθησαν εἰς μέγα βᾶθος  
καὶ μεταξὺ ἀντικειμένων πάντων ἀρχαιοτέρων τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ  
κεκομμένου νομίσματος δύο παράδοξα σιδηρᾶ ἀντικείμενα.

Τὸ πρῶτον, νομισθὲν ὑπὸ τῶν ἀνασκαψάντων αὐτὸ ἐργατῶν ὡς

1. Πβλ. Ἑρῶδ. 2, 135.—Εὐρυτιδ. Κύκλωψ, στίχ. 302 καὶ Ἀνδρομέδ. στίχ.  
1134.—Ξενοφ. Ἀναβ. 7,8,14.

2. Πβλ. τὴν ἐν τῷ Μεγ. Ἐτυμολ. ἐν λ. ὄβελος μαρτυρίαν.

τηλεβόλον καὶ χαιρετισθὲν διὰ τῆς κραυγῆς «ἕνα κανωνῶν», ἔξετασθὲν εὐρέθη ὅτι ἦτο τεραστία δέσμη σιδηρῶν ἰσομήκων ὀβελῶν, διὰ σιδηρῶν δεσμῶν κατὰ τὰ δύο αὐτῶν ἄκρα συνηνωμένων τόσον ἐπιμελῶς, ὥστε τὸ ὄλον εἶχε πραγματικῶς σχῆμα τηλεβόλου μήκους μέτρ. 1,20. Τὸ σχῆμα τοῦτο καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ἦσαν διὰ σιδηρῶν δεσμῶν συνηνωμένοι οἱ ὀβελοί, δεικνύει φωτογραφία, ληφθεῖσα ἅμα τῇ ἀνακαλύψει καὶ δημοσιευθεῖσα ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Waldstein<sup>1</sup>. Δυστυχῶς ἂν καὶ ὁ κ. Waldstein ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ, ἢ ἐν λόγῳ δέσμη μετακομισθεῖσα εἰς τὰς Αθήνας ἐθεωρήθη ὡς τι ἀνάξιον λόγου ἀντικείμενον καὶ χωρὶς καὶ νὰ καταγραφῆ ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολ. Μουσείου διελύθη συντριβέντων τῶν πλείστων ὀβελῶν εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Μουσείου, ἔνθα ἡ ὑγρασία ἐπὶ δωδεκαετίαν ἀνενοχλήτως ἐπενεργήσασα ἐπέτεινε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Εὐτυχῶς ὁ πρό τινων ἡμερῶν παραστάς εἰς ἐν τῶν περὶ τῶν πρωτογόνων νομισμάτων μαθημάτων μου ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κ. Κουρουνιώτης ἐνεθυμήθη ὅτι ἐκομίσθησάν ποτε εἰς Αθήνας ἐκ τοῦ Ἡραίου σιδηροῦ ὀβελοῦ, τῇ βοηθείᾳ δ' αὐτοῦ καὶ τοῦ νῦν διευθυντοῦ τοῦ Ἐθν. Ἀρχαιολ. Μουσείου κ. Β. Στάη, ἀνεκαλύψαμεν αὐτοὺς ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Μουσείου. Τῇ κοινῇ δ' ἐνεργείᾳ ἐμοῦ τε καὶ τοῦ κ. Στάη τὸ Σ. Ὑπουργεῖον διέταξεν ἀμέσως τὴν μεταφορὰν καὶ κατάθεσιν αὐτῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισμ. Μουσείῳ, ἔνθα νῦν καταγιγνώμεθα εἰς τὴν λῆψιν παντὸς μέτρου ὅπως ἀναχαιτισθῆ ἡ περαιτέρω αὐτῶν φθορά, μεθ' ὅ, ἀφ' οὗ τῇ βοηθείᾳ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Waldstein δημοσιευθείσης φωτογραφίας συνενώσωμεν πάλιν αὐτοὺς εἰς δέσμη ἔχουσαν τὸ ἀρχικὸν σχῆμα, θέλομεν ἐκθέσει ἐν ὑαλίνῃ θήκῃ ὡς ἕνα τῶν ἱερωτέρων θησαυρῶν τοῦ Νομισμ. Μουσείου, διότι δὲν εἶναι βεβαίως μικρόν τι ἢ ἀνακάλυψις τοῦ εἰς μνήμην τοῦ πάμπαν ἀρχαίου νομίσματος ἀφιερώματος αὐτοῦ τοῦ εἰσαγαγόντος τὸ ἀργυροῦν νόμισμα βασιλέως Φεῖδωνος! Νῦν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα (Πίναξ X, A) πρόχειρον φωτογραφίαν δέσμης ὀβελῶν, περιεχούσης τοὺς πλείστους τῶν

1. The Argive Heraeum τόμ. Α', σελ. 63, εἰκὼν 31. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἀναμένομεν ἐξ Ἀμερικῆς ἵνα ἀναδημοσιεύσωμεν ἐν τῷ τέλει τῆς παρουσίας μελέτης.

ἀνακαλυφθέντων, παραπλεύρως δὲ (Πίναξ X, 11) εἰκόνα ἕξ μόνον, ἥτοι δραχμῆς ὀβελῶν ἐκλεχθέντων μεταξὺ τῶν ἄριστα διατηρουμένων, οὓς καὶ ἐνταῦθα (Εἰκὼν 17) ἰδιαίτερος δημοσιεύομεν κρατουμένους ἐν τῇ χειρὶ ἀνδρός, ἵνα ζωηρότερον ἀνα- παραστήσωμεν τὴν δραχμὴν ὀβελῶν.

Τὸ μῆκος τῶν ἀκεραίων σφζομένων ὀβελῶν φθάνει μέχρι μέτρ. 1,17, ἐκ δὲ τῆς φωτογραφίας τοῦ Waldstein φαίνεται ὅτι ἀρχικῶς οἱ πλεῖστοι τῶν ὀβελῶν ἦσαν τοῦ αὐτοῦ μήκους (1,20). Τὸ στέλεχος ἐκάστου αὐτῶν εἶναι τετράγωνον, τὸ δ' ἕτερον τῶν ἄκρων λήγει εἰς μικρὰν λόγχην (Εἰκὼν 18), δικαιούσαν τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς βουπόρων ὀβελῶν (βουκέντρων), ὀβελῶν καὶ βελῶν.

Προχείρως ἐξετασθέντες, ὡς ἔχουσι νῦν, εὐρέθησαν 32 σῶοι, ἥτοι ἔχοντες περίπου τὸ ἀρχικὸν μέγεθος (1,20), 32 ἔχοντες τὰ  $\frac{3}{4}$  τοῦ ἀρχικοῦ μεγέθους, 17 μεγέθους 50—60 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, 40 μεγέθους 40—50 ἑκατοστῶν, 32 μεγέθ. 40—30 ἑκατοστῶν, 23 μεγέθ. 20—30 ἑκατοστῶν. Πλὴν δὲ τούτων ὑπάρχει καὶ μέγα πλῆθος (τοῦλάχιστον 100) μικρότερον θραυσμάτων ὡς καὶ ἄπειρα τεμάχια σφοδρῶς κατιωμένων καὶ ὑπὸ τῆς ὑγρασίας ἐξωγκωμένων ὀβελῶν καὶ δὴ ἕξ ἐκείνων, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ἐντελῶς ὀξειδωθεῖσαν καὶ νῦν θρυματισθεῖσαν ἐπιφάνειαν τῆς δέσμης.

Τὸ σύνολον δὲν ἐξυγίσθη ἀκόμη. Δράξ ὅμως, ἥτοι ἕξ ἐκ τῶν μᾶλλον σώων περισωθέντων ὀβελῶν, ζυγισθεῖσα εὐρέθη ἔχουσα ὀλκὴν χιλιόγραμμα 2,418 (= γραμμ. 495 + 417 + 401 + 385 + 378 + 342). Ὑπολογίζω δὲ ὅτι τὸ ὅλον τῆς δέσμης ἀπετελεῖτο ἕξ 180 περίπου ὀβελῶν, ἐκάστου αὐτῶν ἕλκοντος, κατὰ μέσον ὄρον, γραμμ. 403, τῆς δὲ δέσμης ὀλοκλήρου χιλιόγρ. 72,540.



Εἰκὼν 17.

## ΚΑΝΩΝ ΟΒΕΛΙΣΚΩΝ

(Πίναξ X, Γ)

Τὸ μετὰ τῶν ὀβελῶν ἀνακαλυφθὲν ἐν τῷ Ἑραίῳ δευτέρου σιδηροῦν ἀντικείμενον (σελ. 195) εἶναι μέγας ὄγκος σιδήρου παραδόξου σχήματος ἦτοι μέγα καὶ βαρύτερον τεμάχιον σφυρηλάτου σιδήρου σχήματος κανόνος τετραγωνικοῦ (regula, norma), μήκους μέτρ. 1,20. Ἐκάστη τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἔχει πλάτος 0,088. Τὸ ἕτερον δὲ τῶν ἄκρων αὐτοῦ ἔλαβε, μετὰ τὴν ἀρχικὴν εἰς σχῆμα κανόνος χύσιν, δι' ἰσχυρᾶς σφυρηλατήσεως σχῆμα λόγχης (ἧς μέγιστον μὲν πλάτος 0,27, ἐλάχιστον δὲ πᾶχος 0,015), χωρὶς ὅμως νὰ παραμορφωθῇ μηδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὸ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τετραγωνικὸν αὐτοῦ τέρμα. Τὸ ἄκρον δὲ τοῦτο εἶναι σῶον καὶ ἄθικτον ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον ἄκρον τοῦ κανόνος εἶναι ἀποκεκρουμένον. Εὐτυχῶς ὅμως καὶ τούτου σφίζεται μία τῶν τεσσάρων γωνιῶν, ὥστε δυνάμεθα νὰ καταμετρήσωμεν ἀκριβῶς τὸ ὅλον μήκος τοῦ κανόνος.

Ὁ κ. Waldstein δὲν ἀπεπειράθη νὰ ἀνεύρη εἰς τί ἡδύνατο νὰ χρησιμεύῃ τὸ παράδοξον τοῦτο ἀντικείμενον, γράψας ὅτι εἶναι quite inexplicable. Φρονῶ δ' ὅμως ὅτι ἡ μετὰ τῆς δέσεως τῶν σιδηρῶν ὀβελῶν ταφή αὐτοῦ, ἡ ταυτότης τοῦ μήκους αὐτοῦ (1,20) πρὸς τὸ μήκος τῶν ἀκεραίων σωζομένων ὀβελῶν (1,17 = 1,20), συνδυαζόμενα πρὸς τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας ὅτι ὁ Φεῖδων οὐ μόνον «νόμισμα ἀργυροῦν ἐν Αἰγίνῃ ἐποίησεν» ἀλλὰ καὶ «ἐδήμευσε» τὰ μέτρα καὶ «κατεσκεύασε» σταθμὰ<sup>1</sup>, εἰσαγαγὼν τὰ περίφημα καὶ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντα Φειδώνια μέτρα<sup>2</sup>, καθιστῶσι πιθανώτατον, ἂν μὴ βέβαιοι, ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶναι ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν σὺν αὐτῷ ἀνακαλυφθέντων σιδηρῶν προφειδωνείων ὀβελίσκων — περὶ ὧν εἶδομεν ἀνωτέρω ἐν ταῖς πηγαῖς ὅτι παρεδίδοντο πρὸς σταθμὸν: «σταθμοῖς τοὺς ὀβελίσκους παρεδίδον οἱ ἀρχαῖοι» — ἀνατεθειὲς ὑπὸ τοῦ Φεῖδωνος ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου σὺν τῇ δέσει τῶν ὀβελίσκων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀργείας Ἑρας,

1. Πάριον Χρονικόν, ν. 45 (Jacoby, Das Marmor Parium. Berlin 1904 σελ. 11 καὶ 93.— Inscr. Graecae vol. XII, pag 106).

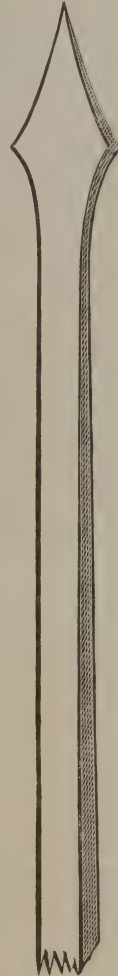
2. Ἴδε τὰς περὶ τούτων πηγὰς συγκεκεντρωμένας ἐν Διεθν. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. 5ος σελ. 37—39.

μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ὁποίου ληφθέντες ὡς ἱερὰ πανάρχαια ἀντικείμενα ἐτάφησαν ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ νέου ναοῦ. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἄκρα τῆς δέσμης τῶν ὀβελῶν εὐρέθησαν ἰσχυρῶς συνηνωμένα πρὸς ἄλληλα διὰ χυτοῦ μολύβδου, οὕτως ὥστε ἐκ τοῦ ἀναθήματος οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀποσπάσῃ ἓνα ὀβελόν. Τοῦτο ἐνθυμίζει ἡμῖν, ὅτι καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ Καπετωλίου ναῷ τῆς Juno Moneta ἐφυλάσσοντο οἱ κανόνες τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν <sup>1</sup>. Τὸ αὐτὸ γνωρίζομεν καὶ διὰ τὰ σηκώματα τῶν Ἀθηναίων <sup>2</sup>.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ παράδοξον λογχοειδὲς σχῆμα, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὸ ἄκρον τοῦ παναρχαίου τούτου σταθμητικοῦ κανόνος, πολλαὶ ὑποθέσεις δυνατὸν νὰ προταθῶσι πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ. Ἡ ἀπλουστέρα δὲ τῶν ἐρχομένων εἰς τὴν διάνοιάν μου φαίνεται, ὅτι εἰς τὸν κανόνα τοῦτον τῶν ὀβελῶν ἐδόθη οὐ μόνον τὸ μήκος (1,20), ἀλλὰ καὶ τὸ σύνολον τοῦ σχήματος τῶν ὀβελῶν, ἐχόντων ὁμοίως τὸ στέλεχος τετράγωνον, τὴν δ' ἄκραν εἰς λόγχην ἀπολήγουσαν, ὡς βλέπει τις ἐκ τῆς ἐναυθα ἀπεικονισθείσης εἰς φυσικὸν μέγεθος ἄκρας ἑνὸς τῶν ὀβελῶν (Εἰκῶν 18).

Προχείρως δὲ ζυγισθεὶς ὁ βαρύτερος οὗτος κανὼν εὐρέθη ἔλκων 57 ὀκάδας (73 χιλιόγραμμα). Φαίνεται δ' ὅτι καὶ τὸ σύνολον τῆς δέσμης τῶν (180;) ὀβελῶν φθάνει τὴν αὐτὴν ὀγκὴν (σελ. 197).

Παρακαλέσαμεν ἤδη εἰδικοὺς καθηγητὰς τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου ἵνα προβῶσιν εἰς ἀκριβῆ ἐπιστημονικὸν ὄρισμόν τῆς ὀγκῆς καὶ τοῦ μήκους τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὡς καὶ εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν τοῦ σιδήρου αὐτοῦ καὶ τῶν ὀβελῶν, ἐλπίζομεν δὲ ταχέως ν' ἀνακοινώσωμεν τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐργασίας αὐτῶν περὶ τῶν μοναδικῶν καὶ ἱερωτάτων διὰ τὴν νομισματικὴν ἐπιστήμην μνημείων τούτων. Νῦν δὲ θεωροῦμεν ἀναγκαῖον ν' ἀνατυπώσωμεν ἐν-



Εἰκῶν 18.

1. Ἴδε τὰς πηγὰς παρὰ Hultsch, Griechische Metrologie σελ. 88.

2. Αὐτόθι σελ. 100 καὶ 114.

ταῦθα<sup>1</sup> πᾶν ὅτι ἔγραψε περὶ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν ὁ κ. Waldstein,

1. Report to the Committee of the American School, γραφὴν ἄμα τῇ λήξει τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ (ἔαρος τοῦ) ἔτους 1894 ὑπὸ Ch. Waldstein. (= Ch. Waldstein, *The Argive Heraeum* vol. I (1902) σελ. 77:) «Among the many objects found here (ἐν τῷ platform τοῦ δευτέρου ναοῦ), I must mention the large number of objects of iron. In fact, throughout our excavations we have often found iron together with bronze and even stone implements. A strange object was a large mass of iron about five feet long and a foot in diameter, which proved to be a mass of iron spears bound together with bands of iron at both ends. We found at the same place another large, solid, rectangular bar of iron, flattened out about a foot from on end, which is quite inexplicable».

Ch Waldstein, *The Argive Heraeum*, vol I, Introduction, p. 61-62. BRONZES. ...In connection with the general history of the Heraeum and with the light which our individual finds throw upon it, I must here point to one most interesting feature of our discoveries which impressed itself upon me from the very earliest stages of our excavation. One of the singular facts in the relative number of objects found is that, with the exception of a few isolated cases in which coins appeared near the surface in our excavation, no coins whatever came to light in any of the strata in which thousands of other objects were found. The natural inference is that in the times to which these finds belong there was no coinage at Argos. This fact is moreover borne out by the general history of coinage in Greece. And (as we are able to furnish a most striking and fortunate illustration of this fact) it is to Phidon of Argos that the introduction of coinage at Aegina and of a system of weights and measures are ascribed. I cannot at this time enter into the vexed question of the exact date when Phidon of Argos lived. Although we found no coins in the lower layers, we did, of the other hand, find innumerable objects in metal, especially bronze, among which a certain simple kind of bronze pin, developed out of the ordinary nail shape into more ornamental and elaborate forms, constantly recurred in all the earlier layers. «*Allo kumbi*» (another nail) was the constant call of our excavators when another one of these nail-like pins was found. Besides these we were continually coming upon pieces of thinner or thicker bronze wire or rods, which in many cases had knobs at intervals, as if to be used for handles. The thought at once came to us that these were spits. In the same way came upon iron rods in other layers, and pieces of wire twisted into decorative shapes (for instance, the *Pretzel* shape). Finally, in the northeast end of the Second Temple platform we were much astonished to find two huge objects of iron (Fig. 31). The one was greeted by our workmen with the call of «a cannon», for is certainly was of the dimensions and weight of a field-gun. The other, slightly smaller,

ὁ ὀρθῶς ταυτίσας τοὺς ὀβελούς πρὸς τὸ ἀνάθημα τοῦ Φεΐδωνος, οὗ δ' ὅμως ἢ ὅλως ἀπαράδεκτος γνώμη ὅτι καὶ πάντα τὰ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀνασκαφῶν εὗρεθέντα ἀπειράριθμα χαλκᾶ μικροτεχνήματα εἶναι πρωτόγονα νομίσματα, συνετέλεσεν ἕως εἰς τὸ νὰ μὴ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ εἰς τὴν αὐτόχρημα καταπληκτικὴν αὐτοῦ ἀνακάλυψιν. Αὐτὴ καὶ μόνη ἢ σκέψις ὅτι νομισματικὴ μονὰς πρὸ τοῦ Φεΐδωνος ἦτο ὁ σίδηρος καὶ οὐχὶ ὁ χαλκός, ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀβάσιμον τῆς θεωρίας τοῦ κ. Waldstein.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων βλέπομεν ὅτι πάντα τὰ πρωτόγονα νομίσματα, ἤτοι τάλαντα χρυσοῦ, πελέκεις ἢ ἡμιπέλεκκα χαλκοῦ, πέλανοι καὶ ὀβελίσκοι σιδήρου διεκρίνοντο καὶ ἐκαλοῦντο ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτῶν. Τὸ σχῆμα δ' ἐκάστου τούτων ἐγεννήθη, φρονῶ, ἐκ τῆς συνη-

was a solid mass of iron, a square bar flattened out into a lance-shaped curve, of which the point has been flattened down. The cannon-shaped iron mass was found to consist of innumerable rounded bars of metal coming to a point and held together at either end by an iron coil tightly twisted round them, so that the all presented one mass. If it had belonged to Roman times, one would have called it a huge iron rendering of the victor's staffs.

Now when, even in the first year, this vast number of bronze spits and pins were found, the thought at once presented itself that these objects were used for their money value in metal; for it is quite impossible to believe that the men and women were constantly shedding the pins which held their garments together on this site, in a manner to produce such a mass of bronze objects as compared with the number of other finds. Nay, I felt convinced that not only these but also the innumerable bronze rings of various sizes and thicknesses — though they may have had some ritual meaning as offerings to Hera from affianced couples — were dedicated and preserved here as objects of metallic value, — and that in the daily life of the people these were used in lieu of ordinary coin. We only need study the primitive currency of other early peoples and of savages to see how such metal objects, wire rings and pins and spits, were everywhere used for money. When, finally, the two huge iron objects (Fig. 31), which could not conceivably have served any actual use, were found, the account which ancient authors give of the dedication of the spits (Ὀβελίσκοι: Etymol. Magn. s. v. ὀβελίσκος) at this very Heraeum of Argos, when first Phidon struck money at Aegina, seemed the only explanation of the facts of our finds, which thus, on their side, furnish us with a most striking archaeological confirmation of the statements of ancient historical writers.

θείας τοῦ δίδειν εἰς τὰ μέταλλα ἀρχικῶς ἐν τοῖς τόποις τῆς παραγωγῆς αὐτῶν τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, ὑφ' ὃ κυρίως ἐχρησιμοποιοῦντο κατόπιν ὑπὸ τῶν ἀγοραζόντων. Οὕτως ὁ χρυσὸς ὁ κυρίως χρησιμεύων πρὸς σκοποὺς διακοσμῆσεως ἔλαβεν ἐν Μυκηναῖς τὸ σχῆμα δίσκων ζυγῶν (ταλάντων), ὡς τῶν δίσκων τούτων δυναμένων ἀμέσως νὰ μετατραπῶσι δι' ἀπλῆς ἐντυπώσεως κοσμήματος εἰς τὸ συνηθέστατον τῶν μυκηναϊκῶν κοσμημάτων, τὸν ῥόδακα. Ὁ δὲ χαλκὸς ἐχύνετο εἰς σχῆμα πελέκων, ὡς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο χρησιμοποιοούμενος πρὸς κατασκευὴν τοῦ πρώτου χαλκοῦ ἐπιθετικοῦ ὄπλου καὶ εἰρηνικοῦ ὄργάνου τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ πελέκως. Ὁ σκληρὸς δὲ πάλιν σίδηρος ἔλαβε τὸ σχῆμα ὀβελῶν, ὡς κυρίως χρησιμοποιοούμενος πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἀπαραιτήτου τῷ Ἑλληνι γεωργῷ μαγειρικοῦ ὀβελοῦ (σούβλας), ὡς καὶ πρὸς κατασκευὴν βελῶν πολέμου καὶ κυνηγεσίας, ἢ κέντρων βοηλασίας, ἧτοι πρὸς πλήρωσιν τριῶν τῶν πρωτίστων ἀναγκῶν τῶν παναρχαίων ἀνθρώπων. Εἰς μεῖζονα τεμάχια σχήματος ἄρτων ἐκόπη ὁ σίδηρος ὑπὸ μόνου τοῦ Σπαρτιάτου νομοθέτου, τοῦ καταργήσαντος δι' ὅλως ἰδιαιτέρους καὶ πολιτικῆς φύσεως λόγους τὴν χρῆσιν τῶν πολυτιμωτέρων μετάλλου νομισμάτων.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ νομισματικὴν ἀξίαν ἔχοντα μέταλλα ταῦτα ἐλαμβάνοντο σταθμώμενα ἐκάστοτε, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἠδύναντο νὰ ἔχωσι διάφορον ὄλκην ὑπὸ τὸ αὐτὸ σχῆμα, τελευταῖον δὲ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συνεχοῦς διὰ τοῦ ζυγοῦ καταμετρήσεως τῆς ὄλκῆς ἐπεβλήθησαν ἐπ' αὐτῶν χαρακτῆρες δηλοῦντες τὸ ποσόν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην κατηγορίαν ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, οἱ τοιοῦτους χαρακτῆρας φέροντες πελέκεις τῆς Κύπρου, Κρήτης, Μυκηναίων καὶ Σαρδοῦς, οἱ βεβαίως ἀνήγοντες εἰς τοὺς Μυκηναϊκοὺς χρόνους. Τὸ καθ' ἡμᾶς ἄρα νόμισμα, τὸ διακρινόμενον ὡς τοιοῦτον ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ συγχρόνου ὑπάρξεως μετάλλου, ὄλκῆς καὶ χαρακτῆρος (Isidor. de Org. 16, 17), εἶναι πολὺ ἀρχαιοτέρα ἐφεύρεις ἢ ὅσον νῦν κοινῶς πιστεύεται ὑπὸ πάντων τῶν σοφῶν, τῶν καταπιβαζόντων τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ μόλις εἰς τὸν 7<sup>ον</sup> αἰῶνα π. Χ.



## ΑΓΚΥΡΑΙ ΚΥΠΡΟΥ

Εἰς τὴν πανόραχαιον ταύτην κατηγορίαν τῶν ἀπὸ ὠρισμένου τινὸς σχήματος ἐχόντων τὸ ὄνομα νομισματικῶν χυμάτων ἐθεωρήθη ὅτι ὑπάγεται καὶ ἡ ἄγκυρα, ἡ γνωστὴ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἑσυχίου, λέγοντος ὅτι οὕτως ἐκάλουν οἱ «Κύπριοι τὸ τριώβολον»<sup>1</sup>. Οὐδενὸς κυπριακοῦ νομίσματος καὶ μάλιστα τριωβόλου φέροντος τύπον ἀγκύρας, ὁ μὲν Six ὑπέλαβεν ὅτι ἐνταῦθα σημαίνει τι ὅλως διάφορον συνήθους νομίσματος<sup>2</sup>, ὁ δὲ Babelon φρονεῖ ὅτι πρόκειται περὶ παναρχαίων νομισματικῶν χυμάτων τῆς πρωτογόνου ἐποχῆς ἐχόντων τὸ σχῆμα ἀγκύρας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέγεθος ἀγκύρας οἰουδήποτε πλοιαρίου, ἔστω καὶ τοῦ ἐλαχίστου, ἀδύνατον νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑσυχίου ὀριζομένην ἀξίαν ἑνὸς τριωβόλου — αὐτὸ τὸ σκαφίδιον τοῦ Χάρωνος ἐχρειάζετο ἀγκύριον πέντε δραχμῶν<sup>3</sup> —, ὁ κ. Babelon νομίζει ὅτι πρόκειται ἢ περὶ ἀγκύρας πλοίου, ὑπαχθείσης εἰς μικροσκοπικόν τι σχῆμα («réduit à de minimes proportions») ἢ περὶ ἀγκίστρων ἢ ὀβελῶν κεκαμμένων (de croes, de broches recourbées). Προσθέτει μάλιστα ὡς βέβαιον ὅτι αἱ κυπριακαὶ αὗται νομισματικαὶ ἄγκυραι ἦσαν ἐν τῇ μητρὶ τοῦ χαλκοῦ νήσῳ Κύπρῳ νομισματικαὶ ὑποδιαίρεσεις τῶν νομισματικῶν κυπριακῶν πελέκεων, περὶ ὧν ἐπραγματεύθημεν ἤδη<sup>4</sup>. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Babelon παρεδέξατο ἤδη ὁ Hill<sup>5</sup>, οὐδόλως δ' ἀπίθανον νομίζω τὸ εἶναι ταύτην ἀληθῆ, ἀφ' οὗ μάλιστα εὐρίσκω, ὅτι ἄγκυρα ἐκαλεῖτο καὶ τὸ μικρὸν δρέπανον, δι' οὗ ἐκλάδευον οἱ γεωργοὶ τὰς ἀμπέλους<sup>6</sup> καὶ τὸ ἀγκιστρον γεωργικοῦ δορατίου ἀγρευτικοῦ σύκων<sup>7</sup>, ἥτοι ὄργανα τόσῳ χρήσιμα

1. Ἴδε καὶ Bekker, Λεξ. ῥητ. p. 209 «Κύπριοι δὲ τὸ τριώβολον ἄγκυραν λέγοντες».

2. Six Du classement des monnaies cypriotes: Rev. Numism. 1883 p. 261 note.

3. Πβλ. Λουκιανοῦ Νεκρ. Διάλογοι 4, καὶ Κατάπλους 1.

4. Babelon, Les origines de la monnaie σελ. 75 — Ὁ αὐτὸς ἐν Traité des monnaies. Τόμ. I p. 514.

5. BMC. Cyprus p. XXII.

6. Θεόφραστος, Περὶ φυτῶν αἰτίων 3, 2, 3.

7. Ἀγκύρα ἢ ἀγκύρισμα: Σουΐδας ἐν λ. ἀγκύρισμα «σκεπὸς ἀγρευτικὸν σύκων» καὶ Ἑσύχιος, Ἀγκυρα (ἐν) ἧ τὰ σύκα λαμβάνουσι.

τοῖς παναρχαίοις γεωργικοῖς πληθυσμοῖς ὅσῳ καὶ οἱ πελέκεις καὶ οἱ ὄβελοι. Ἡ ἀξία δὲ ἐνὸς τοιούτου μικροῦ χαλκοῦ δρεπάνου, ἢ ἀγκίστρον ἀκοντίου, βεβαίως δὲν ἦτο ἀνωτέρα ἐνὸς τριωβόλου. Ὅτι δ' ὅμως καθιστᾷ με ἐφεκτικὸν εἰς τὸ νὰ συμμερισθῶ τὴν γνώμην ταύτην εἶναι τὸ ὅτι ἐν Κύπρῳ ἐκυκλοφοροῦντο κοινῶς ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις τὰ νομίσματα τῶν πολλάκις τὴν νῆσον καταλαβόντων Σελευκιδῶν, νομίσματα ἅτινα φέρουσι συνήθως ἄγκυραν ὡς τύπον τῶν μικρῶν αὐτῶν ἀργυρῶν ἐλασμάτων<sup>1</sup>. Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν ἢ γλῶσσα τοῦ Ἑσυχίου νὰ ἀναφέρεται εἷς τι τῶν νομισμάτων τούτων. Ὁμολογῶ δ' ὅμως ὅτι πολὺ πιθανωτέρα φαίνεται μοι ἡ γνώμη τοῦ Babelon, ὅτι πρόκειται περὶ πρωτογόνου νομίσματος κληθέντος ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτοῦ.

### ΙΧΘΥΕΣ ΟΛΒΙΑΣ

Ὡς λείψανα καὶ ἀπηχίσεις τῆς πρωτογόνου συνηθείας τῆς χρήσεως ἀντὶ νομίσματος τοῦ κυρίου προϊόντος τῶν χωρῶν, πρὸς δὲ καὶ τῆς ἀρχικῆς συνηθείας τοῦ δίδειν εἰς τὰς νομισματικὰς μεταλλοῦ ἀξίας τὸ σχῆμα τῆς ἀξίας, ἦν ἀντεπροσώπευεν, δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσι τὰ παραδοξότατα χαλκᾶ νομίσματα δύο τῶν μᾶλλον ἀπὸ τοῦ



Εἰκὼν 19.

κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπομεμακρυσμένων πόλεων, τὰ μόνον διαφέροντα τὸ σχῆμα πάντων τῶν νομισμάτων τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἦτοι τὰ τῆς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Υπάνιος καὶ Βορυσθένους κειμένης πόλεως Ὀλβίας καὶ τὰ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Νεμαύσου (νῦν Nîmes).

1. Ἴδε BMC. The Seleucid Kings of Syria pl. II, 1-2.—Babelon Les Rois de Syrie p. 9-10, n° 56-58, pl. II 10-12.

Τὰ τῆς Ὀλβίας, ἀποικίας τῶν Μιλησίων καὶ «μεγάλου ἐμπορίου», ἔχουσι σχῆμα ἰχθύων δύο μεγεθῶν, φέρουσι δὲ ἀντὶ τύπου τὰ μὲν μείζονα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡΙΧΟ, τὰ δ' ἐλάσσονα ΟΥ (Εἰκῶν 19).

Οἱ νομισματολόγοι, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸν μέγαν εἰς ἰχθύς πλοῦτον τῶν περὶ τὴν Ὀλβίαν Σκυθικῶν χωρῶν καὶ τὰς διασήμεους «ταριχείας» αὐτῶν<sup>1</sup>, ὑπέλαβον ὅτι τὰ ἰχθυόμορφα ταῦτα χαλκᾶ ἐλάσματα σχετίζονται πρὸς τὸ μέγα ἐμπόριον τῶν ἐγχωρίων ἰχθύων, τῆς μὲν ἐπιγραφῆς ΟΥ σημαίνουσας ὅτι τὸ κέρμα ἐξεπροσώπει τὴν ἀξίαν ἐνὸς θύννου, τῆς δ' ἐπιγραφῆς ΑΡΙΧΟ τὴν ἀξίαν ἐνὸς ταρίχου, ἦτοι ταριχευτοῦ ἰχθύος ἢ ἐνὸς ἀρρήχου ἦτοι καλάθου πλήρους ἰχθύων.

Ὁ κυρίως ὑποστηρίζας τὴν γνώμην ταύτην κ. von Sallet<sup>2</sup>, ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν σμικρότητα τῶν ἐν λόγῳ κερμάτων, νομίζει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀληθῶν νομισμάτων, ἀλλὰ περὶ συμβόλων ἐμπορικῶν νομισματικῆς ἀξίας. Ὑπολαμβάνει δηλαδὴ ὅτι ἡ πόλις τῶν Ὀλβιοπολιτῶν θὰ ἀνέλαβέ ποτε τὸ μονοπώλιον τῶν ἰχθύων ἢ τοῦλάχιστον τὴν ἐπιβλεψιν τοῦ ἐμπορίου αὐτῶν, ὡς ὄντων τῆς σπουδαιοτέρας καὶ κοινοτέρας τροφῆς τῶν κατοίκων, ἐκδίδουσα τὰ ἐν λόγῳ κέρματα ὡς συμβολικὴν ἀξίαν ἐνὸς ἰχθύος ἢ ἐνὸς καλάθου ἰχθύων, κέρματα ἅτινα παρουσίαζον οἱ ἀγορασταὶ εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς πόλεως πρὸς λῆψιν ἰχθύων.

Ἡ εὐφρεστάτη αὕτη ὑπόθεσις, ὀρθὴ πάντως ἐν τῇ θεμελιώδει αὐτῆς ἰδέᾳ, ἀδύνατον νὰ στηριχθῇ καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις. Ἀληθῶς, ὅτι μὲν πρόκειται περὶ πραγματικῶν καὶ οὐχὶ συμβολικῶν νομισμάτων, δεικνύει τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὸ τῆς αὐτῆς πόλεως συγχρόνου ἐκδόσεως πραγματικῶν νομισμάτων φερόντων τὰς αὐτὰς ἐπιγραφάς· ὅτι δὲ τὰ ΟΥ καὶ ΑΡΙΧΟ δὲν δηλοῦσι θύννους καὶ τάριχον ἢ ἀρρήχους, καταδεικνύεται ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν κερμάτων τῆς αὐτῆς σειρᾶς ὑπάρξεως τῶν ἐπιγραφῶν ΑΡΙΧΟ, ΠΑΥΣ καὶ ΙΣΤ, ἐξ ὧν ἀσφαλῶς ἐξάγομεν

1. Στράβωνος παράγ. 309, 311, 320, 545.

2. Zeit. f. Num. Bd. X (1883) σελ. 144-147 καὶ ἐν Besch. der ant. Münzen τόμ. I σελ. 17. Ὁ πρῶτος ὑποστηρίζας τὴν γνώμην ταύτην, οὗ ὁ von Sallet δὲν ἐνθυμεῖτο τὸ ὄνομα, εἶναι ὁ Koehler, De historia atque antiquitatibus piscationum Ponticarum p. 425. Ἴδε καὶ Preller, Πρόγραμμα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Δορπάτης τοῦ Ἰουλ.-Δεκεμβρ. 1842 (Dorpat) p. 10-12.

ὅτι πᾶσαι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται δηλοῦσι τὰ ὀνόματα τῶν νομισματικῶν ἀρχόντων, ἐφ' ὧν ἐκόπησαν τὰ κέρματα.

Πολὺ ὀρθότερα φαίνεται μοι ἡ γνώμη τοῦ Babelon<sup>1</sup>, ὑπερθυμίζοντος ἡμῖν ὅτι ἐν πολλαῖς τῶν μὴ προηγμένων εἰς πολιτισμὸν ἰχθυοβοιθῶν χωρῶν, ὧν τὸν κύριον πλοῦτον ἀποτελοῦσιν οἱ ἰχθύες, οἱ ἰχθύες οὗτοι ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς νομισματικὴ μονάς. Οὕτως ἐν Ἰσλανδίᾳ, ἔνθα ὁ κύριος πλοῦτος τῶν ἐγχωρίων ἀποτελεῖται ἐξ ἀλιπάστων ἰχθύων, τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη ὡς νόμισμα. Διάταγμα ἐκδοθὲν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1413 καὶ 1426 μ. Χ. καὶ ἐπὶ πολλοὺς ἔκτοτ' αἰῶνας παραμεῖναν ἐν ἰσχύϊ κατανέμει τὴν ἀξίαν τῶν ἐμπορευμάτων ὡς ἑξῆς·

Ἄξια	20 πετάλων ἵππων . . . . .	20 ἰχθύες τεταριγευμένοι
»	ἑνὸς ζεύγους ὑποδημάτων γυναικῶς	3 » »
»	ἑνὸς ζεύγους ἐμβάδων δερματίνων .	4 » »
»	ἑνὸς βαρελίου ἄγνου βουτύρου . . .	120 » »
»	ἡμισείας λίτρας θείου . . . . .	5 » »
»	ἑνὸς βαρελίου οἴνου . . . . .	100 » »

κτλ. κτλ.<sup>2</sup>

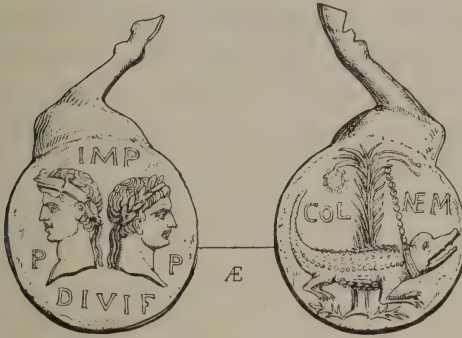
Ἐν τῷ ἐπίσημῳ κανονισμῷ τῆς ἐν τῇ Νέᾳ Γῆ ἀλιείας, ἐκδοθέντι τῇ 18ῃ Αὐγούστου τοῦ 1825, ὁ ἰχθύς χρησιμεύει ἐπίσης ὡς νόμισμα πρὸς πληρωμὴν τῶν μισθῶν καὶ πρὸς ἀγορὰν πάντων τῶν τροφίμων ὑπὸ τῶν ἀλιέων. Εἶναι λοιπὸν φυσικὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐν ταῖς περὶ τὴν Ὀλβίαν πλουσίαις εἰς ἰχθῦς χώραις ἐχρησίμευσεν ἀρχικῶς ὡς νόμισμα ὁ ἰχθύς, ὅτι δὲ κατόπιν ἀντικατεστάθη διὰ νομίσματος ἔχοντος σχῆμα ἰχθύος, ἵνα εὐνοητοτέρα τυγχάνῃ οὕσα ἡ σημασία αὐτοῦ εἰς τοὺς μετὰ τῶν Ὀλβιοπολιτῶν ἐμπορευομένους παντελῶς βαρβάρους περιοίκους<sup>3</sup>.

1. Les origines de la monnaie σελ 8 καὶ 83.

2. Ridgewey, The origin of metallic currency and weight standards σ. 9.

3. Ἐνταῦθα δεόν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ ὅτι οἱ Γάλλοι καλοῦσι saumons (ἀττακεῖς) τὰ χύματα μεταλλείων. Τὸ ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν *δελφῖνας* τεμάχια χαλκοῦ μεταλλείων (Hill Handbook σελ. 3 = Ardaillon, Les Mines de Laurion, p. 111) στηρίζεται ἐπὶ ὄλως ἀβεβαίῳ ἐρμηνείας ἐπιγραφῆς τινος

ΠΕΡΝΑΙ (JAMBONS) ΝΕΜΑΥΣΟΥ



Εἰκὼν 20.

Πολὺ γνωστότερα τῶν τῆς Ὀλβίας εἶναι τὰ παραδόξως σχῆμα χοιρομηρίου ἔχοντα νομίσματα τῆς ἐν Γαλλίᾳ Νεμαύσου, σπουδαίας πόλεως τῆς Ναρβωνίτιδος Γαλατίας, ἀποικίας δὲ τῶν Μασσαλιωτῶν καὶ μητροπόλεως τῶν Ἀρηκομίσκων, νῦν δὲ Nîmes καλουμένης. Τὰ νομίσματα ταῦτα, νῦν κοινῶς καλούμενα *pieds de sanglier*, ἐκόπησαν ἐπὶ πετάλων σχήματος χοιρομηρίου (*sur des flans de cuivre en forme d'un jambon muni du pied du porc*<sup>1</sup>), ἐφ' ὧν ἐπετέθησαν αἱ σφραγίδες τῶν κοινῶν νομισμάτων τῆς πόλεως, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως, καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 29 π. Χ. μέχρι τοῦ 14 μ. Χ., ἤτοι ἐπὶ Αὐγούστου, ὅτε ἡ Νέμαυσος ἦτο ῥωμαϊκὴ ἀποικία.

Τὸ παράδοξον σχῆμα αὐτῶν ἐκέντησεν μεγάλως τὴν περιεργίαν τῶν νομισματολόγων καὶ ἀρχαιολόγων, ζητούντων μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ μάτην, νὰ μαντεύσωσι τὸ αἶτιον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν γένει ἔννοϊαν καὶ χρῆσιν. Ἐν τῇ ἐρευνῇ ταύτῃ διεκρίθη κυρίως ὁ γάλλος Ant. C. Gou-

ὑπὸ τοῦ Homolle (BCH 1890 p. 403 καὶ XV, 1891 p. 128). Ὁ δελφὶς τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης φαίνεται μᾶλλον ὅτι ἦτο κόσμημά τι σχήματος δελφίνος. Τὰ δὲ δελφίνες καλούμενα κολοσσιαῖα σιδηρᾶ ἢ μολύβδινα πολεμιστήρια μηχανήματα, δι' ὧν ἐν ναυμαχίαις ἐβυθίζοντο τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰς νομισματικὰς ἡμῶν περὶ τῶν μετάλλων ἐρεῦνας.

1. F. Lenormant, *La monnaie dans l'Antiquité* Τόμ. I. p. 33.

dard, τετράκις ειδικῶς γράψας περὶ τοῦ προβλήματος, προκαλέσας δὲ τὴν ἐπ' αὐτοῦ γνώμην πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν νομισματολόγων πάντων τῶν ἔθνων. Ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1893 δημοσιευθεῖσαις πολλαῖς ειδικαῖς πραγματεῖαις αὐτοῦ<sup>1</sup> κατεχώρισεν ἔκτενῶς οὐ μόνον τὰς γνώμας τῶν τῆ προσκλήσει αὐτοῦ ἀποφηναμένων ἐπὶ τοῦ θέματος, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τοῦ 1751 γραψάντων τι περὶ αὐτοῦ. Διὰ μόνην δὲ τὴν τελικὴν σύνοψιν τῶν γνωμῶν τούτων ἔχρειάσθη πέντε σελίδας.

Συνοψίζοντες νῦν τὴν σύνοψιν ταύτην τοῦ Goudard δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ἐν κεφαλαίῳ ὅτι ὡς πρὸς μὲν τὸ σχῆμα τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τινων νομισθὲν ὡς εἰκονίζον μικρὰν ἔλαφον, πάντες νῦν συμφωνοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ σχήματος χοιρομηρίου<sup>2</sup> (γαλλ. jambon, ἑλλ. πετασὼν καὶ πέρνη), ὡς πρὸς δὲ τὸ αἴτιον τοῦ σχήματος καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐκδόσεως τῶν νομισμάτων οἱ πλεῖστοι καὶ δοκιμώτεροι τῶν σοφῶν, ἔχοντες ὑπ' ὄψει καὶ τὸ γεγονός ὅτι τινὰ τῶν ἐν λόγῳ κερμάτων ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῷ πυθμένι τῆς ἐν Νεμαύσῳ περιφήμου κρήνης, ἀπεφάναντο ὅτι πρόκειται περὶ νομισμάτων ἀναθηματικῶν τῆ Ἄρτεμιδι ἢ τῆ νύμφῃ τῶν ναμάτων τῆς τῆς Νεμαύσου κρήνης, ἀναθημάτων ὀλιπομένων εἰς τὰ ὕδατα τῆς κρήνης μετ' εὐχῶν ὑγιείας ὑπὲρ τῶν ὀλιπόντων, ἢ ὑπὲρ τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ μάλιστα τῶν συοφορβίων, ἢ ὡς εὐχῶν πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἐκ τῶν ἀγρίων κάπρων καταστροφῶν. Ἄλλοι πάλιν ἀπεφάναντο ὅτι τὸ σχῆμα εἶναι ὄλως τυχαῖον καὶ ἄνευ θρησκευτικῆς τινος σημασίας, ἢ ὅτι πρόκειται περὶ θρησκευτικῶν φυλακτηρίων ἢ ψευδονομισμάτων (tesserés), συμβόλων, ψήφων (jetons), εἰσιτηρίων (entrées), ἢ σημάτων διακριτικῶν

1. Notice sur les médailles dites *pieds de sanglier*. Toulouse 1880 8°, σελ. 76 μετὰ τριῶν πινάκων.—Supplément à la notice sur les médailles dites *pieds de sanglier*. Toulouse 1882 σελ. 94 μετὰ δύο πινάκων.—Appendice au Supplément à la Notice sur les médailles dites *pieds de Sanglier*. Toulouse 1884 σελ. 80 μετὰ δύο πινάκων.—Monographie des monnaies frappées à Nîmes Toulouse 1893 σελ. 110 μετὰ ἐννέα πινάκων.—L. Lacroix, Les médailles de Nîmes au pied de sanglier. Agen 1885.

2. «C'est la cuisse et la jambe d'un sanglier» (marquis de Lagoy) — «la cuisse d'un sanglier» (Ch. Robert) — «en forme d'un jambon muni du pied du porc» (F. Lenormant).

θηρησκευτικοῦ χαρακτήρος, ὑποδειγμάτων τοῦ πολεμικοῦ συμβόλου τῶν Κελτῶν, ἀναμνηστικῶν νομισμάτων τελετῆς τινος ἐγχωρίου κτλ.

Δυστυχῶς ὅλη ἡ μεγάλη αὕτη προσπάθεια τοῦ Goudard εἰς οὐδὲν ἀσφαλὲς ἢ πιθανὸν συμπέρασμα κατέληξεν, ὡς παρατήρησεν αὐτὸς οὗτος<sup>1</sup> καὶ ὁ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ κρίνας ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ τελευταίου μέρους αὐτῆς<sup>2</sup>.

Νῦν ἐπικρατεῖ πως ἡ γνώμη ὅτι πρόκειται περὶ ἀναθημάτων, ὡς τοιοῦτων ἀρχικῶς καὶ οὐχὶ ὡς νομισμάτων κατασκευασθέντων, οὐδέποτε δὲ κυκλοφορηθέντων ὡς νομισμάτων· ὅτι δ' ἐπ' αὐτῶν ἐπετέθησαν αἱ σφραγίδες τῶν συνήθων νομισμάτων, ἵνα δηλωθῇ οὕτως ἡ νομισματικὴ ἀξία, ἣν κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν θὰ προσέφερον εἰς τὴν νύμφην τῆς ἐν Νεμαύσῳ κρήνης<sup>3</sup>. Ὁ τελευταῖος γράφας περὶ τοῦ προβλήματος ἄγγλος νομισματολόγος Hill<sup>4</sup> ὑπολαμβάνει ὅτι τὰ κέρματα ταῦτα ἐκόπησαν πρὸς θρησκευτικόν τινα σκοπὸν, καὶ δὴ ὅτι ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἀναθέσῃ τι εἰς εἶδος ἡδύνατο νὰ προσενέγκῃ ἀντ' αὐτοῦ εἰς νόμισμα σχήματος δηλοῦντος τὸ ζῶον, ὅπερ οὗτος ἤθελε νὰ ἀναθέσῃ τῷ θεῷ.

Οὐδεμίαν τῶν προταθεισῶν γνωμῶν παραδεχόμενος φρονῶ, ὅτι τὰ παράδοξα νομίσματα ταῦτα δέον νὰ ἐρμηνευθῶσιν ὁμοίως πρὸς τὰ μόνα ἐξ ὧν τῶν ἀρχαίων νομισμάτων ἀναλογοῦντα αὐτοῖς, ἤτοι τὰ νομίσματα τῆς Ὀλβίας, περὶ ὧν ἐπραγματεύθημεν ἀνωτέρω.

Ὅπως δηλαδή τὸ ἰχθὺν εἰκονίζον σχῆμα τῶν νομισμάτων τῆς Ὀλβίας εἶδομεν ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ πρωτογόνου συνηθείας τῶν ἐγχωρίων τοῦ νὰ μεταχειρίζωνται τὸ κύριον προῖον τῆς χώρας, τοὺς ἰχθῦς, ἀντὶ νομισματικῆς ἀξίας καὶ μονάδος, οὕτω δέον νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι καὶ ἐν Γαλατίᾳ ἀρχικῶς ἐχρησιμοποιοεῖτο ὡς νομισματικὴ μονὰς τὸ τεταριχευμένον χοιρομήριον.

Εὐτυχῶς τὴν ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν μνημείων ἐπελθοῦσάν μοι

1. Σελ. 44 : La véritable destination de ces étranges médailles reste indécelée.

2. Rev Num. 1835 σ 131 : Nous ne pensons pas que la solution du problème soit définitivement trouvée. — Ἴδε καὶ Revue Archéol. Nouvelle série 21<sup>e</sup> année 40<sup>e</sup> voi. p 190.

3. F. Lenormant ἔ. ἀ.

4. Hill, A Handbook of Greek and Roman coins σελ. 3.

σκέψιν ταύτην ἐπικυροῦσι πληρέστατα αἱ ἀρχαῖαι ἡμῶν πηγαὶ περὶ τοῦ βίου τῶν Γαλατῶν.

Κατὰ τὸν Στράβωνα, κυρία τροφή τῶν Γαλατῶν ἦσαν τὰ παστὰ χοίρεια κρέατα. Ἡ χώρα αὐτῶν ἔγεμεν ἀγρίων ὑῶν, διακρινομένων διὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀλκὴν αὐτῶν, ἐκέκτηντο δὲ καὶ μέγιστα καὶ πλουσιώτατα ὑοφόρβια, ἅτινα ἦσαν τόσον δαψιλῆ, ὥστε, ὡς λέγει ὁ γεωγράφος, «τῆς ἕξ αὐτῶν ταριχείας ἀφθονίαν μὴ τῇ Ῥώμῃ χορηγεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις μέρεσι τῆς Ἰταλίας»<sup>1</sup>. Ὁ αὐτὸς (Δ, 192) ὁμιλῶν περὶ τῆς παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄραρον Γαλατικῆς χώρας, λέγει ὅτι ἐκεῖθεν «αἱ κάλλιστα ταριχεῖαι τῶν ὑείων κρεῶν εἰς τὴν Ῥώμην κατακομίζονται». Ἄλλαχού πάλιν (Γ, 162) ἀναφέρει τοὺς ἐπὶ τῶν Ἰβηρικῶν τῆς Γαλατίας συνόρων Κερρητανοὺς «παρ' οἷς πέρραι (= jambons) διάφοροι συντίθενται ταῖς Κανταβρικαῖς ἐνάμιλλοι, πρόσδοδον οὐ μικρὰν τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσαι» (πβλ. καὶ Martialis Epigram. XIII, 54 καὶ 55). Τέλος αὐτὸς ὁ δειπνοσοφιστῆς Ἀθήναιος (ΙΑ, 657) ἀναφέρει ὅτι κάλλιστα πασῶν τῶν περνῶν ἦσαν αἱ Γαλλικαί. Ὡς γνωστὸν δὲ καὶ σήμερον πολλαὶ πόλεις τῆς Γαλλίας εἶναι διάσημοι διὰ τὰ χοιρομήρια αὐτῶν, ἐν δὲ Παρισίοις ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ τελευταία τῶν μέχρι τοῦ νῦν περισωθεισῶν ἀγορῶν εἶναι ἡ foire aux jambons, ἡ ἀρχικῶς foire au lard καλουμένη.

Ἡ Νέμανσος λοιπὸν οὐ μόνον ἦτο πλουσία εἰς ἡμέρους καὶ ἀγρίους χοίρους<sup>2</sup>, ὡς δεικνύουσι καὶ τὰ ἐλληνικὰς ἐπιγραφὰς (ΝΑΜΑΣΑΤΩΝ) φέροντα νομίσματα αὐτῆς, ὧν κύριος τύπος εἶναι ὁ σῦς<sup>3</sup>, ἀλλὰ καὶ ἔκειτο ἐπὶ τῶν δύο μεγάλων ἐμπορικῶν ὁδῶν, δι' ὧν κατεκομίζοντο εἰς Ῥώμην τὰ μὲν προϊόντα τῆς κεντρικῆς Γαλλίας διὰ

1. Στράβωνος Δ, 197: Τροφή δὲ (τῶν Γαλατῶν) πλείστη μετὰ γάλακτος καὶ κρεῶν παντοίων, μάλιστα δὲ τῶν ὑείων καὶ νέων καὶ ἀλιστῶν. Αἱ δ' ὕες καὶ ἀγραυλοῦσιν ὕψει τε καὶ ἀλκῇ καὶ τάχει διαφέρουσαι... Οὕτως δ' ἐστὶ δαψιλῆ καὶ τὰ ποιμνια καὶ τὰ ὑοφόρβια, ὥστε τῶν σάγων καὶ τῆς ταριχείας ἀφθονίαν μὴ τῇ Ῥώμῃ χορηγεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις μέρεσι τῆς Ἰταλίας. Πβλ. καὶ Διοδώρου Ε, 352 καὶ 355: Τροφαῖς δὲ χρῶνται (οἱ Γαλάται) κρέασι παντοδαποῖς καὶ δαψιλέσι.

2. J. F. Perrot, *Lettres sur Nîmes et le Midi*, Tom. I p. 19 (Nîmes 1840).

3. A. Goudard, *Monographie des monnaies frappées à Nîmes*, p. 33, 4 pl. III n° 14.



τοῦ Ῥοδανοῦ, οὗ οἱ Ἀρηκομισκοὶ κατεῖχον τὰς ἐκβολάς, τὰ δὲ τῆς Ἰβηρίας διὰ τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς ὁδοῦ, ἧς ἡ Νέμαυσος κατεῖχε τὴν κλεῖδα<sup>1</sup>. Ἐν τῇ πιθανωτάτῃ ἄρα περιπτώσει ὅτι καὶ οἱ Γαλάται, ὡς πάντες οἱ πανάρχαιοι λαοί, μετεχειρίζοντο ἀρχικῶς ὡς μέτρον ἀξίας καὶ νομισματικὸν ἐμπόρευμα τὸ κύριον ἐμπορικὸν προῖον καὶ σπουδαιότερον πλοῦτον τῆς χώρας αὐτῶν τὰ παστὰ χοίρεια κρέατα, καὶ δὴ τὰς πέρνας (jambons), οὐδόλως παράδοξον οἱ κάτοικοι τῆς Νεμαύσου, κέντρον ἐμπορικῶν, νὰ ἔδοσαν ποτε εἰς τὰ χαλκᾶ νομίσματα αὐτῶν, δι' ὃν λόγον καὶ οἱ Ὀλβιοπολίται, τὸ σχῆμα τῆς παναρχαίου νομισματικῆς ἀξίας, ἦν ἀντικατέστησαν διὰ τῶν νομισμάτων.

Πρὸς ταῦτα δὲ συμφωνεῖ καὶ τὸ γεγονός ὅτι πολλὰ τῶν ἐν λόγῳ παραδόξων τὸ σχῆμα νομισμάτων ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῷ πυθμένι τῆς περιφήμου ἀρχαίας κρήνης τῆς Νεμαύσου<sup>2</sup>. Ἀληθῶς γνωστῆς οὔσης τῆς συνηθείας τῶν Ἑλλήνων, Ῥωμαίων καὶ Γαλατῶν τοῦ ῥίπτειν ὡς ἀφιερῶματα νομίσματα ἐν ταῖς ἱαματικαῖς πηγαῖς καὶ ἱεραῖς λίμναις αὐτῶν<sup>3</sup>, πρὸς δὲ ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἐξελέγοντο συνήθως καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις μεταξὺ τῶν ἐχόντων τὸ

1. Στράβων Δ, 187: Ἰδρυται δ' ἡ πόλις (Νέμαυσος) κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ τῆς Ἰβηρίας εἰς τὴν Ἰταλίαν, θέρους μὲν εὖβατον οὖσαν, χειμῶνος δὲ καὶ ἕαρος πηλώδη καὶ ποταμὸκλυστον.—Titus Livius XXI-XXVI, ἔνθα οἱ Οὐδόλκαιοι Ἀρηκομισκοὶ ὑπερασπίζουσι κατὰ τοῦ Ἀννίβα τὴν διάβασιν τοῦ Ῥοδανοῦ.

2. Goudard, Notice (ἔ. ἀ.) σελ. 59: On a trouvé plusieurs dans le bassin de la fontaine.

3. Πausanias I, 34, 4: Ἔστι δὲ Ὠρωπίοις πηγή πλησίον τοῦ ναοῦ, ἣν Ἀμφιαράου καλοῦσιν, οὔτε θύοντες οὐδὲν ἐς αὐτὴν οὔτ' ἐπὶ καθαρσίοις ἢ χέρνιβι χρῆσθαι νομίζοντες. Νόσου δὲ ἀκεσθείσης ἀνδρὶ μαντεύματος γενομένου καθέστηκεν ἄργυρον ἀφεῖναι καὶ χρυσοῦν ἐπίσημον ἐς τὴν πηγὴν· ταύτῃ γὰρ ἀνελεῖν τὸν Ἀμφιάρου λέγουσιν ἦδη θεόν.—Στράβων Δ, 188: (χρήματα) τὰ μὲν ἐν σηκοῖς ἀποκειμένα τὰ δ' ἐν λίμναις ἱεραῖς, οὐδεμίαν κατασκευὴν ἔχοντα, ἀλλ' ἄργον χρυσίον καὶ ἄργυρον... Μάλιστα δ' αὐτοῖς (Γαλάταις) αἱ λίμναι τὴν ἀσυλίαν παρεῖχον, εἰς ἃς καθίσταν ἀργύρου ἢ καὶ χρυσοῦ βάρη. Οἱ γοῦν Ῥωμαῖοι κρατήσαντες τῶν τόπων ἀπέδοντο τὰς λίμνας δημοσίᾳ καὶ τῶν ὠνησαμένων πολλοὶ μύλους εὗρον σφυρηλάτους ἀργυροῦς.—Περὶ τῶν ἐν ἱαματικαῖς ὕδασι εὐρεθέντων μεγάλων ποσῶν νομισμάτων ἴδε F. Lenormant, La monnaie dans l'antiquité I, σελ. 29 κέξ.—Babelon, Traité des monnaies, tom. I, p. 673-674. Κυρίως ὁμοῦς ἴδε Frazer, Pausanias vol. II p. 474-475, ἔνθα διὰ μακρῶν περὶ τῆς εὐρυτάτης παρ' ἀρχαίους καὶ νεωτέρους συνηθείας τοῦ ῥίπτειν νομίσματα εἰς κρήνας, ποταμοὺς καὶ λίμνας ὡς ἀναθήματα ἀναρρώσεως.

πανάρχαιον ἀργὸν ἢ ἔμμορφον σχῆμα τῶν πρωτογόνων μεταλλίνων νομισμάτων, ἐξ οὗ, καθ' ἃ παρατήρησεν ἤδη ὁ Mommsen<sup>1</sup>, καὶ ἡ φράσις τῶν λατίνων *stipen jacere*, δυνάμεθα εὐλόγως νὰ εἰκασώμεν ὅτι εἰς τὰ νομίσματα τῆς Νεμαύσου ἐδόθη ἀπὸ σκοποῦ τὸ σχῆμα τῆς πρωτογόνου νομισματικῆς ἀξίας τῶν Γαλατῶν, ὡς κοπέντων ἵνα χρησιμεύσωσι κυρίως ὡς ἀφιερώματα πρὸς τοὺς καταχθονίους θεοὺς τῶν πηγῶν καὶ λιμνῶν. Ἡ εἰκασία δ' αὕτη φαίνεται μοι πιθανὴ καὶ διὰ τὸν πασίγνωστον λόγον, ὅτι ὁ χοῖρος ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς καταχθονίους θεοὺς θυόμενον καθαρτήριο ζῷον, ὡς γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἱερουργιῶν τῶν Ἑλευσινιακῶν μυστηρίων καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἀρχαίων μαρτυριῶν<sup>2</sup>, ἰδίως δὲ ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεσμοφοριῶν ἐθίμου τῶν Ἑλλήνων — παρ' ὧν πλεῖστα παρέλαβον οἱ Γαλάται τῆς νοτίου Γαλλίας, — τοῦ νὰ ἐμβάλλωσιν αἱ γυναῖκες ζῶντα χοιρίδια εἰς φρέατα, βόθρους καὶ χάσματα καὶ νὰ καταλείπωσιν αὐτὰ ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ μέχρις οὗ σαπῶσι<sup>3</sup>. μεθ' ὃ ἀντλοῦσαι ἀνέφερον ὅσα δὲν κατήσθιον ἤδη οἱ δράκοντες τῶν χασμάτων. Δυνατὸν ἄρα κατὰ πανάρχαιόν τι ἔθιμον οἱ κάτοικοι τῆς Νεμαύσου νὰ ἐνέβαλον ἐν ταῖς ἱεραῖς πηγαῖς τὰ παραδόξα τὸ σχῆμα νομίσματα αὐτῶν ἀντὶ ἀληθῶν χοίρων, ὡς πολλάκις συνέβαινε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις προκειμένου περὶ θυσιῶν πτωχῶν ἀνθρώπων, μὴ δυναμένων νὰ προσενέγκωσιν ἀληθεῖς

1. Histoire de la monnaie romaine (trad. Blacas) tom. I, p. 174.

2. Preller-Robert, Griech. Mythol. σελ. 796, 2.— Αἰσχύλ. Εὐμεν. 293 «καθαρμοῖς χοιροκτόνοις». — Σχολ. Ἀριστοφ. Βατρ. 338.— Αἰλιαν. Ζῴ. ἱστορ. X, 16. Ovid. fast. I, 349.— Hygin. fab. 277.

3. Σχολ. Λουκ. Ἐτ. Διάλ. Β. 1 παρὰ Rhode ἐν Rhein. Mus. τ. 25, σελ. 549: Θεσμοφορία ἑορτὴ Ἑλλήνων μυστήρια περιέχουσα ὅτι, ὅτε ἀνθολογοῦσα ἡ Κόρη ἠρπάξετο ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, τότε κατ' ἐκείνον τὸν τόπον Εὐβουλεύς τις συμβώτης ἔνεμεν ὅς καὶ συγκατεπόθησαν τῷ χάσματι τῆς Κόρης (γρ. τῆ Κόρη). Εἰς οὖν τιμὴν τοῦ Εὐβουλέως ἠιταῖσθαι τοὺς χοίρους εἰς τὰ χάσματα τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης. Τὰ δὲ σαπέντα τῶν ἐμβληθέντων εἰς τὰ μέγαρα καταναφέρουσι ἀντλήτρια καλούμεναι γυναῖκες κτλ. καθαρεύουσαι τριῶν ἡμερῶν... λέγουσι δὲ καὶ δράκοντας κάτω εἶναι περὶ τὰ χάσματα, οὗς τὰ πολλὰ τῶν βληθέντων κατεσθίειν· διὸ καὶ κρότον γίνεσθαι ὅταν ἀντλῶσιν αἱ γυναῖκες... ἀναφέρονται δὲ κἀνταῦθα ἄρρητα ἱερά ἐκ στέατος καὶ σίτου κατεσκευασμένα, μιμήματα δρακόντων καὶ ἀνδρῶν σχημάτων.— Πβλ. καὶ Ν. Πολίτου, Παροιμίαι τόμ. Α' σελ. 204 (Βιβλιοθήκη Μαρασλή).

βοῦς ἢ τοιοῦτόν τι ἕτερον, διὸ καὶ ἀντικαθιστώντων αὐτὰ δι' εὐτελοῦς ἀξίας ἀπεικονισμάτων.

Ἐννοεῖται, Κύριοι, ὅτι πάντα ταῦτα «λέγω—ἵνα κατὰ τὸν Στράβωνα (Δ, 195) εἶπω—*οὐκ ἰσχυρίζομενος· ἀρχεῖ γὰρ περὶ τῶν τοιούτων τὸ εἶκός*». Φοβοῦμαι δ' ὅμως ὅτι οὐδὲ τὸ εἶκός θὰ εἶπω, ἂν προσθέσω καὶ τὴν ἐπιμόνως ἐπερχομένην μοι ὑπόθεσιν ὅτι, ὅπως πᾶσαι σχεδὸν αἱ γλῶσσαι ἐκάστου λαοῦ περιέσωσαν, ὡς εἶδομεν (σελ. 156), ἐν ταῖς δηλωτικαῖς τοῦ νομίσματος λέξεσι σαφῆ λείψανα τῶν πρωτογόνων αὐτῶν νομισμάτων (π. χ. pecunia, rūpya, fee κτλ.), οὕτω καὶ ἡ νῦν γαλλικὴ γλῶσσα δυνατὸν νὰ διεφύλαξεν ὅμοια ἴχνη τῆς ἀρχικῆς ἀντὶ νομισμάτων χρήσεως τῶν χοιρείων κρεάτων, καὶ δὴ ἐν ταῖς δυσὶ συνηθεστάταις καὶ παροιμιακοῦ χαρακτήρος φράσεσιν «*il n'a pas le sou*» καὶ «*il n'a pas un liard*».

Ὡς γνωστόν, ἡ λέξις liard δηλοῖ τὸ ἐλάχιστον νομισματικὸν χαλκοῦν κέρμα, ὑποδιαίρεισιν τοῦ σολδίου ἀξίαν ἐνὸς μόλις λεπτοῦ. Κατὰ τὸν Litré ἡ ἔτυμολογία τῆς λέξεως ταύτης (προφερομένης liar ἄνευ τοῦ d) παραμένει ἄγνωστος μέχρι τοῦδε, ὅπερ ἐπιτρέπει ἴσως τὴν ὑπόθεσιν ὅτι δυνατὸν ἀρχικῶς νὰ ἐταυτίζετο πρὸς τὴν λέξιν lard (προφερομένην ἐπίσης ἄνευ τοῦ τελικοῦ d), τὴν σημαίνουσαν τὴν ἐλαχίστην ὑποδιαίρεισιν τοῦ χοιρείου κρέατος, ἥτοι λωρίδα τοῦ ὑποκειμένου τῷ δέρματι στερεοῦ λίπους τῶν χοίρων, ὁπότε τὸ il n'a pas un liard θὰ ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τὸν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον κεκτημένον τεμάχιον τοῦ ἀντὶ νομίσματος χρησιμοποιουμένου χοιρείου παστοῦ κρέατος, ἥτοι τὸν πάμπτωχον<sup>1</sup>.

Ἡ δὲ λέξις *le sou* (ταυτιζομένη νῦν πρὸς τὸ γαλλ. solz καὶ sols, ἰσπανιστὶ sueldo, πορτογ. soldo) παράγεται γενικῶς ὑπὸ πάντων ἐκ τοῦ λατινικοῦ solidus. Τολμῶ δ' ὅμως, ἂν καὶ μετὰ πολλοῦ δέους ἰστάμενος ἐπὶ ξένου μοι ἐδάφους, νὰ παρατηρήσω, ὅτι τὸ μὲν λατινικὸν solidus ἐσήμαινε πάντοτε τὸ χρυσοῦν νόμισμα, ἐνῶ τὸ γαλλικὸν παροιμιῶδες *le sou* ἐλέγετο ἀρχικῶς ἐπὶ παντὸς νομίσματος, χρυσοῦ, ἀργυροῦ, χαλκοῦ ὡς καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λογιστικοῦ νομίσματος (*monnaie de compte*), σημαῖνον ἀπλῶς *νόμισμα*. Ἐξ ἄλλου δὲ

1. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τινὲς τῶν Γάλλων νομισματολόγων παράγουσι τὸ liard ἐκ τοῦ *li hards* ἢ *li hardis*, νομισμάτων.

εὐρίσκω παρὰ τῷ Litré ὅτι τὸ *le sou* ἠτυμολογεῖτο ἐκ τῆς λέξεως *sō*, ἐξ ἧς καὶ τὸ *la soue*, ἀρχαία ἀγροτική γαλλικὴ λέξις σημαίνουσα *σταῦλον χοίρων*, ἣν ὁ αὐτὸς Litré παράγει ἐκ τοῦ λατ. *sūs*, τῶν ἑλληνικῶν λέξεων *σῦς* καὶ *ῥς* καὶ τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς *sû*, αἵτινες πᾶσαι σημαίνουνσι τὸν χοῖρον. Ἐν λοιπὸν ἡ παραγωγή αὕτη τῆς νομισματικῆς λέξεως *le sou* — παραγωγή ἦν, ὡς εἶπον, μόλις τολμῶ νὰ σκεφθῶ — εἶναι ἡ ὀρθή, τότε ἔχομεν ἀπλούστατα νέον παράδειγμα τῆς συχνῆς ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις διασώσεως ὑπὸ διαφόρων γλωσσῶν τῶν πρωτογόνων λέξεων, δι' ὧν ἐδηλοῦτο τὸ ἀντὶ νομισμάτων χρησιμοποιούμενον κύριον προῖον ἐκάστης χώρας. Πάντα δ' ὅμως ταῦτα ὡς ἐξετάσωσιν οἱ πολλῶ ἡμῶν ἀρμοδιώτεροι γάλλοι νομισματικοὶ καὶ γλωσσολόγοι, εἰς οὓς ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ ὑπενθυμίσω, ὡς σχετικόν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐνίστε ἀντὶ τῆς παροιμίας «*βοῦς* ἐπὶ γλώσση μέγας βέβηκεν», τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸ πανάρχαιον νόμισμα, ἐχρῶντο τῇ παροιμίᾳ «*ῥς* παχὺς κεῖτ' ἐπὶ στόμα», ἐνδεικνυούσης ὅτι καὶ παρ' Ἑλλήσιν ὁ χοῖρος ἐχρησίμευσέ ποτε ὡς νομισματικὴ μονάς. (Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 158 σημ. 2).

Προσθέτω δὲ καὶ τὰ ἐξῆς, τὰ πιθανῶς δεικνύοντα ἐπίσης ὅτι καὶ ἐν τῇ μετὰ τῆς Γαλλίας ἐν πυκνῇ ἐμπορικῇ συγκοινωνίᾳ τελούσῃ Ἰταλίᾳ οἱ σύες ἐξεπροσώπων τὸ νόμισμα ἐν παναρχαίῳ ἐποχῇ τόσον ὅσον καὶ τὰ *pecunia*.

Ὁ κ. Ernst Assmann κατέδειξε κατ' αὐτὰς<sup>1</sup> διὰ μακρῶν καὶ λίαν πειστικῶς τὸ ἐντελῶς ἀβάσιμον καὶ ἀπίθανον τῆς ἀρχαίας ἐτυμολογίας τῆς σχεδὸν παγκοσμίου ἀποβάσης λατινικῆς λέξεως *moneta* = νόμισμα ἐκ τοῦ *monere*, *συμβουλεύω*, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ῥώμης ναοῦ τῆς Ἥρας ἀκουσθεῖσαν συμβουλήν, ἧς ἔνεκα μυθολογεῖται ὅτι ἡ θεὰ αὕτη ἐκλήθη *Moneta*<sup>2</sup>. Ἀφοῦ δὲ μετὰ λεπτομερῆ ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ὁ κ. As-

1. Klio, (Beiträge zur alten Geschichte) Bd. VI σελ. 477-488.

2. Cicero de divin. 1, 45, 101: *atque etiam scriptum a multis est, cum terrae motus factus esset, ut sue plena procuratio fierit, vocem ab aede Junonis ex arce extitisse; quocirca Junonem illam appellatam Monetam.* Ἀυτόθι 2, 32, 61: *Quod idem dici de Moneta potest, a qua praeterquam de sue plena quid umquam moniti sumus?* — Πρβ. καὶ τὴν παρὰ Σουίδα ἐν λ. διάφορον παράδοσιν «*Μονήτα* ἢ Ἥρα παρὰ Ῥωμαίοις ἐξ αἰτίας τοιαύδε,

smann ἀπεφήνατο (σελ. 480), ὅτι παραμένει μέχρι τοῦδε αἴνιγμα ἄλυτον τὸ τίνι τρόπῳ ἢ Ἦρα Μονήτα ἐπωνομάσθη οὕτω καὶ ἀπέβη θεὰ τοῦ νομίσματος, ἀντιπροτείνει τὴν γνώμην ὅτι δεόν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα τῆς ἐτυμολογίας τῶν ἀρχαίων Ἰταλικῶν λέξεων ἐκ τῆς λατινικῆς, Ἰταλικῆς καὶ Ἑλληνικῆς, εὐρίσκει δὲ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως *μονήτα* ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ καρχιδονικοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ 410 π. Χ. κοινοῦ σχεδὸν ἐν πάσῃ τῇ Σικελίᾳ τετραδράχμιον νομίσματος, τοῦ καλουμένου *Machanath* ἢ *Am Machanath*, ὅπερ μεταγράφει ἑλληνιστὶ *Μαανάθ*, *μανάθ*, τροπῇ δὲ τοῦ α εἰς ο, *μονάθ*, ὅπερ ἐν τῷ στόματι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Σικελίας θὰ ἐτρόπη εἰς *μονήτα* σχετισθὲν ἴσως ἐτυμολογικῶς πρὸς τὴν λέξιν *μόνος*.

Ὅσον καὶ ἂν ὁ διὰ μακρῶν ὑποστηρίζων τὴν γνώμην ταύτην συγγραφεὺς εὐρίσκει, ὅτι ἡ ἐτυμολογία αὐτοῦ αὕτη εἶναι ἀπλῆ καὶ γλωσσικῶς ὀρθή, δὲν ἔπεισεν ἡμᾶς περὶ τούτου. Ἡμεῖς ἔχομεν νὰ ἀντιπροτείνωμεν γνώμην ἐπίσης μὲν τολμηράν, ἀλλὰ τοῖς πράγμασιν ἴσως μᾶλλον προσκειμένην καὶ σχετιζομένην.

Κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς παραδόσεως περὶ τῆς διὰ τοῦ ἐπιθέτου *Moneta* ἢ *Μονήτα* ἐπικλήσεως τῆς Ἦρας εἶναι ἡ ἐν ἀπορίᾳ *χρημάτων*, κατόπιν σεισμοῦ (*Cicero*) ἢ πολέμου (*Σουΐδας*), *ἐπανόρθωσις* τῇ συμβουλῇ χρησιμοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Ἦρας *διὰ σὺς ἐγκύμωρος* (*sue plena procuratio*). Λοιπὸν γνωρίζομεν ὅτι ὁ σὺς, δηλαδὴ ὁ ἄγριος ὕς<sup>1</sup>, ἐκαλεῖτο ἑλληνιστὶ *μονιός* ὡς ζῶν *μονήρης* καὶ ἐν ἰδίᾳ *μονῆ* *μονιτεῶν* (πβλ. καὶ τὰς λέξεις *μονῆς*, *μονία*, *μονίας*). Ὅμοίως γνωρίζομεν ὅτι τὸ γαλλικὸν *sanglier*, σὺς, ὕς ἄγριος, πα-

Ρωμαῖοι *δεηθέντες χρημάτων* [ἐν τῷ πρὸς Πύρρον καὶ Ταραντίνους πολέμῳ], ἠῦξαντο τῇ Ἦρᾳ τὴν δὲ χρῆσαι αὐτοῖς, εἰ τῶν ὄπλων ἀνθέξονται μετὰ δικαιοσύνης, χρήματα αὐτοῖς μὴ ἐπιλείψειν· τυχόντες οὖν οἱ Ρωμαῖοι τῆς αἰτήσεως ἐτίμησαν Ἦραν Μονήταν, *τουτέστι σύμβουλον*, τὸ νόμισμα ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῆς ὀρίσαντες χαράττεσθαι.

1. Σουΐδας ἐν λ. Μονιός, ἄγριος ὕς, ὁ μεμονωμένος.— Ἡσύχιος: «μονιός ὕς ἄγριος ὁ μὴ τοῖς ἄλλοις συναγελαζόμενος. — Λίσσιπ. Μῦθ 54 καὶ Ἑβδομ. Ψαλμ. ΟΘ', 13, ἔνθα ἄγριος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ «σὺς ἐκ δρυμοῦ», ὅπου ὁ Θεοδώρητος σημειοῖ: «Μονιὸν δὲ καλεῖ τὸν καθ' ἑαυτὸν διάγοντα σὺν, ὃς τῶν ἄλλων ἐστὶν ἀγριώτερος, ἅτε δὴ καὶ τὴν πρὸς αὐτοῦς κοινωνίαν ἀποστρεφόμενος».

ράγεται ἐκ τοῦ λατινικοῦ *singularis* (*singulier*), πρὸς δὲ ὅτι οἱ ἐπὶ πάντων τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἔχοντες ὡς κύριον τύπον σὺν ἄγριον Λύττιοι Κρηῖτες ἐλάτρευον μετὰ τῆς Ἑρας ὡς κυρίαν θεότητα Δία τὸν Μονηΐτιον ἢ Μοννίτιον (;) <sup>1</sup>.

Πιθανὸν λοιπὸν ὁ πολλοὺς ἴσως αἰῶνας πρὸ τοῦ 345 π. Χ. (ὅτε τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ἡ *Juno Moneta*) ἀκουσθεῖς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ῥώμης χρησμός συνεβούλευεν ἑλληνιστὶ νὰ ἐπανορθώσωσι τὰ ἐκ τοῦ σεισμοῦ ἢ τοῦ πολέμου δεινὰ καὶ δὴ τὴν χρηματικὴν αὐτῶν ἀπορίαν διὰ θηλείας σὺς ἤτοι μονηΐτου καὶ δὴ ἐγκύμοнос (*sue plena procuratio*), δηλαδὴ ἀφθόνου, ὑπαινισσόμενος ἴσως τὴν σὺν ἐν τῇ παλαιοτάτῃ χρήσει αὐτῆς ὡς νομισματικῆς μονάδος. Ὅτι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις ἐχρῶντο τοῖς χοίροις ἀντὶ νομισμάτων, γνωρίζομεν ῥητῶς ἐκ τῶν ἀρχαίων πηγῶν, ἐξ ὧν μανθάνομεν πρὸς τούτοις ὅτι ἡ σὺς ἦτο τύπος τῶν παλαιοτάτων νομισμάτων. Οὕτω π. χ. ὁ Πλούταρχος ἐν Ποπλικ. 11 γράφει· «Ἦν δὲ τιμὴ προβάτου μὲν ὀβολοὶ δέκα, βοῶς δὲ ἑκατόν, οὐπω νομίσματι χρωμένων πολλῶ τότε Ῥωμαίων, ἀλλὰ προβατείαις καὶ κτηνοτροφίαις εὐθηνούντων. Διὸ καὶ τὰς οὐσίας ἄχρι νῦν ἀπὸ τῶν προβάτων πεκοῦλια καλοῦσι, καὶ τῶν νομισμάτων τοῖς παλαιοτάτοις βοῦν ἐπεχάραττον ἢ πρόβατον ἢ σὺν»· ὁ αὐτὸς Πλούταρχος ἐν Κεφ. Καταγο. Ῥωμαϊκὰ 41 ἐρμηνεύων τὰ αἴτια τῶν τύπων τῶν Ῥωμαϊκῶν νομισμάτων γράφει· «Ἐτέρω δ' ἐχρήσαντο νομίσματι βοῦν ἔχοντι καὶ πρόβατον καὶ σὺν παράσημα, εὐποροῦντες ἀπὸ τῶν θρεμμάτων μάλιστα καὶ τὴν περιουσίαν ἀπὸ τούτων ἔχοντες· διὸ καὶ τῶν ὀνομάτων πολλὰ τοῖς παλαιοῖς, Συέλλιοι καὶ Βουβόλκοι καὶ Πόρκοι ἦσαν, ὡς Φενεστέλλας εἶρηκεν». Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἐπίσης τὸ ὅτι ἡ *Moneta* ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ἐν ἔτει 345 πόλεμον τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς οἰκοῦντας τὰ ΝΔ. παραλία τοῦ Λατίου Ἀουροῦγκας <sup>2</sup>, ὧν πρωτεύουσα ἢ πόλις *Suessa* (Σύεσσα=Schweina), τοῦ Λατίου ἔνθα

1. Ἐπιγραφή ἐκ Λύττου, περιέχουσα συνθήκην Λυττίων καὶ Μαλλέων· BCH. 9 (1885) 12.— Συνθήκη Λύττου καὶ Ἱεραπύτνης· Cauer, *Delectus* <sup>2</sup> ἀρ. 117 στίχ. 13-14 καὶ 20.

2. Assmann ἔ. ἀ.— Livius 6, 20, 7, 28.— Ovid. *fast.* 6, 183.— Πλούταρχ. Ρωμύλος 20.— Κάμυλλος 36.— Solin. 1, 21.

τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ἡ πανάρχαιος ἐκείνη τοῦ πρὸς τὸν Αἰνεῖαν δοθέντος χρησμοῦ περὶ τῆς κτίσεως τῆς μητροπόλεως τοῦ γένους τῶν Λατίνων ἀγρία καὶ μονιτεύουσα ἔγκυος σῦς, ἡ τόσον ἀναποσπάστως συνδεομένη πρὸς τοὺς μέχρι τοῦ νῦν ἐπιζήσαντας πολυαρίθμους μύθους περὶ τῆς μαγικῆς δυνάμεως τῶν μετὰ τύπου σὺς καὶ χοιριδίων νομισμάτων, μύθους, περὶ ὧν διὰ μακρῶν ἐπραγματεύθημεν ἐσχάτως <sup>1</sup>. Τέλος πρὸς τὸ Ἦρα *Μονηϊία* προβλ. τὰ Ἦρα Ἰπία, Ἄρτεμις Ἐλαφία, Ἐλαφιαία, Ταυρῶ, Λυκία, Δελφινία· Ἀθηνᾶ Ἰπία, Βουδεία· Διόνυσος Ἐρίφιος· Ζεὺς Σκύλιος· Ἀπόλλων Κύννιος κτλ.

### «ΤΡΙΠΟΔΕΣ» ΚΑΙ «ΛΕΒΗΤΕΣ» ΚΡΗΤΗΣ

Τὸ κεφάλαιον περὶ τῶν πρωτογόνων νομισμάτων τῶν ἀρχαίων δὲν δυνάμεθα νὰ περατώσωμεν ἄνευ μνείας τοῦ ζητήματος περὶ τῶν *λεβήτων* καὶ *τριπόδων* τῶν ἀρχαϊκῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κρήτης, οὓς πολλοὶ ἐθεώρησαν ὡς ἀνήκοντας εἰς τὴν τάξιν τῶν πρωτογόνων νομισμάτων.

Τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ ἐκθέσωμεν ἐκτενῶς οὐ μόνον ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητος, ἀλλὰ καὶ διότι ἐξ αὐτοῦ καταφαίνεται λαμπρῶς ἡ ἀξία τῶν νομισματικῶν μελετῶν πρὸς διαφώτισιν μεγάλων ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν προβλημάτων, ἅτινα ἄνευ τῆς βοήθειάς τῶν νομισμάτων θὰ ἦναγκαζόμεθα νὰ ἐγκαταλείψωμεν ὡς ἀνεπίδεκτα λύσεως. Ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ θέματος θὰ ἀναγκασθῶ νὰ μετέλθω καὶ πολεμικὴν κατὰ σοφῶν ἀνδρῶν, δὲν ἀποφεύγω δὲ νὰ πράξω τοῦτο ἐν δημοσίῳ μαθήματι, διότι ἐκ τῆς πολεμικῆς ταύτης ἐμφανισθήσεται ὅτι πρὸς ἐπικράτησιν γνώμης τινὸς καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας δέον πάντοτε νὰ στηριζόμεθα ἐπὶ τῶν ἀπτῶν πραγμάτων καὶ οὐχὶ ἐπὶ ὑποθέσεων, ὅσον σοφαὶ καὶ ἀρεσταὶ καὶ ἄν φαίνονται ἡμῖν αὐταί.

1. Νεοελληνικαὶ παραδόσεις περὶ ἀρχαίων νομισμάτων: Διεθνῆς Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. 8ος σελ. 257-292 πίν. VI-VII. Εἰς τοὺς ἐν λόγῳ τύπους πρόσθετες καὶ τοὺς τῶν διαφυγόντων τὴν προσοχὴν μου νομισμάτων: Due de Luynes: Rev. Num. 1859 p. 322 pl. XIV, 1-2 καὶ Baron d'Ailly, Recherches sur la monnaie romaine tom. I p. 12 pl. II.

Ἐν ἔτει 1886 ὁ ἰταλὸς ἀρχαιολόγος Halbherr ἀνεκάλυψεν ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης — ἐν θέσει *Βίγλες* καλουμένη, κειμένη δὲ οὐχὶ μακρὰν τοῦ τόπου, ἔνθ' ἀνεκαλύφθη ἡ περίφημος Δωδεκάδελτος τῶν νόμων τῆς Γόρτυνος — σειρὰν μικρῶν τεμαχίων ἐπιγραφῶν νόμων, γεγραμμένων μὲν δι' ἀρχαϊκῶν χαρακτήρων, ὀριζόντων δὲ τὰς ποιὰς ἀπαξ μὲν εἰς τρίποδας<sup>1</sup>

Δ Μ Ξ | Δ Δ Ο Γ Ζ Α Τ | Μ Ξ Μ Δ —

κατιστ]άμεν τρίποδα ἕνα (ἀρ. 130-131),

πολλάκις δὲ εἰς λέβητας, καὶ δὴ ἀπὸ ἑνὸς μέχρι ἑκατὸν τὸ ποσόν, ὡς ἐξῆς 1, 3, 5, 6, 10 (ἢ 12), 20, 30, 50, 100.

1, μηδὲ λέβητος (ἀρ. 15).

1, λέβητα (ἀρ. 127).

3 (ἢ 30) λέβητας καταστάσαι Φέκαστον τρι[ινς;] ἢ τρι[άροντα] (ἀρ. 55-57).

5, πέντε λέβητας καταστάσαι (ἀρ. 6 καὶ 19).

6, λέβητας Φέκς (ἀρ. 83-84).

10 ἢ 12, δέκα ἢ δύο]δεκα λεβήτων.

20, Φίκατι λέβητας (ἀρ. 93-94 καὶ 111-112).

30, τριάροντα [λέβητας] (ἀρ. 4-5).

50, πεντήκοντα λέβητας (ἀρ. 49-50, 91-92 καὶ 113-114).

100, ἑκατὸν [λέβητας] (ἀρ. 4-5).

» ἑκατὸν λέβητας (ἀρ. 14).

» λέβητας ἑκατὸν (ἀρ. 22).

» λέβητας;] ἑκατὸν (ἀρ. 134-135).

Ὁ πρῶτος σχολιάσας τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας σοφὸς ἰταλὸς καθηγητῆς Comparetti, μὴ εὐρίσκων οὐδὲν νόμισμα τῆς Γόρτυνος φέρον τρίποδα ὡς τύπον ἢ σύμβολον, ὡς καὶ οὐδὲν νόμισμα τῆς αὐτῆς

1. Comparetti: *Museo Italiano* vol. II punt. I p. 190-199 καὶ punt. II (1887) p. 122. — *Monumenti Antichi* (1889) p. 70 κέξ. Τὰ κείμενα παραθέτω ἀντιγράφων τὸν πλήρη κατάλογον τῶν τεμαχίων ἐκ τοῦ Comparetti *Le leggi di Gortyna e le altre Iscrizioni archaiche cretesi: Monumenti Antichi* vol. III (1893) σελ. 356-357.



ἢ ἄλλης τινὸς κρητικῆς ἢ ἐλληνικῆς πόλεως φέρον λέβητα, ἔχον δὲ συγχρόνως ὑπ' ὄψει τοὺς ἀρχαίους χαρακτῆρας τῶν ἐκ Βιγλῶν ἐπιγραφῶν, ὑπέλαβεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ νομισμάτων, κληθέντων *λεβήτων* ἢ *τριπόδων* ἀπὸ τῶν τύπων αὐτῶν, — καθ' ἃ αἱ *γλαῦκες* τῶν Ἀθηνῶν, αἱ *χελῶναι* τῆς Αἰγίνης, οἱ *πῶλοι* τῆς Κορίνθου, — ἀλλὰ περὶ πραγματικῶν σκευῶν, ἀληθῶν τριπόδων καὶ λεβήτων, χρησιμευόντων ἐν Κρήτῃ πρὸς τὰς ἀνταλλαγὰς ἀντὶ νομισμάτων.

Ἐπομένως ὁ *Comparetti* ὑπεστήριξεν ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκεῖναι εἶναι ἀρχαιότεραι τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νομίσματος καὶ δὴ τῆς ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγῆς αὐτῶν, ἦτοι τοῦ 650 π. Χ., ἂν δεχθῶμεν τὴν χρονολογίαν ταύτην ὡς τὴν τοῦ Ἀργείου Φεΐδωνος, τοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν πρώτου κόψαντος νόμισμα ἐν Ἑλλάδι. Ἐπὶ τῆς βάσεως δὲ ταύτης στηριχθεὶς ἀπεφήνατο, ὅτι ἡ μεγάλη καὶ περίφημος ἐπιγραφή τῶν νόμων τῆς Γόρτυνος, ἧς οἱ χαρακτῆρες φαίνονται μικρὸν μεταγενέστεροι τῶν ἐκ Βιγλῶν ἐπιγραφῶν, ἀνήκει εἰς τὸν 6ον αἰῶνα π. Χ., οὐχὶ δὲ μόλις εἰς τὸ 450 π. Χ., ὡς ἠθέλεν ὁ μέγας γερμανὸς ἐπιγραφικὸς *Kirchhoff*. Εὐθὺς δὲ κατόπιν βλέπων ὁ *Comparetti* ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν λεβήτων εἶναι πολλάκις τοσοῦτο μέγας (λ. χ. ἑκατόν), ὥστε δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ἐννοῶνται πραγματικοὶ λέβητες, πρὸς δὲ ὅτι ἡ ἀξία αὐτῶν φαίνεται πάντοτε ὠρισμένη, παρεδέξατο ὅτι ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νομίσματος ἐγένετο χρῆσις τεμαχίων χαλκοῦ ὠρισμένου βάρους μετὰ τύπου ἢ ἄνευ αὐτοῦ, ἅτιν' ἀντικατέστησαν τοὺς πραγματικοὺς λέβητας.

Κατὰ τῆς περὶ τῶν λεβήτων γνώμης ταύτης, γενομένης δεκτῆς ὑπὸ τοῦ *Darceste*<sup>1</sup>, ἀντετάχθημεν ἡμεῖς εὐθὺς τότε (1888) ἐν ἰδίᾳ μελέτῃ<sup>2</sup>. Διατελοῦντες ἐν λεπτομερεστάτῃ γνώσει τῶν νομισμάτων τῆς Κρήτης, ὡς τότε συντάξαντες τὸ *Corpus* τῶν Κρητικῶν νομισμάτων, ὑπεστήριξαμεν ὅτι ἡ διὰ μακρῶν μελετῶν καὶ πολλῶν ἐπιχειρημάτων ὑποστηριχθεῖσα γνώμη τοῦ σοφοῦ ἰταλοῦ ἔδει ν' ἀπορριφθῇ ὡς ὄλως ἀβάσιμος καὶ ἀπίθανος. Αὐτὸ δὲ καὶ μόνον τὸ γεγονός

1. Bull. Corr. Hell. 1887 p. 242.

2. Sur les λέβητες de Crète et la date de la grande inscription contenant les lois de Gortyne: Bull. de Corresp. Hell. Tom. XII (1888) p. 405-418.

ὅτι ἐν ταῖς ἐν λόγῳ ἐπιγραφαῖς ὀρίζονται πολλάκις 50 καὶ 100 λέβητες ὡς πρόστιμα, ἦτο ἀρκετὸν δι' ἡμᾶς ἴν' ἀπορρίψωμεν τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται ποτε περὶ ἀληθῶν λεβήτων. Ἀληθῶς—ἐγγραφον τότε—δύναται τις νὰ φαντασθῆ ἰδιώτην λαμβάνοντα ὡς ἀποζημίωσιν ἑκατὸν μαγειρικὸς λέβητας, τὸ δὲ κράτος εἰσπραττειν παρὰ πολλῶν ὡς πρόστιμα ἑκατοντάδας καὶ χιλιάδας λεβήτων; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρὸς ἐναποθήκευσιν αὐτῶν ἢ πόλις τῆς Γόρτυνος θὰ ἠναγκάζετο νὰ οἰκοδομήσῃ εὐρυτάτας ἀποθήκας διὰ δαπάνης ἴσως ἀνωτέρας τῆς ἀξίας τῶν ἐν λόγῳ εὐτελῶν καὶ πολὺν χῶρον καταλαμβάνοντων σκευῶν.

Τὴν δὲ γνώμην ὅτι πρόκειται περὶ χυμάτων μετάλλου ἀρχαιοτέρων τῆς ἀνακαλύψεως τῶν νομισμάτων, καλουμένων δὲ λεβήτων καὶ τριπόδων, εἴτε διότι ἡ ἀξία αὐτῶν ἦτο ἴση πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν τριπόδων καὶ λεβήτων, εἴτε ἔνεκα ἐπιχαράγματός τινος αὐτῶν, θὰ ἐδεχόμην ἴσως ὡς πολὺ πιθανωτέραν, ἂν καὶ οὐδὲν ἴχνος τοιούτων χυμάτων εὐρέθῃ ποτ' ἐν Κρήτῃ. Δὲν τὸ ἔπραξα δ' ὁμως, διότι τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς θεωρίας τοῦ Comparetti κατέπιπτε διὰ τῆς μεταγενεστέρως ἐν Κνωσῶ ἀνακαλύψεως ἐτέρας ἐπιγραφῆς, ἀνηκούσης κατ' αὐτὴν τὴν χρονολογικὴν ἐκτίμησιν τοῦ Comparetti μόλις εἰς τὸν 4ον π. Χ. αἰῶνα, ὅτε τὸ νόμισμα ἀπ' αἰῶνων ἤδη ἦτο γνωστὸν καὶ εἰσηγμένον ἐν Κρήτῃ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐπιγραφῆς ἐν ἧ τὰ πρόστιμα ὀρίζονται ἐν μὲν τῇ πρώτῃ στήλῃ εἰς στατήρας δηλαδὴ δίδραγμα ἀργυρᾶ νομίσματα, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ εἰς λέβητας καὶ τριώβολα <sup>1</sup>.

Ὁ κ. Comparetti μὴ δυνάμενος πλέον ν' ἀρνηθῆ ἐνταῦθα ὅτι πρόκειται περὶ νομίσματος, ἐσοφίσθη τὰ ἑξῆς. Τὸ εἰς τοὺς λέβητας ἀναφέρον χωρίον τῆς νέας ταύτης ἐπιγραφῆς, ὃν ἐν μέρει ἐφθαρμένον, ὡς ἑξῆς:

ΑΙΚΛΚΛΙ

Α — — Ι Β Ο Ο Ξ Α Ν Θ Ρ Ω Π Ο Ξ Π Ε Ν Τ Ε Λ Ε Β Η Τ Α Ξ  
Ξ Ε Ι Τ Ω Ι Ρ Α Ξ Τ Α Ι Τ Ω Β Ο Ο Ξ

1. Museo Italiano vol. II, punt. 2<sup>a</sup> (1887) p. 118.

συνεπλήρωσε τολμηρῶς εἰς

αἷ κα κέ(ο)[ατα κατ-  
 ά(ξε)ι βοός ἄνθρωπος, πέντε λέβητας [καταστα-  
 σεῖ τῶι πάσαι τῶ βοός.

Δηλαδή: ἂν ἄνθρωπός τις κατάξη κέρατα βοός, ὀφείλει νὰ πλη-  
 ρώσῃ πέντε λέβητας εἰς τὸν κτήτορα τοῦ βοός.

Κρίνων δ' ὁ Comparetti ὅτι διὰ τόσον μικρὰν βλάβην δὲν ἦτο  
 δυνατὸν ἢ νὰ δοθῆ μικρὸν πρόστιμον, συμπεραίνει ὅτι μετὰ τὴν εἰσ-  
 αγωγὴν τοῦ ἕξ ἀργύρου νομίσματος οἱ χαλκοὶ καὶ πραγματικοὶ λέ-  
 βητες περιέπεσον εἰς ἀχρησίαν, διὰ τοῦτο δὲ δὲν μνημονεύονται ἐν  
 τῇ Δωδεκαδέλτῳ καὶ ταῖς συγχρόνοις ταύτῃ ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς μνη-  
 μονεύονται μόνον ἀργυρᾶ νομίσματα, ἦτοι στατήρες, δραχμαί, ὀβο-  
 λοί· κατὰ δὲ τὴν Δ'ν ἑκατονταετηρίδα, εἰς ἣν ἀνήκει ἢ ἐν λόγῳ ἐπι-  
 γραφῇ τῆς Κνωσοῦ, ὅτε εἰσῆχθη ἢ χρῆσις τοῦ χαλκοῦ νομίσματος,  
 ἀναφαίνεται καὶ πάλιν κατὰ τὸν Comparetti τὸ ὄνομα λέβητες ὡς  
 νόμισμα μικρᾶς ἀξίας, καὶ δὴ μικροτέρας τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ  
 μνημονευομένων ἀργυρῶν στατήρων καὶ τριωβόλων.

Ἄλλ' ὁ δεινὸς περὶ τὰ τῆς ἀρχαίας κρητικῆς διαλέκτου συμπα-  
 τριώτης ἡμῶν κ. Ἄνδ. Σκιαῶς κατέδειξε κατόπιν <sup>1</sup> τὸ παράδοξον τῆς  
 ὑποθέσεως περὶ ὑπάρξεως νόμου προβλέποντος καὶ τιμωροῦντος τὴν  
 ἀποκοπὴν κεράτων βοός (!) <sup>2</sup>, ἐπομένως τὸ ἄτοπον καὶ ἀπίθανον τῆς  
 συμπληρώσεως τῆς ἐπιγραφῆς ὑπὸ τοῦ Comparetti. Ὁ Σκιαῶς κατέ-  
 στησε πιθανώτατον, ὅτι ἐν αὐτῇ πρόκειται περὶ τοῦ ἀποδιώκειν τὸ  
 καρταῖπος, ἦτοι περὶ τοῦ μείζονος μέρους τῆς ποινῆς, εἰς ὃ προστί-  
 θεται καὶ τὸ τριώβολον ἐν ὀρισμένη περιπτώσει, ἐπομένως ὅτι οὐδεὶς  
 λόγος ὑπάρχει ἵνα ἐκλάβωμεν τοὺς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ λέβητας ὡς  
 νομίσματα ἐλάσσονος ἀξίας τῶν ἐν ταῖς δι' ἀρχαϊκῶν χαρακτῆρων γε-  
 γραμμέναις ἐπιγραφαῖς τῆς Γόρτυνος λεβήτων.

Ἡμεῖς ἀντὶ τῶν θεωριῶν τοῦ Comparetti προτείναμεν εὐθὺς  
 ἐν ἀρχῇ τὴν ἐξῆς λύσιν τοῦ προβλήματος.

1. Ἐφημερὶς Ἀρχαιολ. 1890 σελ. 190-193.

2. Ἀκριβῶς ἀντιθέτους νόμους ἴδε ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ, Ἐξοδος, 21, 28-36.

Εἶναι ἀληθὲς — ἐγράφομεν — ὅτι οὐδὲν τῶν νομισμάτων τῆς Κρήτης ἢ ἄλλης τινὸς Ἑλληνικῆς χώρας φέρει τύπον ἢ σύμβολον λέβητος.



Εἰκὼν 21 (Μεγέθυνσις).

ἔχομεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ τὰ λεγόμενα ὑστεροσῆμα, δηλαδὴ



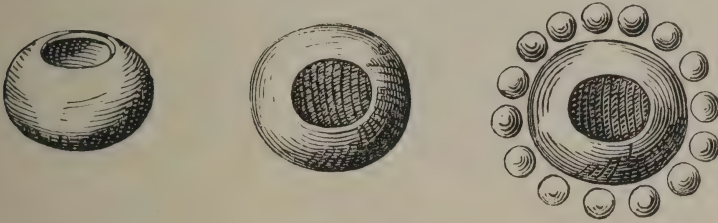
Εἰκὼν 22 (Μεγέθυνσις).

τῶν Κρητικῶν νομισμάτων τῶν φερόντων τύπον τρίποδος δυνατὸν νὰ ταυτισθῇ πρὸς τοὺς ὄρισμένης νομισματικῆς ἀξίας τρίποδας τῆς ἐπιγραφῆς, διότι ὁ τρίπους εἶναι κοινὸς καὶ σύγχρονος τύπος τῶν διδράχμων, δραχμῶν, τριωβόλων κτλ. τῶν αὐτῶν πόλεων.

Ἄλλὰ πλὴν τῶν τύπων καὶ συμβόλων

μικροὺς τύπους κατόπιν ἐπικοπέντας ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὑπὸ τοῦ κράτους πρὸς πολλοὺς καὶ ποικίλους σκοπούς. Λοιπὸν ἐν τῶν ὑστεροσῆμων τούτων, καὶ δὴ τὸ πάντων ἀρχαιότερον καὶ παντὸς ἄλλου συγχρότερον εὐρισκόμενον ἐπὶ τῶν κρητικῶν νομισμάτων, παρουσιάζει σαφῶς τύπον λέβητος (Εἰκὼν 21) ὄρα τοῦ ἐκ τῶν ἄνωθεν καὶ ὑπὸ τοῦ συνήθους κύκλου

τῶν σφαιριδίων περιβαλλομένου (Εἰκὼν 23). Ἀπεικονίσθη δ' ὄρατος ἐκ τῶν ἄνωθεν ἕνεκα τεχνικῶν λόγων, κυρίως δὲ ἵνα μὴ ἕνεκα τῶν



Εἰκὼν 23.

μικρῶν διαστάσεων τοῦ ὑστεροσήμου νομισθῆ, ἐὰν εἰκονίζετο ἐκ τοῦ πλαγίου, ὡς ἄλλο τι ἀντικείμενον. Ἐπὶ ἐνὸς μόνον στατήρος ὁ λέβης εἰκονίζεται πλαγίως ὄρατος (Εἰκὼν 22).

Τὸ ὑστερόσημον τοῦτο εὐρίσκομεν ἐπὶ μόνων τῶν ἀργυρῶν στατήρων τῶν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 5<sup>ου</sup> μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 4<sup>ου</sup> αἰῶνος π. Χ. κοπέντων εἰς 12 κρητικὰς πόλεις, καὶ δὴ τὴν Γόρτυνα, Κνωσόν, Ἄπτερα, Κυδωνίαν, Ἐλευθερνάς, Λύττον, Μώδαιαν, Πραισόν, Πριανσόν, Συβριτιαν, Φαλάσαρναν καὶ Τύλισον<sup>1</sup>.

1. Ὅτε ἐδημοσίευσα τὴν περὶ τῶν λεβήτων μελέτην μου, ἐγνώριζον ἕνδεκα τοιοῦτους στατήρας ἕννεα διαφόρων πόλεων καὶ δὴ τοὺς ἑξῆς : Svoronos, Numism. de la Crète ancienne, p. 14 n° 1 (Ἄπτερα)— p. 68 n° 20, p. 69 n° 31, p. 70 n° 39 (Κνωσός)— p. 100 n° 10 (Κυδωνία) (Εἰκ. 22)— p. 133 n° 23 (Ἐλευθερναί)— p. 167 n° 73 (Γόρτυς)— p. 233 n° 36 (Λύττος)— p. 244 n° 2 (Μώδαια)— p. 270 n° 3 (Φαλάσαρνα) : Rev. Num. 1889, pl. IV, 11— p. 295 n° 4 (Πριανσός).— Ἐκτοτ' ἀνεκάλυψα δέκα ἄλλους στατήρας τῶν αὐτῶν καὶ ἄλλων τριῶν Κρητικῶν πόλεων μετὰ τοῦ αὐτοῦ ὑστεροσήμου : Ἄπτερα· στατήρ γρ. 11,12 (Συλλογὴ Edm. Weber ἐν Ἀμβούργῳ) ὁμοιος τῷ ἐν Svoronos Numism. de la Crète ancienne p. 14, 2.— Ἐλευθερναί· στατήρ γρ. 11,07 ὁμοιος τῷ αὐτόθι σελ. 134,32 (Συλλογὴ Herm. Weber ἐν Λονδίῳ).— Κνωσός· στατήρ γρ. 10,90 ὁμοιος τῷ αὐτόθι σελ. 71, 42 (Συλλογὴ Löbbecke).— Κνωσός· στατήρ γρ. 10,29 ὁμοιος τῷ αὐτόθι σελ. 71, 48 (Βοδληϊανὴ Βιβλιοθήκη ἐν Ὁξφόρδῃ).— Λύττος· στατήρ μικρὸν διάφορος τοῦ αὐτόθι σελ. 233, 34 (παρὰ I. Χατζιδάκι ἐν Κρήτῃ).— Πραισός· στατήρ γρ. 10,00 ὁμοιος τῷ αὐτόθι σελ. 289,26 (Βοδληϊανὴ Βιβλιοθήκη).— Συβριτιαν· στατήρ γρ. 10,50 ὁμοιος τῷ αὐτόθι σελ. 315, 6 (Συλλογὴ Löbbecke).— Τύλισος· στατήρ ἐν τῷ ἐμπορίῳ δημοσιευθεὶς ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1889 σελ. 211, 64, πίναξ 13, 12.— Τύλισος· στατήρ γρ. 10,55 ὁμοιος τῷ παρὰ Svor. Num. de la

Συμφώνως πρὸς τὴν βᾶσιν ταύτην ἀπεφάνθημεν ὅτι *λέβητες* ἐκαλοῦντο ἐν Κρήτῃ οἱ τὸ κοινὸν τοῦτο ὑστερόσημον φέροντες ἀργυροῖ στατήρες πολλῶν Κρητικῶν πόλεων, ἐδείξαμεν δ' ὅτι πρὸς τὴν ἐξήγησιν ταύτην λαμπρῶς συμφωνοῦσι καὶ τὰ ἐξῆς :

1<sup>ον</sup>. Ὅτι μεταξὺ τῶν τὸ ῥηθὲν ὑστερόσημον φερόντων στατήρων εὔρηγται στατήρες τῆς Γόρτυνος καὶ Κνωσοῦ, εἰς μέγαν μάλιστ' ἀριθμὸν, ἦτοι τῶν δύο πόλεων ἐν αἷς εὐρέθησαν αἱ τοὺς λέβητας μνημονεύουσαι ἐπιγραφαί.

2<sup>ον</sup>. Ὅτι, δεκτοῦ γενομένου ὅτι οἱ λέβητες ἐσήμαινον νομίσματα φέροντα λέβητα ἐν ὑστεροσήμε, οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπιγραφαῖς ἅπαξ ἀπαντῶντες *τρίποδες* πιθανὸν νὰ ἦσαν κρητικοὶ στατήρες φέροντες τρίποδα ἐν ὑστεροσήμε. Ἐμνημονεύσαμεν δ' ὅτι ἀληθῶς ὑπάρχει στατήρ τῆς Κνωσοῦ<sup>1</sup>, φέρον ὑστερόσημον, ἐν ᾧ τρίπους.

3<sup>ον</sup>. Ὡς εἶδομεν, πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ φέροντα τὸ ὑστερόσημον τοῦ λέβητος κρητικὰ νομίσματα εἶναι στατήρες (δίδραγμα ἀργυρᾶ). Λοιπὸν ὡς αὐτὸς ὁ Comparetti πολλάκις παρετήρησεν οἱ ἀριθμοὶ 1, 2, 5, 10, 20, 25, 50 καὶ κατ' ἀνώτατον ὅρον 100, δι' ὧν μνημονεύονται αἱ εἰς λέβητας ποιναι τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Γόρτυνος, συμφωνοῦσι πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν εἰς στατήρας ἀναφερομένων ποσῶν τῆς μεγάλης ἐπιγραφῆς τῶν νόμων τῆς αὐτῆς Γόρτυνος<sup>2</sup>. Τὸ δὲ πε-

Crète anc. σελ 329, 1 (Συλλογὴ Imhoof-Blumer).— *Φαλάσρανα* στατήρ ὁμοῖος τῷ αὐτόθι σελ 270, 3 μετὰ δευτέρου ὑστεροσήμου ἀρχαιοτέρου περιέχοντος κεφαλὴν βοός, Rev Numism 1889 pl. IV, 12 καὶ ἐνταῦθα εἰκὼν 21. Ἐπίσης τὰ ἀνωτέρω τῆς Λυττοῦ καὶ τῆς Τυλισοῦ (Ἄρχ. Ἐφημ.) φέρουσι δεῦτερον ὑστερόσημον μετὰ κηρυκείου καὶ ἐπιγρ. ΔΡ—ΛΑ. Τὴν καθαρωτέραν εἰκόνα τοῦ ὑστεροσήμου παρουσιάζουσιν οἱ δύο ἐν Revue Numismatique 1889 pl. IV ἀριθ. 11-12 ἀπεικονισθέντες στατήρες τῆς Φαλασάργης, ἐνὸς ὧν εἶναι καὶ ἡ ἐνταῦθα φωτοτυπικὴ μεγέθυνσις (Εἰκὼν 21).

1. Svoronos, Numismatique de la Crète ancienne p. 68 n° 23.

2. Comparetti, Le lege, ἀριθ.

148, 5 ἑκατὸν στατήρας *Φέκαστον τὸνς τίτανς* [κατιστάμεν.

150, 13 δέκα στατήρας.

151, I, 4-5 καταδικασάτω τῷ ἐλευθέρω δέκα στατήρας, τῷ δώλω πέντε.

8 καταδικαδδέτω τῷ μὲν ἐλευθέρω στατήρα, τῷ δώλω [δα]ρκνάν τῆς ἡμέρας *Φεκάστης*.

29-30 τῷ μὲν ἐλευθέρω πενήτηκοντα στατήρας καὶ στατήρα τῆς ἡμέρας

ριεργότερον εἶναι ὅτι, ὡς εὐρίσκω, τὰ *τιμήματα* ἐν τῷ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Λευϊτικῷ (κεφ. 27, 1-7) παρουσιάζουσιν εἰς *δίδραγμα ἀργυρίου* τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς ποσά, ἅτινα εὐρίσκομεν εἰς *λέβητας* ἐν ταῖς ἀρχαϊκαῖς κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς<sup>1</sup>. Τὸ μόνον σπουδαῖον κώλυμα τοῦ νὰ ταυτίσωμεν τοὺς λέβητας πρὸς τοὺς στατήρας παρέχει ἡ ἐκ Κνωσοῦ ἐπιγραφή, ἐν ἣ, ὡς εἶπομεν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ αὐτῆς μέρει μνημονεύονται στατήρες, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ λέβητες. Ἄλλὰ πάντες οἱ νομισματικοὶ γνωρίζομεν ὅτι κύριος σκοπὸς τῶν Ἑλληνικῶν νομισματικῶν ὑστεροσήμων ἦν ἡ ὁ ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ ὑστεροσήμου *νέος καὶ διάφορος προσδιορισμὸς* τῆς ἀξίας μεγάλου ἀριθμοῦ κερμάτων, π. χ. στατήρων, ἡ ἢ νομιμοποίησις τῆς κυκλοφορίας ξένης πόλεως νομισμάτων ἐν τῇ πόλει, ἧτις ἐπέθηκε τὸ ὑστερόσημον

Φεκάστης, πρὶν κα λαγάση, τῷ δὲ δώλω δέκα στατήρας καὶ  
δαρκνάν τὰς ἀμέρας Φεκάστας.

- 151, II, 4 ἑκατὸν στατήρας καταστασεῖ, αἱ δὲ κ' ἀπεταίρω, δέκα.  
10 πέντε στατήρας  
12 δύο στατήρας καταστασεῖ.  
18-19 δέκα στατήρας καταστασεῖ.  
23 ἑκατὸν στατήρας καταστασεῖ, αἱ δὲ κ' ἐν ἄλλω, πενήκοντα, αἱ δὲ  
κα τὰν τῷ ἀπεταίρω, δέκα.  
52 πέντε στατήρας.  
151, III, 2-3 πέντε στατήρας.  
10-11 πέντε στατήρας.  
13-14 δέκα στατήρας.  
39-40 δυόδεκα στατήρας ἢ δυόδεκα στατήρων κρέος.  
151, IV, 13 ἐλευθέρω μὲν καταστασεῖ πενήκοντα στατήρας, δώλω πέντε καὶ  
Φίκατι.  
V, 37 δέκα στατήρας καταστασεῖ καὶ τὸ κρεῖος διπλεῖ.  
X, 16 ἑκατὸν στατήρας.  
XI, 15 δέκα στατήρας.  
158, 9 . . . στατήρας.

1. Λευϊτ. 27, 1-7 : «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· Δάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς· ἄνθρωπος ὃς ἂν εὕξηται εὐχὴν ὥστε τιμὴν τῆς ψυχῆς (αὐτοῦ) τῷ Κυρίῳ, ἔσται ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος ἀπὸ εἰκοσαετοῦς ἕως ἐξηκονταετοῦς *πεντήκοντα δίδραγμα ἀργυρίου* τῷ σταθμῷ τῷ ἁγίῳ· τῆς δὲ θηλείας ἔσται ἡ συντίμησις *τριάκοντα δίδραγμα*. Ἐὰν δὲ ἀπὸ πενταετοῦς ἕως εικοσαετοῦς, ἔσται ἡ τιμὴ αὐτοῦ τοῦ ἄρσενος *εἴκοσι δίδραγμα*· τῆς δὲ θηλείας, *δέκα δίδραγμα*. Ἐὰν δὲ μνημῖον ἕως πενταετοῦς, ἔσται ἡ τιμὴ αὐτοῦ τοῦ ἄρσενος *πέντε δίδραγμα* ἀργυρίου· τῆς δὲ θηλείας ἡ τιμὴ, *τρία δίδραγμα* ἀργυρίου κλπ.»

αὐτῆς, ἢ καὶ αὐτὴ ἢ ἐγγύησις τῆς πολιτείας ὅτι τὰ οὕτω δι' ὑστεροσήμεου σημανθέντα ξενικὰ νομίσματα ἦσαν γνήσια τὸ μέταλλον, ὡς μετὰ δοκιμασίαν ὑπ' αὐτῆς δι' ὑστεροσήμεου σημανθέντα. Οἱ *στατήρες* λοιπὸν τοῦ πρώτου μέρους τῆς κρητικῆς ἐπιγραφῆς δυνατὸν νὰ ἦσαν οἱ τῆς γραψάσης τὸν νόμον πόλεως ἢ οἰοσδήποτ' ἄλλος στατήρ, ἐνῶ *λέβητες* ἦσαν μόνον οἱ δεδοκιμασμένοι ἢ εἰς ποσὸν διάφορον προσδιορισθέντες στατήρες οἰασδήποτε πόλεως.

4ον. Ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι τῶν φερόντων τὸ ὑστερόσημον τοῦ λέβητος στατήρων ἀνήκουσιν, ὡς ἀποδεικνύει λεπτομερεστάτη μελέτη αὐτῶν (ἴδε κατωτέρω), εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εἰς ἣν καὶ αἱ τοὺς λέβητας μνημονεύουσαι ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ τῆς Γόρτυνος, ἐνῶ οἱ νεώτεροι τῶν αὐτῶν στατήρων εἶναι σύγχρονοι τῇ ἐκ Κνωσοῦ ἐπιγραφῇ, τῇ μνημονευούσῃ τοὺς λέβητας παρὰ τὰ τριῶβολα.

5ον. Ἐπειδὴ οἱ λέβητες τῶν ἐπιγραφῶν ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς δύο διαφόρων ἀνεξαρτήτων καὶ ἀλλήλων ἀπομεικρυσμένων πόλεων, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκλάβωμεν αὐτοὺς ὡς νόμισμα ἴδιον μιᾶς τῶν δύο τούτων πόλεων, ἀλλ' ἀναγκαίως ὡς νόμισμα κοινὸν εἰς ἀμφοτέρας ἢ καὶ εἰς πλείονας, ἂν μὴ εἰς πάσας, τὰς πόλεις τῆς Κρήτης, κοινῇ τινι συμφωνίᾳ ἢ ὑπὸ κοινοῦ τινος νομοθέτου ἐπιβληθὲν ἐν τῇ νήσῳ. Τοῦτο λοιπὸν συμφωνεῖ πρὸς τοὺς φέροντας τὸ ὑστερόσημον τοῦ λέβητος κρητικὸς στατήρας, τοὺς ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ λέβης ἦτο κοινὸν νομισματικὸν σῆμα δώδεκα τοῦλάχιστον κρητικῶν πόλεων.

Ἐν τῷ τέλει τῆς αὐτῆς μελέτης μου ἐζήτησα νὰ ἀνεύρω τοὺς ἱστορικοὺς λόγους τοὺς γεννήσαντας τὴν ἀνάγκην κοινοῦ τινος καὶ ἡγγυημένου νομίσματος ἐν τῇ ὑπὸ συνεχῶν ἐμφυλίων πολέμων παρασσομένη νήσῳ, πρὸς δὲ ὑπέλαβον ὅτι ὁ χαλκοῦς *λέβης* ἐγένετο δεκτὸς ὡς κοινὸν ἱερὸν σύμβολον τῶν Κρητῶν, ἴσως κατ' ἀναφορὰν πρὸς τοὺς πρωτογενεῖς Κρητας, ἦτοι τοὺς Κουρητας, τοὺς *χαλκοκρότους* κληθέντας, διότι κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν οὗτοι «ἵνα μὴ τῆς τοῦ παιδὸς Διὸς φωνῆς ἀκούσῃ» ὁ καταδιώκων αὐτὸ Κρόνος, ἔκρουον χαλκᾶ σκεύη. Ἀνέφερον δ' ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὡς καὶ σήμερον οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐπίστευον ὅτι οἱ ἦχοι τῶν κρουομένων χαλκῶν λεβήτων προσστατεύουσι κατὰ τῶν κακοποιῶν δυνάμεων τοῦ οὐρανοῦ, ἦτοι



ἀκριβῶς κατὰ τῶν δυνάμεων ἐκείνων, αἵτινες (=Κρόνος) ἠπειλοῦν τὴν ζωὴν τοῦ νεογεννήτου Διὸς τῆς Κρήτης.

Ταῦτα ἐν συνόψει εἶναι τὰ ὑπ' ἐμοῦ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ προβλήματος προταθέντα, βάσιν ἔχοντα τὸ ὑστερόσημον. Ἄλλ', ὡς συχνάκις συμβαίνει ἐν τοῖς τοιοῦτοις ζητήμασιν, ὁ σοφός, οὔτινος ἀπέκρουσα τὴν γνώμην, δὲν ἠθέλησε νὰ παραδεχθῆ ὅτι ἐσφάλῃ κατὰ πολλοὺς αἰῶνας ἐν ταῖς εἰκασίαις αὐτοῦ περὶ τῶν λεβήτων καὶ τῆς χρονολογίας τῶν ἐπιγραφῶν, διὸ τότε καὶ πολλάκις κατόπιν ἔγραψεν ἀντικρούων σφοδρῶς τὴν γνώμην μου, τὴν κατ' αὐτὸν στηριχθεῖσαν εἰς τὸ κενόν, διότι ἐκεῖνο, ὅπερ ἐγὼ ἐξέλαβον ὡς λέβητα, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀσπίς ὀμφαλωτῆ ἀπαράλλακτος πρὸς τὰς ἐν τῷ Ἰδαίῳ ἄντροφ τῆς Κρήτης εὑρεθείσας προϊστορικὰς ἀσπίδας (!)<sup>1</sup> ἢ, ὡς κατόπιν ἀπεφήνατο, una specie di bulla ὁ ἦλος, senza special significato di oggetto qualsivoglia.

Συγχρόνως τῷ Comparetti ὁ καὶ περὶ τὰ νομισματικὰ ἀσχολούμενος γάλλος Th. Reinach ἐπετέθη διὰ μακρῶν, καὶ τοῦ Comparetti σφοδρότερον, κατὰ τῆς γνώμης μου, ἦν ἀπέρριψε κυρίως διότι τὸ ὑστερόσημον, ὅπερ ἐγὼ ἐκάλεσα λέβητα, ὁ δὲ Comparetti ἀσπίδα ἢ ἦλον, κατ' αὐτὸν εἶναι πιθανῶς ῥοιὰ (grenate) σύμβολον τῆς νήσου Μήλου<sup>2</sup> ἢ ἀπλῆ μικρὰ σφαῖρα (simple globule), οὐδεμίαν ἀναλογίαν ἔχουσα πρὸς τὸν λέβητα.

Ἔχων, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐπικριτὰς μου, συγκεντρωμένα πρὸ ἐμοῦ τὰ πρωτότυπα ἢ ἐκμαγεῖα πάντων τῶν ἐν λόγῳ πολυαρίθμων στατήρων, πρὸς δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἀρκετὰ ὑγιεῖς, ὥστε νὰ δύναμαι σαφῶς νὰ διακρίνω μεταξὺ λεβήτων καὶ ῥοιῶν, ἀσπίδων ἢ ἦλων, προεῖδον ὅτι ἡ γνώμη μου θέλει ἐπικρατήσῃ παρὰ τοῖς νομισματολόγοις, οἵτινες ἔχουσι πρὸ αὐτῶν τὰ ἐν λόγῳ μνημεῖα, διὸ καὶ ἐθεώρησα ὅλως περιττὸν νὰ ἀντεπεξέλθω κατὰ τῶν ἐπικριτῶν τῆς γνώμης μου. Πράγματι δὲ εὐθὺς κατόπιν οἱ δοκιμώτατοι τῶν νομισματολόγων συνετάχθησαν ἀνεπιφυλάκτως τῇ γνώμῃ μου. Οὕτως ὁ διευθυντῆς

1. Museo Italiano II, 711, 715 κέξ. Monumenti Antichi I, 1889 σελ. 107: «Non è altro che uno scudo di quella forma di cui piu d' una varietà fu trovata a Creta nell'antro dei Zeus Ideo».—Ἴδε καὶ ἐν Le leggi σελ. 359.

2. Revue des Études Grecques τόμ. I (1888) σελ. 354 κέξ.

τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου τοῦ Λονδίνου καὶ διάσημος νομισματικὸς B. Head <sup>1</sup>, κρίνων τὸ περὶ λεβήτων ἄρθρον μου καὶ τὰ ἐν σχέσει πρὸς τὴν χρονολογίαν τῶν ἐπιγραφῶν συμπεράσματά μου, ἄρχεται διὰ τῶν ἐξῆς: «Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο καὶ εὐφυῆς ἄρθρον παρέχει ἐκπληκτικὸν παράδειγμα τῆς ἀξίας τῶν νομισματικῶν σπουδῶν πρὸς διαφώτισιν σκοτεινῶν θεμάτων, ἅτινα πᾶς ἀρχαιολόγος μὴ ὢν συγχρόνως καὶ νομισματολόγος ἠδύνατο νὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἐγκαταλείψῃ ὡς ἀνεπίδεκτα λύσεως». Καταλήγει δὲ διὰ τῶν ἐξῆς: «Εἶναι πιθανὸν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἢ νομισματολόγος, ὅστις (ὡς ὁ Σβορώνος) ἐμελέτησεν εἰδικῶς καὶ λεπτομερῶς τὰ κρητικὰ νομίσματα, ἠδύνατό ποτε νὰ χύσῃ φῶς ἐπὶ ταύτης τῆς ὑψηλοῦ ἐνδιαφέροντος μικρᾶς ἀνακαλύψεως. Διὰ τοῦτο εἶναι καθ' ἡμᾶς ἀξίος συγχαρητηρίων ὡς ὀριστικῶς λύσας τὸ διαφιλονικούμενον ζήτημα τῆς χρονολογίας τῆς σπουδαίας ταύτης Γορτυνιακῆς ἐπιγραφῆς».

Μετὰ τὸν Head ὁ διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου τῆς Γαλλίας κ. Babelon ἔγραψεν ἐν τῇ Revue Numismatique τῶν Παρισίων (1890 σελ. 405-407) μακρὸν ἄρθρον περὶ τῆς ἐργασίας μου ἐκεῖνης, καταλήγων ὡς ἐξῆς, μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐξ αὐτῆς ἐπιστημονικῶν κερδῶν. «Ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, τὰποτελέσματα τῆς εὐφυοῦς ἀνακαλύψεως τοῦ κ. Σβορώνου εἶναι σπουδαῖα, δράττομαι δὲ τοσοῦτῳ μᾶλλον προθύμως τῆς περιστάσεως ἵνα συμφωνήσω πρὸς τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ, ὅσον πολλοὶ σοφοὶ ἐκ τῶν πραγματευθέντων τὸ ζήτημα ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν ἐπεχείρησαν νὰ πολεμήσωσι καὶ ἐκφύγωσιν αὐτά. Ὅσον ἐπιτήδειοι καὶ ἂν εἶναι αἱ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δικανικαὶ ἀμφισβητήσεις τῶν κ. κ. Comparetti καὶ Th. Reinach δέν με ἔπεισαν. Οὐδ' ἀμφιβάλλω ὅτι μετὰ νέαν ἐξέτασιν πνεύματα, τόσον νουνεχῇ καὶ συνετά, θὰ καταλήξωσιν ἀναγνωρίζοντα τὸ πᾶν βᾶσιμον τῆς μελέτης τοῦ κ. Σβορώνου. Τοῦτο ἠθέλεν εἶναι, κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην, ὑποταγὴ πρὸ πραγματικοῦ γεγονότος, ἐπιστημονικῶς ἀποδειχθέντος».

Ἐκτοτε ἡ γνώμη μου ὑποστηρικθεῖσα ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐπιγραφικῶς ὑπὸ δεινῶν περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν τῆς Κρήτης γλωσσολόγων

1. Numism. Chronicle 1889 σελ. 242.

οἷος ὁ ἡμέτερος συμπατριώτης Ἄνδρ. Σκιας<sup>1</sup>, συγγραφεὺς τῆς βραβευθείσης μελέτης περὶ τῆς Κρήτης διαλέκτου, ἐγένετο τόσον κοινῶς ἀποδεκτὴ, ὥστε εἰσεχώρησεν εἰς τὰ γενικὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ βιβλία<sup>2</sup>, τὰ νομισματικὰ ἐγχειρίδια<sup>3</sup> καὶ τοὺς ὑπὸ δεινῶν νομισματολόγων συντασσομένους ἐπισήμους καταλόγους νομισματικῶν συλλογῶν<sup>4</sup> κτλ.

Τούτων πάντων ἔνεκεν ἐθεώρησα, ὡς ἤδη εἶπον, περιττὸν μέχρι τοῦδε νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀντικρούων τὰ ἐπιχειρήματα, τὰς σφοδρὰς ἐπιθέσεις καὶ τὰς ἀστηρίκτους θεωρίας τῶν μόνων πολεμίων τῆς γνώμης μου Comparetti καὶ Th. Reinach. Ἄλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος οὐδεμίαν ἔκτοτε παρέλιπεν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ, ἀδιαφορῶν δ' ἐντελῶς περὶ τῆς γνώμης εἰδικῶν ἀνδρῶν, οἷοι οἱ μνημονευθέντες, καὶ παραθαρσυνόμενος ἴσως καὶ ὑπὸ τῆς σιωπῆς μου, γράφει<sup>5</sup> ὅτι ἡ γνώμη μου «a été solidement réfutée» ὑπὸ τοῦ Comparetti καὶ ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἀποτέλεσμα δ' ἴσως τῆς σιωπῆς μου εἶναι καὶ τὸ ὅτι ἐπ' ἐσχάτων αὐτὸς ὁ Babelon, σοφὸς εἰς οὗ τὴν γνώμην μεγίστην ἀποδίδω σημασίαν, κλονισθεὶς ἴσως ὑπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Reinach ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῆς ὑπὸ τούτου ἀνακαλυφθείσης εἰδήσεως, ὅτι οἱ νῦν βάρβαροι Bahnars τῆς Ἰνδοκίνας χρῶνται τοῖς μαγειρικοῖς χαλκοῖς λέβησιν ἀντὶ νομισματικῆς μονάδος<sup>6</sup>, παρεδέξατο ὅτι οἱ *τριποδες* καὶ *λέβητες* τῶν κρητικῶν ἐπιγραφῶν δηλοῦσιν οὐχὶ νομίσματα, ἀλλ' ἀληθῆ κοινὰ μαγειρικά σκευῆ ἐπιζήσαντα ὡς νομίσματα μέχρι τοῦ 4<sup>ου</sup> αἰῶνος π. Χ., εἰς ὃν μόλις, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἀνήκουσι πᾶσαι αἱ ἐν λόγῳ κρητικαὶ ἐπιγραφαὶ<sup>7</sup>. Θεωρῶ λοιπὸν ἀναγκαῖον ἵνα ἐπανέλθω νῦν ἐπὶ τοῦ ζητήματος καταδεικνύων δι' ὀλίγων, ἀλλ' ἐπαρκῶν, τὸ ὅπως ἀστήρικτον τῶν ἐπιχει-

1. Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1890 σελ. 190 κέξ.

2. Grande Encyclopédie, ἀρθ. Contremarque

3. Blanchet, Monnaies Grecques σελ. 43.

4. Macdonald, Catalogue of Greek coins in the Hunterian collection, University of Glasgow, τόμ. Β'. σελ. 173, ἀρ. 2 κτλ.

5. L'invention de la monnaie σελ. 27. — Recueil des Inscr. jurid. σελ. 436.

6. Ét. Aymonier, Notes sur l'Annam fasc. XIII, 1887 σελ. 296 κέξ. — Ridgway, The origin of metallic currency p 24. — Th. Reinach, L'invention de la monnaie (1894) ἔ. ἀ. σελ. 26, 6.

7. Babelon, Les origines de la monnaie Paris 1897 σελ. 72-73.

τημάτων, δι' ὧν οἱ κ. κ. Comparetti καὶ Reinach ἐξήτησαν νὰ ἀντι-  
κρούσωσι τὴν γνώμην μου.

Εὐτυχῶς τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα σαφῶς συνώψισεν ἐσχάτως αὐτὸς ὁ  
Reinach<sup>1</sup>. Ἀναφέρω λοιπὸν ἐνταῦθα αὐτολεξεί ταῦτα, ἐπιτάσσων ἀμέ-  
σως ἐκάστῳ τὰς τὸ ἀβάσιμον αὐτῶν ἀποδεικνύουσας παρατηρήσεις μου.

«1°. Les monnaies alléguées sont τοῦ IV siècle, les textes  
épigraphiques (sauf celui de Cnossos) au moins du V<sup>e</sup>», ἦτοι  
«Τὰ ἐν λόγῳ μεθ' ὑστεροσήμεων νομίσματα εἶναι τοῦ 4<sup>ου</sup> αἰῶνος π. Χ.,  
ἐνῶ τὰ ἀναφέροντα τοὺς λέβητας καὶ τρίποδας ἐπιγραφικὰ κείμενα  
(ἐκτὸς τοῦ τῆς Κνωσοῦ) ἀνήκουσι τοῦλάχιστον τῷ 5<sup>ῳ</sup> αἰῶνι π. Χ.».

Βεβαίως ὁ κ. Reinach οὐδέποτε ἔμελέτησε μετὰ προσοχῆς καὶ ἐν  
τῷ συνόλῳ αὐτῶν τὰ Κρητικὰ ταῦτα νομίσματα· ἂν ἔπραττε τοῦτο ὡς  
ἡμεῖς, θὰ ἐγνώριζεν ἀσφαλῶς ὅτι τινὰ μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸν  
Ε' αἰῶνα, τινὰ δὲ μόλις εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'. Εἶναι δὲ ἄξιον θαυμα-  
σμοῦ ὅτι ὁ Reinach, ὁ δικαίως ὡς ἡμεῖς καὶ ὁ Kirchhoff ἀποκρού-  
σας<sup>2</sup> τὴν γνώμην τοῦ Comparetti ὅτι αἱ ἐν λόγῳ κρητικαὶ ἐπιγραφαὶ  
ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν κατὰ δύο αἰῶνας ἀρχαιότεραν, παραδεχθεὶς ὡς χρο-  
νολογίαν τῶν κωδίκων τῆς Γόρτυνος μόλις τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος, δὲν  
παρατήρησεν ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς φερούσης τὰ ἐν λόγῳ ὑστερόσημα τά-  
ξεως τῶν νομισμάτων τῆς Γόρτυνος εἶναι πλειστάκις γεγραμμένα βου-  
στροφηδὸν καὶ *διὰ τῶν αὐτῶν ἀρχαϊκῶν χαρακτήρων δι' ὧν καὶ αἱ  
τοὺς λέβητας μνημονεύουσαι ἐπιγραφαὶ τῶν Βίγλων τῆς Γόρτυ-  
νος* (ἴδε π. χ. τὴν ἐπιγραφὴν ΖΟΦΖΜΥΤ (=Τίσυροι), ΜΟΖΜΥΤΡΟΛ  
(=Γορτυνίων) ἢ ΛΟΡΤΥΜΣΟΜ (=Γορτυνίων)<sup>3</sup> κτλ.). Αὐτὸ καὶ μόνον  
τὸ γεγονός, σαφέστατα ἀποδεικνύον τὸ *σύγχρονον* τῶν ἐν λόγῳ νο-  
μισμάτων πρὸς τὰς ἀναφερούσας τοὺς λέβητας ἀρχαϊζούσας ἐπιγραφὰς  
τῆς Γόρτυνος, καθιστᾷ ἐντελῶς δευτερεῦον τὸ ζήτημα τῆς ἀκριβοῦς  
χρονολογίας ἀμφοτέρων. Ἀληθῶς ἀρκεῖ δι' ἡμᾶς, ὅτι οἱ μετὰ ὑστε-  
ροσήμεου λέβητος στατήρες καὶ αἱ τοὺς λέβητας μνημονεύουσαι ἐπι-

1. Dareste, Haussoulier et Th. Reinach, Recueil des Inscr. Jur. σ. 436.

2. Ἐνθ' ἂν. σελ. 437 κέξ.

3. Svoronos, Numismatique de la Crète ancienne σελ. 161-167 ἀρ. 26-72  
πίν. XIII-XIV. Παράβαλε πρὸς ταῦτα τοὺς παρὰ Comparetti συγκεντρωθέντας  
(ἐν Le leggi di Gortyna σελ. 331) χαρακτήρας τῆς πρώτης ἐποχῆς.

γραφαὶ εἶναι σύγχρονοι. Τὸ ζήτημα ἂν ἀνήκουσιν εἰς τὸν Ε΄ ἢ Δ΄ αἰῶνα περιτετεύει ἐντελῶς.

Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς σοφιστικῆς μεθόδου, δι' ἧς ὁ Reinach ζητεῖ νὰ θέσῃ ἐκποδῶν τὸ τόσον ἐνοχλητικὸν δι' αὐτὸν ἐπιγραφικὸν κείμενον τῆς Κνωσοῦ, τὸ διὰ τῆς ἐν μέσῳ τετάρτῳ αἰῶνι συμπαραθέσεως στατήρων, λεβήτων καὶ τριωβόλων δεικνύον ἡλίου φαινότερον ὅτι νομίσματα εἶναι οἱ λέβητες καὶ δὴ νομίσματα τοῦ τετάρτου αἰῶνος; Εἶναι ἀπίστευτον καὶ ὅμως ἀληθές, ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος βεβαιοῖ ὅτι «τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι βεβαίως ἀντίγραφον ἀρχαιοτέρας ἐπιγραφῆς, ἧς ὁ ἀντιγραφεὺς ἐλησμόνησε (!!)

νὰ μετατρέψῃ τοὺς ἀρχαίους εἰς λέβητας ὄρισμους εἰς νέα νομίσματα»<sup>1</sup>. Φαντάσθητε πολιτείαν οἷα ἡ Κνωσός, ἐμπιστευομένην τὴν ἀντιγραφὴν τῶν νόμων αὐτῆς εἰς τόσον ἐπιλήσιμον ἀντιγραφεῖς, μετατρέποντας εἰς νομίσματα πάσας τὰς ἄλλας ἀξίας, πλὴν τῶν ἐνοχλητικῶν τῷ Reinach λεβήτων, ἀφίνουσιν δὲ κατόπιν ἄνευ διορθώσεως ἐπὶ αἰῶνας ἐκτεθειμένα εἰς κοινὴν θέαν τοιαῦτα σφάλματα, ἐνῶ τόσον εὐκόλον ἦτο νὰ διορθωθῶσιν, ἀφοῦ κατὰ περίεργον καὶ μοναδικὴν ὄσον καὶ — ἐπιτρέψατέ μοι τὴν λέξιν — διαβολικὴν σύμπτωσιν ἢ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι οὐχὶ ἐγχάρακτος, ἀλλὰ διὰ χρώματος γεγραμμένη!

Δι' ἐπιχειρημάτων οἷον τοῦτο τοῦ Reinach ἀναλαμβάνω νὰ ἀποδείξω ὑμῖν εὐκόλως ὅτι κατοικοῦμεν νῦν τὴν σελήνην καὶ οὐχὶ τὴν γῆν, ὡς νομίζομεν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἂν ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια κερδαίνει τι οὕτω.

«2°. Le prétendu chaudron de la contre-marque est un simple globe n'ayant aucune analogie avec le dessin du *lebes* classique, connu par de centaines d'exemples», ἦτοι «Ὁ λεγόμενος λέβης τοῦ ὑστεροσήμου εἶναι ἀπλῆ μικρὰ σφαῖρα οὐ-

1. L'invention de la monnaie ἔ. ἀ. σελ. 27. «Si les chaudrons figurent encore sur un texte enossien d'écriture très récente, c'est que ce texte est la copie d'une inscription plus ancienne, dont le copiste a oublié de traduire les anciennes évaluations en monnaie nouvelles». Καὶ ἐν Revue des Et. Grecq. I p. 356: «Ce texte n'est que la reproduction pure et simple d'une loi beaucoup plus ancienne, et que le rédacteur ou le graveur aura négligé, dans la transcription des amendes, d'y remplacer les évaluations archaïques par celles qui étaient seules en usage à son époque» κτλ.

δεμίαν παρουσιάζουσα ἀναλογίαν πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ κλασσικοῦ λέβητος, γνωστοῦ ἕξ ἑκατοντάδων παραδειγμάτων».

Ἄπαντῶ ὅτι δὲν γνωρίζω οὐδεμίαν σφαιῖραν φέρουσαν ὡς τὸ ὑστερόσημον ἡμῶν στόμιον καὶ δὴ εὐρὴ καὶ βαθύ, πρὸς δὲ ὅτι οὐδὲ τὴν πρώτην γνώμην τοῦ Reinach, γραψάντος ὅτι τὸ ὑστερόσημον ἡμῶν εἶναι ἡ ῥοιὰ τῆς Μήλου, δύναμαι νὰ ἐννοήσω, διότι τοιούτου σχήματος ῥοιὰς δὲν ἔτυχέ ποτε νὰ συναντήσω καθ' ὄλον τὸν βίον μου, οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ! Γνωρίζω δ' ὅμως ὅτι οὐ μόνον οἱ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἐν λόγῳ μνημεῖα διευθύνται τῶν Νομισματικῶν Μουσείων τοῦ Λονδίνου, Παρισίων καὶ Γλασκώβης συνεφώνησαν μετ' ἐμοῦ ὅτι λέβης ὁ ἐν τῷ ὑστεροσήμῳ, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀνεπηρεάστους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ μνημείων ἀντελήφθησαν. Οὕτω π. χ. ὁ κ. Σκιᾶς γράφει ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι (ἔ. ἀν. σελ. 193 σημ. 1) ὅτι καὶ «Ἡ ἐπιπολιωτάτη παρατήρησις, νομίζομεν, ἀρκεῖ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι τὸ ἐν τοῖς νομίσμασι τούτοις στρογγύλον ἀντικείμενον μετὰ μικρᾶς καὶ πολὺ βαθείας κοιλότητος ἐν τῷ μέσῳ δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀσπίς, ὡς νομίζει ὁ Comparetti (Monum. ant. I σελ. 116), ἀλλὰ λέβης ἕξ ἅπαντος». Εὐτυχῶς δὲ ἔχομεν νῦν στατήρα ἔχοντα τὸν λέβητα ὄρατὸν ἐκ τῶν πλαγίων σαφέστατα (Εἰκῶν 21), ὅτι δὲ τούτου, ὡς καὶ τῶν ἐκ τῶν ἄνω ἔχόντων ὄρατὸν τὸν λέβητα, τὸ στόμιον δὲν εἶναι τόσον βαθὺ ὅσον τῶν πραγματικῶν λεβήτων, ἀλλ' ἔχει ἀνέπαφον τὸ ἐν τῷ κέντρῳ μέταλλον, ἐξηγεῖται ἐκ τῆς τεχνικῆς ἀναποδράστου ἀνάγκης τοῦ νὰ μὴ διατρυπηθῇ τὸ νόμισμα, ὡς πάντως θὰ συνέβαιεν ἂν ὁ σφραγιδογλύφος ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τὸ στόμιον τοῦ λέβητος τὸ πραγματικὸν βάθος.

«3°. Aucune monnaie n'a jamais été officiellement désigné par le simple nom de son type, ni à plus forte raison par celui d'une contre-marque, petit signe simplement destiné à donner cours légal à des espèces en partie démonétisées ou à des espèces étrangères» ἦτοι «Οὐδὲν νόμισμα ἐκλήθη ποτ' ἐπισήμως ἐκ μόνου τοῦ ὀνόματος τοῦ τύπου αὐτοῦ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἕξ ἐκείνου τοῦ ὑστεροσήμου, μικροῦ σημείου προωρισμένου ἀπλῶς νὰ δώσῃ νόμιμον κυκλοφορίαν εἰς νομίσματα ἐν μέρει καταργηθέντα ἢ εἰς ξενικὰ νομίσματα».

“Ὅσαι λέξεις τόσα καὶ σφάλματα! Ἐν πρώτοις δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ νομίσματα δὲν ἐκαλοῦντό ποτ’ ἐπισήμως ἐκ μόνου τοῦ ὀνόματος αὐτῶν. Οἱ *μιστοφόροι* τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ οἱ *κιθαρηφόροι* τῆς Λυκίας καὶ τὰ *ὀμήρεια* τῆς Σμύρνης ἀπαντῶσιν ἐν ἐπισήμοις ἱστορικοῖς καὶ ἐπιγραφικοῖς κειμένοις πρὸς δήλωσιν τῶν ἀργυρῶν τετραδράχμων καὶ ἡμιδράχμων τῶν χωρῶν ἐκείνων<sup>1</sup>. Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ τύπου κληθέντων *victoriati* καὶ *bigati* καὶ *quatrigati* κλπ. τῶν Ῥωμαίων. Ὁ δὲ Reinach, ὁ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν θεωριῶν αὐτοῦ μὴ διστάζων νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰ ἔθιμα τῶν βαρβάρων τῆς Ἰνδοκίνας, ἠδύνατο ν’ ἀναλογισθῇ ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης πολλάκις ἐκάλεσαν καὶ καλοῦσιν ἐπισήμως τὰ νομίσματα ἐκ τῶν τύπων αὐτῶν. Τίς δ’ ἐξ ὑμῶν δὲν γνωρίζει ὅτι ἡ πατρις ἡμῶν μόλις ἐλευθερωθεῖσα ἐκάλεσεν *ἐπισήμως* τὰ πρῶτα αὐτῆς ἀργυρᾶ νομίσματα οὐχὶ *δραχμάς* ἀλλὰ *φοίνικας* ἀπὸ τοῦ τύπου αὐτῶν; Ἄλλως δ’ εἶναι τι συνηθέστατον ἐν πάσῃ ἐποχῇ τὰ δημόδη ὀνόματα τῶν νομισμάτων νὰ εἰσχωρῶσιν εἰς τὰ ἐπίσημα κείμενα τῶν κρατῶν<sup>2</sup>. Πάντες γνωρίζετε ὅτι οἱ κώδικες καὶ τὰ *ἐπίσημα* ἔγγραφα ἡμῶν μέχρι πρό τιος ἐμνημόνεον *κολωνᾶτα* καὶ *δίσηλα* κλπ. πρὸς δήλωσιν τῶν τοιούτους τύπους φερόντων ταλλήρων. Τὸ περιεργον δ’ εἶναι ὅτι αὐτὸς ὁ Reinach λησμονῶν ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ὅσα περὶ τῆς ὀνοματοθεσίας τῶν νομισμάτων ἐδογματίσει, παραδέχεται ὅτι λέβητες καὶ τρίποδες ἐκαλοῦντο ἐν Κρήτῃ χύματα μετάλλου ὠρισμένου βάρους, ἔχοντα δὲ σχῆμα ἢ τύπον ὑπενθυμίζοντα τὰ σκεύη, ἐξ ὧν ἔλαβον τὸ ὄνομα (Rev. Numism. τόμ. I σελ. 355). Διερωτᾷ τις ἀληθῶς ἑαυτὸν ἀπορῶν διατί ὁ κρῆς νομοθέτης, ὅστις κατὰ τὸν Reinach καλεῖ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν πρωτογόνων νομισμάτων ἀπὸ τοῦ τύπου ἢ σχήματος αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς ὠρισμένης ὀλκῆς ἐκάστου, δὲν θὰ ἔπρατε τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα

1. Babelon, *Traité* σελ. 511-513. Ἐπιχειρήματα οἷα τοῦ Reinach (Rev. Etud. Grecq. εἰς ἀ) ὅτι ἵνα χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς παράδειγμα οἱ *μιστοφόροι* ἔδει νὰ καλῶνται *κίσαι*, εἶναι ἐπιχειρήματα δικανικὰ ἀνάξια προσοχῆς.

2. Πβλ. καὶ Babelon εἰς ἀ. Le nom de *κιθαρηφόροι*, sous lequel elles étaient vulgairement connues, est avec celui de *μιστοφόροι*, la preuve que les noms populaires des monnaies arrivaient parfois à prendre place dans les documents officiels eux-mêmes.

χρονολογικῶς νομίσματα! Ὡς βλέπει τις, ὅτι ὁ Reinach ἐν ἀρχῇ τῆς σελίδος ἀπορρίπτει ὡς οὐδέποτε (*jamais, au grand jamais*) γινόμενον, παραδέχεται εὐχαρίστως ἐν τῷ τέλει τῆς αὐτῆς σελίδος.

Ἄλλως δὲ ἐν τῇ περιπτώσει τῶν λεβήτων οὐδόλως ἔχομεν νὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ τοῦ ζητήματος τῶν δημοδῶν ὀνομάτων τοῦ νομίματος. Ἀληθῶς στατήρες διαφόρων πόλεων δεχόμενοι κοινῇ τινι συμφωνίᾳ ἢ νόμῳ μιᾶς ἢ πλείονων πόλεων ὑστερόσημον, περὶ οὗ ὀρθῶς γράφει αὐτὸς ὁ Reinach, ὅτι ἐχηρσίμευεν ἵνα δώση κυκλοφορίαν εἰς ξενικὰ νομίσματα, συνηθέστατα δὲ πρὸς ἐξέλεγγιν τῆς γνησιότητος ἢ πρὸς νέον προσδιορισμὸν τῆς ἀξίας αὐτῶν, στατήρες λέγω τοιοῦτοι δὲν εἶναι πλέον οἱ κοινοὶ στατήρες, ἀλλὰ νομίσματα *διάφορα* αὐτῶν, ἅτινα *ἀναγκαιῶς* ἔδει νὰ διακριθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κράτους ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ ἀνεξελέγκτων στατήρων διὰ νέου τινὸς ὀνόματος. Τί δὲ φυσικώτερον τοῦ ὅτι ἐκλήθησαν ἀπὸ τοῦ τύπου τοῦ πρὸς διάκρισιν αὐτῶν ἐπιτεθέντος ὑστεροσήμου; Αὐτὸς ὁ κ. Reinach, ἂν ἦτο ὁ κρῆς νομοθέτης, θὰ *ἠγαγκάζετο* νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ — διότι οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι — ἵνα διακρίνῃ τὰς δύο ταύτας κατηγορίας στατήρων, ἐκδοθέντων μὲν ἐν ἀρχῇ ὡς ἰσαξίων, διαφερόντων δ' ὅμως τὴν ἀξίαν κατόπιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιβαλοῦσης τὸ μέτρον τῆς ὑστεροσημάνσεως μέρους αὐτῶν. Ἄς προσθέσω δ' ὅτι ἐν τῶν ἐν λόγῳ κρητικῶν διδράχμων (Εἰκὼν 21) φέρει ὑπὸ τὸ ὑστερόσημον τοῦ λέβητος ἕτερον ἀρχαιότερον ὑστερόσημον περιέχον τύπον κεφαλῆς βοός. Τὸ αὐτὸ ὑστερόσημον εὔρηται καὶ ἐπὶ πλείστων ἄλλων κρητικῶν διδράχμων. Κατ' ἀκολουθίαν ἂν, ὡς ἰσχυρίζομαι, ἀπὸ τοῦ τύπου τοῦ ὑστεροσήμου τὰ δίδραγμα ἐλάμβανον τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἔδει ταῦτα νὰ ἐκαλοῦντο *βόες*. Καὶ περὶ μὲν τῶν κρητικῶν διδράχμων δὲν ἔχομεν τοιαύτην τινὰ εἴδησιν, εἶδομεν δ' ὅμως (σελ. 158 σημ. 3) ὅτι ἐν ταῖς ἐορταῖς τῆς Δήλου ἐδίδοντο δίδραγμα καλούμενα *βόες*, περὶ ὧν εἶπομεν ὅτι ἐκλήθησαν ἴσως οὕτως ἐκ παρερμηνείας τῆς ἀρχαίας παροιμίας. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν ἀποκλείει τὴν πιθανότητα ὅτι προέκειτο περὶ διαφορῶν ξενικῶν διδράχμων, φερόντων ὡς τὰ κρητικὰ ὑστερόσημον βοός, ἀφοῦ οὔτε τῆς Δήλου οὔτε τῶν Ἀθηνῶν ἔχομεν δίδραγμα τύπου βοός, ἢ δὲ ἀξία ἐνὸς βοός οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ εἶναι ἴση πρὸς δίδραχμον. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ μαρτυρία αὕτη πιστοποιεῖ ὅτι δίδραχμον ἠδύνατο νὰ κληθῇ *βοῦς*.



Ταῦτά εἰσι τὰ κύρια ἐπιχειρήματα, δι' ὧν ἐπολεμήθη ἡ γνώμη μου· δύνασθε δὲ νῦν εὐκόλως νὰ κρίνητε περὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Τὴν αὐτὴν καὶ ἥσον' ἀξίαν ἔχουσι καὶ τὰ ἐν παρέργῳ ὑπὸ τῶν ἐπικριτῶν μνημονευθέντα ἐπιχειρήματα, περὶ ὧν θεωρῶ ὅλως περιττὸν νὰ ἐπασχολήσω ὑμᾶς. Δὲν δύναμαι δ' ὅμως ἢ νὰ ἐκφράσω ἐν τέλει τὴν ἀπορίαν μου, ὅτι εὐρέθησαν ἄνθρωποι ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιλαθόμενοι τὸν *πινυτὸν νόον*, τὸ *bon sens*, τὸ ἀείποτε χαρακτηρίζον τὴν Ἑλληνικὴν φυλήν, ὥστε νὰ διανοηθῶσιν ὅτι ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις Ἕλληνας, καὶ δὴ ὅσον οἱ Κρητες προηγμένοι εἰς τὸν πολιτισμόν, ἦτο δυνατόν νὰ παραδεχθῶσιν, ὡς ἄλλοι *Bahnars*, μαγειρικὸς λέβητας ἀντὶ νομισμάτων! Ἄλλως δ' ἐρωτῶ· ἂν τοσοῦτον καταπληκτικῶς γελοῖον νόμισμα ὑπῆρχεν ἐν Κρήτῃ πολὺ μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λυκούργου, ἦτο δυνατόν νὰ παρέλθωσιν αὐτὸ ἐντελῶς ἀμνημόνευτον οἱ ἀρχαῖοι, οἱ τόσας εἰδήσεις καταλιπόντες ἡμῖν περὶ τοῦ πολὺ ὀλιγώτερον παραδόξου Λυκουργείου νομίσματος;

## ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

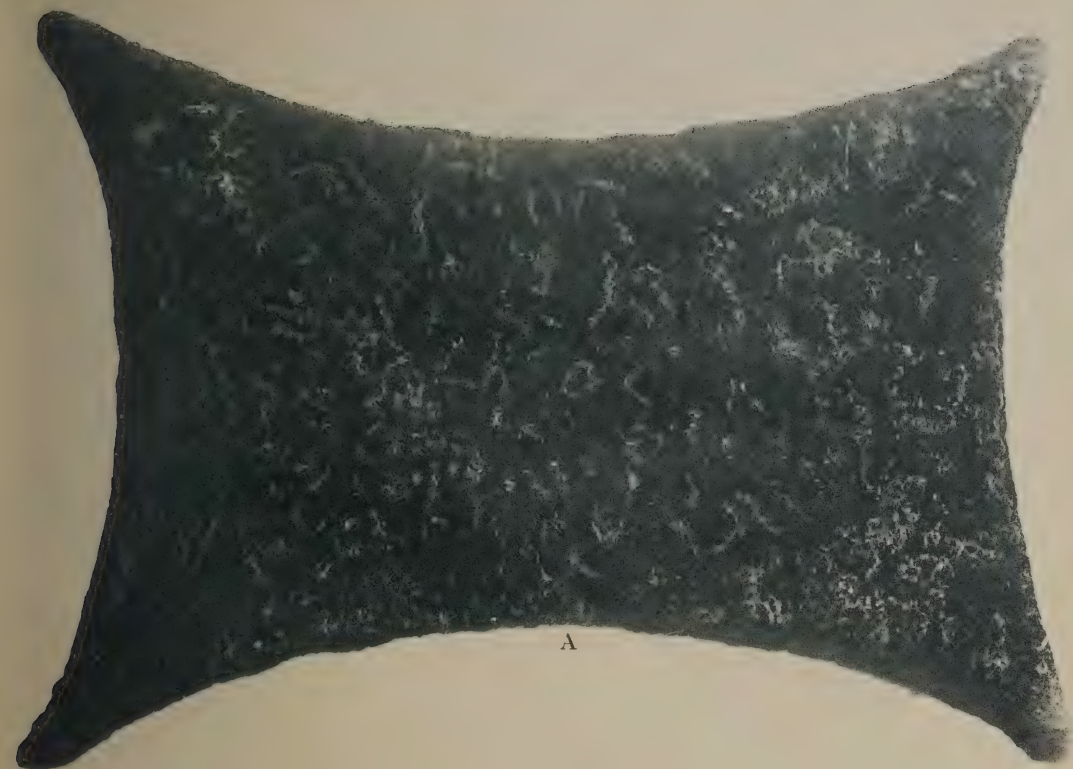
Α΄.) Τὴν ἐξ Ἀμερικῆς ἀναμενομένην εἰκόνα τῆς δέσμης τῶν ὀβελῶν τοῦ ἀναθήματος τοῦ Φεΐδωνος ἐν τῷ Ἡραίῳ (ἀνωτέρω σελ. 195 κέξ.), εἰκόνα ἦν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Waldstein ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ *The Argive Heraeum* (pag. 61 fig. 31), καὶ ἐξ ἧς γνωρίζομεν τὸ ἀρχικῶς σῶον σχῆμα τῆς δέσμης, δὲν ἐλάβομεν μέχρι τοῦδε.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κ. Waldstein εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ πέμψῃ ἡμῖν, πάνυ φιλοφρόνως, πρὸς δημοσίευσιν ἑτέραν ἀνέκδοτον φωτογραφίαν εἰκονίζουσαν πλὴν τοῦ σιδηροῦ κανόνος τὴν ἐν λόγῳ δέσμη, ὡς αὕτη εἶχεν ὅτε τὸ πρῶτον μετεκομίσθη εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν φωτογραφίαν ταύτην δημοσιεύομεν ἐνταῦθα (Πίναξ XI), διότι ἐξ αὐτῆς βλέπομεν τὸ σπουδαῖον, ὅτι ἡ τότε κατὰ τὰ τρία αὐτῆς τέταρτα ἤδη διαλελυμένη δέσμη διέσφζεν ἀκέραιον τὸ ἐν τῶν ἄκρων αὐτῆς, ἔχον τὰ ἄκρα τῶν ὀβελῶν συνηνωμένα διὰ χυτοῦ μολύβδου εἰς μίαν μᾶζαν ἐξασφαλίζουσαν τὸ ἀκέραιον τοῦ ἀναθήματος. Ὁ μολύβδος εἶναι εὐδιάκριτος ἐπὶ τῆς φωτογραφίας ἐκ τοῦ λευ-

κοῦ αὐτοῦ χρώματος, κατετέθη δὲ νῦν ἐν τῷ Νομισμ. Μουσεῖῳ, μετὰ τῶν ὀβελῶν εὐρεθεῖς, εἰς τρία μεγάλα τεμάχια, περιέχοντα πλῆθος αἰχμῶν τῶν ὀβελῶν.

Β.) Σοφὸς Γερμανὸς φίλος μου ὁ κ. G. Karo ἀναγνοὺς τ' ἀνωτέρω περὶ τῶν ὀβελίσκων τοῦ ἀναθήματος τοῦ Φεΐδωνος, ἀνεκοίνωσέ μοι ὅτι, καί' ἂ νῦν φρονεῖ, ἀνεκάλυψεν ἐν Δελφοῖς τὴν βάσιν τοῦ ὁμοίου ἀναθήματος τῆς ἐταίρας Ῥοδώπιος, ἀναθήματος μνημονευομένου ἐν τῷ ἀνωτέρω (σελ. 195, σημ. 1) μνημονευθέντι χωρίῳ τοῦ Ἡροδότου ὡς ἑξῆς: «ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδώπις μνημῆιον ἑωντιῆς καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο, τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακαίμενον ἐν ἱερῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωντιῆς. Τῆς ὧν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρηε ἢ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς· οἱ καὶ νῦν ἔτι συννεύεται ὀπισθεν μὲν τοῦ βωμοῦ, τὸν Χῖοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ». Ὁ κ. Karo θὰ γράψῃ προσεχῶς ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐν λόγῳ βάσεως. Ἴσως τὸ ἀνάθημα τοῦτο ἐσφαλμένως ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν εἰς τὴν Ῥοδῶπιν, οὐδὲν ἄλλο ὄν ἢ ἀνάθημα αὐτοῦ τοῦ Φεΐδωνος καὶ δὴ τὸ διπλοῦν τοῦ ἐν τῷ Ἡραίῳ τοῦ Ἄργους ἀνατεθέντος.

Γ.) Μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περὶ τῶν ὀμηρικῶν πελέκεων μέρους τῆς παρουσίας μελέτης ἐλάβομεν τὸν ἄρτι πρὸς τιμὴν τοῦ B. W. Head τυπωθέντα τόμον Corolla Numismatica (Oxford 1906), ἐν ᾧ εὐροῦνται ἔκτενές σπουδαιότατον ἄρθρον τοῦ κ. Arthur J. Evans (σελ. 336-367), πραγματευόμενον πλὴν ἄλλων σχετικῶν καὶ περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν πελέκεων κληθέντων χυμάτων (σελ. 355-363). Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ, οὗ συνιστῶμεν τὴν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐμὴν ἐργασίαν ἀνάγνωσιν, βλέπομεν (σελ. 361 εἰκ. 14) ὅτι οἱ «πελέκεες» ἢ τάλαντα εἰκονίζοντο καὶ ἐπὶ τῶν περιφῆμων ἐνεπιγράφων Μινωικῶν πινακίδων ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῆς ἰδιογραφικῆς εἰκόνας τοῦ τάλαντου (ζυγοῦ)· πρὸς δὲ μαθηθάνομεν ὅτι ἀνεκαλύφθη καὶ χῦμα πελέκεως μικρῶν διαστάσεων (σελ. 360 εἰκ. 13) καὶ δὴ ὀλκῆς γραμμ. 108,5 (1685 κ.), ὅπερ ἐπικυροῖ τὴν ἀνωτέρω (ἐν σελ. 176 καὶ 178) ὑπόθεσιν ἡμῶν ὅτι ἀρχικῶς θὰ ὑπῆρξαν τοιαῦτα μικρᾶς ὀλκῆς χύματα.

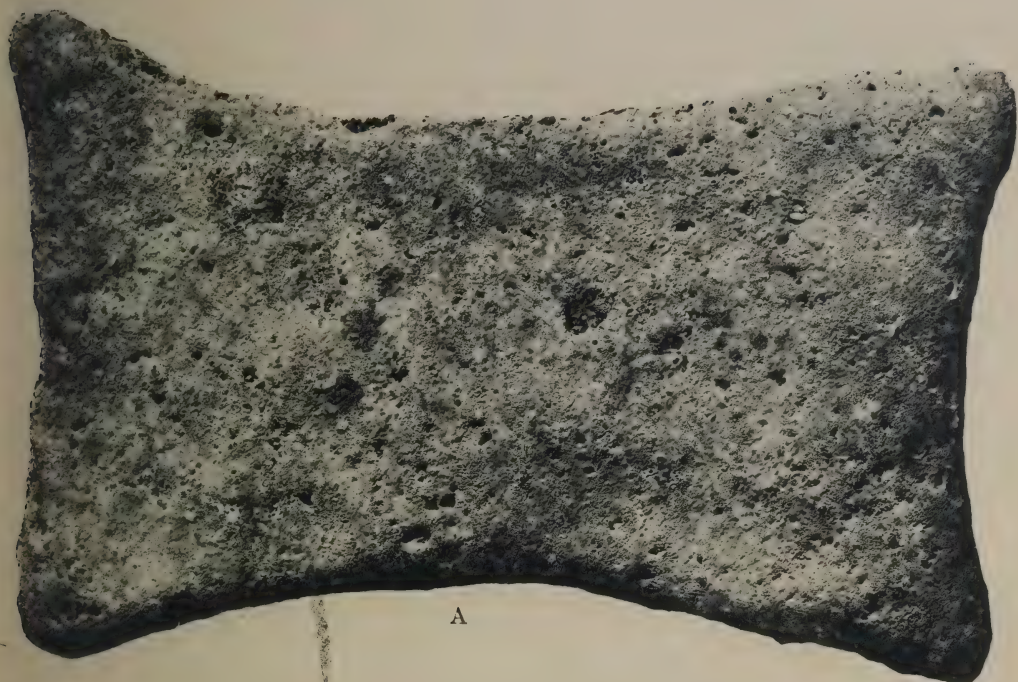


A

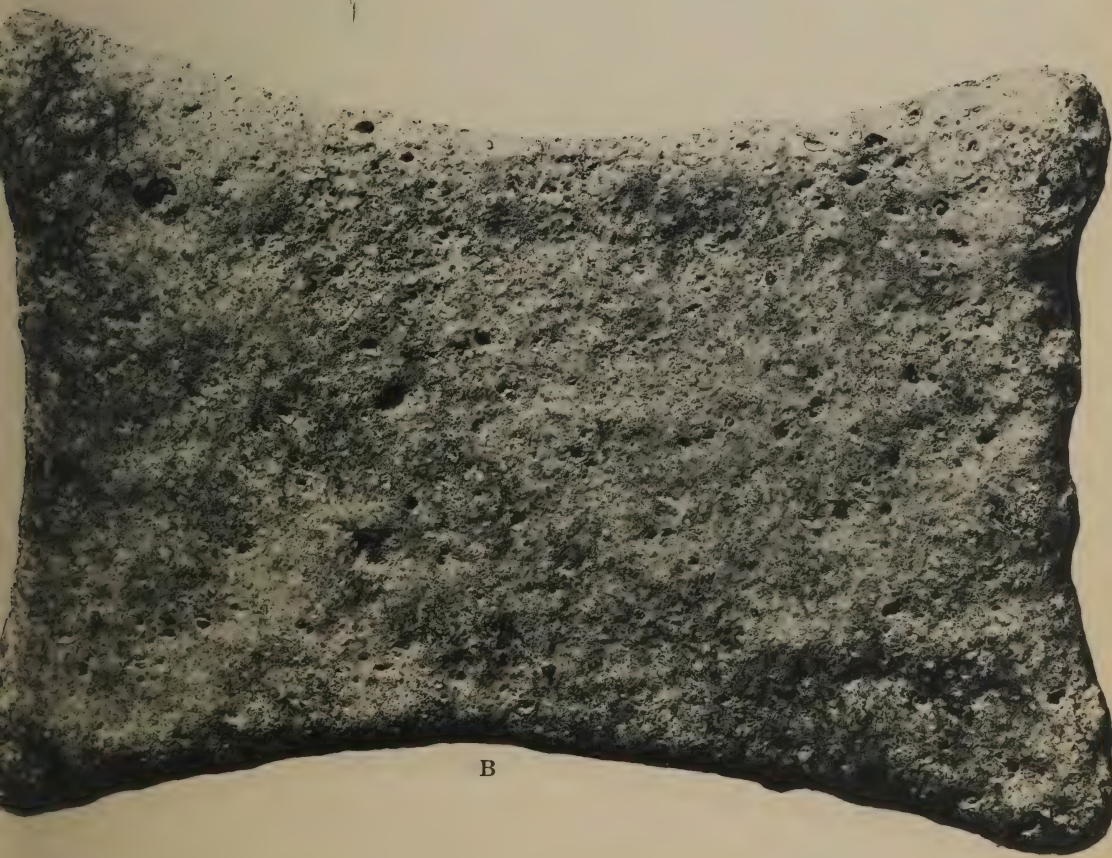


B





A



B

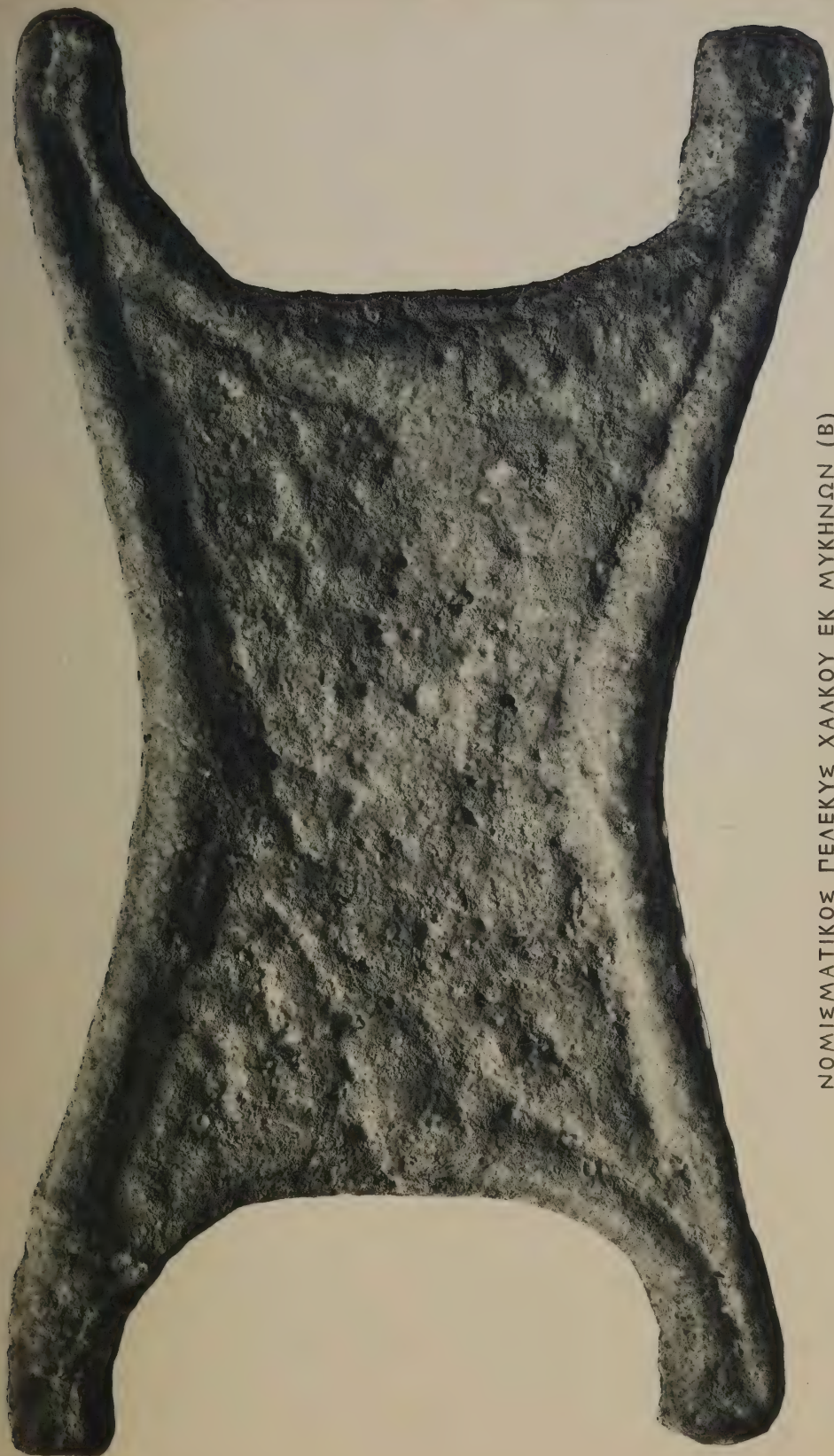




ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΣ ΓΕΛΕΚΥΣ ΧΑΛΚΟΥ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ (Α)







ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΣ ΠΕΛΕΚΥΣ ΧΑΛΚΟΥ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ (B)





1



2



3



4



5



6









ΟΜΗΡΙΚΑ «ΧΡΥΣΕΑ ΤΑΛΑΝΤΑ» (ΖΥΓΟΣ) ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ









Α



Β



Γ



ΔΕΣΜΗ ΟΒΕΛΩΝ ΣΙΔΗΡΟΥ ΑΝΑΤΕΘΕΤΩΝ  
ΗΡΑ ΤΗ ΑΡΓΕΙΑΙ ΥΠΟ ΦΕΙΔΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΡΓΕΙΟΥ

ΔΡΑΧΜΗ  
ΟΒΕΛΩΝ ΣΙΔΗΡΟΥ

ΠΡΟΦΕΙΔΩΝΕΙΟΣ ΣΤΑΘΜΗΤΙΚΟΣ  
ΚΑΝΩΝ ΣΙΔΗΡΟΥ





ΚΑΝΩΝ ΣΙΔΗΡΟΥ

ΔΕΣΜΟΙ ΟΒΕΛΩΝ ΑΝΑΘΗΜΑΤΟΣ ΦΕΙΔΩΝΟΣ





ΟΙ ΥΠΟ ΦΕΙΔΩΝΟΣ ΕΝ ΤΩ, ΗΡΑΙΩ, ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΑΝΑΤΕΘΕΝΤΕΣ ΟΒΕΛΟΙ

(Ἡ ἐν σελ. 195 καὶ 235 ἀναφερομένη εἰκὼν τῆς συγγραφῆς τοῦ καθηγητοῦ  
Waldstein, The Argive Heraeum, pag. 61, fig. 31.)





## ΣΗΚΩΜΑ ΑΤΤΙΚΟΥ ΤΕΤΡΑΔΡΑΧΜΟΥ

(ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ;)



Ὁ ἐν Ἰθάκῃ φίλος ἡμῶν κ. Ἀλέξανδρος Δενδρινός, συλλογεὺς ἀρχαίων νομισμάτων, ἐπέδειξέ μοι κατ' αὐτὰς τὸ ἐξῆς περιεργότατον καὶ ἀνέκδοτον κέρμα εὐρεθὲν ἐν τοῖς ἀπέναντι τῆς νήσου Τάφου παραλίοις τῆς Ἀκαρνανίας (παρὰ τὸ Σόλλιον).

Α 25. ΤΕΤΡΑΔΡΑ[ΧΜ]ΟΝ περίξ κεφαλῆς στεφανηφόρου μετὰ βραχέος γενείου, πρὸς δ.

᾽Οπ. Δύο γράμματα (.Α) ἄνω ἵππου κεχαλινωμένου καὶ καλπάζοντος πρὸς δεξ.

᾽Ολκή, γραμμ. 17,50. Τεχνοτροπία τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ. (Εἰκὼν Β).

᾽Οτι δὲν πρόκειται περὶ νομίσματος ἀλλὰ περὶ σταθμίου καὶ διή

σηκώματος (ἀντιζυγίου) <sup>1</sup>, ἤτοι κέρματος χρησιμεύοντος πρὸς ἑξακρίβωσιν καὶ δοκιμασίαν τῆς ὀγκῆς ἀρχαίων ἀργυρῶν τετραδράχμων τοῦ ἀττικῶ ἑταμνητικῶ κανόνος, δηλοῦται ἔκ τε τοῦ εὐτελοῦς μετάλλου ἕξ οὗ κατεσκευάσθη τὸ κέρμα καὶ ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῆς ΤΕΤΡΑΔΡΑΧΜΟΝ. Ἐξ ἄλλου ἡ ὀγκῆ αὐτοῦ, γραμμ. 17,50, ταυτιζομένη ἀκριβέστατα πρὸς τὴν ἐπίσημον κανονικὴν ὀγκὴν τῶν Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων τοῦ Ε' καὶ Δ' αἰῶνος π. Χ. οὔσαν γραμμ. 17,496 (=κόκ. 270) <sup>2</sup>, ἐνδεικνύει ἡμῖν ὅτι τὸ χαλκοῦν τοῦτο κέρμα εἶναι πιθανῶς ἐν τῶν σταθμίων ἐκείνων, ὧν οἱ Ἀθηναῖοι καταθέτοντες πρὸς ἀσφαλῆ φύλαξιν τὰ πρωτότυπα ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐν τῇ Σκιαδί, ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν Ἐλευσίνι, ἐπέτρεπον νὰ δίδωνται παντὶ τῷ δεομένῳ σηκώματα, χαλκᾶ ἢ μολύβδινα, ἵνα οὕτω πᾶς τις δύνηται νὰ δοκιμάσῃ τὸ ἀκριβές τῆς ὀγκῆς τῶν κυκλοφορουμένων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων, καθ' ἃ γνωρίζομεν ἕξ ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Β' αἰῶνος π. Χ. (Ins. Graec. (CIA) II n° 476 [CIGr. 123]) στίχ. 37-43:

[ὄπως] δὲ διαμένει εἰς τὸ[ν λοιπὸν]

χρόνον τὰ τε μέτρα [καὶ] τὰ σταθμὰ παραδο[ῦναι] αὐτὰ τὸν κ[α]θεσταμένον ἐπὶ [τὴν κατασκευὴν] τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν Διόδωρο[ν] Θεο[φί]λο[ν] Ἀ[λ]αίει τῷ τε ἐν τῇ Σκιαδί καθ[εστα]μένο δημοσίῳ καὶ τῷ ἐμ Πειραιεῖ[τι] μετὰ τοῦ [ἐπιμελητ]οῦ (;) [καὶ τῷ ἐν] Ἐλευσί[νι] οὔτοι δὲ [αὐ]τοὶ συντηρησέτωσαν διδόντες σηκώματα τῶν [τε μέτ]ρων [καὶ τῶν σταθμ]ῶν ταῖς τε ἀρχαῖς καὶ τοῖς [ἀ]λλοῖς πᾶσι τοῖς δεο[μέ]νοις μὴ ἐξουσία[ν] ἔχοντες μήτ[ε] — — — <sup>3</sup> μήτε ἕξ[ω] ἐ[κ]φέρε[ειν] [μηδὲν ἐκ] τῶν [κα]τεσκευασμένων οἰκῶν πλὴν τῶν μολυβδ[ῶν] καὶ χαλκῶν σηκω[μά]των γε[γονό]των

Τὰ ἐπὶ τοῦ σηκώματος ἡμῶν ἄνω τοῦ ἵππου δύο γράμματα (·Α) εἶναι ἴσως τὰ ἀρκτικά τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπὶ τὴν κατασκευὴν τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν καθεσταμένου.

1. Ἴδε Θησαυρὸν Ἐρρίκου Στεφάνου ἐν λ. σήκωμα καὶ Κοραῆ Ἀτακτατόμ. Α' (εἰς τὸν Πτωχοπρόδρομον) σελ. 207: «Ἐσηκώθησαν ἤγον ἠγέρθησαν (se lever), κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τὸ παλαιὸν Σηκώω. Τὸ σύνθετον Ἀνασηκώω, ἢ Ἀντισηκώω, ἐσήμαινεν ἀνεγείρω βάρος τι ἐπιτεθειμένον εἰς τὸ ἐν μέρος τοῦ ζυγοῦ, προσθέτων εἰς τὸ ἐναντίον του ἄλλο βάρος, τὸ λεγόμενον κοινῶς Ἀντιζύγιον καὶ ἑλληνικῶς Σήκωμα (contrepoids).

2. Head, B. M. Cat. Attica, Introd. σελ. XXV.

3. Ἐν τῷ κενῷ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Fourmont ἔχει ΟΠΘΕΝ. Ὁ Köhler ἀνέγνωσε μήτ[ε] μετα[π]ο[ι]ε[ῖν].

Δύο δέ τινα ἐνισχύουσι προσθέτως τὴν ὑπόθεσιν ὅτι πρόκειται περὶ σηκώματος καὶ δὴ ἀθηναϊκοῦ. Πρῶτον μὲν ἡ ταυτότης τῆς τεχνοτροπίας τῆς στεφανηφόρου κεφαλῆς τοῦ κέρματος τούτου πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν πλείστων ἀττικῶν συμβόλων<sup>1</sup> καὶ τινων ἀττικῶν μολυβδίνου σταθμίων (πβλ. τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐνταῦθα [Εἰκῶν Α] εἰκονιζομένου μολυβδίνου σταθμίου εὐρεθέντος ἐν Πειραιεῖ, ἔνθα καὶ εὐρηθῆται νῦν ἐν τῇ συλλογῇ Ἀλεξάνδρ. Μελετοπούλου), ἦν ταυτότητα ἅμα τῇ θέᾳ τοῦ κέρματος τοῦ κ. Δενδρινοῦ ἀνεμνήσθη· δεύτερον δὲ ἡ ταυτότης τοῦ ἵππου τῆς ὀπισθίας ὄψεως πρὸς τὸν τύπον τοῦ *μόνου* μέχρι τοῦδε γνωστοῦ σηκώματος ἀρχαίων νομισμάτων ἦτοι τοῦ ὑπὸ τοῦ σατράπου Πτολεμαίου (Α' Σωτήρος) κοπέντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς χρῆσιν τῶν ἰθαγενῶν χρυσοῦ δοκιμίου (Εἰκῶν Δ), περὶ οὗ ἄλλοι' ἐπραγματεύθη ἐκτενῶς ἐνταῦθά τε<sup>2</sup> καὶ ἐν τῇ περὶ τῶν *Νομισμάτων τοῦ Κράτους τῶν Πτολεμαίων* συγγραφῇ μου (τόμ. Α' σελ. ν'-νβ'). Ἀληθῶς τὴν τελευταίαν ταύτην ταυτότητα δὲν θεωρῶ τυχαίαν σκεπτόμενος ὡς ἐξῆς: Οἱ Ἀθηναῖοι, κόπτοντες τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. σηκώματα τῶν νομισμάτων αὐτῶν, εἶναι λίαν πιθανὸν ὅτι ἐπανελάμβανον τοὺς τύπους ὁμοίων ἀρχαιοτέρων σηκωμάτων τοῦ ἀργυροκοπέου αὐτῶν, οὗ ὁ κεχαλινωμένος καὶ ἰστάμενος ἢ τρέχων ἵππος, ὁ πρὸς τὸν Ἐριχθόνιον καὶ τὸν ἵππον τοῦ Ποσειδῶνος τῆς πρὸς τὴν Ἀθηναῖν ἔριδος σχετιζόμενος ὑπὸ τινων<sup>3</sup>, εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ συνηθέστατος τύπος τῶν πρὸ τοῦ Σόλωνος κοπέντων νομισμάτων<sup>4</sup>. Τὰ νέα δὲ σηκώματα τοῦ Δ' αἰῶνος θὰ διεσπάρησαν φυσικῶς πανταχοῦ ἔνθα τὸ ἐμπόριον ἐπέβαλλε τὴν χρῆσιν τῶν ἀργυρῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων, τῶν ὄντων δικαίως «ἐν τε τοῖς Ἑλλήσι καὶ βαρβάροις πανταχοῦ κεκωδωνισμένων» ὡς «καλλίστων ἀπάντων νομισμάτων καὶ μόνων ὀρθῶς κοπέντων»<sup>5</sup>.

1. Πβλ. Διεθν. Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. Α' πίναξ Ε', 10 καὶ πίναξ Γ', 2 κλπ.

2. Ι. Σβορώνος, Δοκίμιον Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς ἐν Αἰγύπτῳ κυριαρχίας: Διεθν. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. Δ' σελ. 153-169 καὶ 192' τόμ. Ε' σελ. 24-31 (μετ' ἀρθρων τῶν G. Maspero, J. Dattari, E. Chassinat καὶ G. Hill).

3. E. Babelon ἐν Διεθν. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. Ζ (1904) σελ. 239.

4. Λύτθι, σελ. 238-240 ἀριθ. 3-8.

5. Ἀριστοφ. Βάτραχ. 720 κέξ.

Οὕτω δὲ δυνάμεθα νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι τὸ ἐν Ἀκαρνανίᾳ εὐρεθὲν σήκωμα ἔφερον ἐκεῖ ἢ εἰς τῶν συνήθως δι' αἰτιακοῦ ἀργυρίου μισθομένων Ἀκαρνανίων μισθοφόρων ἢ, πιθανώτερον, ἔμπορός τις τῆς μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας ἔμπορικῆς ὁδοῦ, ἵνα χρησιμοποῖῃ αὐτὸ ὡς ἀντιζύγιον δοκιμαστικὸν τῆς ὀλκῆς τῶν καθ' ἑκάστην εἰσπραττομένων αἰτιακῶν τετραδράχμων. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ἣς κατὰ τοὺς ἀμέσως πρὸ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας χρόνους κύριον, ἂν μὴ μόνον, ἔμπορικὸν νόμισμα ἦτο τὸ ἀθηναϊκὸν τετράδραχμον, θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἰθαγενῶν ἔμπόρων πλῆθος ὁμοίων σηκωμάτων ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων. Ὑπολαμβάνω λοιπὸν ὅτι, ὅτε εὐθὺς μετὰ τὸ 323 π. Χ. ὁ σατραπῆς Πτολεμαῖος ἐσκέφθη νὰ κόψῃ τὰ πρὸς χρῆσιν τῶν ἰθαγενῶν δοκιμαστικὰ σηκώματα τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐν ἐπισήμῳ χρήσει ἀπειραρίθμων μακεδονικῶν χρυσῶν στατήρων αἰτιακῆς ὀλκῆς, θὰ ἀντέγραψεν ἐκ τῶν πασιγνώστων τοῖς ἐγχωρίοις ὑπηκόοις αὐτοῦ ἀθηναϊκῶν σηκωμάτων τὸν ἀρχαῖον τύπον τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἵππου, ἵνα οἱ ἀμαθεῖς ἰθαγενεῖς εὐχερέστερον ἀναγνωρίζωσιν ὅτι πρόκειται περὶ δοκιμίων νομισμάτων καὶ δὴ νομισμάτων αἰτιακῆς ὀλκῆς.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ ἐν λόγῳ αἰτιακοῦ σηκώματος, παρατηροῦμεν ὅτι ἔνεκα τοῦ μόνου αὐτῆς χαρακτηριστικοῦ, τοῦ στεφάνου ὃν φέρει, δυνατὸν μετ' ἴσης πιθανότητος νὰ λογισθῇ ὡς κεφαλὴ θεοῦ ἢ ἥρωος, καθ' ἃ καὶ ἡ ἐντελῶς ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ ἀνωτέρω μολυβδίνου σταθμίου τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ἀλ. Μελετοπούλου κεφαλὴ τῶν χρυσῶν στατήρων τοῦ Φιλίππου Β' τῆς Μακεδονίας, περὶ ἣς ἀγνοοῦμεν μέχρι τοῦδε ἂν εἰκονίζει τὸν Ἀπόλλωνα ἢ Ἄρην ἢ ἄλλον τινὰ θεὸν ἢ ἥρωα. Ὅπωςδὴποτε δ' ὅμως προκειμένου περὶ σηκώματος τοῦ ἀργυροκοπέιου τῶν Ἀθηνῶν, ἐπιβάλλεται ἡμῖν ν' ἀναμνησθῶμεν τοῦ περιφήμου *Στεφανηφόρου* τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ στενωῶς πρὸς τὰ ἀθηναϊκὰ νομίσματα καὶ σταθμῖα συνδεομένου, περὶ οὗ μέγα σκότος καὶ μεγάλη ἀμφισβήτησις ἐπικρατεῖ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρις ἡμῶν.

Ὁ Ἀρποκρατίων γράφει περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς: «*Στεφανηφόρος, Ἀντιφῶν ἐν τῷ πρὸς Νικοκλέα. Στεφανηφόρου ἡρώων, ὡς ἔοικεν, ἦν ἐν ταῖς Ἀθήναις. Εἶη δ' ἂν ὁ Στεφανηφόρος ἦτοι τῶν Ἡρακλέους υἱέων εἰς τῶν γενομένων ἐκ τῶν Θεσίου θυγατέρων, οὗ μνημονεύει*

Ἑλλάνικος ἐν τῷ δεκάτῳ Φορωνίδος, ἢ μήποτε τοῦ Ἀττικοῦ Στεφανηφόρου τὸ ἤρῳον ἦν, οὗ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἑλλάνικος ἐν δευτέρῳ Ἀτθίδος μέμνηται».

Ὅμοίως ἐπὶ λέξει ἀντιγράφουσι τὰ αὐτὰ καὶ οἱ Σουΐδας καὶ Φώτιος (ἐν λ. Στεφανηφόρος).

Τὴν αὐτὴν δὲ ἀοριστίαν καὶ ἀμφιβολίαν εὐρίσκομεν παρὰ Bekker Anecd. gr. I, 301, 19: «Στεφανηφόρος ἤρως· ἦτοι ὅτι οὕτω καλεῖται ὁ ἤρως, ἢ ἐξ ἐπωνυμίας, διότι περὶ αὐτὸν εἶχε πολλοὺς στεφανοὺς, ἢ ὅτι πλησίον αὐτοῦ οἱ στέφανοι ἐπιπράσκοντο» καὶ παρὰ Ἡσυχίῳ ἐν λ. «Στεφανοφορέοντα· ἀπ' οἴκου τινὸς καλουμένου Στεφανηφόρου».

Ἐπίσης ἔχομεν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μοσχοπούλου, βυζαντινοῦ συγγραφέως (12<sup>ος</sup>—13<sup>ος</sup> αἰῶν): «Στεφανηφόρος, ὁ στέφανον ἐπιφερόμενος. Καὶ ὄνομα κύριον. Οὗ δὲ ἤρῳον, φασίν, ἐν Ἀθήναις ἦν»<sup>1</sup>.

Καὶ ἡ ἐν θρόνῳ δὲ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου τῶν Ἀθηνῶν ἐπιγραφὴ Στεφαν[ηφόρου] (CΙΑ. III, 347) βεβαίως εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀναφέρεται.

Τέλος ἐν ταῖς ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Β' αἰῶνος π. Χ. ἀπαντᾷ συχνάκις ὁ Στεφανηφόρος οὗτος στενωῶς πρὸς τὸ νόμισμα συνδεόμενος καὶ δὴ ἐν ταῖς ἐξῆς:

CΙΑ. II, ἀριθ. 466, στίχ. 27: ἀπὸ δραχμῶν Σ[τε]φανηφόρ[ου] κτλ.

» II, ἀρ. 467, στ. 29-30: ἀνέθηκαν δὲ καὶ τοῖς μεγάλοις μυστηρίοις φιάλην τῇ τε Δήμητρι καὶ τῇ Κόρη χαριστήριον ἀπὸ δραχμῶν Στεφανηφόρου ἑκατόν.

» II, ἀρ. 467, στ. 40: ἀνέθηκαν δὲ καὶ φιάλην τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἀπὸ δραχμῶν Στεφανηφόρου ἐ[βδο]μήκοντα κατὰ τὸ ψήφισμα, ὃ Διοσκουρίδης Διοσκουρίδου Φηγαίενς εἶπεν.

» II, ἀρ. 468, στ. 24: ἀπὸ δρ[α]χμῶν Στεφανηφόρου ἐβδομήκοντα κατὰ τὸ ψήφισμα ὃ Δι[ο]σκουρίδης Διοσκουρίδου Φηγαίενς εἶπεν.

Τέλος ἐν CΙΑ. II, ἀρ. 476, στ. 29-35 ἐν τῷ περιφίμῳ ψηφίσματι περὶ τοῦ «ἐπιμελεῖσθαι τὴν βουλήν τοὺς ἐξακοσίους ὅπως μηθεὶς τῶν πω-

1. Ἐκ τοῦ Jo. Meursi Att. Lect. σελ. 186. Lugd. Bat. 1617.

λούντων τι ἢ ὄνουμένων ἀσυμβλήτω μέτωφ μὴδὲ σταθμῶ χοῆραι ἀλλὰ δικαίως», ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς :

ἀγέτω δὲ καὶ ἡ μνᾶ ἡ ἐμπορικὴ Στε[φανηφ]όρου δραχ[μ]ὰς ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ὀκτὼ πρὸς τὰ σταθμῖα τὰ ἐν τῷ ἀργυροκοπ[εῖω καὶ] [ροπῆ]ν [Στε]φανηφόρου δραχμὰς δεκαδύο, καὶ πωλε[ί]ωσαν πάντες τᾶλλα πάντα ταύ[τη] τῇ μνᾶ [πλήν] ὅσα πρὸς ἀργύριον διαρρήδην εἴρηται π[ω]λεῖν, ἰσάντες τὸν πῆχυν τοῦ ζυγ[οῦ] [ἰσόρ]ροπον ἄγοντα τὰς [ε]κατὸν πενήκοντα δ[ραχ]μ[ά]ς τοῦ Σ[τε]φανηφ[ό]ρου.

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων σοφῶν ὁ μὲν πολὺς Boeckh δις σχολιάσας τὰς ἀττικὰς ταύτας ἐπιγραφὰς<sup>1</sup> ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς περὶ Στεφανηφόρου ἐκδόσεις ἐξήνεγκε τὸ πιθανώτατον συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἤρῳον τοῦ Στεφανηφόρου τοῦ ἐν ταῖς αὐταῖς πηγαῖς μνημονευομένου ἐν αἷς καὶ τὸ ἀργυροκοπεῖον «ὅπου ἐκόπιετο τὸ νόμισμα»<sup>2</sup>, ἀπετέλει μέρος τοῦ ἀργυροκοπεῖου τῶν Ἀθηναίων, ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἀργυροκοπεῖον τῆς Ῥώμης συνεδέετο μετὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας Μονήτας (Juno Moneta), πρὸς δὲ ὅτι οἱ ἐπίσημοι σταθμητικοὶ κανόνες καὶ σταθμῖα τῶν νομισμάτων τῶν Ἀθηναίων ἐφυλάσσοντο ἐν τῷ ἤρῳφ τούτῳ τοῦ Στεφανηφόρου, ἀκριβῶς ὡς ἦσαν ἀνατεθειμένα καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας Μονήτας τῆς Ῥώμης. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ δραχμαὶ τοῦ ἀργύρου ἐκαλοῦντο τοῦ Στεφανηφόρου.

Κατόπιν ὁ Beulé<sup>3</sup> ἰσχυρίσθη ὅτι ἀνεκάλυψε τὴν εἰκόνα τοῦ Στεφανηφόρου ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων. Λαμβάνων δηλαδὴ τὸ Στεφανηφόρος οὐχὶ ὡς κύριον ὄνομα ἀλλ' ὡς ἐπίθετον δημῶδες χα-

1. CIG. ἀρ. 123 σ. 168 καὶ ἐν Die Staatshaushaltung der Athener (Dritte Auflage von M. Fränkel, Berlin 1886) Bd. II σελ. 324 κέξ. — Ἴδε καὶ Hultsch Griechische and römische Metrologie σελ. 135,3, 201,1.

2. Πβλ. Ἀνδοκίδην ἐν Σχολ. Ἀριστοφ. Σφήκες στ. 1007 : «Ἀνδοκίδης φησὶ τοίνυν «περὶ Ὑπερβόλου λέγειν αἰσχύνομαι· οὐδ' ὁ μὲν πατήρ ἐστιγμένος ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ ἀργυροκοπεῖῳ δουλεύει τῷ δημοσίῳ, ὡς δὲ ξένος ὢν καὶ βάρβαρος λυχοποιεῖ». — Πολυδ. VII, 103 : «ἀργυροκοπεῖον, ὡς Δισχίνης ἐν Πίνωνι». — Ἀρποκρατίων ἐν λ. «Ἀργυροκοπεῖον, Ἀντιφῶν ἐν τῷ πρὸς Νικοκλέα, ὅπου κόπτεται τὸ νόμισμα· ὁ νῦν Σημαντήριόν τινες καλοῦσι».

3. Le Stéphanéphore (extrait de la Rev. Num. 1857 p. 92 κέξ.) καὶ ἐν Les monnaies d'Athènes, (Paris 1858), σελ. 140 καὶ 349-354.

ρακτηριστικὸν ἀγάλματός τινος κρατοῦντος στέφανον, καθ' ἃ καὶ τὰ Δορυφόρος, Ἀποξυόμενος, Δισκοβόλος, Κλειδοῦχος, Κλαϊκοφόρος, Στεφανοπλόκος κτλ., ἰσχυρίσθη ὅτι πρόκειται περὶ ἀγάλματος τοῦ Θησεώς, εἰς ὃν ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἢ ἀνακάλυψις τοῦ νομίσματος, ὅστις δὲ ἐν ταῖς ὑπὸ Μίνωνος τοιχογραφίαις τοῦ Θησείου τῶν Ἀθηναίων εἰκονίζετο φέρων ἐν τῇ χειρὶ τὸν χρυσοῦν, στέφανον ὃν ἔδωκεν αὐτῷ ἢ Ἀμφιρίτη, ὅτε κατέδου εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ δακτυλίου τοῦ Μίνωος. Τὸ ἄγαλμα δὲ τοῦτο τοῦ κατ' αὐτὸν Θησεώς τοῦ Στεφανηφόρου ἀναγνωρίζει ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων τῆς σειρᾶς τῶν ἀρχόντων Νικογένους καὶ Καλλιμάχου. Τοῦτο δ' ὅμως καίπερ δεκτὸν γινόμενον ὑπὸ πολλῶν<sup>1</sup>, εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένον, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸ ἄγαλμα, διότι, ὡς ἔκτοτε ἀνεγνωρίσθη<sup>2</sup>, ἢ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων γυμνὴ μορφή ἀνδρὸς δὲν κρατεῖ στέφανον ἀλλὰ κηρύκειον, κατ' ἀκολουθίαν δ' εἰκονίζει τὸν Ἑρμῆν. Ὁ αὐτὸς Beulé βλέπει ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν νομισμάτων τῶν ἀρχόντων Ἴκεσίου καὶ Ἀσκληπιάδου, ἐφ' ἧς ὡς σύμβολον εὔρηται στέφανος, τὸ χαρακτηριστικὸν ἔμβλημα τοῦ Στεφανηφόρου· ἀλλ', ὡς εἶναι εὐνόητον, ὁ στέφανος οὗτος, ὢν ἐν τῶν συνήθων ἀπειραρίθμων νομισματικῶν συμβόλων, δυνατὸν νὰ σχετίζεται καὶ πρὸς πᾶν ἄλλο ἢ τὸν Στεφανηφόρον.

Βραδύτερον ὁ Head<sup>3</sup> ταυτίζει τὸν Στεφανηφόρον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς σειρᾶς *Εὐμηλος - Θεοξενίδης* εἰκονιζόμενον ἄγαλμα δορυφόρου, ὃν ὑπολαμβάνει ὡς τὸν Θησεά· ἀλλ' ὁ δορυφόρος οὗτος δὲν φέρει στέφανον ἵνα καλέσωμεν αὐτὸν Στεφανηφόρον<sup>4</sup>.

Κατὰ ταῦτα μένομεν ἐν τῇ αὐτῇ ἀμφιβολίᾳ, ἐν ἣ καὶ οἱ ἀρχαῖοι περὶ τοῦ Στεφανηφόρου. Ἡ γνώμη τοῦ Beulé ὅτι τὸ Στεφανηφόρος

1. F. Lenormant : *Drachmae Stephanephorii*. ἐν Saglio, Dictionn. des antiq. grecques et rom. p. 403. — La monnaie dans l'antiquité t. III p. 237. — Monnaies et médailles p. 60. — Ἴδε καὶ Babelon, *Traité des monnaies I* σελ. 507, 508 καὶ 837 κέξ. — Head, *Historia numorum* σελ. 310. — Hill, *Handbook* σελ. 129.

2. BMC. Attica, *Introd.* σελ. XLIX. — Imhoof-Gardner, *Num. Comm. on Pausanias* σελ. 149 πίν. DD, XX.

3. *Hist. Num.* σελ. 323 ἴδε καὶ Babelon *Traité* σελ. 508

4. Imhoof-Gardner ἔ. ἀ. σελ. 152 πίν. EE, XIII.

ἀρχικῶς ἦτο ἐπίθετον ἥρωός τινος καὶ δὴ τοῦ Θησεύος φαίνεται πιθανή (πβλ. τὸ Ἑγελος=Θησεύς<sup>1</sup>), ἀφ' οὗ μάλιστα πρόκειται περὶ ἥρωος καὶ οὐχὶ θεοῦ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων σύμβολα, τὸ μόνον ὅπερ δυνατὸν νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν Στεφανηφόρον εἶναι ὁ *στέφανον ἐπιφερόμενος* Ἔρως τῆς σειρᾶς Ἄροπος-Μνασαγόρας<sup>2</sup>. Ἄν ὅμως, ὡς νομίζω, ἡ ἐπὶ τοῦ σημάματος ἡμῶν στεφανηφόρος κεφαλή εἶναι ἡ τοῦ Στεφανηφόρου, τότε τὸ γένειον αὐτῆς δεικνύει ὅτι προέκειτο περὶ ἄλλου τινὸς αὐτοτελοῦς ἀττικῆς ἥρωος.

I. N. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

1. Σβορώνου, Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Μουσεῖον σελ. 127 κέξ.
2. BMC. Attica πίν. XII, 3.

## ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΩΝ

Τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 177<sup>B</sup> μολυβδοβούλλου τῆς Ἐκκλησίας Ῥωσίας ἡ ἐπιγραφὴ ἀναγνωστέα οὕτω·

+ Ἀγνή σκέποις με Νήφωντα Νοβογρά(δου).

Εἶναι εἷς στίχος τρίμετρος ἰαμβικὸς δωδεκασύλλαβος.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 224<sup>a</sup> ἀναγνωστέον *ταξιάρχω* ἀντὶ *ταξιάρχη*.

Ἐν τῇ σημειώσει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 247<sup>a</sup> γράφε *γενόμενον*.

Ἀντὶ δὲ Κλάδου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 670<sup>a</sup> γράφε *κλάδου*.

Ἄλλων παροραμάτων ἡ διόρθωσις θὰ γίνῃ ἐν τέλει τοῦ ὅλου καταλόγου τῶν μολυβδοβούλλων τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

K. M. K.



# ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ΕΤΟΣ 1905—1906

---

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

*Κύριε Πρύταμι,*

Διαρκοῦντος τοῦ ἄρτι λήξαντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, τοῦ ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου 1905 μέχρι 31ης Αὐγούστου 1906, τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἰδιαιτέρα νομισματικὴ συλλογὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐπλουτίσθησαν διὰ 3287 νομισμάτων, ὧν χρυσᾶ 12, ἀργυρᾶ 1605, κράματος 10, χαλκᾶ 1473, μολύβδινα 165 καὶ διαφόρων ἄλλων ὑλῶν 22. Τὰ προσκτῆματα δὲ ταῦτα προέρχονται ἐν συνόψει ὡς ἑξῆς·





Πάντα δὲ ταῦτα κατετάχθησαν εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν θέσεις, ἀφ' οὗ συνετάχθη εἰς διπλοῦν λεπτομερῆς περιγραφικὸς κατάλογος, οὗ τὸ μὲν πρωτότυπον κατετέθη ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, τὸ δ' ἀντίγραφον ὑποβάλλομεν Ὑμῖν σήμερον σὺν τῇ παρῴσῃ ἐκθέσει, ἵνα, συμφώνως τῷ περὶ τοῦ Ἐθν. Νομισμ. Μουσείου Β. Διατάγματι, τυπωθῇ καὶ ἀποσταλῇ τῷ Σ. Ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ πλουσιώτερα τῶν προσκτημάτων τοῦ ἔτους τούτου εἶναι τὰ ἐξ **ἀνασκαφῶν** προερχόμενα. Οὕτως αἱ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀνασκαφαὶ τῆς Δήλου προσεπόρισαν τῷ Μουσείῳ ἐκ τριῶν εὐρημάτων 457 ἀργυρᾶ ἀθηναϊκὰ νομίσματα τῆς ἐποχῆς τῶν νομισματικῶν ἀρχόντων, καὶ δὴ 314 τετράδραχμα, 120 δραχμᾶς καὶ 23 τριώβολα, τὸ πλεῖστον ἀρίστης διατηρήσεως καὶ διάφορα ἀλλήλων, περιγραφόμενα δὲ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Δ'. Διὰ τῶν σπουδαιοτάτων τούτων εὐρημάτων ἐπλουτίσθη μεγάλως ἡ ἀθηναϊκὴ σειρὰ, δι' ἣν καὶ ἄλλως ἦτο λίαν εὐτυχὲς τὸ παρὸν ἔτος (ἴδε κατωτέρω).

Ἐκ τῶν αὐτῶν ἀνασκαφῶν τῆς Δήλου ἐλάβομεν ἕτερον μέγα εὐρημα, ἀποτελούμενον ἐξ 649 ἀργυρῶν δηναρίων τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας, τὸ πλεῖστον ἀρίστης διατηρήσεως καὶ μιᾶς δραχμῆς τοῦ βασιλέως τῆς Νομαδικῆς Ἰόβα Α'. Τῶν δηναρίων 610 ἀνήκουσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν Antonia καὶ δὴ τὰς λεγεῶνας τοῦ περιφήμου Ἀτωνίου, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνήκουσιν εἰς 24 ἄλλας διαφόρους Ῥωμαϊκὰς οἰκογενείας (ἴδε ΛΑ' τοῦ περιγραφικοῦ καταλόγου).

Ἐξ ἀνασκαφῶν ἐπίσης προέρχονται καὶ τὰ ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου παραδοθέντα ἡμῖν 1170 νομίσματα (ἴδε ΙΖ'). Τούτων δὲ διακρίνονται σπανιωτάτης καὶ ἀρίστης διατηρήσεως χρυσῆ δραχμὴ τῆς Καρύστου, εὐρεθεῖσα ἐν τάφῳ τῆς Ἐρετρίας, 252 ἀργυρᾶ τριώβολα τῶν Δελφῶν τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., ἀνακαλυφθέντα ὁμοῦ ἐν μιᾷ τῶν πρώτων ἀνασκαφῶν τῶν Δελφῶν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καὶ 134 μολύβδινα ἀπτικά σύμβολα ὀψίμων Ῥωμαϊκῶν χρόνων, προερχόμενα ἐξ ἐνὸς εὐρήματος γενομένου κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, διὰ τοῦ κ. Κ. Μυλωνᾶ, ἀνασκαφᾶς τῆς ἐν Ἀθήναις στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

Οἱ **δωρηταὶ** ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος πολυάριθμοι, οὐχὶ

δ' ὅμως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν δωρηθέντων. Ἡ κατ' ἀριθμοὺς μεγαλειτέρα τῶν δωρεῶν, ἦτοι τὰ 490 νομίσματα τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποβιώσαντος πατριώτου Χριστοδούλου, εἶναι τὸ πλεῖστον κοινά, κακῆς διατηρήσεως καὶ ἐν γένει μικρᾶς ἀξίας. Ἀξιολογώτερα τῶν δωρηθέντων εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Andersen, διευθυντοῦ τῶν Ἀγγλ. Τηλεγράφων, δωρηθὲν ἀνέκδοτον τετράδραχμον τῶν Ἀθηνῶν (Λ'), ἕξ οὓ μανθάνομεν τὸ πρῶτον νέαν σειρὰν νομισματικῶν ἀρχόντων, χαλκοῦν νόμισμα ἀνέκδοτον τῶν Ὀπουνητίων, δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κυρίου (ΚΔ'), σπανιώτατον τετράδραχμον Ἀθηνῶν, κοπὲν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, δωρηθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Καμπάνη (Β'), σειρὰ 40 ἐκλεκτῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Μ. Ἑλλάδος, δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Μ. Βλαστοῦ. Μνείας ἀξία εἶναι ὡσαύτως τρία ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ Δατάμου σατραπόου τῆς Ταρσοῦ, δωρηθέντα ὑπὸ Ἐμ. Τρυπάνη (ΜΣ') καὶ ἑννέα ἀρίστης διατηρήσεως δραχμαὶ τῶν Πάρθων βασιλέων, δωρηθεῖσαι ὑπὸ Ν. Λιβαδᾶ (ΜΓ'). Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων χρόνων διακρίνεται μέγα χρυσοῦν ὀθωμανικὸν περιάπτον, δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ κ. Ε. Πέτσα (ΜΒ') καὶ σειρὰ 20 ῥωσικῶν εὐτέχνων χαλκῶν νομισματοσήμων, δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀδησῶ κ. Μπεκατόρου, ταμίου τοῦ κ. Γρηγ. Μαρασλῆ.

Ἐξ *ἀγορῶν*, χρήμασι τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ συλλογὴ ἐπλουτίσθη δι' 22 ἀξιολόγων ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων (Σ' καὶ ΙΗ'), διὰ σπανίου ἀργυροῦ νομίσματος φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν ΚΕΛΕΝΔΕΡΙΚΟΝ, διὰ σπανίου εὐβοϊκοῦ διδράχμου ἀρχαίας τεχνοτροπίας, διὰ τετραδράχμου Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ ἄλλων τινῶν ἀξιολόγων νομισμάτων.

Ὁ πάντων δ' ὅμως σπουδαιότερος πλουτισμὸς τοῦ Ἐθν. Νομισμ. Μουσείου ὀφείλεται εἰς *ἀνταλλαγὴν* γινομένην συμφώνως τῷ Νόμῳ τῇ προτάσει μου καὶ ἐγκρίσει τῆς Σ. Πρυτανείας καὶ τῆς Σ. Κυβερνήσεως.

Διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ταύτης τὸ Μουσεῖον προσεκτήσατο δέκα ὀκτὼ σπανιώτατα καὶ πολύτιμα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ νομίσματα, πληροῦντα ἰσάριθμα σπουδαῖα κενὰ τῆς Ἐθν. Συλλογῆς (ἴδε ΝΣ') καὶ σειρὰν 71 ἀθηναϊκῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς τῶν νο-

μισματικῶν ἀρχόντων (ἦτοι 64 τετραδράχμων, 6 δραχμῶν καὶ 1 τρι-  
βόλου), πληροῦντα πλεῖστα κενὰ τῆς ἀθηναϊκῆς συλλογῆς. Ἄντ' αὐ-  
τῶν ἐδόθησαν ἐκ τῶν πολλαπλῶν τοῦ Μουσείου 55 ἀθηναϊκὰ ἀργυρᾶ  
τῆς ἐποχῆς τῶν ἀρχόντων (ἦτοι 31 τετράδραχμα, 23 δραχμαὶ καὶ 1  
ἡμίδραχμον) καὶ δύο σπάνια καὶ πολύτιμα νομίσματα, ὧν τὸ μὲν ἀρ-  
γυροῦν δίδραχμον τῶν Ἀμφικτυόνων, τὸ δὲ χρυσοῦν δεκάδραχμον Βε-  
ρενίκης τῆς Β'.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Δεκεμβρίου 1906.

*Εὐπειθέστατος*

*Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου*

I. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ  
ΤΩΝ ΠΡΟΣΚΤΗΜΑΤΩΝ  
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1905 μέχρι 31 Αὐγούστου 1906.

---

Α' (2 Σεπτεμβρίου 1905).

*Δῶρον Χρήστου Μωραΐτου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.*

ΙΛΛΥΡΙΑ. \*Απολλωνία.

1.— **Ρ** 18. ΚΛΕ ἄνω βοδὸς καὶ μόσχου πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΑΠΟΛ—ΛΥ—ΣΩ—ΝΟΣ περὶ τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ  
τὰ Κερκυραϊκὰ σύμβολα τῶν Πλειάδων. — Διατήρησις μετρία.

---

Β' (20 Σεπτεμβρίου 1905).

*Δῶρον Μ. Καμπάνη.*

ΑΘΗΝΑΙ. (Πίναξ XIII, ἀρ. 9.)

1.— **Ρ** τετράδρ. 17,10. Κεφαλή ᾽Αθηνᾶς ἀρχαϊκὴ μετὰ τριῶν φύλλων  
ἐλαίας ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας, πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΑΘΕ Γλαῦξ δεξ. Θαλλὸς ἐλαίας καὶ μηνίσκος ἀριστ. Τε-  
τράγωνον ἔγκοilon.

Κοπὴν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ  
δωρητοῦ ἐν τῷ Bull. de Corr. Hellén. τόμ. XXX, σελ. 3, 3, pl. I, 3.

---

Γ' (28 Σεπτεμβρίου 1905).

**Δῶρον Ἀύγερινου Στοιγιάννου.**

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.

1.— Α 19. Κεφαλή ἀγένειος Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, ἄνω ῥόπαλον καὶ ΞΕ, κάτω δὲ φαρέτρα καὶ τόξον. — Διατ. καλή.

ΜΕΓΑΡΙΣ. Μέγαρα.

2.— Α 11. Τρίπους.

᾽Οπ. Δελφὶν πρὸς δεξ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. — Διατ. καλή.

ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ. Ἀχαιῶν Παλλαντίων.

3.— Α 18. Τύποι συμμαχικοί. Ἐπιγραφή ΑΧΑΙΩΝ ΠΑΛΛ...; —

Διατήρησις μετρία.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ. Κόρινθος.

4.— IMP CAES DOMIT. AVG... Κεφαλή δαφνοστεφῆς δεξ.

᾽Οπ. COL IVL AVG COR Πήγασος ἱπτάμενος δεξ. — Διατ. καλή.

ΔΡΚΑΔΙΑ. Κλείτωρ.

5.— Α 13. Κεφαλή Ἥλιου κατενώπιον.

᾽Οπ. ΚΛΗ. — Διατ. καλή. Στιλπνὴ πρασίνη κατίωσις.

ΤΡΩΑΣ. Ἀλεξάνδρεια Τρωάς.

6.— Α 23. CO—TROA Προτομή πυργοστεφῆς Ἀλεξανδρείας Τρωάδος, πρὸς δεξ.

᾽Οπ. COL—AV—TRO Ἄετὸς ἐπὶ κεφαλῆς βοός, πρὸς δεξ. — Διατήρησις μετρία.

ΜΥΣΙΑ. Γάργαρα.

7.— Α 8. Κεφαλή πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΓΑΡ Ἴππος ἐλεύθερος καλπάζων πρὸς δεξ. — Διατ. καλή.



ΛΥΚΙΑ. *Κράγος και Ξάνθος.*

8.— **Α** 17. Κεφαλή Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὄμον, πρὸς δεξ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Κ—Ρ

᾽Οπ. Ξ—Ν Φαρέτρα. — Διατήρησις καλή.

Α

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

*Πτολεμαῖος Η', Εὐεργέτης Β'.*

9.— **Α** 14, γρ. 2,23. Κεφαλή Ἀμμωνος πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΕΥΕΡΓΕ . . . . . Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων, πρὸς ἄρ. = Σβορώνου, Τὰ νομίσματα τοῦ κράτους τῶν Πτολεμαίων ἄρ. 1655<sup>α</sup>, πίν. LVI, 28. — Διατήρησις καλή.

*Πτολεμαῖος Γ', Σωτήρ Β'.*

10.— **Α** 15, γρ. 1,73. = Σβορώνου ἔ. ἄ. ἄρ. 1715<sup>β</sup>, πίν. LVIII, 31.

— Διατήρησις μετρία.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ. *Μιχαὴλ Β' καὶ Θεόφιλος.*

11.— **Α** 20. ΜΙΧΑ—ΗΛ—S ΘΕΟ Πρωτομαὶ αὐτῶν κατενώπιον.

᾽Οπ. Μ, οὗ ἄνω μὲν σταυρός, κάτω δὲ Θ. — Διατήρησις καλή.

ΜΟΛΔΑΒΙΝΑ ΑΤΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ.

12.— Μολ. 10. Ϝ1.

᾽Οπ. Ἀσημον.

13.— Μολ. 13. Κέρχγος ἔλευσινιακός.

᾽Οπ. Ἀσημον.

14.— Μολ. 23. Σταφυλή ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

᾽Οπ. Ἀσημον.

15.— Μολ. 16. Ἀρης ἢ αὐτοκράτωρ τις ῥωμαῖος, ἰστάμενος ὀπλισμένος πρὸς ἄρ., ἔχων ἐν μὲν τῇ προτεταμένη δεξ. Νίκην ἢ Παλλάδιον; τὴν δ' ἄρ. στηρίζων ἐπὶ ὑψηλοῦ κιονίσκου.

᾽Οπ. Ἀσημον. — Διατήρησις μετρία.

Ἐν ὄλῳ ἑνδεκα χαλκᾶ καὶ τέσσαρα μολύβδινα.

Δ' (26 Σεπτεμβρίου 1905).

Περιγραφή τῶν ἐν Δήλῳ ἐν ἔτει 1905 γενομένων ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς τριῶν εὐρημάτων Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς τῶν νομισματικῶν ἀρχόντων.

## ΕΥΡΗΜΑ Α'

τῆς 13 Μαΐου, ἀποτελούμενον ἐκ 13 τετραδράχμων καὶ 22 δραχμῶν περιεχομένων ἐν μολυβδίνῳ ἐλάσματι ἐφθαρμένῳ, γενόμενον ΒΑ τῆς ΒΑ τῆς λίμνης ἀνασκαπτομένης οἰκίας κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Αὔξων ἀριθμ.	Ὀλκῆ	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπι ἀμφορ.	Ἐπὶ ἀμφορ.
1	16,50	ΑΜ/ΜΩΝΙ/ΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙΑΣ	ΕΥΒΙ/ΟΣ	Ζ	ΣΦ
2	16,40	ΑΜ—ΦΙ/ΑΣ	ΟΙΝΟ/ΦΙ/ΛΟΣ	—	;	;
3	16,88	» » »	» » [ » ]	—	;	;
4	3,88	ΑΜΦΙ/ΚΡΑ	ΕΠΙ/ΣΤ	ΑΡΙ	;	—
5	3,95	ΑΜ/ΦΙ/ΚΡΑ	ΕΠΙ/ΣΤΡ	ΚΛΕ	Λ ἢ Μ	—
6	4,10	ΑΝΔ—ΡΕΑΣ	ΧΑΡΙ/ΝΑΥ/ΤΗΣ	[Α]Μ	Ι	—
7	4,00	» » »	» » »	»	Ι	—
8	4,05	ΑΝ—ΤΙΟ	ΝΙΚ	ΝΙΚΩ	—	—
9	16,05	ΑΡΟ—ΠΟ[Σ]	ΜΝΑ/ΣΑ/ΓΟ	Α/ΠΟΛ	Α	ΜΗ
10	16,54	ΔΗΜΕ—ΑΣ	ΕΡΜΟ/ΚΛΗΣ	ΕΥ/ΠΕΙ	Θ;	ΔΗ
11	3,92	ΔΙ—ΟΓ	ΠΟΣ	ΔΗ	—	—
12	3,95	ΔΙΟ/ΤΙ/ΜΟΣ	ΜΑ/ΓΑΣ	ΘΟΙ—ΝΟΣ	Κ	—
13	4,00	» » »	» » »	» » »	»	—
14	4,00	ΔΩ	ΔΙΟ	ΧΑ/Ρ	—	—
15	3,80	ΔΩΡ	ΔΙΟ	ΔΗΜ/[Ο]Υ	—	—
16	16,35	ΔΩ—ΣΙ/ΘΕΟΣ	ΧΑΡ/[Ι]ΑΣ	ΔΙΟ;	Β	ΣΟ
17	4,00	ΔΩ—ΣΙ/ΘΕ	ΧΑΡ	ΔΙΟ	Β	—
18	3,42	ΗΡΑ	ΑΡΙ—ΣΤΟΦ	ΠΟΛΥ	—	—
19	4,05	ΘΕΜ—ΙΣΤΟ	ΘΕΟ/ΠΟΜ/ΠΟΣ	ΘΕ	—	—
20	4,00	ΘΕ—ΟΦΡ	ΣΩΤ	ΠΟΛ	—	—
21	4,00	ΙΚΕ—ΣΙΟΣ	ΑΣΚ ΛΗΠ ΑΔΗΣ	[Τ]ΕΙ	Β	—
22	4,12	» » »	» » »	....	Δ	—
23	16,80	ΚΛ—ΕΟΦΑ/ΝΗΣ	ΕΠΙ/ΘΕ/ΤΗΣ	—	Ν	ΔΙ

Αύξων ἀριθμ.	Όγκη	Πρωτὸν ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπι- ἀμφορ.	Ἐπὶ ἀμφορ.
24	16,05	ΝΕΣ—ΤΩ[Ρ]	ΜΝΑ/ΣΕ/ΑΣ	—	Λ	ΑΠ
25	16,10	ΝΙ—ΚΗ/ΤΗΣ	ΔΙΟ/ΝΥ/ΣΙΟΣ	ΔΗ/ΜΟ	Β ἐπι Α	ΑΠ
26	15,98	» » »	» » »	» »	Β	ΣΟ
27	16,05	ΞΕ—ΝΟ/ΚΛΗΣ	ΑΡΜΟ/ΞΕ/ΝΟΣ	—	[;]	[;]
28	15,80	» » »	» » »	—	;	;
29	4,10	» » »	» » »	—	—	—
30	4,00	ΠΟ—ΛΥ	ΝΙΚ	ΘΕΜ	—	—
31	16,90	ΣΩ—ΤΑ/ΔΗΣ	ΘΕ-ΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	—	Β ἐπι Α	ΔΙ
32	3,85	ΤΙ—ΜΑΡ	ΝΙΚΑ	ΑΡΧΕ	—	—
33	3,95	ΤΙΜΟ-ΣΤΡΑ/ΤΟΣ	ΠΟ/ΣΗΣ	Λ;	Η	—
34	4,12	Ϻ	Ϻ	—	—	—
35	3,70	»	»	»	»	»

ΕΥΡΗΜΑ Β'

τῆς 1 Ἰουνίου, ἀποτελούμενον ἐκ 52 τετραδράχμων, 98 δραχμῶν καὶ 23 τριωβόλων, εὐρεθέντων ἐν μικρῷ κοινῷ πηλίνῳ δοχείῳ τεθραυσμένα καὶ παρ' αὐτὸ (ἐξ αὐτοῦ προφανῶς καὶ τούτων ἐκπεσόντων) Ν τῆς ἀγορᾶς τῶν Κομπεταλιστῶν ἐν τινι τῶν ἄνωθι οἰκιῶν.

Ἰδε ἀ.13						
1	16,40	Ϻ Στάχυς	Ϻ	—	—	—
2	3,68	Γ	— Στάχυς	—	—	—
3	3,56	Η	— »	—	—	—
4	3,50	—	— »	—	—	—
5	3,75	— »	—	—	—	ΑΠ
6	3,60	—	— »	—	—	ΜΗ
7	3,75	—	— »	—	—	»
8	3,25	—	— »	—	—	;
9	3,85	—	— »	—	—	ΜΗ
10	3,80	— »	—	—	—	;
14	ἐφθαρ.	—	— »	—	—	—
11	16,60	ϺΡ	Ϻ	—	—	—
12	τεθρ.	Α	ΛΥΣΙΑ	—	—	ΚΕΡ

13 3,75. Κεφ Ἀθηνᾶς ἄνευ ἔππων πρὸς δ. Ὅπ. Α—ΘΕ Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως πρὸς δ. Ἐν τῷ πεδίῳ οὐδὲν σύμβολον. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ. Πίναξ XIII, 10.

Αύξων ἀριθμ.	Ὀλική	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπί ἀμφορ.	Ὑπό ἀμφορ.
15	16,56	ΑΜΜ/ΩΝΙ/ΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙΑΣ	ΑΠΟΛ/ΛΩ	Ζ	ΠΕ
16	3,87	» » »	» »	ΘΕΜ/[Ι]ΣΤΟ	Ζ	—
17	ἔφθαρ.	ΑΜΜ]-[ΩΝΙ/ΟΣ	Κ ΑΛ]/Λ[ΙΑΣ]	;	;	;
18	3,70	ΑΜΦΙ/ΚΡΑ	ΕΠΙ/ΣΤ	ΑΡΙ	Γ	—
19	3,85	ΑΝΔ—ΡΕΑΣ	ΧΑΡΙ/ΝΑΥ/ΤΗΣ	[Α]Μ	Ι	—
20	3,50	» »	» » »	»	»	—
21	3,70	» »	» » »	»	»	—
22	3,55	» »	» » »	ΑΜΥ	Ζ	—
23	3,90	» »	» » »	[ΑΜ]Υ	Ζ	—
24	3,95	ΑΝΤ—ΙΟΧ	ΚΑΡ	ΑΒΡ	—	—
25	3,55	ΑΝ—ΤΙΟ	»	ΕΥΜ	[Ε]	—
26	3,57	» »	»	»	Ε	—
27	2,00	ΑΝ—ΤΙ	ΚΑ	ΕΥ	—	—
28	1,82	» »	»	»	—	—
29	1,83	» »	»	»	—	—
30	3,75	ΑΝ—ΤΙΟ	ΚΑΡ	ΣΚΥ	Ε	—
31	1,80	ΑΝ/ΤΙ	ΚΑ	ΣΚ	—	—
32	3,90	ΑΦ—ΡΟ	ΑΠ—ΟΛΗ	—	—	—
33	3,49	» »	» »	—	—	—
34	3,40	» »	ΑΠ—Ο	—	—	—
35	3,45	ΑΦΡ—ΟΔΙ	ΔΙΟ/ΓΕ	ΕΥ	—	—
36	3,90	ΑΦΡ—ΔΙΣ	» »	[Δ]Ι	Κ	[Μ]Ε
37	3,85	ΑΧ/ΑΙ	ΗΛΙ	ΙΠΠ/Ο	—	—
38	15,70	ΑΧΑ/ΙΟΣ	»	ΕΥΔΗ/ΜΟΣ	[Γ]	ΜΕ
39	14,45	» »	»	ΠΥΘΟ/ΚΛΗΣ	[Ι]	ΣΦ
ἴδε: 170						
40	3,20	ΓΛ/ΑΥ	ΕΧΕ	Α	—	—
41	1,80	» »	»	Λ	—	—
42	4,14	ΔΑ—ΜΩ[Ν]	ΣΩΣΙ/ΚΡΑ/ΤΗΣ	ΚΛΕΙ	Λ	—
43	15,05	ΔΗ-ΜΗ/ΤΡΙ-ΟΣ	ΑΓΑ/ΘΙΠ/ΠΟΣ	;	Η	ΑΠ
44	4,02	ΔΗ/ΜΗ	ΙΕ/ΡΩ	—	Μ;	—
45	3,65	ΔΙ—ΟΓ	ΠΟΣ	ΔΗ	—	—
46	3,45	» »	ΠΟ	ΔΙ	—	Ι;
47	3,95	» »	ΠΟΣ	ΚΑ	—	—
48	3,75	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	ΑΝΤΙ	Α	—
49	16,50	» »	» »	ΑΡΙΣ/ΤΑΙ	Γ	ΔΙ
50	3,97	ΔΙΟ—ΝΥ	ΔΙΟ/ΝΥ	ΑΡΙΣ	»	ΜΕ

Αἰξων ἀριθμ.	Ὀλκῆ	Πρῶτον ὄνομα	Λεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπι ἀμφορ.	Ἐπὶ ἀμφορ.
51	16,45	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	ΔΗ/ΜΟΣ	Δ	ΣΦ
52	16,48	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	[Δ]Η/[ΜΟ]Σ	;	;
53	16,10	» »	» »	ΑΡΙΣ/ΤΩ	[Θ]	[Δ]Ι;
54	16,30	ΔΙΟ—ΝΥΣ	» »	ΑΙΣ/ΧΡ	Κ	ΔΙ
55	16,30	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ	» »	ΜΝΗ/ΣΑΡ	Λ	ΣΩ
56	1,92	ΔΙΟ/ΤΙ/ΜΟΣ	ΜΑ/ΓΑΣ	ΧΑ—ΡΙ	—	—
57	2,05	ΔΙΟ	ΜΑ	» »	—	—
58	16,75	ΔΙΟ/ΤΙ/ΜΟΣ	ΜΑ/ΓΑΣ	ΕΧΕ—ΣΘΕ/ΝΗΣ	[Δ]	ΣΦ;
59	3,85	» » »	» »	ΝΙ/ΚΟ—ΔΗΜ/ΟΣ	Α	;
60	3,70	Δ Ω	ΔΙΟ	ΧΑ/Ρ	»	—
61	3,60	»	»	»	»	—
62	3,12	»	»	»	[Α]	—
63	4,10	»	»	ΔΗΜ/ΟΥ	[Δ]	—
64	3,95	»	»	» »	»	—
65	3,45	ΔΩΡ	»	» »	;	—
66	3,53	»	»	» »	;	—
67	τεθρ.	Δ Ω	Δ[ΙΟ]	ΑΙΣ	Η	—
68	3,80	ΔΩ/ΡΟ	ΔΙΟ	»	[Η]	—
69	3,70	» »	»	»	»	—
70	16,45	ΔΩΡ/ΟΘΕ	ΔΙΟΦ	ΔΙΟΝΥ	Κ	ΜΕ
71	4,12	Δ Ω	ΔΙΟ	ΔΙΟ	»	—
72	3,58	ΔΩΡ	ΔΙ[Ο]	ΑΝΤ	Λ η Μ	—
73	4,03	»	ΔΙΟ	—	—	—
74	15,85	ΔΩ—ΣΙ/ΘΕΟΣ	ΧΑΡ/ΙΑΣ	ΝΙΚ (;)	Β	ΑΠ
75	3,32	ΔΩ—ΣΙ/ΘΕ	» »	—	»	—
76	15,50	[Δ]Ω-ΣΙ/[Θ]ΕΟΣ	» »	[Δ]ΉΟ	Δ	ΑΠ
77	3,35	ΕΠ	ΣΩ	ΗΛΙ	—	—
78	3,35	ΕΠΙ	ΣΩΣ	ΠΥ/ΘΟ	—	—
79	3,17	ΕΥΒ—ΟΥΛ/ΙΔΗ	ΑΓΑ	ΘΕΟ	Α	ΣΟ
80	4,07	ΕΥ/ΜΑΡ	ΑΛΚΙ	ΘΟΙ	»	ΣΩ
81	16,10	ΕΥΜΗ—ΛΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙ/ΦΩΝ	ΑΛΕ/Ξ	»	ΑΠ
82	3,80	» »	» » »	ΑΛΕ	»	—
83	3,65	» »	» » »	»	»	—
84	15,90	» »	» » »	ΔΙΟΚ/Λ	Ε	ΑΠ
85	15,15	» »	» » »	ΗΡΑ	Θ	ΜΕ
86	16,85	» »	» » »	»	»	»

Αἰξων ἀριθμ.	Ὀλική	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπι ἀμφορ.	Ἐπὶ ἀμφορ.
87	15,60	ΕΥΜΗ—ΛΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙ/ΦΩΝ	ΗΡΑ	⊙	ΣΟ
88	15,05	» »	» » »	»	Κ	Σ[Ω]
88	3,75	» »	» » »	[Η]ΡΑ	Ι	—
90	1,97	ΕΥ—ΜΗ	ΚΑ—ΛΛΙ	Η	—	—
91	3,90	ΕΥΡΥ—ΚΛΕΙ	ΑΡΙ—ΑΡΑ	ΣΑ/ΤΥ	;	—
92	3,65	» »	» »	ΙΩ	[Β]	—
93	3,67	» »	» »	»	Β	—
94	1,36	ΕΥ—Ρ[Υ]	Α—Ρ[Ι]	—	—	—
		<i>ἐφθαρμ.</i>				
95	4,07	ΖΩΙ—ΛΟ[Σ]	ΕΥΑ	ΚΛ/Υ (sic)	Γ	—
96	16,90	» »	ΕΥΑΝ/ΔΡΟΣ	⊙ΕΟ/ΞΕΝ	Ι	ΣΩ
97	3,75	» »	ΕΥΑ/ΝΔ	⊙Ε	Χ	[.]Λ
98	15,75	ΗΡΑ	ΑΡΙ—ΣΤΟΦ	ΒΑΣΙ/ΛΕΙ	[Κ]	—
99	3,50	»	» —ΣΤΟ	ΕΧΕ	[Η]	—
100	3,90	»	» —ΣΤΟΦ	ΠΟΛΥΜ	—	—
101	1,75	»	» —ΣΤΟ	ΠΟΛ	—	—
102	1,70	»	ΑΡ—ΙΣΤΟ	ΠΟ	—	—
103	3,65	»	ΑΡΙ—ΣΤΟ	ΕΠΙΣ	[Λ]	—
104	16,60	ΗΡΑ-ΚΛΕΙ/ΔΗΣ	ΕΥΚ/ΛΗΣ	ΤΙΜΑ	Α	ΑΠ
105	15,30	» » »	» »	[Σ]ΩΣ/...	Η	ΑΠ
106	4,25	» » »	» »	ΔΙ	Β	—
107	2,05	ΗΡ—ΑΚ	ΕΥ	ΠΟ	—	—
108	15,60	ΘΕΜ—ΙΣΤΟ	⊙ΕΟ/ΠΟΜ/ΠΟΣ	⊙ΕΟ/ΓΕΝ	Ζ	ΣΦ
109	15,97	[⊙]ΕΜΙ—ΣΤΟ	» » »	ΑΡΙΣ/ΤΟ	Ι	ΜΕ
110	16,65	ΘΕΜΙ—ΣΤΟ	» » »	ΔΙΟΝΥ/ΣΙ	Μ	ΠΕ
111	15,80	⊙ΕΟ/ΔΟ/ΤΟΣ	ΚΛΕ/ΟΦΑ/ΝΗΣ	ΣΩ/ΤΑΣ	Δ ἐπιΓ	ΣΟ
112	15,90	» » »	» » »	» »	Β	;
113	4,27	» » »	» » »	[Π]ΛΑ	Δ	;
114	3,85	⊙Ε—ΟΦΡ	ΣΩΤ	ΦΙΛ	[Β]	—
115	3,85	» »	»	»	»	—
116	3,95	» »	»	ΠΟΛ	[Ι]	—
117	4,05	» »	»	ΛΑ	;	—
118	3,90	ΚΑ—ΡΑΙΧ	ΕΡΓΟ—ΚΛΕ	ΤΙ/ΜΟ	Α	—
119	15,95	Κ Τ Η/ΣΙ	ΕΥ/ΜΑ	ΜΕ	;	—
120	13,90	» »	ΕΥΜΑ	—	;	ΕΥ
121	14,65	» »	ΕΥ/ΜΑ	ΠΡ ;	;	—
122	14 42	» »	»	;	—	—

<i>Αἰξίων ἀριθμ.</i>	<i>Ὀγκή</i>	<i>Πρῶτον ὄνομα</i>	<i>Δεύτερον ὄνομα</i>	<i>Τρίτον ὄνομα</i>	<i>Ἐπί ἀμφορ.</i>	<i>Ἰπὸ ἀμφορ.</i>
123	3,80	ΛΥ	ΓΛΑ	ΦΙΛΟ	[Θ]	—
124	3,80	ΜΕ—ΝΕΔ	ΕΠΙΓ	ΕΠΙ	—	—
125	3,62	ΜΕ—ΝΕ	ΕΠΙ	ΛΥΣ	—	—
126	4,00	» »	»	»	—	—
127	3,55	» »	»	ΝΙΚΟ	—	—
128	3,70	ΜΕ—ΝΕΔ	»	ΑΛ[Ε]	—	—
129	1,90	ΜΕ—ΝΕ	ΕΠ	ΕΥ	—	—
130	15,75	ΜΗΤ/ΡΟΔΩ/ΡΟΣ	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕ	ΚΑΛ/ΛΙΦ	Ε	ΜΕ
131	14,55	» » »	» » »	ΑΡΙΣ/ΤΟΔΗ	[Ζ]	;
132	4,05	ΜΗ/ΤΡΟ/ΔΩΡ	ΔΗ/ΜΟΣ	ΚΑΛ	Η	ΜΕ
133	4,12	ΜΙ—ΚΙ	ΕΥ—ΡΥ	ΓΟΡ	Ι	—
134	3,70	» »	» »	ΑΡ/Ε	;	—
135	4,10	ΜΙ/ΚΙ	ΘΕΟ/ΦΡΑ	—	;	—
136	3,70	» »	» »	—	;	—
171	1,98	» »	» »	—	—	—
138	1,60	» »	» »	—	—	—
139	1,80	» »	» »	—	—	—
140	1,65	» »	» »	—	—	—
141	1,63	» »	» »	—	—	—
142	1,60	» »	» »	—	—	—
143	14,65	Ι—ΚΗ/ΤΗΣ	ΔΙΟ/ΝΥ/ΣΙΟΣ	[Ξ]ΕΝ		ΠΕ
144	1,57	ΠΟ—Λ[Ε]	ΑΛ—Κ[Ε]	Π	—	—
145	3,60	ΠΟ—ΛΕ	ΑΛ—ΚΕ	ΕΥ	;	ΣΦ;
146	1,90	ΠΟ—ΛΥ	ΝΙ	ΘΕ	—	—
147	15,30	ΠΟΛΥ—ΧΑΡΜ	ΝΙΚΟΓ	ΔΗΜΟ/ΣΘΕ	Β	ΠΕ;
148	3,77	ΠΟ—ΛΥΧ	ΝΙΚΟ	ΔΗΜ	[Β]	—
149	3,58	ΠΟΛ—ΥΧΑ	»	ΦΛΙ;	;	—
150	16,17	ΣΩΚΡ/ΑΤΗΣ	ΔΙΟΝΥ/ΣΟΔΩ/.	ΑΘΗ/Ν	Ε	ΣΩ
151	4,00	ΣΩΚ/ΡΑ	ΔΙΟΝ/Υ	ΑΘΗ	»	ΜΕ
152	3,95	» »	»	»	»	»
153	3,62	» »	»	»	»	»
154	14,93	ΣΩΚΡ/ΑΤΗΣ	ΔΙΟΝΥ/ΣΟΔΩ	ΑΣΚΛΑ ΠΩΝ	Θ	ΣΦ
155	3,95	ΣΩΚ/ΡΑ	ΔΙΟΝΥ	ΑΡΤ/Ε	Κ	Σ.;
156	16,30	ΣΩΚΡ/ΑΤΗΣ	ΔΙΟΝΥ/ΣΟΔΩ	ΕΡΜΟ/ΚΡΑ	Μ	ΣΩ
157	3,98	ΣΩ/ΚΡΑ	[Δ]ΙΟ/[Ν]ΥΣ	Α;	Κ;	—
158	ἑφθαρ.	ΤΙΜ—ΑΡΧΟΥ	ΝΙΚΑΓ	ΑΡΧΕΣ	[Η]	ΣΦ

Ἀξίων ἀριθμ.	Ὀλική	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπι ἀμφορ.	Ἐπὶ ἀμφορ.
159	1,88	ΤΙ—ΜΑ	ΝΙΚ	ΑΡΧ	—	—
160	1,87	» »	ΝΙΚΑ	ΔΩΡ	—	—
161	15,80	[Φ]ΑΝΟ-ΚΛΗ[Σ]	ΑΠΟΛ/ΛΩΝ/ΙΟΣ	ΤΙΜΟ ΚΡΑΤΗ	Α	Σ;
162	3,85	» »	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙ	ΙΕΟ(=ΘΕΟ;)	—;	—
163	16,48	» »	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙΟΣ	ΦΙΛΙ/ΝΟΣ	Ι	ΜΕ
164	15,98	» »	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙ/ΟΣ	ΣΤΡ	Λ	ΣΦ
165	16,45	» »	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙΟΣ	ΦΙΛΟ/ΘΕΟΣ	Μ	ΣΟ
166	15,87	» »	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙ/ΟΣ	ΦΙΛΟΘ	»	ΣΦ
167	14,17	ΧΑΡΙ/ΝΑΥ/ΤΗΣ	ΑΡΙΣ/ΤΕΑΣ	ΘΕ ΟΞ Ε	Λ	ΜΕ
168	16,57	» » »	» »	ΗΡΑ/ΚΛ/ΕΙ	Ε	ΣΟ
169	16,35	» » »	» »	ΕΠ	Ι	;
170	4,10	[Α]Χ/[ΑΙ]	ΗΛ	ΕΥ	—	—
=39α						
171	3,30	ΔΩ—ΣΙ/ΘΕ	ΧΑΡ/ΙΑΣ	;	—	—
=75α						
172	4,00	ΜΙ/ΚΙ	ΘΕΟ/ΦΡΑ	—	—	—
=136α						

173 ἐφθαρμ. Ἴσως τῆς σειρᾶς Δημήτριος Ἰέρων.

## ΕΥΡΗΜΑ Γ΄

τῆς 29 Ἰοννίου, ἀποτελούμενον ἐκ 249 τετραδράχμων περιβεβλημένων ὑφάσματι καὶ ἐλάσματι μολνβδίνῳ ἐφθαρμένῳ, εὐρεθέντων δ' ἐν τῷ οἰκήματι τῷ ἀπὸ Ν βλέποντι πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν μεταξὺ τῆς στοᾶς τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς Α παραλλήλου αὐτῇ ἐλάσσονος στοᾶς ἄγονσαν εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ἱεροῦ.

1	17,70	Ξ	Λ	—	—	—
2	16,70	Υ	Ξ	—	—	—
3	16,30	⊗	⊗	ΠΡ	—	—
4	16,54	»	»	—	—	ΣΦ
5	16,40	ΠΟ/ΛΥ	ΤΙ⊗	Μ	—	—
6	16,50	» »	»	Ξ	—	—
7	16,85	Α/ΔΟ	ΛΥΣΙΑ	—	—	ΑΡ
8	16,70	ΑΔ/ΕΙ	ΗΛΙΟ	—	—	ΕΥ
9	16,15	ΑΜ/ΜΩ	ΔΙΟ	—	—	—
10	16,65	ΑΜ/ΜΩ/ΝΙ	ΚΑΛ/ΛΙΑ—Σ	ΔΙ Ο	Α	ΣΦΑ



<i>Αὔξων ἀριθμ.</i>	<i>Ὀλκή</i>	<i>Πρῶτον ὄνομα</i>	<i>Δεύτερον ὄνομα</i>	<i>Τρίτον ὄνομα</i>	<i>Ἐπί ἀμφορ.</i>	<i>Ὑπό ἀμφορ.</i>
11	16,42	ΑΜΜ/ΩΝΙ/ΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙΑΣ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	Α	ΠΕ
12	16,62	» » »	» »	» »	[Α]	;
13	16,65	» » »	» »	ΛΥΣ/ΑΝ	Β	ΜΕ
14	16,65	» » »	» »	» »	»	ΠΕ
15	16,64	» » »	» »	ΗΡΑ/ΚΛΕ	Γ	ΜΕ
16	16,55	» » »	» »	» »	»	ΣΦ
17	16,70	» » »	» »	» »	[Γ]	»
18	16,60	» » »	» »	» »	»	ΣΟ
19	16,62	» » »	» »	ΕΥΒΟΥ/ΛΟΣ	Ε	ΠΕ
20	16,72	» » »	» »	ΘΕΜ/ΙΣΤΟ	Ζ	ΜΕ
21	16,55	» » »	» »	» »	»	ΠΕ
22	16,75	» » »	» »	» »	»	ΣΦ
23	16,85	» » »	» »	ΑΠΟΛ/ΛΩ	»	»
24	16,70	» » »	» »	ΑΛΚΙ/ΠΠΟΣ	Θ	ΜΕ
25	16,80	» » »	» »	» »	»	»
26	16,85	» » »	» »	ΑΛΚΙΠ/ΠΟΣ	»	ΣΦ
27	16,45	» » »	» »	ΒΥΤΤ/ΑΚΟΣ	Ι	ΠΕ
28	16,30	» » »	» »	» »	»	»
29	16,70	» » »	» »	» »	»	ΜΕ
30	16,05	» » »	» »	» »	Κ	ΠΕ
31	16,55	» » »	» »	» »	;	ΜΕ
32	16,50	» » »	» »	ΕΥΠ/ΟΛΕ	Λ	ΠΕ
33	16,70	» » »	» »	ΕΥΒΙ—ΟΣ	Η	ΜΕ
34	16,52	» » »	» »	» »	Ζ	ΠΕ
35	16,75	» » »	» »	» »	»	ΣΟ
36	16,70	ΑΝΤΙ—ΟΧΟΣ	ΝΙΚΟΓ	ΝΙΚΩ/ΝΗ	;	ΣΩ
37	16,65	» »	ΚΑΡΑ/ΙΧΟΣ	ΜΕΝ/ΑΝ	Ι	»
38	16,70	ΑΦΡΟ—ΔΙΣΙ	ΑΠΟ—ΛΗΞΙ	ΚΑΛ/ΛΙ	[Δ]	ΔΙ
39	16,69	» »	» »	» »	Δ	»
40	16,68	» »	» »	ΚΑΛ/ΛΙΑ	[Δ]	ΣΦ
41	16,62	» »	» »	ΒΑΚ/ΧΙ	Μ	ΜΕ
42	15,95	» »	» »	ΕΥΜΑ/ΡΕΙ	[Κ]	»
43	15,70	» »	» »	ΗΓΕ/ΜΑ	Λ	»
44	16,55	» »	» »	ΣΙ/Μ!	[Θ]	ΣΦ
45	16,50	» »	ΔΙΟ, ΓΕ	ΕΥ/ΜΑ	Β	ΔΙ
46	16,33	» »	» »	ΕΛ/ΙΞ	Δ	ΣΦ
47	16,40	» »	» »	ΦΙ/ΛΟ/Ξ	»	ΔΙ

Αὔξων ἀριθμ.	Ὀλική	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπί ἀμφορ.	Ἐπὶ ἀμφορ.
48	16,65	ΑΦΡΟ—ΔΙΣΙ	ΔΙΟ/ΓΕ	ΑΘΗ	Ζ	ΣΦ
49	16,60	» »	» »	ΖΩ/ΠΥ	Η	»
50	16,90	» »	» »	ΣΑ/ΤΥ	Λ	ΔΙ
51	16,80	» »	» »	» »	»	ΣΦ
52	16,90	» »	» »	ΦΑΙΝ/ΟΣ	Μ	»
53	16,45	» »	» »	ΕΠΙ/ΝΙ	Α	»
54	16,60	» »	» »	[Ε]Λ/[ΙΞ]	Ε	ΜΕ (;)
55	16,60	ΑΧΑ/ΙΟΣ	ΗΛΙ	ΙΠΠΟ/ΝΙΚΟ	Δ	»
56	16,70	» »	» »	ΑΠΟΛ/ΛΟΔ	Κ	ΣΦ
57	16,70	» »	» »	ΑΠΟΛ/ΛΟΔΩ	»	»
58	16,75	» »	» »	ΜΗΤΡ[Ο]/ΔΩ	Λ	ΜΕ
59	16,55	» »	» »	ΜΗΤ[ΡΟ]/ΔΩ	[Λ]	ΣΦ
60	16,45	» »	» »	ΕΥΔΗ	[Γ]	ΜΕ
61	16,70	ΓΛ/ΑΥ	ΕΧΕ	ΑΠ	Ι;	—
62	16,65	ΔΑ—ΜΩΝ	ΣΩΣΙ/ΚΡΑ/ΤΗΣ	ΚΡΙ/ΤΩΝ	Β	ΑΠ
63	16,70	» »	» » »	» »	»	ΣΦ
64	16,70	» »	» » »	ΝΙΚΟ/ΝΟ	Δ	ΑΠ
65	16,60	» »	» » »	ΘΕΟ/ΔΩΡ	Ε	;
66	16,30	» »	» » »	ΕΠΙ/ΓΕΝ	Η;	ΠΕ
67	16,75	ΔΙΟ—ΓΕ	ΠΟΣΕΙ	ΔΗ/ΛΗ	Β	ΣΦ
68	16,70	» »	» »	ΔΙΟ	Γ	»
69	16,75	» »	» »	» »	[Γ]	»
70	16,70	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	[Α]ΝΤ/[Ι]ΦΑ	[Α]	»
71	16,45	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	ΑΡ/ΙΣ	Β	ΣΟ ἢ ΣΩ
72	16,70	» »	» »	» »	»	ΣΦ
73	16,65	ΔΙΟ—ΝΥΣ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	ΑΡΙΣ	»	ΔΙ
74	16,60	ΔΙΟΝ—ΥΣ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	ΑΡΙΣ/ΤΑΙ	Γ	»
75	16,50	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	» »	» »	»	ΜΕ
76	15,95	» »	» »	» »	»	ΔΙ
77	15,35	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	» »	[Γ]	ΣΩ
78	15,45	ΔΙΟ—ΝΥΣ	» »	ΔΗ/ΜΟΣ	Δ	»
79	16,67	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	ΚΑΛ/ΛΙΣ	Ε	ΜΕ
80	16,55	ΔΙΟ—ΝΥΣ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	» »	»	ΣΩ
81	16,65	» »	» »	ΖΕΥ/ΞΙ	Ζ	ΔΙ
82	16,35	» »	» »	» »	»	;
83	16,80	» »	» »	ΜΗ/ΤΡΟ	Η	Δ'
84	16,70	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	» »	»	ΣΦ

Αἴξων ἀριθμ.	Ὀλκή	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπι ἀμφορ.	Ὑπό ἀμφορ.
85	16,40	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	ΜΗ/ΤΡΟ	Η	ΣΦ
86	16,17	» »	» »	ΑΡΙ/ΣΤΩ	Θ	»
87	16,55	ΔΙΟ—ΝΥΣ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	» »	»	ΔΙ
88	16,95	» »	» »	ΤΙ/ΜΩ	Ι	»
89	16,55	» »	» »	» »	[Ι]	ΣΩ
90	16,75	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ	» »	ΜΝΗ/ΣΑΡ	Λ	»
91	16,60	ΔΙΟ—ΝΥΣ	» »	» »	»	Διἔπι:ΣΩ
92	16,80	» »	» »	» »	»	ΔΙ
93	16,55	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	» »	»	ΜΕ
94	16,65	ΔΙΟ—ΝΥΣ	ΔΙΟ/ΝΥΣΙ	[Μ]ΝΗ/[Σ]ΑΡ	[Λ]	;
95	16,40	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ	» »	ΑΣ/ΚΛΑ	[Μ]	ΣΩ
96	16,20	ΔΙΟ—ΝΥΣ	» »	» »	Ν ἢ Μ	ΜΕ
97	16,70	ΔΙΟ/ΤΙ/ΜΟΣ	ΜΑ/ΓΑΣ	ΚΑΛ/ΛΙΑ—ΔΗΣ	Θ	»
98	16,40	» » »	» »	ΧΑΡΙ/ΝΑΥ—ΤΗΣ	Γ	[;]
99	16,69	» » »	» »	» » »	»	ΜΕ
100	16,72	» » »	» »	ΕΧΕ—ΣΘΕ/ΝΗΣ	Δ	ΣΦ
101	16,85	» » »	» »	ΝΙ—ΚΩΝ	Ζ	ΜΕ
102	16,50	» » »	» »	ΚΑΛ/ΛΙΑ—ΔΗΣ	Θ	ΠΕ
103	16,65	» » »	» »	ΛΑΜ—ΙΟΣ	»	»
104	16,62	» » »	» »	ΘΟΙ—ΝΟΣ	Κ	ΣΦ
105	16,35	» » »	» »	» »	»	ΠΕ
106	16,45	» » »	» »	ΗΡΑ—ΚΛΕ/ΟΔ	Λ	»
107	16,70	ΔΙΟ ΤΙΜΟ ΟΣ(sic)	» »	ΝΙΚΟ/ΔΗ—ΜΟΣ	Α	ΣΟ;
108	16,40	ΔΙΟ/ΤΙ/ΜΟΣ	» »	ΔΙΟ-ΝΥΣΙ ΟΣΚΕ	;	ΣΦ
109	16,30	» » »	» »	» » » »	Θ	ΣΟ
110	13,90	ΔΙ—ΟΦΑ	ΔΙΟ/ΔΟ	—	—	ΕΥ
111	16,55	ΔΩΡ/ΟΘΕ	ΔΙΟΦ	ΧΑΡ/ΜΙ	Λ	ΜΕ
112	16,60	» »	» »	» »	»	»
113	15,20	ΕΠΙ/ΓΕΝΗ	ΣΩΣΑΝ ΔΡΟΣ	ΔΕΙΝΟΚ	[Δ]	;
114	16,35	ΕΥΜ/ΑΡΕΙ/ΔΗΣ	ΑΛΚΙ/ΔΑΜ	ΔΙΟΝ	Β	ΜΕ
115	16,62	» » »	ΚΛΕΟ/ΜΕΝ	ΑΡΙΣ	Γ	»
116	16,60	» » »	» »	ΜΥΡΩ (ἢ ΠΥΡΡΙ);	Λ	[;]
117	16,85	» » »	» »	ΤΙΜΟΚ	;	[Μ]Ε;
118	16,65	ΕΥΜΗ—ΛΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙ/ΦΩΝ	ΑΛΕ	Βἔπι:Α	ΣΟ
119	16,75	» »	» » »	ΔΙΟΚ	Ε	ΣΩ
120	16,75	» »	» » »	»	»	ΜΕ
121	16,65	» »	» » »	ΗΡΑ	Η	ΣΩ

Αἴξων ἀριθμ.	Ὀλιγή	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπί ἀμφος	Ἐπὶ ἀμφος
122	16,60	ΕΥΡΥ—ΚΛΕ	ΑΡΙ—ΑΡΑ	Δ Ο/ΚΛ	Ε	ΔΙ
123	16,45	» »	» »	» »	»	»
124	16,55	» »	» »	ΚΑΛ/ΛΙ	Η ἦ Ν	»
125	16,50	» »	» »	» »	[ » ]	»
126	16,60	ΕΥΡΥ—ΚΛΕΙ	» »	ΗΡΑ/ΚΛΕΙ	Ο	ΜΕ
127	16,45	» »	» »	ΗΡΑ/ΚΛΕ	Ι	ΣΩ
128	16,35	» »	» »	ΗΡΑ/ΚΛΕΙ	[;]	;
129	16,65	ΕΥΡΥ—ΚΛΕ	» »	ΑΡ/ΧΙΠ	Μ	ΔΙ
130	16,80	ΕΥΡΥ—ΚΛΕΙ	» »	ΦΑΝ/ΟΚΡ/Ι	Θ	ΣΩ
131	16,80	ΖΩΙ—ΛΟΣ	ΕΥΑΝ/ΔΡΟΣ	ΔΕΙ/ΝΙΑΣ	Ε	ΣΟ
132	16,60	» »	» »	ΠΟΛΥ/ΚΡΑΤ	Η	ΣΦ
133	16,70	» »	» »	[Σ]ΩΚ/[Ρ]Α	Κ	»
134	16,65	ΗΡΑ	ΑΡΙ—ΣΤΟΦ	ΜΕΝΕ	;	ΜΕ
135	16,25	» »	» »	ΑΡΧΕ	Ζ	ΗΡ;
136	16,70	» »	» »	ΦΙΛΩ	;	ΑΝ
137	16,00	ΗΡΑ—ΚΛΕΙ/ΔΗΣ	ΕΥΚ/ΛΗΣ	ΔΙΟΝΥ/ΣΟΓ	Β	ΣΟ
138	16,50	» » »	» »	» »	»	»
139	16,60	» » »	» »	» »	»	»
140	15,95	» » »	» »	» »	»	»
141	16,47	» » »	» »	» »	»	»
142	16,80	» » »	» »	» »	»	»
143	16,35	» » »	» »	» »	»	»
144	16,65	» » »	» »	ΔΙΟ/ΝΥΣΟ	Γ	ΜΕ
145	16,50	» » »	» »	ΔΙΟ/ΝΥΣΟΓΟ	»	ΣΦ;
146	16,45	» » »	» »	ΜΟΣ/[Χ]ΙΩΝ	Ζ	Σ[Ω;]
147	16,65	» » »	» »	ΜΟΣ/ΧΙΩΝ	»	Σ[.]
148	16,67	» » »	» »	ΔΗΜ/ΟΣΘ	Λ	ΜΕ
149	16,65	ΘΕΜ—ΙΣΤΟ	ΘΕΟ/ΠΟΜ/ΠΟΣ	ΜΕ/ΝΟΙ	Γ	ΔΙ
150	16,80	» »	» » »	» »	Δ	ΣΦ
151	16,60	» »	» » »	ΘΕΟ/[Δ]ΩΡ	Ζ	ΜΕ
152	16,85	» »	» » »	ΛΥ/ΣΑ	Θ	ΣΦ
153	16,70	» »	» » »	ΑΡΙΣ/ΤΟ	Ι	ΠΕ
154	16,10	» »	» » »	ΑΡΙ/ΣΤΟ	Κ	ΜΕ
155	16,45	» »	» » »	ΔΙΟΝΥ/ΣΙ	Μ	»
156	16,70	» »	» » »	ΔΙΟΝ/Υ	[Μ]	;
157	16,50	» »	» » »	ΑΠΟΛ/ΛΟΦΑ	Β	ΜΕ

<i>Αὔξων ἀριθμ.</i>	<i>Ὀλκῆ</i>	<i>Πρῶτον ὄνομα</i>	<i>Δεύτερον ὄνομα</i>	<i>Τρίτον ὄνομα</i>	<i>Ἐπί ἀμφορ.</i>	<i>Ἐπὶ ἀμφορ.</i>
158	16,62	ΘΕΜΙ—ΣΤΟ	ΘΕΟ/ΠΟΜ/ΠΟΣ	ΔΗΜ/ΗΤΡ	Θ	ΣΦ
159	16,40	ΘΕΟ/ΔΟ/ΤΟΣ	ΚΛΕ/ΟΦΑ/ΝΗΣ	ΠΛΑ/ΤΩΝ	Δ	;
160	16,70	» » »	» » »	ΛΥΣ/ΙΠΠ	Ζ	ΑΠ
161	16,68	» » »	» » »	» » »	»	ΣΟ
162	16,45	ΘΕΟ—ΦΡΑ	ΣΩΤΑ	ΗΓΗ/ΜΩ	;	ΜΕ
163	16,85	ΚΤΗ/ΣΙ	ΕΥ/ΜΑ	—	;	ΕΥ;
164	16,72	» »	» »	—	;	Ε]ΜΦ
165	16,55	» »	ΕΥΜΑ	ΕΝ	;	—
166	16,25	» »	» »	—	;	ΠΡ;
167	16,60	ΛΥ/ΣΑΝ	ΓΛΑΥ/ΚΟΣ	ΑΘΗΝΟ/ΔΩ	Γ	ΜΕ
168	16,78	» »	» »	ΜΕΝΕΔ	Ε	»
169	16,50	» »	» »	» »	»	ΣΩ
170	16,05	» »	» »	» »	»	»
171	16,60	» »	» »	» »	[Ε]	ΣΦ
172	16,75	» »	» »	ΦΙΛΟ/ΚΡΑ	[Θ]	ΜΕ
173	16,75	» »	» »	ΝΙΚΑ/ΝΩΡ	Λ	ΣΩ
174	16,75	» »	» »	» »	»	ΜΕ
175	16,60	» »	» »	ΑΘΗΝΟ/ΒΙ	;	»
176	16,73	» »	» »	ΔΑΜΩΝ	[Η]	ΣΦ
177	16,40	» »	» »	ΝΙΚΟ/ΔΩ	Κ	»
178	16,75	ΜΕ—ΝΕΔ	ΕΠΙ/ΓΕΝΟ	ΟΦΕΛΟ	Δ	ΣΩ
179	16,37	» »	» »	ΛΥΣΑΝ	[Ι]	ΜΕ
180	16,60	» »	» »	ΑΛΕΞΑ	[Κ]	»
181	16,55	» »	» »	ΔΙΟΔΟ	Β	ΗΡ
182	16,62	ΜΗΤ/ΡΟΔΩ/ΡΟΣ	ΜΙΛ/ΤΙΑ/ΔΗΣ	ΑΝΤ/ΙΦΑ/ΝΗΣ	Α	ΣΦ
183	16,30	» » »	» » »	ΑΝΤΙ/ΦΑΝ/ΗΣ	;	;
184	16,50	» » »	» » »	» » »	Α	ΣΦ
185	16,80	» » »	» » »	ΕΡΜΟ/ΓΕΝΗΣ	Β	ΠΕ
186	<sup>δισκοπέν</sup> 16,05	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕ	ΠΥΡ/ΡΟΣ	Γ	ΣΦ;
187	<sup>δισκοπέν</sup> 16,75	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕΝ	» »	»	ΣΟ
188	16,57	» » »	» » »	» »	»	ΠΕ
189	16,75	» » »	» » »	ΑΡΧ/ΙΑΣ	Ε	ΣΟ
190	16,60	» » »	» » »	ΚΑΛ/ΙΦ	Δ;	ΠΕ
191	16,90	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕ	ΑΡΙΣ/ΤΟΔΗ	Ζ	ΜΕ
192	16,70	» » »	» » »	ΑΡΙΣ/ΤΟΔ/Η	»	»
193	16,70	» » »	» » »	ΑΡΙΣ/ΤΟΔΗ	»	ΣΦ

Αὔξων ἀριθμ.	ᾠδή	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπι ἀμφορ	Ἐπὶ ἀμφορ.
194	16,60	ΜΗΤ/ΡΟΔΩ/ΡΟΣ	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕ	ΕΥΚ/ΛΗΣ	Η	ΣΦ
195	16,75	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕΝ	[Κ]ΑΛ/[Λ]ΙΣ	»	ΠΕ
196	16,75	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕ	ΚΑΛ/ΛΙΣ	Θ	ΣΦ
197	16,80	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕΝ	ΕΥΚ/ΡΑ	Ι	ΠΕ
198	16,60	» » »	» » »	» »	»	»
199	16,45	» » »	» » »	ΘΕΟ/ΦΙ	Κ	ΜΕ
200	16,70	» » »	» » »	ΦΙΛΟ	Λ	ΠΕ
201	16,82	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕ	ΣΜΙ/ΚΥΘ	Μ	ΜΕ
202	16,67	ΜΙ/ΚΙ	ΘΕΟ/ΦΡΑ	—	;	ΑΠ
203	16,05	» »	» »	—	;	ΜΕ
204	16,40	» »	» »	—	;	ΣΩ
205	15,87	» »	ΘΕ	προτομή <sup>c</sup> Ἡλίου ἀντιδράματος Νίκης	;	;
206	16,75	ΠΟΛΕ—ΜΩΝ	ΑΛΚΕ—ΤΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΟΔΩ	Δ	ΣΦ
207	16,75	ΣΩΚΡ/ΑΤΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΟΔΩ	[Ζ]ΩΙ/[Λ]ΟΣ	Β	ΣΟ
208	16,70	» »	» »	ΜΟΥ/ΣΑΙ	Γ	ΣΦ
209	16,65	» »	» »	ΑΡΙΣ/ΤΟΣ	Δ	»
210	16,90	» »	» »	» »	»	ΣΩ
211	16,85	» »	» »	» »	»	»
212	16,55	» »	» »	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙ	Ε	»
213	16,55	[Σ]ΩΚΡ/[Α]ΤΗΣ	[ΔΙΟ]ΝΥΣΟΔΩ	[Α]ΠΟΛ/ΛΩΝΙ	»	»
214	16,70	ΣΩΚΡ/ΑΤΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΟΔΩ	ΠΡΩΤ/Ο	Η	ΣΦ
215	15,45	» »	» »	ΑΣΚΛΑ/ΠΩΝ	Θ	[;]
216	16,67	» »	» »	ΑΧΑΙ/ΟΣ	Ι	ΣΩ
217	16,60	» »	» »	» »	»	»
218	16,70	» »	» »	» »	;	;
219	16,80	» »	» »	ΑΡΤΕ/Μ	Κ	ΜΕ
220	16,75	» »	» »	ΑΡΤΕ	Λ <sup>2</sup> π <sup>1</sup> Κ	ΣΦ
221	17,05	» »	» »	ΑΡΤΕ/ΜΩΝ	Κ	ΣΟ
222	16,88	» »	» »	» »	»	ΣΩ
223	16,70	» »	» »	ΑΘΗ/ΝΑΙ	Λ	»
224	16,72	» »	» »	» »	»	»
225	16,60	» »	» »	» »	»	»
226	16,50	» »	» »	» »	»	ΜΕ;
227	16,65	ΤΙΜ/ΑΡΧΟΥ	ΝΙΚΑΓΟ	ΔΩΡΟΘ	Α	ΣΦ
228	16,70	» »	» »	ΜΝΑΣΙΚ	Β	»
229	16,55	» »	» »	ΚΛΕΩΝ	[Ι;]	»

<i>Ἀξὼν ἀριθμ.</i>	<i>Ὀλκή</i>	<i>Πρῶτον ὄνομα</i>	<i>Δεύτερον ὄνομα</i>	<i>Τρίτον ὄνομα</i>	<i>Ἐπί ἀμφορ.</i>	<i>Ἐπὶ ἀμφορ.</i>
230	16,70	ΦΑΝΟ—ΚΛΗΣ	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙΟΣ	ΒΑΚ/ΧΙΟΣ	Δ	ΜΕ
231	16,85	» »	» »	ΕΙΡ	Θ	ΣΦ
232	16,82	» »	» »	ΘΕΟ/ΔΩ/ΡΟΣ	[Η]	ΣΟ
233	16,75	ΧΑΡΙ/ΝΑΥ/ΤΗΣ	ΑΡΙΣ/ΤΕΑΣ	ΝΙ/ΚΑ	Α	ΣΦ
234	16,65	» » »	» »	» »	»	ΣΩ
235	16,80	» » »	» »	» »	»	ΜΕ
236	16,75	» » »	» »	ΔΙΟ/ΝΥΣ/ΟΔΩ	Β	»
237	16,90	» » »	» »	» » »	»	»
238	16,68	» » »	» »	» » »	Β <sup>ε</sup> πίΑ	ΣΦ
239	16,72	» » »	» »	ΕΥΔΗ/ΜΟΣ	Γ	ΣΟ
240	16,70	» » »	» »	ΙΑ/ΣΩ/Ν	Δ <sup>ε</sup> πίΓ	ΣΩ
241	16,57	» » »	» »	ΕΠΙ/ΤΙ	Σ	ΜΕ
242	16,75	» » »	» »	» »	»	ΣΦ
243	16,60	» » »	Α[ΡΙΣ]/ΤΕ[ΑΣ]	ΕΠ	[Ζ]	ΣΟ
244	16,95	» » »	ΑΡΙΣ/ΤΕΑ[Σ]	ΛΥ/ΚΙΣ	Η	[;]
245	16,20	» » »	» »	» »	»	[Σ]Ο
246	16,60	» » »	» »	ΔΙΟ/ΝΥΣ	Θ <sup>ε</sup> πίΗ	ΔΙ
247	16,77	Χ]ΑΡΙ/[Ν]ΑΥ/ΤΗΣ	» »	ΔΙΟ/ΝΥ <sup>ε</sup> πίΠ/.Λ	»	ΣΩ
248	16,75	» » »	» »	ΚΗΦ/[Ι]Σ	[;]	ΔΙ
249	16,25	» » »	» »	ΚΗΦ/ΙΣ	Μ <sup>η</sup> Ν	»

Ε' (29 Σεπτεμβρίου 1905).

*Ἐξ ἀγορᾶς χρήμασι τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὴν  
ἰδιαιτέραν αὐτοῦ συλλογὴν, παρὰ τοῦ κ. Α. Στογιάννου.*

(*Ἴδε Ἀρχεῖον Νομισμ. Μουσείου ἀριθ. 2023.*)

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Δημήτριος ὁ Πολιορκητής.

1.—*Ρ* τετράδραχμον, γραμμ. 16,85.

Κεφαλὴ Δημητρίου μετὰ διαδήματος, πρὸς δεξ.

Ἦ Οπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ δεξ., ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ἀρ. Ποσειδῶν Ἰσθμῖος ἰστάμενος γυμνὸς πρὸς ἀρ., ἔχων τὸν μὲν δεξ. πόδα ἐπὶ πέτρας, τὴν δ' ἀρ. χεῖρα στηρίζων ἐπὶ τῆς τριαίνης. = Πίναξ XIII, 2.





᾽Οπ. Α—ΘΕ Γλαῦξ.  
 ΔΗ—ΜΗ Ε ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως.  
 ΤΡΙ—ΟΞ ΑΠ ὑπὸ τὸν ἀμφορέα.  
 ΑΓΑ  
 ΘΙΠ  
 ΠΟΞ  
 ΚΛΕΑΣ Διατ. ἀρίστη.

4.—**Ρ** 28, γραμμ. 16,65. ᾽Ομοιον.

᾽Οπ. Α—ΘΕ Δ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως.  
 ΔΙΟ ΜΑ ΜΕ ὑπὸ τὸν ἀμφορέα.  
 ΤΙ ΓΑΞ  
 ΜΟΞ  
 ΕΧΕ—ΞΘΕ  
 ΝΗΞ Διατ. ἀρίστη.

5.—**Ρ** 31, γραμμ. 16,50. ᾽Ομοιον.

᾽Οπ. Α—ΘΕ Γ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως.  
 ΕΥΜΗ—ΛΟΞ ΑΠ ὑπὸ τὸν ἀμφορέα.  
 ΚΑΛ  
 ΛΙ  
 ΦΩΝ  
 ΑΛΕ  
 Ξ Διατ. ἀρίστη.

6.—**Ρ** 30, γραμμ. 16,60. ᾽Ομοιον.

᾽Οπ. Α—ΘΕ Δ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως.  
 ΚΟ—ΙΝ ΠΡ ὑπὸ τὸν ἀμφορέα.  
 ΤΟΞ  
 ΚΛΕ  
 ΑΞ  
 ΦΙΛΩ  
 ΤΑΔΗ Διατ. ἀρίστη. = Πίναξ XIII, 12.

7.—**Ρ** 30, γραμμ. 16,09. ᾽Ομοιον.

᾽Οπ. Ὰ—Ὰ Α ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως.— Διατ. ἀρίστη.

ΕΥΒΟΙΑ. *Εὐβοέων ἐν γένει.*

8.— **Α** 18. Κεφαλή πεπλοφόρος βασιλίσσης Αιγύπτου πρὸς δεξιά.

᾽Οπ.  $\begin{matrix} \text{ΕΥΒΟΙ} \\ \text{ΕΞΙΩΝ} \end{matrix}$  Ταῦρος.— Διατ. καλλίστη. = *Πίναξ* XIII, 19.

9.— **Α** 19. Ὅμοιον, ἀλλ' ἡ ἐπιγραφή ἐξίτηλος, ἡ δὲ κεφαλή λίαν εἰ-  
κονιστική.— Διατ. καλή. = *Πίναξ* XIII, 20.

10.— **Α** 17. Ὅμοιον.

᾽Οπ.  $\begin{matrix} \text{ΕΥ} \times \text{Β[Ο]} \\ \text{ΕΩΝ} \end{matrix}$  — Διατ. καλλίστη. = *Πίναξ* XIII, 16.

11.— **Α** 16. Βοῦς ἰστάμενος πρὸς δ, οὗ ἄνωθεν ἀστὴρ καὶ κάτωθεν **ΜΕ**.

᾽Οπ. **ΕΥ** ἄρ., **ΒΟ** δεξ. Δύο σταφυλαί.— Διατ. καλλίστη.

*Ἐρότρια.*

12.— **Α** 18. Κεφαλή βασιλίσσης πεπλοφόρος πρὸς ἄριστ.

᾽Οπ. **ΖΩΙ/ΛΟΞ** ἄνω, **ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ** ἐν τῷ ἐξέργῳ. Βοῦς κατακεί-  
μενος πρὸς ἄριστ. ἐπὶ γραμμῆς σχηματιζούσης ἕξεργον.— Διατ.  
καλλίστη. = *Πίναξ* XIII, 21.

*Ἰστιάια.*

13.— **Α** 16. Κεφαλή νύμφης πρὸς δεξιά.

᾽Οπ. Ἐπιγραφή ἐξίτηλος. Βοῦς ἰστάμενος πρὸς δ.— Δ. καλλίστη.

*Χαλκίς.*

14.— **Α** 18. Κεφαλή νύμφης πρὸς δεξιά.

᾽Οπ. **ΧΑΛ** Ἐτὸς σπαράσσω ὄφιν. Πρὸ αὐτοῦ λαμπὰς ἢ μονό-  
γραμμα.— Διατ. καλλίστη.

**ΣΙΚΥΩΝΙΑ.** *Σικυών.*

15.— **Ρ** 23. **ΞΕ** κάτω. Χίμαιρα πρὸς ἄριστ. ἐπὶ γραμμῆς σχηματιζού-  
σης ἕξεργον.

᾽Οπ. Περιστερά πρὸς ἄρ. ἐν στεφάνῳ (λίαν ἐκτύπου ἀναγλύφου).  
— Διατ. ἀρίστη. = *Πίναξ* XIII, 6.

**ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ.** *Ἀριαράθης Ζ'.*

16.— **Ρ** 18. Κεφαλή Ἀριαράθου πρὸς δεξ. μετὰ ταινίας βασιλικῆς.

᾽Οπ. **ΒΑΣΙΛΕΩΞ** δεξ., **ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ** ἄρ., **[ΦΙ]ΛΟΜΗΤΟΡ[ΟΞ]**  
ἐν τῷ ἐξέργῳ. Ἀθηνᾶ νικηφόρος ἰσταμένη πρὸς ἄρ. † ἄρ.  
 $\begin{matrix} \circ \\ \text{Ε} \end{matrix}$  δεξ.— Διατ. ἀρίστη.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ. *Πτολεμαῖος Β΄.*

17.— Α 28. Κεφαλή Διὸς δαφνοστεφῆς πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ—ΒΑΣΙΛΕΩΞ ᾽Αετὸς μετ' ἀναπεπταμένων περυγῶν. ᾽Αριστερὰ Ζ, ἀσπίς καὶ Χ. Μεταξὺ τῶν σκελῶν τοῦ ἀετοῦ Λ.— Διατ. καλή.

## ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ.

18.— Μολ. 25. Μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς *Θεοτόκε βοήθει.*

᾽Οπ. Μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς *Νικήτα.*— Διατ. καλή.

19.— Μολ. 25. ᾽Ομοιον.

᾽Οπ. Μονογράφημα, οὗ περίξ . . . . ᾽ὄπατον.— Διατ. μετρία.

20.— Μολ. 25. Μονογράφημα ἀναλυόμενον εἰς *Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλω.*

᾽Οπ. ΕΠΙΦ . . . = ᾽*Επιφανίω.*— Διατ. μετριωτάτη.

---

Z' (11 ᾽Οκτωβρίου 1905).

*Δῶρον Πέτρου Π. Νικολοπούλου*

*ἐκ Τριπόλεως τῆς Πελοποννήσου, κατοικοῦντος δὲ ἐν Μανσούρα  
τῆς Αἰγύπτου.*

## ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ. ᾽Ιουστίνος.

1.— Χ γραμμ. 1,47. D N I V S T I — N V S P P A V G Προτομή αὐτοῦ μετὰ διαδήματος, πρὸς δεξ.

᾽Οπ. VICTORIA AVGVSTORVM Νίκη βαδίζουσα πρὸς δεξ., ἔχουσα ἐν τῇ δεξ. στέφανον, ἐν δὲ τῇ ἀριστ. σφαιραῖαν μετὰ σταυροῦ. Ἐν τῷ ἔξερῳ CONOB.

2.— Χ ὅμοιον, γραμμ. 1,32.

3.— Χ παρόμοιον, γραμμ. 1,25.

---

## Η'.

*Κληροδότημα Κ. Χριστοδούλου*

βιβλιοπώλου ἐν Κωνσταντινουπόλει, παραδοθὲν τῷ Ἐθν. Νομισματ.  
Μουσείῳ τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1905 ὑπὸ τοῦ Γραφείου τοῦ Ἐθν.  
Στόλου κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἑπουργικοῦ Συμβουλίου.

## ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

σχεδὸν πάντων κοινοτάτων καὶ μειρωιότης διατηρήσεως ἢ ἐντελῶς  
ἐφθαρμένων καὶ ἀχρήστων.

## Α'. ΑΡΓΥΡΑ.

- 1.— ΙΛΛΥΡΙΑΣ Ἀπολλωνία. Δηνάριον ΕΥΜΕ καὶ ΜΟ-ΣΧΙΩ-ΝΟΣ.
- 2.— ΕΥΒΟΙΑΣ Ἰστίαια. Τριώβολον σύνηθες.
- 3.— ΧΙΟΣ. Ἡμίσεια δραχμὴ ἀρχαϊκὴ καὶ ἐφθαρμένη.
- 4-6.— ΙΩΝΙΑΣ Μίλητος. Τρία διώβολα (κεφαλὴ λέοντος καὶ ἀστήρ).
- 7.— ΚΙΛΙΚΙΑΣ Ταρσός. Ὀβολὸς (Λέων ἀρ.).
- 8.— » Σατραπικὸς ὀβολὸς ἡμίφθαρτος.
- 9.— ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ Ἀριοβαρζάνης Γ'. Δραχμὴ συνήθων τύπων =  
BMC. Cappadocia pl. VII, 9.
- 10.— ΠΑΡΘΙΑΣ Φραάτης Δ'. Τετράδραχμον = BMC. pl. XIX, 6.
- 11.— ΡΩΜ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ. *Corn. Salonina*. Δηνάριον. *Concordia* Augg.
- 12.— » *Antoninus Pius*. Δηνάριον ἐφθαρμέν.

## Β'. ΧΑΛΚΑ.

- 13.— ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ. Παντικάπαιον. Ἐν.
- 14-15.— ΘΡΑΚΗ. Μαρόνια. Δύο.
- 16.— » Τόπειρος. Ἐν.
- 17.— » Ροιμητάλκης. Ἐν.
- 18.— ΘΑΣΟΣ. Ἐν.
- 19-20.— ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ. Λυσιμάχεια. Δύο,

- 21-24. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Ἐν γένει. Τέσσαρα.  
 25-28. — » Ἀμφίπολις. Τέσσαρα.  
 29-30. — » Θεσσαλονίκη. Δύο.  
 31. — » Κασσάνδρεια. Ἐν.  
 32. — » Πέλλα. Ἐν.  
 33-35. — » Φίλιπποι. Τρία.  
 36-40. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. Φίλιππος Β'. Πέντε.  
 41-45. — » Ἀλέξανδρος Γ'. Πέντε.  
 46. — » Κάσσανδρος. Ἐν.  
 47. — » Ἀντίγονος Γ'. Ἐν.  
 48-52. — » Δημήτριος. Πέντε.  
 53-54. — » Φίλιππος Ε'. Δύο.  
 55-56. — ΘΕΣΣΑΛΙΑ. Λάρισα. Δύο.  
 57. — ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθήναι. Ἐν.  
 58. — ΚΡΗΤΗ. Ἀξός. Ἐν.  
 59. — » Ἐλευθερναί. Ἐν.  
 60. — » Χερσόνησος. Ἐν.  
 61-64. — ΠΟΝΤΟΣ. Ἀμισός. Τέσσαρα.  
 65. — » Σινώπη. Ἐν.  
 66. — ΒΙΘΥΝΙΑ. Ἡράκλεια. Ἐν.  
 67. — » Καισάρεια Γερμανική. Ἐν (Σεπτ. Σεβήρου).  
 68. — » Νίκαια (Μάξιμος). Ἐν  
 69. — » Προυσιάς. Ἐν.  
 70. — ΜΥΣΙΑ. Ἀδραμύτειον. Ἐν.  
 71-72. — » Λάμψακος. Δύο.  
 73. — » Πέργαμος. Ἐν.  
 74. — ΑΙΟΛΙΣ. Τήμνος. Ἐν.  
 75-79. — » Κόμη. Πέντε.  
 80. — ΙΩΝΙΑ. Ἐρυνθραί. Ἐν (ΔΑΜΑΛΗΣ- -ΑΡΧΕΑΝΑ — ΚΤΟΣ).  
 81-82. — » Ἐφεσος. Δύο.  
 83-84. — » Κλαζομεναί. Δύο.  
 85-91. — » Κολοφών. Ἐπτά.  
 91<sup>α</sup>. — » Πριήνη. Ἐν.  
 91<sup>β-γ</sup>. — » Σμύρνη. Δύο.

- 91<sup>δ</sup>. — ΚΑΡΙΑ. Ἀφροδισιάς. Ἔν.  
 91<sup>ε-ς</sup>. — » Κνίδος. Δύο.  
 92. — ΛΥΚΑΟΝΙΑ. Ἰκόνιον (;). Ἔν.  
 93. — ΠΙΣΙΔΙΑ. Ἀντιόχεια. Ἔν.  
 94. — » Τερμησόσος. Ἔν.  
 95. — ΚΙΛΙΚΙΑ. Ἀδανα. Ἔν.  
 96. — » Ἀνεμούριον. Ἔν.  
 97. — » Εἰζηνόπολις. Ἔν.  
 98. — » Κόρουκος. Ἔν.  
 99. — ΛΥΔΙΑ. Σάρδεις. Ἔν.  
 100-101. — ΦΡΥΓΙΑ. Ἀπάμεια. Δύο.  
 102-103. — » Λαοδίκεια. Δύο.  
 104-107. — ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ. Καισάρεια. Τέσσαρα.  
 108-112. — ΣΥΡΙΑ. Ἀντιόχεια. Πέντε.  
 113-114. — » Σελεύκεια. Δύο.  
 115-118. — ΣΥΡΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. Τέσσαρα.  
 119-122. — ΠΑΡΘΙΑΣ » Τέσσαρα.  
 123. — ΧΑΡΑΚΗΝΗΣ. Ἀιτάμβηλος. Ἔν.  
 124-131. — ΑἴΓΥΠΤΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. Ὀκτώ.  
 132. — » ΡΩΜ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ. Κάρος. Ἔν.  
 133-136. — ΚΙΒΔΗΛΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. Τέσσαρα  
 (ἐν ἀντίγραφον στατήρος χρυσοῦ Ἀλεξάνδρου, δύο  
 Λυκικά καὶ ἐν Ταρσοῦ πρώτου μεγέθους μολύβδινον).  
 137-143. — ΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΑ (ΗΜΙΦΘΑΡΤΑ) ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ  
 ΚΟΣΜΟΥ. Ἑπτά.  
 144-219. — ΟΛΟΣΧΕΡΩΣ ΕΦΘΑΡΜΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. Ἑβδομή-  
 κοντα καὶ ἕξ.

## ΡΩΜΑΪΚΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ ΧΑΛΚΑ.

220. — Severus Alexander. Ἔν.  
 221. — Gallienus. Ἔν.  
 222. — Aurelianus. Ἔν.  
 223-224. — Maximianus. Δύο.  
 225. — Maximinus. Ἔν.

- 226-228.— Licinii. Τρία.  
 229-234.— Constantinus Magnus. Ἐξ.  
 235.— Crispus. Ἐν.  
 236.— Constans. Ἐν.  
 237-239.— Constantius. Τρία.  
 240.— Julianus. Ἐν.  
 241.— Gratianus. Ἐν.  
 242.— Theodosius. Ἐν.  
 244-325.— ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ. Ἐντελῶς ἐφθαρμένα καὶ ἄχρη-  
 στα. Ὀγδοήκοντα δύο.  
 243.— ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ. Ἀρχάδιος. Δύο.  
 326-340.— ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ διαφόρων αὐτοκρατόρων κοινὰ καὶ μετρίας  
 διατηρήσεως. Δέκα πέντε.  
 341-381.— ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ. Ἄχρηστα ἔνεκα φθορᾶς. Τεσσαράκοντα καὶ ἕν.

## ΝΕΩΤΕΡΙΚΑ.

- 382.— ΒΕΛΓΙΟΝ. Νικέλιον 10 centimes τοῦ 1863.  
 383.— ΡΩΣΙΑ. Καπῆκιον τοῦ 1760.  
 384.— ΕΛΛΑΣ. Ι. Καποδιστρίου 10 λεπτὰ τοῦ 1831.  
 385.— ΧΙΟΣ. La Mahone (Ἰουστινιᾶναι).  
 Κ + DVX IANVENSIVM . Σταυρός.  
 Ὅπ. + CIVITAS . SIX & Πύργωμα.  
*Νόμισμα σπανιώτατον.* Ἴδε Schlumberger, Numi-  
 smatique de l'Orient Latin p. 418. Ἐν.  
 386.— ΚΥΠΡΟΣ. Ἐνετικὸν τοῦ 1570. Ἐν.  
 387-408.— ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ. Ἐκ τῶν μετὰ τύπων ἀνθρώπων καὶ ζώων.  
 Εἴκοσι δύο.  
 409-415.— ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ. Ἐπτὰ μετ' ἐπιγραφῶν μόνον.  
 415<sup>α</sup>.— ΑΙΓΥΠΤΟΣ. Ὑάλινον ἕν.  
 415<sup>β-γ</sup>.— ΜΑΡΟΚΟΝ. Χαλκᾶ δύο.  
 416.— ΙΑΠΩΝΙΑ. Ἐν μετὰ τετραγώνου ὀπῆς.

## ΨΗΦΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ.

- 417.— ΑΥΣΤΡΙΑ. Ψήφος παιγνιδίου μετὰ προτομ. τοῦ αὐτοκρ. Ἰωσήφ Β΄.  
 418.— ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ. Σύμβολον ἔχον τὴν μίαν τῶν ὄψεων διηρημέ-  
 νην εἰς 25 τετραγωνίδια, ἐν οἷς ἀραβικὰ γράμματα ὡς  
 καὶ περίξ τῶν τετραγώνων. Διάμετρος 0,24.  
 419-480.— ΔΙΑΦΟΡΑ. Ἐντελῶς ἐφθαρμένα καὶ ἄχρηστα. Ἐξήκοντα δύο.

Ἐν ὄλῳ ἀργυρᾷ δώδεκα, κράματος ἕν, χαλκᾷ τετρακόσια ἑβδομή-  
 κοντα τέσσαρα, μολύβδινον ἕν καὶ διάφορα δύο, ἥτοι ἕν ὄλῳ τετρα-  
 κόσια ἑνεήκοντα.

Θ' (10 Νοεμβρίου 1905).

## Δῶρον κ. Διαμάντου Μαργαρίτου

ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐκ Νησίου τῶν Ἰωαννίνων.

ΘΑΣΟΣ.

- 1.— Ρ τετράδραχμον συνήθων τύπων, γραμμ. 16,75. ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ—  
 ΣΩΤΗΡΟΣ—ΘΑΣΙΩΝ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. μονογράφημα ΜΑΧ.  
 ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.  
 2.— Ρ τετράδραχμον συνήθων τύπων, γρ. 16,74. ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ—  
 ΠΡΩΤΗΣ. Μονογραφημ. ἄνω μὲν ΒΗΔΥΡ, κάτω δὲ ΤΚΡ καὶ ΤΜΕ.

Ι' (20 Ὀκτωβρίου 1905).

## Συλλογὴ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐξ ἀγορᾶς χρήμασι τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου.

ΚΙΛΙΚΙΑ. Κελενδερίς.

- 1.— Ρ χιλμ. 24, γρ. 10,36. Ἴππεὺς πρὸς δεξ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.  
 Ὅπ. ΚΕΛΕ = (Κελενδερικὸν [νόμισμα]) περίξ τράγου γονα-  

$$\begin{array}{r} \text{N} \\ \text{N} \quad \Delta \\ \text{OKITIRE} \end{array}$$
 τίζοντος πρὸς δεξ. ἐπὶ δύο γραμμῶν, ὧν ἡ  
 κάτω ἐκ κόκκων, στρέφοντος δὲ τὴν κεφαλὴν  
 πρὸς ἀρ. Τὸ ὅλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.—  
 Διατήρησις καλλίστη. = Πίναξ XIV, 1.



ΙΑ' (18 Νοεμβρίου 1905).

*Δῶρον Κ. Ῥωμαίου, ἀρχαιολόγου.*

ΛΑΚΩΝΙΑ ἐν γένει.

1.— Α 20. Κεφαλή δεξ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

᾽Οπ. Λ—Α Ἐετὸς μετὰ κλειστῶν περὺγων, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. μονογράφημα ΝΑΘ. — Διατήρησις μετρία.

ΙΒ'.

*Δῶρον Κ. Πολυχρονοπούλου.*

ΜΟΛΥΒΔΙΝΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

1.— Μολ. 18. Βοιωτικὴ ἀσπίς. ᾽Οπ. Ξ—Θ ἐκατέρωθεν ἀγγείου διώτου. — Διατήρησις καλή.

2.— Μολ. 13. Κεφαλή πωγωνοφόρος πρὸς ἄριστ. ᾽Οπ. Στέφανος κισσοῦ. — Διατήρησις καλή.

3.— Μολ. 12. Κεφ. λέοντος κατενώπιον. ᾽Οπ. Γοργόνειον. — Δ. καλή.

4.— Μολ. 16. Αἶγαγρος βαδίζων πρὸς δεξ. ᾽Οπ. ᾽Ασημον. — Διατ. ἀρίστη. = Πίναξ XV, 2.

5.— Μολ. 13. Πήγασος πίνων (;). ᾽Οπ. ᾽Ασημον. — Διατ. μετρία.

6.— Μολ. 14. ΚΤΗΣΩΝΟΣ πέριξ ἀστέρος. ᾽Οπ. ᾽Ασημον. — Δ. καλή.

7.— Μολ. 12. Ῥόδαξ. ᾽Οπ. ᾽Ασημον. — Διατ. καλή.

8.— Μολ. 12. Ἐετός. ᾽Οπ. ᾽Ασημον. — Διατ. καλή.

9.— Μολ. 11. Κεφαλή κατενώπιον. ᾽Οπ. ᾽Ασημον. — Διατ. μετρία.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ.

10.— Μολ. 18. ΧΗΡ ΚΥ = Χῆρ Κυ(ρίου), κάτωθεν χειρὸς εὐλογοῦσης. Ἐν κύκλῳ γραμμῆς.

᾽Οπ. † — СΦΡΑ — .ΙCΞΗΡΘ — ΛΕΟΝ — ΤΟC = Σφρα[γ]ίς Ξηροῦ Λέοντος. — Διατ. καλή.

- 11.— Μολ. 27. Θεοτόκε βοήθει τῷ σῶ δούλῳ ἐν σταυρ. μονογραφ.  
 \*Οπ. ΑΝΔΡΕ — ΑΕΠΙΚĪ — ΑΘΗΝ — ΩΝ = Ἀνδρέα ἐπισκόπου  
 Ἀθηναίων.— Διατ. μετρία.
- 12.— Μολ. 26. . . . ΙΟСА — . . . ΤΩΛΟС — . . . Υ. = [Ἀντών;]ιος ἀ-  
 [μαρ]τωλὸς [δο]ῦ[λος Θεοῦ;]. — Διατ. μετριωτάτη.

---

 ΙΓ'.

Παρά τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσ. Ἐκπαιδύσεως διὰ τοῦ ἐφόρου  
 ἀρχαιοτήτων κ. Γαβρ. Βυζαντινοῦ δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ.  $\frac{20547}{18457}$   
 29 Νοεμβρίου 1905 ὑπουργικοῦ ἐγγράφου (= Ἀρχεῖον  
 Νομισματ. Μουσείου ἀριθ. 2054).

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ. Ἰωάννης Β' Κομνηνὸς (Δεσπότης ὁ Πορφυρογέννητος).

- 1.— Χ σκυφᾶτον, γρ. 4,38. ΙC — ΧC Ὁ Χριστὸς καθήμενος κατενώπιον.  
 \*Οπ. ΙΩ ΜΗΤΡ ΘV  
 ΔΕC Ο Ἡ Θεοτόκος στέφουσα τὸν αὐτο-  
 [C]ΠΟ Π κράτορα. (Πβλ. Sabatier Mon-  
 T Φ naies Byzantines pl. LIII, 12.)

---

 ΙΔ' καὶ ΙΕ'.

Δῶρον Μιχ. Καμπάνη καὶ Ἀντ. Κεραμοπούλου, ἐφόρου  
 ἀρχαιοτήτων.

ΜΑΓΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΕΚ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΥ.

- 1-11.— Τὰ ἐν τῇ Διεθνεί Ἐφημερίδι τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. 1905 (τό-  
 μος 8ος) σελ. 288-289 περιγραφέντα ὑπ' ἀριθ. 1-11 ἕνδεκα  
 κασσιτέραινα μαγικὰ νομίσματα, ἀπεικονισθέντα αὐτόθι, Πίν.  
 VII, 4-13 καὶ 15.

ΙΣ' (10 Ὀκτωβρίου 1905).

*Δῶρον τῆς δεσποινίδος Ἑλλης Ι. Πεσματζόγλου.*

ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑ. Νομισματοσίγμα τῆς οἰκογενείας τοῦ Μεγάλου  
Ναπολέοντος μετὰ ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν.

- 1.— **Ρ** 23. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ—ΚΑΡΟΛΙΝΗ Κεφαλή τῆς βασιλίσσης τῆς  
Νεαπόλεως (ἀπομιμουμένη τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀρ-  
χαίας Νεαπόλεως κεφαλὴν νύμφης) μεταξὺ κλάδου μύρτου καὶ  
ρόδου. Κάτω αὐτῆς ΒΡ ἀρκτικά τοῦ σφραγιδολύφου Brenet.  
Ὅπ. Ὁ ἀνθρωποκέφαλος ταῦρος τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαίας  
Νεαπόλεως, ἱστάμενος πρὸς δεξ. καὶ στεφανούμενος ὑπὸ Νίκης  
καθιπταμένης. Ἄνω ΑΩΗ (1808), κάτω ΔΕΝ ἀρκτικά τοῦ  
σφραγιδολύφου Denon. Ἐν τῷ ἐξέργῳ ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ.  
(=[Millin], Histoire métallique de Napoléon, Londres  
1819 σελ. 96 ἀρ. 293 pl. LIII). = Πίναξ XV, 9.
- 2.— **Ρ** 23. ΠΑΥΛΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΟΥ—ΑΔΕΛΦΗ Κεφαλή τῆς Βοργη-  
σίας ἡγεμονίδος Παυλίνης ἀδελφῆς τοῦ Ναπολέοντος, πρὸς δεξ.  
Κάτω ΑΝΔ, εἰς μονογράφημα, ἀρκτικά τοῦ σφραγιδολύφου  
Andrieu.  
Ὅπ. ΗΜΩΝ ΚΑΛΗ ΒΑΣΙΛΕΥΕ Αἱ τρεῖς Χάριτες. (= Millin  
ἔ. ἀ. σελ. 97 ἀρ. 294 pl. LIII). = Πίναξ XV, 10.
- 3.— **Ρ** 23. ΕΛΙΖΑ—ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΑΔΕΛΦΗ Κεφαλή τῆς ἡγεμονίδος  
Ἑλίζας, πρὸς δεξ. Κάτω αὐτῆς τὸ αὐτὸ μονογράφημα ΑΝΔ.  
Ὅπ. Γυνὴ ἡμίγυμνος κατακειμένη πρὸς ἀρ. καὶ βλέπουσα πρὸς  
δεξ., ἔχουσα ἐν τῇ ἀριστ. μάλιστα, τὴν δὲ δεξιὰν ἐπὶ τροχοῦ.  
Παρ' αὐτῇ ὄρος ὁδοῦ, ἐφ' οὗ ὁ ἀριθμὸς 4. Ἐν τῷ ἐξέργῳ τὸ  
ὄνομα τῆς προσωποποιουμένης  
VIA DA LUCCA καὶ κάτωθεν  
A PISA  
διὰ σμικρῶν γραμμάτων DENON. D. BRENET. F. (Πβλ. ἕτε-  
ρον φέρον ὅμως διάφορον ὀπίσθιον τύπον παρὰ Millin ἔ. ἀ.  
ἀριθ. 292 pl. LIII). = Πίναξ XV, 11.
- 4.— **Ρ** 23. ΟΡΤΗΣΙΑ—ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ Κεφαλή τῆς βασιλίσσης Ὁρτεν-  
σίας πρὸς δεξ. Κάτω αὐτῆς ΑΝΔ.

ἮΟπ. Εἰκὼν τῆς Ὁρτενσίας ἐπὶ ὀκρίβαντος, παρ' ᾧ ὄργανα ζωγράφου (palette), βιβλίον μουσικῆς ἐφ' οὗ <sup>ROMANCS</sup> <sub>ES</sub>, κιθάρα, λύρα καὶ προτομὴ τῆς Ὁρτενσίας ἐκ μαρμάρου. Ἐν τῷ ἐξέργῳ Ε. ΑΩΓ (= ἔτος 1813) = Πίναξ XV, 8.  
 ΒΡ. ΑΝΔ

(Ἔτερον μετὰ διαφόρου ὀπισθίας ὄψεως ἴδε παρὰ Millin ἔ. ἄ. ἀριθ. 295 pl. LIII).

Καὶ τὰ τέσσαρα φέρουσιν ἐπὶ τῆς στεφάνης τὴν λέξιν ARGENT.

### ΙΖ' (8 καὶ 10 Ἰανουαρίου 1906).

Παρὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου κ. Βαλερίου Στάη κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9206, 28 Ἰουνίου 1905, ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου, παρέλαβον διὰ τῶν πρωτοκόλλων τῆς 8 καὶ 10 Ἰανουαρίου 1906 (= Ἀρχ. Νομισμ. Μουσείου ἀρ. 2065 καὶ 2066) τὰ ἑξῆς νομίσματα:

#### 1) Πρωτόκολλον τῆς 8 Ἰανουαρίου.

α) Ἐκ τῶν ἐν ἔτει 1896 ἀνασκαφῶν τῶν Δελφῶν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Α', Β' καὶ Ε' τοῦ πρωτοκόλλου.

**Δύο εὐρήματα** ἀργυρῶν δελφικῶν νομισμάτων ἀναφερομένων ὡς 182 καὶ 18 κομματίων ἐν τῷ Εὐρετηρίῳ τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου (ἀρ. 11552) παραλειφθέντων δὲ ὡς 225 καὶ 22 ὑπ' ἐμοῦ. Ἀλλὰ κατὰ τὸν κατόπιν ἐν τῷ Νομισμ. Μουσεῖῳ καθαρισμόν, καθ' ὃν ἀπεκολλήθησαν τὰ ὁμοῦ κατιωμένα, εὐρέθησαν ὄντα πολὺ πλείονα, ἥτοι ἐν ὅλῳ διακόσια πενήκοντα δύο (252), εἰς ἃ προσετέθη καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 177 (Πρωτοκ. ἀρ. Ε) εὐρεθὲν μεμονωμένον καὶ καθαρὸν κατὰ τὰς αὐτὰς ἀνασκαφάς.

Ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῶν δύο εὐρημάτων (ἂν πράγματι πρόκειται περὶ δύο καὶ οὐχί, ὡς σαφῶς δηλοῖ ἡ κατίωσις καὶ τὸ σύγχρονον τῶν νομισμάτων, περὶ ἐνὸς εὐρήματος) νομίσματα ἦσαν ἀναμεμιγμένα, περι-

γράφομεν πάντα ὁμοῦ. Ἦσαν δὲ ταῦτα λίαν κατιωμένα, ἀλλὰ καθαρισθέντα χημικῶς ἐν τῷ Νομισμ. Μουσεῖῳ εὐρέθησαν τὰ πλεῖστα καλλίστης ἢ καλῆς διατηρήσεως. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς:

ΦΩΚΙΣ. *Δελφοί. Πάντα τριώβολα γρ. 1,50 περίπου ἀναλόγως τῆς διατηρήσεως.*

1-2.— **Ρ** τριώβολα. Κεφαλή κριοῦ πρὸς δεξ., ἥς κάτω δελφίς πρὸς δεξ.

᾽Οπ. Δύο κεφαλαὶ κριοῦ ἀντιμέτωποι ὡς συγκρουόμενοι, ὧν ἄνω εὐρηται δελφίς πρὸς δ. Τὸ ὄλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ὅμοια τοῖς ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ *Νομισματικῇ τῶν Δελφῶν* (Bull. de Congress. Hell. XX) δημοσιευθεῖσιν ὑπ' ἀρ. 11 πίν. XXV, 23-24.

3-12.— **Ρ** τριώβολα. Κεφαλή κριοῦ πρὸς ἀριστ. Ἄνευ δελφίνος.

᾽Οπ.  $\begin{matrix} \text{D} \\ \leftarrow - \rightarrow \end{matrix}$  (=ΔΑΛφικὸν) πέριξ κεφαλῆς τράγου κατενώπιον, ἥς ἐκατέρωθεν ἀνὰ εἷς δελφίς ἐστραμμένος πρὸς τᾶνω. Τὸ ὄλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ἄνεκδοτα. Τακτέα δὲ ἐν τῇ ἐμῇ συγγραφῇ ὑπ' ἀριθ. 19<sup>α</sup>, ἣτοι μετὰ τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΔΑΛΦΙΚΟΝ μεγάλα ἀργυρᾶ νομίσματα.

13-17.— **Ρ** τριώβολα. Πανόμοια, ἀλλ' ἄνευ ἐπιγραφῆς. (=Σβορώνου, *Νομισματικῇ τῶν Δελφῶν* ἔ. ἀ. ἀρ. 23 πίν. XXVI, 7).

18-177.— **Ρ** τριώβολα. Κεφαλή κριοῦ πρὸς δ., ἥς κάτω δελφίς πρὸς δ.

᾽Οπ. Κεφαλή τράγου κατενώπιον, ἥς ἐκατέρωθεν ἀνὰ εἷς δελφίς πρὸς τᾶνω ἐστραμμένος. (=Σβορώνου ἔ. ἀ. ἀρ. 9, 20 καὶ 22 πίν. XXV, 15-19 36-43 καὶ XXVI, 1-6, ἣτοι διάφορα μόνον ὡς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν). Τὸ ὑπ' ἀρ. 177 εἶναι τὸ εὐρεθὲν μεμονωμένον.

178-252.— **Ρ** τριώβολα. Πανόμοια, ἀλλ' οἱ δύο δελφίνες ἐστραμμένοι πρὸς τὰ κάτω. Τὸ ὑπ' ἀρ. 252 εἶναι μολυβδίνη ψυχῆ ὁμοίου ἴσως τριωβόλου. (=Σβορώνου ἔ. ἀ. ἀρ. 24 πίν. XXVI, 8-13).

### Σποράδην εὐρεθέντα.

Γ'. ΑΡΚΑΔΙΑ.

253.— **Ρ** τριώβολον εὐρεθὲν εἰς τὸ Στάδιον τῶν Δελφῶν.

Κεφαλή Διὸς πρὸς ἀρ.

᾽Οπ. Πὰν γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἔχων δὲ αἶτον ἐπὶ τῶν

γονάτων, καλαύροπα ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ ἀνατείνων τὴν δεξιάν.— Διατ. καλλίστη.

## Δ'. ΣΙΚΥΩΝ.

254.— Ρ τριώβολον εὐρεθὲν ὁμοίως ἐν τῷ Σταδίῳ Δελφῶν.

Χίμαιρα ἄρ. Ὅπ. Περιστερὰ πρὸς ἄρ.— Διατ. καλλίστη.

## ς'. ΑΙΓΙΝΑ.

255.— Ρ ἡμίδραχμον ἀρχαϊκόν.— Χελώνη.

Ὅπ. Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς ὄκτῳ τρίγωνα διὰ τεσσάρων γραμμῶν διηρημένον.— Διατ. καλή.

## ζ'. ΣΙΚΥΩΝ.

256.— Ρ ὀβολός.— Περιστερὰ ἀνιπταμένη.

Ὅπ. Περιστερὰ ἵπταμένη.— Διατ. μετρία.

## η'. Χαλκᾶ διάφορα ἐννέα.

257.— Μακεδονίας βασιλεὺς Δημήτριος.

Α 17. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς δεξ.

Ὅπ. ΒΑ ἄνω πρῶρας, ἧς κάτω μὲν Ρ, δεξιᾷ δὲ διπλοῦς πέλεκυς.— Διατ. καλή.

258.— Ἀκαρνανίας Θρόνιον.

Α 16. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, πρὸς δεξ.

Ὅπ. ΘΡΟ—ΝΙ—... Ἐπιδορατὶς καὶ σιαγὼν κάπρου. Σύμβολον, σταφυλή.— Διατ. μετρία.

259.— Φωκίδος Δελφοί.

Α 22. ΘΕΑ ΦΑΥ—ΣΤΕΙΝΑ Προτομὴ Φαυστίνης τῆς πρεσβυτέρας, πρὸς δεξ.

Ὅπ. ΠΥ/ΟΙ/Α ἐν στεφάνῳ.— Διατ. μετριωτάτη.

260.— Βοιωτίας Θῆβαι.

Α 12. Κεφαλὴ ἀγένειος Ἡρακλέους, πρὸς ἄρ.

Ὅπ. ΑΡΙΞ ἄνω τόξου καὶ ῥοπάλου.— Διατ. καλλίστη.

261.— Βοιωτίας Θεσπιαί.

Α 15. Κεφαλὴ πεπλοφόρος πρὸς δεξ. μετὰ μοδίου.

Ὅπ. [ΘΕΣΠΙ]—ΕΩΝ Λύρα.— Διατ. κακή.

262.— Κορινθίας Κόρινθος.

[IMP MAVR COM]—Ο ΑΝΤΟ ΑΥΓ Κεφαλὴ δαφνοστεφής Κομμόδου πρὸς δεξ. (Πβλ. BMC. Corinth n<sup>o</sup> 632).

᾽Οπ. CLI—[COR] Φάρος ἀποτελούμενος ἐκ τεσσάρων ἐπαλλήλων πύργων. Ὑπὸ τὸν φάρον δὲ πλοῖον μετ' ἀναπεπταμένου ἰστίου πρὸς δεξ., εἰσερχόμενον εἰς τὸν λιμένα. Ἀνέκδοτον;— Διατ. καλή. = Πίναξ XIII, 11.

263-265.— Τρία χαλκᾶ ὀλοσχερῶς ἐφθαρμένα καὶ ἀχρηστα (ἐν Σικυῶνος καὶ δύο ῥωμαϊκά).

Θ'. ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΟΝ χρυσοῦν εὑρεθὲν ἐν Δελφοῖς κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1896.

266.— ✠ σεμίσιον, γρ. 1,45, *Τιβερίου Β' Κωνσταντίνου* (578-582 μ. Χ.). DM CONSTANTINVS PP AVG. Προτομή ἀγένειος πρὸς δεξ.

᾽Οπ. VICTOR TIBERI AVG—CONOB πέριξ σταυροῦ.

Ι'. ΕΝΕΤΙΑΣ χρυσοῦν φλωρίον Παύλου Ραϊνερίου εὑρεθὲν ὁμοίως ἐν Δελφοῖς κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1896.

267.— ✠, γρ. 3,45. S. M. VENET. ἄρ. κιονηδόν, DVX./PAVL·RAINER. Ὁ Δοῦξ ἐν γόνασι πρὸ τοῦ ἁγ. Μάρκου.

᾽Οπ. REGIS. ISTE DVCA κτλ. πέριξ τοῦ συνήθους τύπου.

Ια'. ΑΥΣΤΡΙΑΣ Μαρία Θηρεσία.

268-274.— ✠ τάλληρα. R. IMP. HU BO. REG.— M. THERESIA. D. G. Προτομή Μ. Θηρεσίας πρὸς δεξ. Ὑπ' αὐτὴν S. F.

᾽Οπ. ARCHID. AVS. DUX.—BURG. CO. TYR. 1780. Χ. πέριξ τοῦ φέροντος τὸν θυρεὸν δικεφάλου ἀετοῦ.—Ἑπτὰ ἐντελῶς ὅμοια.

275.— ✠ ὅμοιον τάλληρον ἀλλ' ἄνευ τοῦ SF ὑπὸ τὴν προτομὴν, ἐνῶ ὀπισθεν ὑπὸ τὸν θυρεὸν φέρει P. S.—I. K.— Διατ. ἀρίστη.

Ιβ'. ΑΥΣΤΡΙΑΣ Φραγκίσκος Α'.

276.— ✠ τάλληρον. FRANCISCVS I. D. G. AVSTRIAE IMPERATOR Κεφαλὴ αὐτοῦ πρὸς δεξ. ἥς κάτω C.

᾽Οπ. HYN. BOH. LOMB. ET VEN. GAL. LOD. IL. REX. A. A. 1824 πέριξ τοῦ φέροντος τὸν θυρεὸν διπλοῦ ἀετοῦ.

Ιγ'. ΙΣΠΑΝΙΑΣ Φερδινάνδος Ζ'.

277.— ✠ τάλληρον τοῦ ἔτους 1811.

278-279.— ✠ τάλληρα ὅμοια ἀλλὰ τοῦ ἔτους 1819.

Ιδ'. ΡΩΜΑΪΚΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ.

280-281.— ✠ δύο ῥωμαϊκὰ αὐτοκρατορικὰ πρώτου μεγέθους ἐφθαρ-

μένα (μετὰ πρασίνης κατιώσεως). Τὸ ἐν εἶναι Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς, τὸ δ' ἕτερον ἴσως τοῦ Λ. Οὐήρου.

14'. *Ῥωμαϊκὰ δηνάρια.*

282-293.— **Ρ** δώδεκα (οὐχὶ δέκα ὡς ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς παραλαβῆς ἐσημειώθη) δηνάρια συγκεκολλημένα εἰς μίαν μᾶζαν, σφοδρῶς δὲ κατιωμένα (τῶν χρόνων τῆς Σαλωνίνης). (Βραδύτερον θὰ καθαρισθῶσιν ἵνα ἀναγνωρισθῶσιν).

15'. *Δύο Ἐνετικὰ ἀργυρᾶ.*

294.— **Ρ** γρόσσον τοῦ δουκὸς Ranieri Zeno (1253-1268). (= Papadopoli, *Le monete di Venezia* σελ. 106 πίναξ VI, 11).

295.— **Ρ** σολδῖνον τοῦ δουκὸς Marino Falier (1354-1355). (= Papadopoli *ἕ. ἀ.* σελ. 187 πίν. XI, 2).

16'. **ΤΟΥΡΚΙΑ.**

296-302.— **Ρ** ἑπτὰ μικρὰ διάτρητα τουρκικὰ νομίσματα ἡμίφθαρτα τοῦ 17<sup>ου</sup> αἰῶνος.

17'. **ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΑΛΚΑ.**

303-305.— **Χ** τρία κοινὰ καὶ ἑφθαρμένα (ἐτέθησαν ἐν τοῖς ἀχρήστοις).

18'. 672 *χαλκᾶ* (καὶ ἐκ κράματος) διάφορα νομίσματα, πάντα σχεδὸν ἐντελῶς κατεστραμένα καὶ ἄχρηστα, διαφόρων δ' ἐποχῶν. Τούτων σχετικῶς διατηρούμενα καλῶς καὶ δυνάμενα νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἶναι τὰ ἑξῆς, συνοπτικῶς ἀπαριθμούμενα ὡς λίαν κοινά:

**ΕΛΛΗΝΙΚΑ.**

306.— **Χ** *Κοινὸν Μακεδόνων.* Σεπτίμιος Σεουήρος. Κεραυνός.

307.— **Χ** Μακεδονίας βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.

308.— **Χ** » » Περσεύς.

309.— **Χ** *Αἰτωλῶν ἐν γένει* Ἐπιδορατὶς καὶ σιαγὼν κάπρου.

310-311.— **Χ** 23. **ΦΩΚΙΣ** ἐν γένει. Τρεῖς κεφαλαὶ βοῶν εἰς θέσιν Υ.

312-314.— **Χ** » *Δελφοί.* Τρία αὐτοκρατορικὰ ἡμίφθαρτα.

315.— **ΒΟΙΩΤΙΑ.** *Τανάγρας* (;). Σεπτ. Σεουήρος. Ἄρτεμις κυνηγέτις.

316-319.— **Χ** **ΚΟΡΙΝΘΙΑ.** *Κόρινθος.* Τέσσαρα αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἡμίφθαρτα.

320.— **Χ** 25. **ΑΧΑΪΑ.** *Πάτραι.* Κεφαλή Ἡρακλέους.

Ἄπ. Ἀθηνᾶ καὶ ὄνομα ἄρχοντος.



- 321.— **Α** 20. ΑΡΓΟΛΙΣ. *Τροιζήν*. . . **CE—ΒΗΡΟΣ CEΠΤ—ΙΜ** Κε-  
φαλή Σεπτ. Σεουήρου, δαφνοστεφής, πρὸς δεξ.  
"Οπ. **TP—ΟΙΖΗ—ΝΙΩΝ** Τύχη ἰσταμένη ἄρ. πρὸ βωμίσκου,  
ἔχουσα ἐν τῇ δεξ. φιάλην καὶ ἐν τῇ ἄρ. κέρας. — Διατ. καλή.
- 322.— **Α** 21. ΛΑΚΩΝΙΚΗ. *Γύθειον*. Σεπτ. Σεουήρος (;)  
"Οπ. **Γ—ΥΘΕΑ—ΤΩΝ** Διόνυσος ἰστάμενος ἄρ., ἔχων ἐν τῇ δεξ.  
σταφυλήν. — Διατ. μετρία.
- 323.— **Α** 22. ΜΕΣΣΗΝΙΑ. *Θουρία*. Σεπτ. Σεουήρος ;  
"Οπ. **ΘΟΥΡ—[ΙΑΤΩΝ]** Λ—Α Ποσειδῶν ἰστάμενος ἄρ. Δια-  
τήρησις μετρία.

## ΜΕΤΑ ΥΣΤΕΡΟΣΗΜΩΝ.

- 324-325.— **Α** δύο ἐφθαρμένα ἑλληνικὰ νομίσματα, ἐφ' ὧν σφύζονται  
ὑστερόσημα.

## ΡΩΜΑΪΚΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ.

- 326.— **P** δηνάριον. *Αὔγουστος* = Cohen τόμ. I σελ. 106 ἄρ. 325  
(κατιωμένον).
- 327.— **Α** 30. *Ἰουλία Μαμαία*. FELICITAS PVBLICA SC
- 328.— **P** δηνάριον. *Γορδιανὸς Γ'*. FELICITAS PVBLICA SC
- 329.— **Α** 30. » SALVS AVG SC
- 330.— **Α** 30. *Οὐλολοσιανός*. PAX AVGG SC
- 331.— **Α** 22. *Γαλληγρός*. VICTORIA AVG.
- 332-333.— **Α** 22. *Αὔρηλιανός*. Δύο διάφορα κοινῶν τύπων.
- 334-336.— **Α** 22. *Πρόβος*. Τρία διάφορα.
- 337.— **Α** 22. *Διοκλητιανός*.
- 338.— **Α** 20. *Κωνσταντῖνος ὁ νεώτερος*.

## BYZANTINA.

- 339-345.— **Α** ἐπτά διάφορα κοινὰ καὶ μετρίας διατηρήσεως (Ἰου-  
στινιανοῦ, Ἰουστίνου καὶ Σοφίας, Μαυρικίου Τιβερίου, Ἄνα-  
στασίου).

## ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ.

- 346.— **Α** ΣΙΚΕΛΙΑ. 8 tornesi Φερδινάνδου Δ' τοῦ 1797.
- 347.— **Α** 17. *Ἀνστρίας Aquileja*.
- 348-349.— **Φ** τορνήσια *Δοῦκες Ἀθηνῶν*. Δύο.
- 350-353.— **Φ** » *Πρίγκιπες Ἀχαΐας*. Τέσσαρα.

- 354-356.— **A** *Ἐνετία*. DALMA ET ALBAN. Τρία.  
 357.— **A** » ARMATA ET MOREA. Ἐν.  
 358.— **A** *Ἰονικὸν κράτος* (τοῦ 1851).  
 359-363.— **A** *Ἑλλάς*. Καποδιστρίου 10 λεπτά τοῦ 1831, Ὀθωνος 2  
 λεπτά τοῦ 1858, Γεωργίου Α' 2 λεπτά τοῦ 1869 (δύο) καὶ  
 1 λεπτὸν τοῦ 1876  
 364-368.— **A** 5 διάφοροι *ψῆφοι παιγνίων καὶ σύμβολα*.

## ΕΦΘΑΡΜΕΝΑ ΟΛΥΣΧΕΡΩΣ.

- 369-976.— **A** ἑξακόσια ὀκτὼ διαφορῶν ἐποχῶν, ἐντελῶς ἄχρηστα.

*Διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου παρελήφθησαν καὶ τὰ ἐξῆς  
 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.*

*α) Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Λυκοσοῦρας ὑπὸ Β. Λεονάρδου.*

## ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

- 977.— **P** τριώβολον *Ἀχαικῆς συμπολιτείας* (μὲ Ε—Υ καὶ ΣΙ).  
 978.— **A** 25. *Κόρινθος Ἀχαΐας*. Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεβῆς. CLI—COR.  
 Ὅπ. Νίκη δεξ. Πρασίνης ὥραιας κατιώσεως.  
 979.— **A** 20. *Ὀμοίως*. Ἀδιαγνώστου αὐτοκράτορος μετὰ ναοῦ τετρα-  
 στύλου.  
 980.— **A** 22. *Μεσσηνία*. Τύπος Διὸς Ἰθωμάτα.  
 981.— **A** 23. *Κῶς νῆσος*. Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ.  
 Ὅπ. ΚΩΙΩΝ Ὅφις.  
 982-983.— **A** 20. *Αἴγυπτος*. Πτολεμαῖος Γ'.  
 984.— **A** 22. Ἀδιαγνώστον ἐφθαρμένον (Πελοποννησιακόν;) νόμισμα  
 αὐτοκρατορικὸν μετὰ περιέργου τύπου Διὸς καθημένου κατὰ  
 μέτωπον ἐπὶ θρόνου.  
 985-986.— **A** 20. Δύο ἐφθαρμένα ἀρχαῖα ἑλληνικὰ νομίσματα, φέ-  
 ροντα τὸ αὐτὸ ὑστερόσημον. = Πίναξ XV, 9. 6

## ΡΩΜΑΪΚΑ.

- 987.— **A** 29. Κόμμοδος. FORT. FELI. P. M etc.  
 988-990.— **A** 22. Λικινιανὸς Λικίνιος. Τρία διαφορῶν τύπων

## ΑΧΡΗΣΤΑ.

991-1003.— **Α** δεκατρία ἐφθαρμένα ἑλληνικά.

*β) Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐπιδαύρου.*

*Θράκης Ἀπολλωνία.*

1004.— **Α** 12. Κεφαλή πρὸς δ. Ὅπ. Α παρὰ ἄγκυραν. Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. ΔΙΧ καὶ δεξ. ἀστακός.— Δ. μετρία. = Πίναξ XIII, 5.

*Ἀττικῆς Ἀθῆναι.*

1005-1006.— **Α** 13 καὶ 21. Δύο αὐτόνομα κοινῶν τύπων.

*Κορινθίας Κόρινθος.*

1007-1010.— **Α** τρία μικρὰ αὐτόνομα καὶ ἓν αὐτοκρατορικόν.

*Σικωνίας Σικυών.*

1011-1012.— **Α** δύο κοινῶν τύπων αὐτόνομα.

*Φλειασίας Φλειοῦς.*

1013-1014.— **Α** δύο μικρὰ τοῦ κοινοῦ τύπου.

*Ἀργολίδος Ἐπίδαυρος.*

1015-1020.— **Α** ἕξ, ὧν τρία φέροντα κύνα καθήμενον, δύο τὸ γράμμα Ε ἓν στεφάνῳ, καὶ ἓν Ὑγίειαν ἢ Ἡπιόνην ἰσταμένην.

*Ἄχρηστα.*

1021-1031.— **Α** ἔνδεκα ἐντελῶς ἄχρηστα, ἕνεκα φθορᾶς.

**II) Παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐφόρου κ. Στάη παρελήφθησαν δι' ἐτέρου πρωτοκόλλου τῆς 10 Ἰανουαρίου 1906 τὰ ἐξῆς.**

*Μακεδονίας Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.*

1032.— **Χ** στατήρ, γραμμ 8,56.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ., ἧς τὸ κράνος κοσμεῖ ὄφις.

Ὅπ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ δεξ. [Β]ΑΣ—ΙΛΕΩΣ δεξ. Νίκη ἰσταμένη ἀρ. μετὰ τῶν συνήθων συμβόλων ἐν ταῖς χερσίν. Ἀριστερᾷ ΜΡ ἐν στεφάνῳ, δεξιᾷ ΠΡ.— Διατήρησις ἀρίστη. (Ἀριθ. Εὐρετηρίου Ἐθν. Ἀρχαιολ. Μουσείου 13185). = Πίναξ XIII, 1.

*Εὐβοίας Κάρυστος.*

1033.—**Χ** 12, γραμμ. 3,17. Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἐν λεοντῇ, πρὸς δεξ.

᾽Οπ. Βοῦς καθήμενος πρὸς ἄρ., οὗ ἄνω μὲν ΚΑΡΥ καὶ κεφαλή τριαίνης, κάτω δὲ ῥόπαλον. — Νόμισμα λίαν σπάνιον καὶ ἀρίστης διατηρήσεως εὑρεθὲν ἐν τάφῳ τῆς Ἐρετριᾶς ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων. (Ἄριθ. Εὔρετηρ. Ἐθν. Ἀρχαιολ. Μουσείου 12763). = *Πίναξ* XIII, 17.

*Ῥωμ. αὐτοκρατορικὸν Ἀδριανοῦ.*

1034.—**Χ** 15, γραμμ. 3,54. HADRIANVS—AVG COS III P P. Προτομή Ἀδριανοῦ ἄστεφοῦς καὶ μετ' ἐφαπτίδος, πρὸς δεξ.

᾽Οπ. Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Τρόπαιον οὗ παρὰ πόδας τρεῖς ἀσπίδες. — Διατήρ. ἀρίστη. Εὑρεθὲν ἐν τῷ τῆς Φιλωτέρας τάφῳ τοῦ Κεραμεικοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας (ἀριθ. Εὔρετηρ. 3620). = Cohen, τόμ. Β', σελ. 233 ἀριθ. 1057. = *Πίναξ* XXV, 2.

*Εὔρημα μολυβδ. συμβόλων ἐν ταῖς κατὰ τὸν Μάϊον 1898 ὑπὸ Κ Μυλωνᾶ ἀνασκαφαῖς τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀιτάλου ἐν Ἀθῆναις.*

(Ἐδημοσιεύθησαν περιληπτικῶς, ἀπεικονισθέντων καὶ πάντων τῶν τύπων ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι τοῦ 1901 (σελ. 119-122 πίναξ 7) ὑπὸ τοῦ ἀνακαλύψαντος Κ. Μυλωνᾶ.)

*α') Νομίσματα.*

1035.—Δηνάριον Οὐαλεριανοῦ (δύο μορφαὶ ἰστάμεναι).

᾽Οπ. Προτομή αὐτοκράτορος δ. IMP LIC VALERIANVS AVG.

1036.—Δηνάριον Ἐτρουσκίλλης AEQVITAS AVG.

᾽Οπ. NERETRVSCILLA AVG.

*β') Σύμβολα.*

1037-1042.—Τύπος 1. Ἐπὶ γραμμῆς σχηματιζούσης ἕξτερον τρεῖς βωμοί, ἐφ' ὧν τρεῖς θεατρικαὶ προσωπίδες, ἄνω αὐτῶν ΟΕΟ-

ΦΟΡΟΥ, ἐν δὲ τῷ ἐξέργῳ ΜΕΝΗ. Ὅπ. Ἀσημον. Ἐξ ὅμοια.  
= Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 1.

1043-1051.— Τύπος 2. Κράνος μετὰ λόφου καὶ παραγναθίδων πρὸς δεξ. Πρὸ αὐτοῦ γλαυξ. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ὅπ. Ταῦρος ἰστάμενος πρὸς ἀριστ. Ἐννέα ὅμοια. = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 2.

1052-1059.— Τύπος 3. Ἀσκληπιὸς ἰστάμενος πρὸς ἀρ. καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ βράχρου αὐτοῦ. Ἐναντι αὐτοῦ ἡ Ὑγίεια, ἔχουσα ὄφιν ἐν τῇ δεξιᾷ. Ἐν μέσῳ αὐτῶν κάτω μὲν Τελεσφόρος, ἄνω δὲ ἀβέβαιόν τι ἀντικείμενον. Ἐπὶ τοῦ ἐξέργου ἐπὶ τῆς αὐτῆς πάντοτε θέσεως ὑστερόσημον, περιέχον ἀλέκτορα. Ὅπ. Ἀσημον. Ὅκτὼ ὅμοια. = Ἀρχ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 3.

1060.— Τύπος 4. Θεὰ ἰσταμένη πρὸς ἀριστ., ἔχουσα κέρας Ἀμαλθείας ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ δυσδιάκριτόν τι, ἴσως στάχυν, ἐν τῇ δεξιᾷ. Ὅπ. Ἀσημον ἢ κεφαλὴ κατεστραμμένη. Ἐν. = Ἀρχ. Ἐφ. πίν. 7.

1061-1079.— Τύπος 5. Ὁ Ἥλιος ἰστάμενος κατενώπιον ἐν τεθρίπῳ, στρέφων τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀρ. καὶ κρατῶν ἐν μὲν τῇ δεξ. μαστίγιον, ἐν δὲ τῇ ἀριστ. τὰ ἡνία τῶν ἵππων, ὧν δύο μὲν ὀρμῶσι πρὸς ἀρ., δύο δὲ πρὸς δεξ. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ὅπ. Ἡ Σελήνη φέρουσα μῆνην (?) περὶ τοὺς ὤμους καὶ κρατοῦσα δᾶδα ἐν τῇ ὑψωμένη δεξιᾷ, ἐπὶ ἄρματος δύο ταύρων πρὸς τὰριστερὰ καλπαζόντων, ὧν ἔμπροσθεν ἄνω μὲν εἷς κάτω δὲ δύο ἀστέρες. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων ὑπάρχει ἕξεργον. = Ἀρχ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 5.

1080.— Τύπος 6. Νίκη (;) βαδίζουσα πρὸς δεξ. πρὸς Ἀθηνᾶν (;) ἰσταμένην πρὸς ἀρ. Ὅπισθεν τῆς Νίκης τὸ αὐτὸ ὡς ἀνωτέρω ὑστερόσημον (ἀλέκτωρ). Ὅπ. Ἀσημον. Ἐν. = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 6.

1081-1082.— Τύπος 7. Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἢ Ποσειδῶνος (;) πρὸς δεξιᾷ, ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ὅπ. Ἀσημον. Τὸ ἕτερον φέρει τὸ αὐτὸ ὑστερόσημον (ἀλέκτορα). Δύο ὅμοια.

1083.— Τύπος 8. Κεφαλὴ Ἄρεως (;) μετὰ πώγωνος καὶ κράνου πρὸς ἀρ. Ὅπ. Δύο πολεμισταὶ ἰστάμενοι ἐν πλοίῳ. Ἐν. = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 8.

- 1084-1088.— Τύπος 9. Θεά τις καθημένη ἐπὶ θρόνου πρὸς δεξ. Δύο ὑστερόσημα ὅμοια τοῖς ἀνωτέρω (ἀλέκτορες). Ὅπ. Ἄσημον. Πέντε ὅμοια. = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 9.
- 1089-1099.— Τύπος 10. Ἐρως ἐπὶ ἄρματος τρέχοντος πρὸς ἄρ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ὅπ. Θεὸς καθήμενος ἐπὶ θρόνου, στηριζόμενος ἐπὶ σκῆπτρου διὰ τῆς ἄρ., κρατῶν δὲ ἀντικείμενόν τι ἐν τῇ δεξιᾷ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ἐνδεκα ὅμοια (τὸ ἐν τεθραυσμένον). = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 10.
- 1100-1106.— Τύπος 11. Ῥόδαξ πέντε πετάλων. Ὑστερόσημον στρογγύλον, ἐν ᾧ ἀλέκτωρ φέρων ἐν τῷ ῥάμφει μὺν ἐκ τῆς οὐρᾶς Ἄνευ κύκλου σφαιριδίων. Ὅπ. Θεὸς τις ἰστάμενος ἄρ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ἐπτὰ ὅμοια. = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 11.
- 1107-1116.— Τύπος 12. Ποσειδῶν ὄρατὸς μέχρι τῆς ὀσφύος, ἐξερχόμενος ἐκ βράχου, κρατῶν ἐν μὲν τῇ ἄρ. τρίαιναν, ἐν δὲ τῇ δεξ. δελφίνα. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Ὅπ. Θεὸς τις (Σέραπις;) φέρων μῶδιον, ἰστάμενος πρὸς ἄρ., ὑψῶν μὲν τὴν δεξιάν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατῶν σκῆπτρον (;) θύρσον ἢ λαμπάδα (;). Πρὸ αὐτοῦ ἄρ. κάτω ἀκροστόλιον μέγα, δεξ. συνεσπειραμένος πρὸς δεξ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. Δέκα ὅμοια = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 12.
- 1117-1160.— Τύπος 13. Ὅμοια ἀλλὰ κάτω τοῦ Ποσειδῶνος, ἐν τῇ αὐτῇ θέσει πάντοτε, ἐπιμελῶς κεχαραγμένα ὑστερόσημα ὅμοια τοῖς προηγουμένοις. Ὅμοια τεσσαράκοντα τέσσαρα, ὧν δύο τεθραυσμένα, ἄνευ ὑστεροσήμων ταῦτα. = Ἀρχαιολ. Ἐφημ. πίν. 7 ἀρ. 13.
- 1161-1162.— Τύπος 14. Ὅμοια φέροντα ὅμοια ὑστερόσημα κάτω τῆς παραστάσεως τῆς ὀπισθίας ὄψεως. Δύο ὅμοια.
- 1163-1170.— Νομίσματα χαλκᾶ ὅλως κατεστραμμένα ὀκτὼ (ἀριθ. 8) καὶ πολλὰ τεμάχια ὁμοίων τοῖς ἀνωτέρω μολυβδίνων συμβόλων ἐντελῶς κατεστραμμένα καὶ τεθραυσμένα.

ΙΗ' (Συλλογή) Ἐθν. Πανεπιστημίου).

ΑΤΤΙΚΗ. ΑΘΗΝΑΙ.

Νομίσματα ἀργυρᾶ τῆς ἐποχῆς τῶν ἀρχόντων.

Ἀριθμὸν ἀριθμ.	Ὀλκή	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	Ἐπὶ ἀμφορ.	Ἐπὶ ἀμφορ.
----------------	------	--------------	----------------	--------------	------------	------------

Α'.

Ἐξ ἀγορᾶς χρήμασι τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου παρὰ Ἀλ. Μελετοπούλου.

1	16,25	*	☉			ΑΙ
2	16,40	ΔΙΟΝ—ΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ	—	—	ΜΕ
3	16,00	ΛΥ—ΣΑΝ—ΔΡΟΣ	ΟΙΝΟ/ΦΙ/ΛΟΣ	—	Β ἐπὶ Α	ΙΣΙ
4	15,15	ΧΑ—ΡΙ	ΗΡΑ	ΠΡ	—	—
5	16,28	ΞΕ—ΝΟ—ΚΛΗΣ	ΑΡΜΟ/ΞΕ/ΝΟΣ	—	Γ	ΔΑ
6	16,00	ΝΙΚΟ—ΓΕ—ΝΗΣ	ΚΑΛ/ΛΙΜΑ/ΧΟΣ	ΝΙ/ΚΗ/ΤΗΣ	Ι	ΣΦ
7	15,25	ΑΡΟ—ΠΟΣ	ΜΝΑ/ΣΑ/ΓΟ	ΑΠΟΛ	Ζ	ΔΗ
8	16,80	ΠΟΛΕ—ΜΩΝ	ΑΛΚΕ—ΤΗΣ	ΠΑΤΡΩ	Β	ΜΕ

Β'.

Ἐξ ἀγορᾶς χρήμασι τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου παρὰ Κ. Πολυχρονοπούλου.

9	16,60	ΠΟ/ΛΥ	ΤΙ/Λ	ΜΡ	—	—
10	16,75	ΑΔ/ΕΙ	ΗΛΙΟ	—	—	ΙΩ
11	4,08	ΓΛ/ΑΥ	ΕΧΕ	Α	—	—
12	16,70	ΕΠΙ/ΓΕΝ	ΣΩΣΑ[Ν] ΔΡΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙΚΡΑ	Α	ΔΙ
13	16,70	ΕΠΙ/ΓΕΝΗ	ΣΩΣΑΝ/ΔΡΟΣ	ΠΥ/ΘΟΝ	Κ	ΣΦ
14	16,60	ΧΑΡΙ/ΝΑΥ/ΤΗΣ	ΑΡΙ[Σ]/ΤΕ	ΔΙΟ/ΝΥ	Θ	ΣΩ

Γ'.

Ἐξ ἀγορᾶς χρήμασι τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου παρὰ Κ. Παπαδήμα.

15	16,10	ΓΛ/ΑΥ Δις διάτρητον, ἔλλει πές.	ΕΧΕ	—	Δ	ΑΠ
16	16,65	ΜΙΚ—ΙΩΝ	ΕΥΡ—ΥΚΛΕΙ	ΔΗΜΟ	Θ	ΣΦ
17	16,60	ΕΠΙ/ΓΕΝ	ΣΩΣ[ΑΝ]ΔΡΟΣ	ΜΟ/ΣΧΙ	Β	ΔΙ

Ἦτοι ἀττικά τετράδραγμα δέκα ἕξ (ἀριθ. 16) καὶ δραχμὴ ἀττική μία (ἀριθ. 1). Ἐν ὄλῳ ἀργυρᾶ νομίσματα δέκα ἑπτὰ (ἀριθ. 17).

IH<sup>α</sup>'.

*Δῶρον Α. Καντακουζηνού, ἐκ Βουκουρεστίου τῆς Ῥουμανίας.*

*Νομισματοσόσημον κοπὲν ἐντολῇ τοῦ δωρητοῦ.*

## ΡΟΥΜΑΝΙΑ.

1.— **Λ** 52. NEUITAȚILOR MEI PĂRINȚI Προτομαὶ Α. Καντακουζηνού καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλίζας πρὸς ἄρ., ὧν κάτω οἰκόσημον καὶ ἡ ἐπιγραφὴ FONDATOR AL.—G. CANTACUZINO.

Ῥοπ. AZILUL GHITĂ SI ELIZA CANTACUZINO Τὸ ἐν λόγῳ

ASILUL

ἄσυλον μετ' ἐπιγραφῆς ἐπὶ πλακὸς CANTACUSINO Κάτω δὲ  
FONDAT. 1905

θυρεὸς καὶ ἡ ἐπιγραφὴ FONDAT, SUB—DOMNIA  
PRIMULUI REGE—CAROLI, LA 1901.

## IΘ'.

*Δῶρον τοῦ κ. Andersen, διευθυντοῦ τῶν ἀγγλικῶν τηλεγράφων.*

## ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

1.— **Λ** 12. Προτομὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.

Ῥοπ. Α—ΘΗ Ὄφιος συνεσπειραμένος. -- Διατ. καλή.

## ΙΩΝΙΑ. Χίος.

2.— **Φ** κίβδηλον. ΟΒΟΛΟΣ περίξ. Σφίγξ.

Ῥοπ.  $\begin{matrix} \chi & - & \iota \\ \omega & - & \nu \end{matrix}$  Νεαρά μορφὴ ἀνδρική ἰσταμένη. — Διατ. καλή.

*Κ' (20 Δεκεμβρίου 1905).*

*Ἐκ κατασχέσεως (ἴδε Ἀρχ. Νομισμ. Μουσείου ἄρ. 2067).*

## ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Ἀκανθοσ.

1.— **Ρ** 16. Προτομὴ ταύρου ἐν γόνασιν. Ἄνω αὐτῆς Π καὶ σβάστικα.

Ῥοπ. Τετράγωνον εἰς τέσσαρα διηρημένον. — Διατ. μετρία.



*Ἀμφίπολις.*

2.— **Α** 13. Κεφαλή Ἀπόλλωνος δεξ.

᾽Οπ.  $\begin{matrix} \text{Α—Μ} \\ \text{Ι—Φ} \end{matrix}$  Λαμπάς. — Διατ. καλλίστη.

*Πέλλα.*

3.— **Α** 20. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ.

᾽Οπ. ΠΕΛ—ΛΗΣ Βοῦς δ. καὶ δύο μονογραφήματα.— Δ. μετρία.

*Τραϊλίον.*

4-5.— **Α** 17. Κεφαλή Ἑρμοῦ δεξ.

᾽Οπ. ΤΡΑΙΛΙΟΝ πέριξ ἄνθους. — Διατ. καλλίστη.

*Φίλιπποι.*

6-10.— **Α** 11-21. Δύο αὐτόνομα καὶ τρία ἀποικιακὰ ῥωμαϊκὰ τῶν  
συνήθων τύπων. — Διατ. μετρία ἢ καλή.

*Χαλκιδεῖς.*

11.— **Ρ** 14. Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς ἐν κύκλῳ σφαιρ. πρὸς δ.

᾽Οπ. Χ—Α—Λ/ΚΙΔ/ΕΩΝ Λύρα. Τὸ ὄλον ἐν τετραγώνῳ ἐγ-  
κοίλῳ. — Διατ. καλή.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

12-13.— **Ρ** *Φιλίππου* (;) *Β'* δραχμὴ κατωμένη (ἴσως Ἀλεξάνδρου Γ')  
καὶ τριώβολον μετὰ ἱππέως, καλῆς διατηρήσεως.

14.— **Α** 18. Τοῦ αὐτοῦ μετὰ ἱππέως, οὗ κάτω ΑΝ.

15-16.— **Α** δύο συνήθων τύπων Ἀλεξάνδρου Γ'.

17.— **Α** 17. *Κασσάνδρου*, μετὰ τύπου λέοντος καθημένου δεξ.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ.

18.— **Α** 12. Πήγασος ἀρ.

᾽Οπ. Τρίαινα, ξ καὶ κλαδίσκος.

ΡΩΜ. ΔΙΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ.

19.— **Α** 33. Μ. Αὐρήλιος.

᾽Οπ. CONCORD. ANGVSTOR. TP. P. XV [COS III]—S. C.

ΕΝΕΤΙΑ.

20.— **Ρ** 22. Φραγκ. Δάνδολος. Τύποι οἱ συνήθεις.

ΕΦΘΑΡΜΕΝΑ ΑΧΡΗΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

21-22.— Ἐν σμικρὸν ἀργυροῦν καὶ ἐν χαλκοῦν.

## ΚΑ΄.

*Ἐκ κατασχέσεως τοῦ ἀστυνόμου Μακρυνίας.*

(Ἴδε Ἀρχ. Νομ. Μουσείου ἀρ. 2092.)

## ΝΕΩΤΕΡΑ.

- 1.— **Ρ** ἡμισυ ταλλήρον Ἰσπανίας Καρόλου Ε΄, τετράγωνον.
- 2.— **Ρ** 22. Γαλλίας. Δουδοβίκος ΙΔ΄ τοῦ 1661. BENEDICTVM κτλ. A
- 3.— **Ρ** 22. » » » » R
- 4.— **Ρ** 22. » » τοῦ 1662. » —
- 5.— **Ρ** 42. Κάτω Χωρῶν, ἐπαρχία Γέλδερν. Τάλληρον τοῦ 1640.
- 6.— **Ρ** 21. Πολωνίας. Στέφανος βασιλεὺς. Τρία γροσσάρια τοῦ 1584.
- 7.— **Ρ** 30. » Σιγισμούνδος Γ΄ τοῦ 1622.
- 8.— **Ρ** 30. » » » 1623 (διάτρητον).

## ΚΒ΄.

*Δῶρον τοῦ κ. Ἀλεξ. Βερέττα.*

## ΑΘΗΝΑΙ.

- 1-3.— **Ρ** Δύο ὄβολοι καὶ ἐν ἡμιωβόλιον τῆς Περικλείου ἐποχῆς.

## ΚΓ΄.

*Δῶρον τοῦ κ. Αὐγ. Στογιάννου.*

## ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

- 1.— **Α** 20. Κεφαλή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.
- Ὅπ. A  $\odot$  E Ζεὺς Πολιεὺς πρὸς δεξ. Ἄετος καὶ σύμβολον σιάχυς.  
— Διατ. μετρία.
- 2.— **Α** 21. Κεφαλή Ἀπόλλωνος πρὸς δεξ.
- Ὅπ. A E  $\odot$  Γλαῦξ. Σύμβολον λύρα. — Διατ. μετρία.
- 3.— **Α** 21. Προτομή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.
- Ὅπ. ΑΘΗ—ΝΑΙ—ΩΝ πέριξ. Ἐκάτη ἱσταμένη πρὸς δεξ. φέρουσα δύο δᾶδας. — Διατ. μετρία. = Πίναξ XIII, 7.

4.— **Α** 18. Προτομή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΑΘΗ—Ν—ΑΙΩΝ Πέριξ. Δένδρον ἐλαίας, ἐφ' οὗ γλαῦξ. —  
Διατ. μετρία.

5.— **Α** 18. Προτομή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΑΘΗΝ—ΑΙ—ΩΝ Πέριξ. Ἀθηνᾶ ἐπὶ ἄρματος πρὸς δεξ.—  
Διατ. μετρία.

6.— **Α** 13. Προτομή Διὸς ἢ Ἀσκληπιοῦ πρὸς ἄριστ.

᾽Οπ.  $\overset{\text{A}}{\text{H}}$  Ἀθηνᾶ ὡς Σειρὴν κατενώπιον. — Δ. μετριωτάτη.

### ΚΔ΄.

*Δῶρον τοῦ κ. J. Andersen, διευθυντοῦ ἀγγλικῶν τηλεγράφων.*

#### ΛΟΚΡΟΙ ΟΠΟΥΝΤΙΟΙ.

1.— **Α** 20. Κεφαλή δαφνοστεφῆς Ἀπόλλωνος πρὸς δεξ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

᾽Οπ. ΟΠΟΥΝΤΙΩ ἄρ.— Ν δεξ. Ἀπόλλων γυμνὸς ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ δεξ. ποδὸς πρὸς δεξ., ἔχων δ' ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξ. φιύλην (;), διὰ δὲ τῆς ἄρ. κρατῶν ἐπὶ τοῦ ἄρ. ὄμου μέγαν κλάδον. Ἀπὸ τῶν ὄμων αὐτοῦ κρέματαί χλαμύς. Πεδίον ἐλαφρῶς ἔγκοilon. — Διατ. καλή. Ἀνέκδοτον (;). = Πίναξ XIII, 4.

### ΚΕ΄.

*Ἐξ ἀγορᾶς παρὰ τοῦ κ. Ἀνδρέου Γωγιάκου.*

ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι. (Τελευταῖοι Μακεδονικοὶ χρόνοι).

1.— **Ρ** δραχμή. Κεφαλή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΑΘΕ δεξιὰ ἐκ τῶν ἄνω. Γλαῦξ. Κλαδίσκος ἐλαίας καὶ μινίσκος. — Διατ. καλή.

## ΚΣ΄.

Ὁ κ. Μ. Δαβερώνης, σφραγιδογλύφος ἐν Ἀθήναις, ἐδωρήσατο εἴκοσι νεοελληνικὰ κασσιτέραινα νομισματόσημα ἐκ σφραγίδων τὸ πλεῖστον παρ αὐτοῦ χαραχθειῶν, καὶ δὴ τὰ ἐξῆς, φέροντα τὰ πλεῖστα κρῖκους πρὸς ἀνάστησιν.

## ΕΛΛΑΣ.

- 1.— 32 χιλμ. Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ΚΓ΄ Δεκεμβρίου ἈΩΠΔ΄.
- 2.— 32 χ. Γάμοι Κωνσταντίνου καὶ Σοφίας ΙΕ΄ Ὀκτωβρίου ἈΩΠΘ΄.
- 3.— 36 χ. Βραβεῖον Παρισινῆς Σχολῆς χοροῦ Ἀργ. Ἀνδρεοπούλου ἰδρυθείσης ἐν Ἀθήναις τῷ 1892.
- 4.— 36 χ. Σωματεῖον «Ἀλληλοβοήθεια» ἐν Λαυρείῳ ἰδρυθὲν ἐν ἔτει 1893. Ἔργον Μ. Δαβερώνη.
- 5.— 30 χ. Θεόδωρος Δηλιγιάννης, 16 Ἀπριλίου 1895.
- 6.— 28 χ. Χαρίλαος Τρικούπης, » »
- 7.— 25 χ. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ Χαρ. Τρικούπη ἐν Κάνναις τῇ 30 Μαρτίου 1896.
- 8.— 28 χ. Πρίγκιψ Γεώργιος ἡγεμὼν τῆς Κρήτης, 3 Νοεμβρίου 1898.
- 9.— 22 χ. Ἐκλογικὸς συνδυασμὸς Ἀττικῆς 7 Φεβρουαρίου 1899. Ἔργον Μ. Δαβερώνη.
- 10.— 35 χ. Ἐνωσις Χιμαριωτῶν ἐν Λαυρείῳ 1900.
- 11.— 36 χ. Σπαρτιατικὸς γυμναστικὸς σύλλογος. Γυμναστικοὶ ἀγῶνες 1900. Ἔργον Μ. Δαβερώνη.
- 12.— 50 χ. Οἱ ἐν Καῖρῳ Παναγιύπτιοι ἀγῶνες τοῦ 190. . Ἔργον Γ. Ζησίμου.
- 13.— 32 χ. Γυμναστικὸς σύλλογος Τρικκάλων Θεσσαλίας. Γυμναστικοὶ ἀγῶνες τοῦ 190. . Ἔργον Κελαϊδῆ.
- 14.— 32 χ. Ἱπποδρομίαι καὶ ἀγῶνες δήμου Λαρίσης 1902. Ἔργον Α. Καραμπολίδη.
- 15.— 38 χ. Μακεδονικὸς Σύλλογος, 1903.
- 16.— 31 χ. Κρητικὸς «Ὁμόνοια»—Φιλικὸς «Πρόοδος», σύλλογοι Πειραιῶς. Ἐθνικὴ ἐκδρομὴ εἰς Κρήτην 28 Μαρτίου 1904.

- 17.— 40 χ. Φιλικὸς Ὅμιλος «Ὁ Κιθαιρῶν», ἰδρυθεὶς ἐν ἔτει 1905. Ἔργον Γ. Ζησίμου.
- 18.— 31 χ. Διεθνὲς Ἀρχαιολογικὸν συνέδριον 1905.
- 19.— 36 χ. Ἐθνικὸς γυμναστικὸς σύλλογος. Ἔργον Κελαϊδῆ.
- 20.— 35 χ. Σύνδεσμος Ἑλλήν. ἀθλητικῶν καὶ γυμναστικῶν σωματείων. Ἔργον Κελαϊδῆ.

KZ' (7 Μαρτίου 1906).

*Δῶρον Ἀντ. Κεραμοπούλου.*

*Νόμισμα βυζαντιακὸν Μιχαὴλ Ζ' καὶ Μαρίας (1071-1078 μ. Χ.).*

- 1.— Ρ 22. ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ[ΤΕ]—ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ ΜΑ[ΡΙΑ] Πρωτομαὶ Μιχαὴλ καὶ Μαρίας ἀνεχόντων μέγαν ἐν μέσῳ κείμενον σταυρόν.
- ἜΟπ. ΜΙΧΑΗΛ/ΚΑΙ ΜΑΡΙΑ/ΠΙΣΤΟΙ ΒΑ/ΣΙΛΕΙΣ ΡΩ/ΜΑΙΩΝ  
— Διατ. μετρία.

KH' (14 Μαρτίου 1906).

*Δῶρον τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Βερέττα.*

*Βυζαντιακὸν μολυβδόβουλλον Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα.*

- 1.— Μολ. 34. + ΚΩ[ΝΣΤ,] ΔΕΣΠ[ΟΤ,]—ΡΩΜΑΙΩΝ Ο ΔΟΥΚ, πέριξ τοῦ αὐτοκράτορος ἰσταμένου κατενάπιον ὡς συνήθως.
- ἜΟπ. ΙC—ΧC Πρωτομὴ τοῦ Χριστοῦ. Πέριξ Ο ΕΜΜΑ—ΝΟΝΗΛ  
— Διατ. μετρία.

## ΚΘ'.

*Ἐξ ἀγορᾶς παρὰ τοῦ κ. Δρακοπιύλου.*

(Προερχόμενα ἐκ μεγάλου ἐν Ἀττικῇ εὐρήματος Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων.)

## ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

- 1-4.— **Α** 20. Κεφαλή Διὸς πρὸς δεξ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} A-E \\ \odot \end{matrix}$  Ἀθηνᾶ Πρόμαχος πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. κέρα-  
 νος, δεξ. κεφαλή ἵππου.
- 5-7.— **Α** 20. Ὅμοιον, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ὑστερόσημον,  
 ἐν  $\phi$  ἀστῆρ.
- 8.— **Α** 20. Ὅμοιον, ἀλλ' ἐν τῷ πεδίῳ στάχυς ἄρ. καὶ ὄφις δεξ.
- 9-13.— **Α** 20. Ὅμοιον μετὰ ὑστεροσήμου, ἐν  $\phi$  ἀστῆρ ἐπὶ τῆς κε-  
 φαλῆς τοῦ Διὸς.
- 14-18.— **Α** 18. Κεφαλή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} A-\odot \\ E \end{matrix}$  Ζεὺς γυμνὸς ἰσταμένος δεξ. καὶ ἀκοντίζων τῇ δεξ.  
 κεραυνόν. Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. θύρσος.
- 19-20.— **Α** 18. Ὅμοιον μετὰ  $\begin{matrix} A-E \\ \odot \end{matrix}$  Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. κέρχνος, δεξ.  
 κέρας καὶ ἀετός.
- 21-22.— **Α** 18. » » » Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. κέρχνος, δ. ἀετός.
- 23-25.— **Α** 18. » »  $\begin{matrix} A-\odot \\ E \end{matrix}$  Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. βάρκχος ἐλευ-  
 σινιακός.
- 26-28.— **Α** 18. » »  $\begin{matrix} A-E \\ \odot \end{matrix}$  Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. ; δεξ. κέρας  
 καὶ ἀετός.
- 29.— **Α** 18. » » » Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. πῖλος Διοσ-  
 κούρου, δεξ. ἀετός.
- 30-36.— **Α** 20. Ὅμοιον μετὰ  $\begin{matrix} A-\odot \\ E \end{matrix}$  Ἐν τῷ πεδίῳ ἄριστ. ἀμφερεὺς,  
 δεξ. ἀετός.
- 37-46.— **Α** 18. Ὅμοιον μετὰ  $A-\odot E$  Ἐν τῷ πεδίῳ δύο πῖλοι Διοσ-  
 κούρων.
- 47.— **Α** 18. Ὅμοιον μετὰ  $\begin{matrix} A-\odot \\ E \end{matrix}$  Ἄνευ συμβόλου ;
- 48.— **Α** 18. Κεφαλή Δήμητρος πρὸς δεξ.  
 Ὅπ.  $A \odot E$  ἄνω χοίρου ἰσταμένου πρὸς δεξ.

49.— **Α** 18. Κεφαλή Ἀπόλλωνος πρὸς δεξ.

᾽Οπ.  $\begin{matrix} \text{A—E} \\ \odot \end{matrix}$  Γλαῦξ ἰσταμένη πρὸς δεξ. Πρὸ αὐτῆς λύρα.

50-57.— **Α** 14. Τέτιξ.

᾽Οπ.  $\begin{matrix} \text{A—E} \\ \odot \end{matrix}$  Γλαῦξ ἐπὶ κεραινοῦ πρὸς δεξ.

58-63.— **Α** 14. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ.

᾽Οπ.  $\begin{matrix} \text{A—E} \\ \odot \end{matrix}$  Ἀμφορεύς ἐφ' οὔ κλάδος φοίνικος.

64-83.— **Α** 14. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

᾽Οπ. ΑΘΕ ἐν τῷ ἐξέργῳ. Δύο γλαῦκες. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ.

*Ἐλευσίς ἢ Ἀθῆναι.*

84.— **Α** 14. Τριπτόλεμος ἄρ.

᾽Οπ. Χοῖρος. Ἐφθαρμένον.

Λ'.

*Δῶρον τοῦ κ. Andersen, διευθυντοῦ ἀγγλικῶν τηλεγράφων.*

ΑΤΤΙΚΗ. *Ἀθῆναι.*

1.— **Ρ** τετράδραχμον, γραμμ. 15,32.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς Παρθένου δεξ.

$\begin{matrix} \text{A—ΘΕ} \\ \text{ΜΕΝ—ΝΕ} \end{matrix}$  Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως πρὸς δεξ. Ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως Σ. Ὑπὸ τὸν ἀμφορέα ΔΑ. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. Ἐκάτη τρίμορφος, ἰσταμένη καὶ στηρίζουσα τὰς χεῖρας ἐπὶ λαμπάδων. =  $\begin{matrix} \text{᾽Οπ. ΑΣ} \\ \text{ΗΡΩ} \\ \text{ΔΗ} \\ \text{Σ} \end{matrix}$  Πίναξ XIII, 14. — Ἀνέκδοτος νέα σειρά Ἀθηναϊκῶν νομισματικῶν ἀρχόντων. Τὸ

αὐτὸ σύμβολον τύπου Ἐκάτης εὔρηται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέραν νέαν σειράν νομισματικῶν ἀρχόντων [ΤΡΥΦΩΝ ΠΟΛΥΧΑΡΜΟΣ] παρουσιάζοντος τετραδράχμου τῆς συλλογῆς τοῦ Μονάρχου (Πίναξ XIII ἄρ. 15), περὶ οὗ ἴδε Sitzungsber. der bayr. akad. 1904, S. 190.

ΛΑ' (20 Μαρτίου 1906).

*Εὔρημα Δήλου.*

Συνοπτικὸς κατάλογος τῶν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς ἐν Δήλῳ (ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ΒΑ οἰκίας τοῦ Β τοῦ θεάτρου α' τετραγώνου πρὸς τῷ Α τοίχῳ ὑψηλότερον τοῦ διαπέδου αὐτῆς) τῇ 4ῃ Αὐγούστου 1905 εὑρεθέντων 650 ῥωμαϊκῶν ἀργυρῶν *θηναρίων*, τῶν κομισθέντων εἰς Ἀθήνας καὶ παραδοθέντων δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 4941 ὑπουργικῆς διαταγῆς τῷ Νομισμ. Μουσεῖῳ ὑπὸ τοῦ κ. Δημ. Σταυροπούλου, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων, ὑφ' οὗ καὶ συνειτάχθη ὁ παρὼν κατάλογος, δι' οὗ ὡς πρωτοκόλλου παρελήφθησαν ἐν τῷ Νομισμ. Μουσεῖῳ, ἀφοῦ ἐξηλέγχθη καὶ ὑπ' ἐμοῦ τὸ ἀκριβὲς τοῦ καταλόγου.

<i>Ὀνόματα ἀρχόντων καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαί</i>	Babelon, Monnaies de la République romaine	
		Numéro
1.— Salutis. — Man. Acilius (Glabrio), III vir Valetu	Acilia	8
2.— M. Antoni(us) imp.— III vir r. p. c. . . . . .	Antonia	34
3.— M. Antonius, augur, cos. des. iter et ter.— Imp. tertio, II vir r. p. c. . . . . .	»	94
4-5.— (M.) Antoni(us) Armenia devicta. — Cleopatrae reginae regum filiorum regum .	»	95
6-7.— (M.) Anton(ius), aug. imp. III, cos. des. III, III vir p. c. — Antonius, aug. imp. III .	»	96
8-13.— Ant(oni)us, aug. III vir r. p. c.— Chortium praetoriarum . . . . .	»	102
14-22.— Ant(oni)us, aug. III vir r. p. c.— Chortis speculatorum	»	103
23-62.— » » » —Leg. II . . . .	»	105
63-87.— » » » —Leg. III . . . .	»	106
88-115.— » » » — » IV . . . .	»	108
116-151.— » » » — » V . . . .	»	110
152-188.— » » » — » VI . . . .	»	111
189-215.— » » » — » VII . . . .	»	113
216-242.— » » » — » VIII . . . .	»	114



<i>Ὄνόματα ἀρχόντων καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαί</i>	Babelon, Monnaies de la République romaine	Numéro
243-257.— Ant(onius), aug. III vir r. p. c.— Leg. VIII.	Antonia	115
258-277.— » » » — » IX . . .	»	116
278-305.— » » » — » X . . . .	»	117
306-329.— » » » — » XI . . .	»	118
330-357.— » » » — » XII . .	»	119
358-362.— » » » — » XII an- tiquae.	»	120
363-382.— » » » — » XIII .	»	121
383-388.— » » » — » XIII.	»	122
389-400.— » » » — » XIV . .	»	123
401-439.— » » » — » XV . .	»	125
440-463.— » » » — » XVI . .	»	126
464-485.— » » » — » XVII .	»	127
486-493.— » » » — » XVII Classicae.	»	128
494-499.— » » » — » XVIII.	»	129
500-503.— » » » — » XVIII Lybicae	»	130
504-519.— » » » — » XIX . .	»	133
520-533.— » » » — » XX . .	»	135
534-556.— » » » — » XXI . .	»	136
557-570.— » » » — » XXII .	»	137
571-594.— » » » — » XXIII	»	138
595-611.— » » » — Ἀβέβαια ἔ- νεκα φθορᾶς τοῦ ἀριθμοῦ τῆς λεγεῶνος.	»	105-138
612.— L. (Appuleius) Saturn(inus) . . . . .	Appuleia	1
613.— P. Clodius M. f (Turrinus) . . . . .	Claudia	15
614.— » » » . . . . .	»	17
615.— C. Considi Paeti . . . . .	Considia	2
616.— » » . . . . .	»	6
617-620.— Mem. Cordius.—Rufus, III vir . . . . .	Cordia	1-2

<i>Ὄνόματα ἀρχόντων καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαί</i>	Babelon, Monnaies de la République romaine
	Numéro
621.— Mem. Cordius.— Rufus, s. c.....	Cordia 3
622.— Cn. (Cornelius) Len(tulus f. Marcellinus) q. ex s. c.— C. p. R.....	Cornelia 54
623.— L. Hostilius Saserna .....	Hostilia 2
624-627.— (C. Julius) Caesar.....	Julia 9
628.— » » .....	» 12
629.— » » .....	» 26
630-631.— D. (Junius) Silanus L. f. Roma.....	Junia 15
632.— (Q. Servilius Caepio Brutus) Brutus—Ahala .....	» 30
633.— L. Livinecus Regulus—Regulus pr.....	Licineia 10
634.— T. Meil(lius), Ap. Cl(audius), q. ur.....	Mallia 2
635.— C. Mamil(ius) Limetan(us).....	Mamilia 6
636.— L. Mussidius Longus. Cloacin.—Concordia.	Massidia 6
637.— (M. Nonius) Sufenus s.c.—Sen. Noni, pr. l. v. p. f.	Nonia 1
638.— Petillius Capitolinus. - S. f. ....	Petillia 3
639.— M. Plaetorius M. f. aed. cur.—Cestianus s. c.	Plaetoria 4
640.— (Sex. Pompeius) Mag(nus) pius, imp. iter.— Praef. clas. et orae marit., ex s. c.....	Pompeia 27
641.— M. (Porcius) Cato pro pr. Roma.— Vietrix.	Porcia 10
642.— (D. Postumius) Albinu(s) Bruti f.— A. Postumius cos .....	Postumia 14
643.— C. Ter(entius) Luc(anus). Roma.....	Terentia 10
644.— L. Vacelius —Acisculus.....	Valeria 16-17
645.— C. Vibius C. f. C. n.—Pansa.....	Vibia 16
646.— » » » Jovis Axur.—Pansa..	» 18
647.— » » » » » ..	» 19
648.— Q. Voconius Vitulus—Divi Juli.....	Voconia 2
649.— M. Voltei(us) M. f.....	Volteia 3
650.— ΝΟΥΜΗΔΙΑ. Βασιλεὺς 'Ιόβας Α' (60?-46 π. X.). REX IVBA ἔμ. κεφαλῆς αὐτοῦ πρὸς δεξ. μετὰ θύρσου. Ὅπ. Φοινικικὴ ἐπιγραφή. Ναὸς ὀκτάστυλος. = Müller, Numismatique de l'ancienne Afrique vol. III p. 42 fig. 50.	

## ΛΒ΄.

*Δῶρον Ζ. Ἀγγελῆ, πλοιάρχου ἐκ Μυκόνου.*

ΘΡἈΚΗ. *Βυζάντιον.*

1.— **Α** 24. ΑΥΤΟ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΓΕ ΓΕΡΜ—ΔΑΚΙ Κεφαλή  
δαφνοστεφῆς πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΙ ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟ Γ Πρῶρα πρὸς δ.  
= Πίναξ XIII, 3.

## ΛΓ΄.

*Δῶρον Ἀλ. Βερέττα ἐξ Ἀθηνῶν.*

ΜΗΤΡΑ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΣΦΡΑΓΙΔΟΣ.

1.— **Α** (ὄρειχαλκος) 67/37. Ἡ μία πλευρὰ μήτρας σφραγιδος μεσαιωνικῆς χριστιανικῆς εἰκονιζούσης δύο βασιλεῖς, στηρίζοντας τὰς χεῖρας ἐπὶ μεγάλου εἰς τὸ ἔδαφος ἰδρυμένου σταυροῦ. Πέριξ δύο μεγάλα κλήματα ἀμπέλων μετὰ καρπῶν καὶ κύκλος σφαιριδίων. = Πίναξ XV, 5.

## ΛΔ΄.

*Δῶρον Μιχ. Καμπάνη ἐξ Ἀθηνῶν.*

*Μολύβδινα σύμβολα Ἀττικά.*

1.— Μολ. 15. Θ— Α Κεραυνός.

᾽Οπ. Ἀσημον. — Λίαν εὔτεχνον καὶ καλῆς διατηρήσεως.

2.— Μολ. 15. ᾽Οπλιτοδρόμος μετ' ἀσπίδος καὶ κράνους τρέχων πρὸς δ.

᾽Οπ. Ἀσημον. — Λίαν εὔτεχνον καὶ ἀρίστης διατηρήσεως. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς φοιτητρίας Ἀννης Ἀποστολάκι ἐν τῇ Διεθνεῖ Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. τοῦ 1906 σελ. 55-59 ἔνθα καὶ εἰκόν.

ΛΕ' (8 Ἀπριλίου 1906).

*Δῶρον Δημητρίου Γ. Κωνσταντινίδου ἐκ Σαμαρκάνδης.*

ΝΕΩΤΕΡΙΚΑ. Ἀφγανιστάν, Περσία καὶ Βουχάρα.

- 1-9.— Τέσσαρα ἀργυρᾶ, δύο ἐκ κράματος καὶ τρία χαλκᾶ νεότερα τῶν χωρῶν Ἀφγανιστάν, Περσίας καὶ Βουχάρας, συνήθη.

ΛΣ'.

*Δῶρον Ἰωάννου Σπινάρη ἐμπόρου ἐκ Κίου.*

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Φίλιππος Β'.

- 1.— Α 18. Ὅπ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ καὶ ἵππεὺς πρὸς δ. οὐ̅ κάτω Α.—Δ. ἀρίστη.

ΒΙΘΥΝΙΑ. Προυσιᾶς πρὸς τῇ θαλάσῃ (= Κίος).

- 2.— Α 17. Προτομή Νίκης πρὸς δεξ.

Ὅπ. ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗ. Ῥόπαλον ἀπολήγον εἰς κηρύκειον. — Διατ. καλλίστη.

ΑΒΕΒΑΙΟΝ (ἐνεκα φθορᾶς)

- 3.— Α 30. . . . ΑΥΡ. ΚΟΜΟΔΟΣ — ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ. Προτομή ἀστεφῆς Κομμόδου, δεξ.

Ὅπ. . . . ΕΙΚΑΤΟΔΩΡΟΣ. Α. ΝΕΩ. . . . . Θεὰ ἱσταμένη ἀρ., στηρίζουσα τὴν ἀρ. ἐπὶ λαμπάδος, ἔχουσα δ' ἐν τῇ δεξιᾷ φιάλην (;). Ἐφθαρμένον.

ΛΖ' (12 Ἀπριλίου 1906).

*Δῶρον Κωνσταντίνου Βελέκα ἐξ Ἡπείρου.*

ΜΥΣΙΑ. Δάμνακος.

- 1.— Α 17. Κεφαλή θεᾶς πρὸς δεξ.

Ὅπ. Α—Α Πήγασος πρὸς δεξ. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δάφνης.

ΠΟΔΩΝΙΑ. Σιγισμοῦνδος Γ'. Civitas Gedanensis.

- 2.— Ρ 30 (διάτρητον). Moneta Civit. Gedanensis 1615.

ΛΗ' (13 'Απριλίον 1906).

*Δῶρον Εὐθύμιου Παναγιωτάκη.*

Νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Ἀλλαγία (Δαέρη) τῆς Κιλικίας.  
(Ἡ Ἀλλαγία εἶναι παράλιος πόλις ἀπέναντι τῆς Ἀτταλείας καὶ μεταξὺ  
Ἀτταλείας καὶ Ἀνεμονίου.)

ΚΑΡΙΑ. Ἔναια ἢ Ἄναια Καρίας. ("Ἴδε Διεθν. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. 1905 σελ. 161 κέξ. πίναξ V.)

- 1.— **Λ** 18. Κεφαλὴ ἀγένειος Ἡρακλέους πρὸς δεξ. ἐν λεοντῇ.  
Ὅπ. ΕΝΑ εἰς μονογράφημα, οὗ ἄρ. τόξον καὶ δ. αἰχμὴ βέλους.  
= Πίναξ XIV, 6.
- 2.— **Λ** 14. Ὅμοίως.
- 3.— **Λ** 16. Ὅμοίως.  
Ὅπ. Ὅμοιον μονογράφημα, οὗ ἄρ. φαρέτρα. = Πίναξ XIV, 5.

ΡΟΔΟΣ ΝΗΣΟΣ.

- 4.— **Λ** 14. Προτομὴ Ἀρτέμιδος πρὸς ἄρ.  
Ὅπ. ΡΟΔΙ—Ω—Ν πέριξ ῥόδου. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων  
καὶ πεδίῳ ἐγκοίλῳ. — Διατ. ἀρίστη.

ΠΑΜΦΙΛΙΑ. Σίδη.

- 5.— **Λ** 16. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, πρὸς δεξ.  
Ὅπ. ΣΙΔΗ. Σίδη (καρπὸς ῥοιᾶς), ἥς ἄρ. κλάδος. — Διατ. καλή.

ΛΘ' (17 'Απριλίον 1906).

*Δῶρον Ἀντωνίου Σούρλα.*

ΘΡΑΚΗ. Πέρινθος.

- 1.— **Λ** 19. Κεφαλὴ Ἡρακλέους πρὸς δεξ.  
Ὅπ. ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ κάτω Ἰσσιακοῦ κοσμήματος. — Διατ. μετρία.

ΒΙΘΥΝΙΑ. Νίκαια.

- 2.— **Λ** 28. ΑΥ—Τ. ΚΑΙΣ. Τ. ΑΙΛ—ΑΔΡ [ΑΝΤΩ]ΝΙΝΟΣ. Κεφαλὴ  
δαφνοστεφῆς Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς πρὸς δεξ.  
Ὅπ. ΝΕ—ΙΚΑ—ΙΕΩΝ. Τύχη ἰσταμένη ἄρ. — Διατ. καλή.

- 3.— **A** 23. [ΑΥΤ CAICAP]—ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ. Προτομή Μ. Αύρηλίου δ.  
 "Οπ. CΩ ἄρ.—ΤΗΡ δεξ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ ἐν τῷ ἔξέργῳ. Ἀσκληπιὸς  
 ἱστάμενος πρὸς ἄρ. ἐν ναῶ. — Διατ. καλή.
- 4.— **A** 25. Μ. ΑΥΡ CΕΥΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΥΓ. Προτομή Σ. Ἀλε-  
 ξάνδρου δεξ.  
 "Οπ. ΝΙΚ—Α—Ι—ΕΩΝ. Νίκη σπεύδουσα πρὸς ἄρ.— Δ. μετρία.  
 ΒΙΘΥΝΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. Προουσία Β'.
- 5.— **A** 22. Κεφαλή ἀγένειος καὶ κισσοστεφῆς Διονύσου πρὸς δεξ.  
 "Οπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ δεξ. ΠΡΟΥΣΙΟΥ ἄρ. Ὁ Κένταυρος Χείρων  
 φέρων λύραν, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. **M**. — Διατ. καλή.  
 ΡΩΜΑΪΚΑ.
- 6.— **P** δηγάριον Σεουήρου Ἀλεξάνδρου.  
 "Οπ. Ρ. Μ. ΤΡ. Ρ. CΟS. Ρ. Ρ. Ζεὺς ἱστάμενος ἄρ.
- 7.— **A** 28. Διοκλητιανός. "Οπ. GENIO ΡΟΡV—L—ΙΡΟΜΑΝΙ—ΤSΑ  
 ἔξεργον.
- 8.— Μαξιμιανός. "Οπ. Ὅμοία ἐπιγραφή μετὰ ΗΤΑ ἐν τῷ ἔξέργῳ.  
 ΒΙΖΑΝΤΙΝΑ.
- 9.— **A** 23. Ἀρκαάδιος. "Οπ. GLORIA ΡΟ/ΜΑΝΟΡVΜ. Ἐν τῷ ἐξ-  
 ἔργῳ . . . ;
- 10.— **A** 43. Ἰουστινιανός. Τεσσαρακοντανούμιον τοῦ ἔτους XIII κο-  
 πὲν ἐν ΝΙΚ(αία).
- 11.— **P** 23. Νικηφόρος Β' Φωκᾶς. † ΙΗΣΥS ΧΡΙ STΥS ΗΙCΑ \*  
 Λάβαρον, ἐφ' οὗ ἡ προτομή καὶ τὰ ἀρκτικά τοῦ αὐτοκράτορος  
 Νικηφόρου Β' Φωκᾶ.  
 "Οπ. ΗΙCΗF.—εἰ Χ'Ω ΑΥΤΟ—CΡΑΤ, ΕΥSΕΒ—ΒΑΣΙΛΕΥS—  
 ΡΩΜΑΙΩ'. — Διατ. καλλίστη.
- 12-13.— **A** 30. I. Τιμιμοκῆς. Δύο τῶν συνήθων ἀνωνύμων νομισμά-  
 των (Ἰησοῦς Χριστὸς Βασιλεὺς Βασιλέων). — Διατ. καλή.
- 14.— **A** 30. Ρωμανός Δ' Διογένης. "Οπ.  $\begin{matrix} C—R \\ P—Δ \end{matrix}$  περίξ σταυροῦ.—Δ. καλή.
- ΝΕΩΤΕΡΙΚΑ. Περσία.
- 15.— **P** 23. Ἥλιος ἄνω λέοντος πρὸς δεξ. καὶ ἐπιγραφή.  
 "Οπ. Ἐξάστιχος περσικὴ ἐπιγραφή. — Διατ. καλή.

Μ' (19 'Απριλίον 1906).

*Δῶρον Νικολάου Βασιλειάδου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.*

ΠΕΡΣΙΑ.

- 1.— **Ρ** 16. Νεώτατον νόμισμα ἐκ τῶν φερόντων τὸν ἥλιον ὄπισθεν τοῦ σπαθοφόρου λέοντος πρὸς ἄρ.

ΜΑ'.

*Δῶρον Γεωργίου Μπεκατόρου,*

*ταμίου τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου κ. Γρ. Μαραολῆ ἐν Ὁδησῶ.*

ΡΩΣΙΑ.

Ἐἴκοσι μεγάλη χαλκᾶ νομισματόσημα ἰσομεγέθη (65 χιλιοστῶν), κοπέντα ὑπὸ τοῦ κόμητος Τολστόη καὶ ἔχοντα ὄπισθεν πάντα παραστάσεις ἀναφερομένας εἰς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' τῆς Ῥωσίας.

Ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως φέρουσι πάντα ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγίδος τὴν αὐτὴν προτομὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' πρὸς ἄρ., φέροντος δὲ ἀρχαίαν πανοπλίαν ἥτοι κράνος, ἄλυσιδωτὸν θώρακα, δόρυ ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἀσπίδα ἐν τῇ ἄρ., φέρουσαν ἐν μὲν τῷ κέντρῳ τὸν δικέφαλον ῥωσικὸν ἀετόν, πέριξ δὲ μάχην πρὸ γυναικὸς καθημένης ἐπὶ βάρθρου καὶ προσωποποιούσης τὴν πόλιν Λιψίαν μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἐπὶ τοῦ βάρθρου. Ἐπὶ τῆς ἀσπίδος εὔρηται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σφραγιδογλύφου ΡΑΚΛ. Πέριξ τῆς προτομῆς ῥωσιστὶ ἡ ἐπιγραφή «*Γενεαλογία (;) ἀπὸ τοῦ 9<sup>ου</sup> εἰς τὸν 10<sup>ον</sup> αἰῶνα*».

Ὅπισθεν δὲ φέρουσι ταῦτα ἄνω ὠραίων ἀλληγορικῶν παραστάσεων τὰς ἐξῆς ἐπιγραφὰς ῥωσιστί:

- 1.— Μάχη τοῦ Βοροδίνου 1812. Ἔργον Α. Λιάλην 1834.
- 2.— Τριήμερος μάχη παρὰ τὴν πόλιν Κράκνο 1812. Ἔργον Α. Λιάλην 1834.
- 3.— Ἀπελευθέρωσις τῆς Μόσχας 1812. Ἔργον Α. Κλέπηκωφ 1834.

- 4.— Ἐθνικὴ στρατολογία 1812. Ἔργον Α. Λιάλην 1834.
- 5.— Μάχη τοῦ Βερεζίνα 1812. » » 1835.
- 6.— Μάχη παρὰ τὸ μικρὸν Ἰαροσλάβετς 1812. Ἔργον Α. Κλέπη-  
κωφ 1835.
- 7.— Πρῶτον βῆμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ῥωσίας  
1812. Ἔργον Α. Λιάλην 1835.
- 8.— Φυγὴ τοῦ Ναπολέοντος πέραν τοῦ Νέμαν 1812. Ἔργον Α. Κλέ-  
πηκωφ 1835.
- 9.— Τριπλῆ συμμαχία 1813. Ἔργον Α. Κλέπηκωφ 1835.
- 10.— Μάχη ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κάτσιμπαχ 1813. Ἔργον Α. Λιά-  
λην 1835.
- 11.— Ἀπελευθέρωσις τοῦ Βερολίνου 1813. Ἔργον Α. Κλέπηκωφ 1836.
- 12.— Ἡ διάβασις τοῦ Ῥήνου 1813. Ἔργον Α. Λιάλην 1835.
- 13.— Ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἀμστελοδάμου 1813. Ἔργον Α. Κλέπη-  
κωφ 1836.
- 14.— Μάχη παρὰ τὴν Κούλμην 1813. Ἔργον Α. Λιάλην 1835.
- 15.— Μάχη τῆς Λιψίας 1813. » » »
- 16.— Μάχη τοῦ Arcis sur Aube 1814 » » »
- 17.— Ὑποταγὴ τῶν Παρισίων 1814 » » 1836.
- 18.— Μάχη τοῦ Φῆρ Σαμπενοὰ 1814 » » »
- 19.— Μάχη τῆς Βοιένης 1814 » Α. Κλέπηκωφ 1835.
- 20.— Εἰρήνη τῆ Εὐρώπῃ 1815 » Α. Λιάλην 1837.

---

MB'.

*Δῶρον Ἐμμανουὴλ Πέισα*

*ἐκ Κορανίδου τῆς Ἐρμιονίδος, διαμένοντος δὲ νῦν ἐν Siattle  
Washington τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.*

ΤΟΥΡΚΙΑ.

- 1.— ✕ 70/63. Μέγα χρυσοῦν τουρκικὸν περιάλπτρον, ἔλκον γραμμάρια  
27,35, φέρον δ' ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων μακρὰς ἐπιγραφὰς  
(ἀποσπάσματα τοῦ Κοραίου;). Μετ' ὀπῆς πρὸς ἀνάρτησιν.  
= Πίναξ XV, 1.
-



ΜΓ' (5 Μαΐου 1906).

Δῶρον Ν. Λιβαδά.

(Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐζητήθησαν παρ' ἐμοῦ ἀντὶ ἐκτιμῆσεώς μου πολλῶν ἄλλων ὁμοίων νομισμάτων ἀνηκόντων τῷ αὐτῷ.)

ΠΑΡΘΙΑ. Βασιλεῖς Ἀρσακίδαι.

Μιθραδάτης Β' (123-88 π. Χ.).

- 1.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = BMC. Parthia, pl. VI, 8. = Πίναξ XIV, 14.
  - 2.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = » » pl. VII, 7. = » XIV, 15.  
'Αρτάβανος Β' ἢ ἄγνωστος βασιλεύς.
  - 3.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = BMC. Parthia, pl. XII, 8, μονογράφημα διάφορον.  
= Πίναξ XIV, 17.
  - 4.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = » » » » ἄλλο μονογράφημα.  
Φραάτης Γ'.
  - 5.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = BMC. Parthia, pl. X, 12. = Πίναξ XIV, 13.
  - 6.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = » » pl. XI, 2. = » XIV, 16.  
'Ορώδης Α'.
  - 7.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = BMC. Parthia, pl. XVII, 13. = Πίναξ XIV, 19.
  - 8.—  $\mathcal{R}$  ὀβολός. = » » pl. XVIII, 10. = » XIV, 12.  
Βαρδάνης Α'.
  - 9.—  $\mathcal{R}$  δραχμή. = BMC. Parthia, pl. XXVI, 3. = Πίναξ XIV, 20.
- Πάντα ταῦτα εἶναι ἀρίστης διατηρήσεως (fleur de coin).

ΜΔ' (12 Μαΐου 1906).

Δῶρον Μιχ. Καμπάνη.

ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

- 1.—  $\mathcal{A}$  11. Κεφαλή Ἀθηνᾶς πρὸς δεξ.
- ᾽Οπ. Α ἐν στεφάνῳ. Τὸ ὄλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. — Διατήρ.  
καλλίστη. Κιβδηλον;

2.— **Α** 22. Κεφαλή Ἀθηνᾶς, δεξ.

᾽Οπ.  $\text{A} \quad \text{C} - \text{E}$  Γλαῦξ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. ἀμφορεύς. — Διατ. καλλίστη.

3.— **Α** 15. Κεφαλή Ἀθηνᾶς, δεξ.

᾽Οπ.  $\text{H} \odot - \text{A}$  Γλαῦξ ἄρ. Ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. — Διατ. ἀρίστη.

4.— **Α** 20. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ.

᾽Οπ.  $\text{A} \odot - \text{E}$  Σφιγξ δεξ. — Διατ. καλή.

5.— **Α** 15. Προτομή Δήμητρος δεξ.

᾽Οπ.  $\text{A} \odot \text{H}$  ἄνω χοίρου δεξ. — Διατ. καλλίστη.

6.— **Α** 24. Προτομή Ἀθηνᾶς Παρθένου δεξ.

᾽Οπ.  $\text{A} \odot \text{H} \text{N} - \text{A} - \text{I} - \Omega \text{N}$  Ἀθηνᾶ Πρόμαχος ἄρ. — Δ. καλλίστη.

7.— **Α** 24. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ. Τὸ κράνος δάφνη ἐστεμμένον.

᾽Οπ.  $\text{A} \odot \text{H} \text{N} \text{A} - \text{I} - \Omega \text{N}$  Ὅμοίως. — Διατ. καλλίστη.

8.— **Α** 23. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ.

᾽Οπ.  $\text{A} \odot \text{H} \text{N} \text{A} \text{I}$  ἄνω,  $\Omega \text{N}$  ἐν τῷ ἐξέροφ. Γλαῦξ, ἀμφορεύς, δένδρον ἐλαίας καὶ μικρὸς στέφανος ἐλαίας. — Διατ. καλλίστη.

9.— **Α** 25. Προτομή Ἀθηνᾶς δεξ.

᾽Οπ.  $\text{A} \odot - [\text{H} \text{N}] - \text{A} \text{I} - \Omega \text{N}$  Δημήτηρ ἐπὶ ἄρματος δρακόντων πρὸς ἄρ. — Διατ. καλή.

10.— **Α** 21. Προτομή Ἀθηνᾶς ὡς ἡ τῶν τετραδράχμων τῆς ἐποχῆς τῶν ἀρχόντων.

᾽Οπ.  $\text{A} - \odot \text{E}$  Ζεὺς γυμνὸς δεξ., ἐν τῇ πρὸς τὰ κάτω δεξ. κεραυνός. Ἡ ἄρ. προτεταμένη. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ. — Διατ. καλή.

11.— **Α** 23. Προτομή Ἀθηνᾶς ἥς τὸ κράνος κοσμοῦσιν ἔλικες.

᾽Οπ.  $\text{A} \odot \text{H} \text{N} - \text{A} - \text{I} \Omega \text{N}$  Ἀθηνᾶ Παρθένος νικηφόρος, ἰσταμένη ἄρ. — Διατ. καλή.

#### BYZANTINA ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ.

12.— Μολ. 30.  $\overline{\text{MHP}} - \overline{\odot \text{V}}$  Ἡ Θεοτόκος μετὰ τοῦ βρέφους Ἰησοῦ ἐν προτομῇ καὶ κατενώπιον.

᾽Οπ. . + . — ΓΡΗΓΟΡΙ —  $\text{S} \text{C} \text{ΦΡΑΓΙ} \text{C} - \text{M} \text{A} \text{T} \text{Ω} \text{N} \text{ΓΡ} \text{A} - \text{Φ} \text{Ω} \text{N} \text{T} \text{O} \text{Δ} \text{E} - - \star - =$  Γρηγορίου σφράγισμα τῶν γραφῶν τὸδε. — Διατ. καλλίστη. = Πίναξ XV, 5.

ΜΕ' (17 Μαΐου 1906).

Δῶρον Γ. Δρακάκη.

(Ὁς ἀμοιβὴ πρὸς ἐμὲ δι' ἐκτίμησιν νομισμάτων ἐκ τοῦ εὐρήματος  
'Αθην. νομισμάτων ἐν Κρήτῃ.)

ΑΘΗΝΑΙ.

1.—**Ρ** 4δραχμον, γραμμ. 16,88.

Ἡ συνήθης κεφαλὴ τῆς Παρθένου, ἀλλ' ἄνευ ἄρματος ἵππων.

Α—ΘΕ

Ἄπ. ΧΑ—ΗΡΑ Γλαυξ. Σύμβολον. Ἀλέκτωρ μετὰ κλάδου φοί-  
ρι νικος.  
Α

ΜΣ'.

Δῶρον Ἐμμ. Τρυπάνη ἐξ Ἀδάνων τῆς Κιλικίας.

(Δωρηθέντα πρὸς ἐμὲ ἀντὶ ἐκτιμήσεως ἄλλων ὁμοίων νομισμάτων  
τοῦ δωρητοῦ, προερχομένων ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εὐρήματος.)

ΚΙΛΙΚΙΑ. Ταρσοῦ, Δατάμης σατράπης (378-372 π. Χ.).

1.—**Ρ** 25, γραμμ. 8,50. Κεφαλὴ νύμφης κατενώπιον καὶ ὀλίγον τι  
πρὸς ἄριστ. μετὰ κόμης φρισσοῦσης, ἐνωτίου καὶ περιδεραίου.  
Κύκλος σφαιριδίων.

Ἄπ. ΓΥ ΥΥ Η δεξ. Κεφαλὴ Ἄρεως (;) πρὸς δεξ. μετ' Ἀθη-  
ναϊκοῦ κράνουσ λοφοφόρου κοσμουμένου δι' ἔλικος. Ἐπὶ τοῦ  
μετώπου τοῦ κράνουσ ΑΜ (μόλις φαινόμενον). Κύκλ. σφαιριδ.

— Δ. καλλίστη. (BMC Cilicia pl. XXIX, 9).= Πίναξ XIV, 7.

2.—**Ρ** 24, γραμμ. 8,40. ΙϚ ΗΥΥ ἄρ. Βααλτάρσιος γυμνὸς τᾶνω  
τῆς ὀσφύος, καθήμενος ἐπὶ θώκου πρὸς δεξ., ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ  
βραχὺ σκῆπτρον ὑπ' αἰετοῦ κοσμουόμενον, ἐν δὲ τῇ ἄρ. στάχυν  
καὶ σταφυλήν. Ὑπὸ τὸν θῶκον προτομὴ βοός. Ἐν τῷ πεδίῳ  
πρὸ αἰετοῦ θυμιατήριον. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ ἐπάλλεων φρουρίου.

Ἄπ. ΓΥΥ Η Η ἄρ. Σατράπης περσιστὶ ἐνδεδυμένος, καθήμενος  
πρὸς δεξ. ἐπὶ θώκου, ἔχων δ' ἐπὶ τῶν γονάτων φαρέτραν, ἐν ᾧ

δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν κρατεῖ βέλος. Ἐν τῷ πεδίῳ πρὸ ἀετοῦ τόξον καὶ πτερωτὸς δίσκος τοῦ ἡλίου. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. — Διατ. καλλίστη. (BMC. Cilicia pl. XXIX, 12).  
= Πίναξ XIV, 8.

3.— **Ρ** 23, γραμμ. 8,78. Ὅμοία ἐπιγραφὴ καὶ τύπος, ἀλλ' ὁ θεὸς ἔχει τὴν κεφαλὴν κατενώπιον, ἔλλείπει δὲ καὶ τὸ κάτω τοῦ θάκου σύμβολον. Ἐν τῷ πεδίῳ πρὸ τοῦ Διὸς πλὴν τοῦ θυμιατηρίου ὑπάρχει καὶ ἀστὴρ.

Ὅπ. Γ Ψ Υ Υ ρ. παρὰ θυμιατήριον ἰδρυμένον ἐν μέσῳ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἰσταμένων Ἄνα καὶ Δατάμους (ὡς ἐν BMC. pl. XXIX, 14-15). — Διατ. καλλίστη. = Πίναξ XIV, 9.

MZ' (26 Μαΐου 1906).

Δῶρον Α. Παπαδήμα, ἐμπόρου ἀρχαιοτήτων.

(Τῆ ἐμῆ ἐκλογῆ.)

ΘΕΣΣΑΛΙΑ. Φάρσαλος.

1.— **Ρ** δραχμὴ ὑπόχαλκος.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς πρὸς δεξ., ἥς τὸ κράνος κοσμοῦσι τρεῖς ὄφεις.

Ὅπ. . . . . Κεφαλὴ ἵππου.

ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

2.— **Ρ** τετράδραχμον ὑπόχαλκον τῆς μεταβατικῆς ἐποχῆς.

MH'.

Δῶρον Κ Πολυχρονοπούλου, ἐμπόρου ἀρχαιοτήτων.

(Τῆ ἐμῆ ἐκλογῆ.)

ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

1.— **Α** 25. Κεφαλὴ Ἀθηναῖς Παρθένου (ὡς ἐπὶ τῶν 4δράχμων τῶν ἀρχόντων) πρὸς δεξ.

Ὅπ. Α—ΘΕ Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως. Δεξ. μήκων καὶ δύο στάχυες.

Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. — Διατ. καλλίστη.

## ΜΘ΄.

## Δῶρον κ. Ἀριστοτέλ. Πράτσια

ἐκ Δρόβιανης τῆς Ἠπείρου (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου).

## ΝΕΩΤΕΡΙΚΑ.

- 1.—**Ρ** Πορτογαλλίας. Λουδοβίκος Α΄. 500 reis τοῦ 1870.
- 2.—**Ρ** Ἀγγλίας. Βικτωρία Α΄. Ἐν schilling τοῦ 1884.
- 3.—**Ρ** » » 5 schillings τοῦ 1889.
- 4.—**Ρ** Πορτογαλλικαὶ Ἰνδίαι. Λουδοβίκος Α΄. Μία ρούπια τοῦ 1881.
- 5.—**Ρ** Ἀγγλικάι Ἰνδίαι. Βικτωρία Α΄. Δύο annas τοῦ 1881.
- 6.—**Ρ** » » » » » 1886.
- 7.—**Ρ** » » » » » 1887.
- 8.—**Ρ** » » » » » 1888.
- 9.—**Ρ** » » » » » 1889.
- 10.—**Ρ** » » » » » 1890.
- 11.—**Ρ** » » » Μία ρούπια τοῦ 1891.
- 12.—**Ρ** » » » Δύο annas τοῦ 1891.
- 13.—**Ρ** » » » » » 1892.
- 14.—**Ρ** » » » » » 1894.
- 15.—**Ρ** » » » Μία ρούπια τοῦ 1893.
- 16.—**Ρ** 16. Ἀβησσυνίας. Μενελίκ. Μετ' ἐγχωρίων ἐπιγραφῶν.
- 17.—**Ρ** Νοτιοαφρικανικῆς Δημοκρατίας (Τρανσβάλ). Κροῦγκερ.  
Δύο καὶ ἥμισυ schillings τοῦ 1892.
- 18.—**Ρ** Ὁμοίως. Δύο schillings τοῦ 1892.
- 19.—**Ρ** » » » » 1894.
- 20.—**Ρ** 16. Ὁμοίως. Τρία πέννυ τοῦ 1896.
- 21.—**Ρ** Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς Γερμανικῆ Ἐταιρεία. Γουλιέλμος Β΄.  
Μία ρούπια τοῦ 1890.
- 22.—**Ρ** Ὁμοίως. Ἡμίσεια ρούπια τοῦ 1891.
- 23.—**Ρ** » Ἐν τέταρτον ρούπιας τοῦ 1891.
- 24.—**Ρ** Μομβάσης, Ἀγγλικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς.  
Ἐν τέταρτον ρούπιας τοῦ 1890.
- 25.—**Ρ** Ἀμερικῆς Ἠνωμ. Πολιτείαι. Ἐμπορικὸν δολλάριον τοῦ 1875.

N' (25 'Ιουνίου 1896).

*Δῶρον κ. Δαμβούνη (i)*

ΗΛΙΣ.

- 1.— Α 20. Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, πρὸς δεξ.
- ᾽Οπ. F—A Ζεὺς γυμνὸς βαδίζων πρὸς δεξ., ἔχων ἐν τῇ ὕψου-  
AK—Σ μένη δεξ. κεραινὸν καὶ ἐν τῇ προτεταμένη ἀρ.  
ἀετόν. — Διατ. καλή.

NA' (20 'Ιουνίου 1906).

*Δῶρον κ. I. Σίμου, δημοσιογράφου,  
ἐκδότου τῆς «Πατρίδος» Ἀθηνῶν.*

ΜΑΓΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ. (Ἴδε παρόμοια δημοσιευθέντα ἐν τῇ Διεθν.  
Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. τόμ. Η' (1905) πίναξ VII).

- 1.— Μολ. 23 χιλμ. ΥΡΩΣ ἄνω ὄρνιθος ἐπὶ ῥῶν καθημένης πρὸς δ.  
᾽Οπ. ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ Κεφαλή ἵππου πρὸς ἀρ. Πβλ. Διεθν. Ἐφ.  
ἔ. ἀ. πίναξ VII ἀριθ. 6-7.
- 2.— Μολυβδ. 25 χιλμ. ΝΕΓΑΛΟ — ΘΕΑΟΥΣ. Δ — . . ΟΛΑ ΩΚ —  
. . . ΣΘΕΙΜ. — ΣΗΡΜΝΣΣ
- ᾽Οπ. ΑΓΙΔΑ ἄνω ὕδς ἰσταμένης πρὸς ἀρ. καὶ θηλαζούσης χοι-  
ρίδια. — Διατ. μετρία. Πβλ. ἔ. ἀ. πίναξ VII, 1-2.
- 3.— Μολ. 22 χιλμ. ΒΩΥΚΟΛΟΣ — ΑΡΤΕΜΗΔΥ περίξ Ἀρτέμιδος  
Ἀγροτέρας σπειδούσης πρὸς δεξ. καὶ ὑπ' ἐλάφου συνοδευο-  
μένης. Ἐν τῷ ἔξέρῳ ΧΕΡ.
- ᾽Οπ. ΧΙ—ΩΝ Γρῦψ πρὸς δ. ᾽Ομοιον τῷ ἔ. ἀ. πίναξ VII, 15.

NB' (24 'Ιουνίου 1906).

Δῶρον κ. Παπαδήμα, ἐμπόρου νομισμάτων.

('Ἐκλεχθέντα ὑπ' ἐμοῦ.)

ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

- 1.— **Α** 22. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ. (ἐφ' ἧς εἶναι ἐπικεκομμένη κεφαλή Δήμητρος).  
 Ὅπ. Α—Φ Κέρχνος, οὗ τὰ ὄτα κοσμοῦσι κλαδίσκοι.— Δ. καλή.
- 2.— **Α** 23. Κεφαλή Ἀρτέμιδος πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. Α—Ε Ἀθηνᾶ ἰσταμένη δεξ. μετὰ φιάλης ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ  
 ⊙ γλαυκὸς ἐν τῇ ἀριστερᾷ.— Διατ. καλλίστη.
- 3.— **Α** 23. Κεφαλή Διὸς πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. Ὅμοίως τῷ προηγούμενῳ.— Διατ. καλλίστη.
- 4.— **Α** 15. Κεφαλή Ἀθηνᾶς (μακεδονική) πρὸς δεξ.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} \text{A} \\ \text{⊙—E} \end{matrix}$  Γλαῦξ δεξ., πρὸ αὐτῆς δὲ στάχυς.— Διατ. καλή.
- 5.— **Α** 10. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} \text{A} \\ \text{⊙—E} \end{matrix}$  Γλαῦξ δισώματος, ἧς κάτω κάλαθος.— Διατ. μετρία.
- 6.— **Α** 12. Κεφαλή Ἀρτέμιδος, δεξ.  
 Ὅπ. Α⊙Ε ἄνω χοίρου πρὸς δεξ.— Διατ. καλή.
- 7.— **Α** 21. Κεφαλή Παρθένου Ἀθηνᾶς, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} \text{A—⊙} \\ \text{E} \end{matrix}$  Γλαῦξ ἐπὶ πρῶρας (;) πρὸς δεξ. Πρὸ αὐτῆς στά-  
 χυς (;).— Διατ. μετρία.
- 8.— **Α** 18. Κεφαλή Δήμητρος, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. Α⊙Ε ἄνω χοίρου πρὸς δεξ.— Διατ. καλλίστη.
- 9.— **Α** 18. Κεφαλή Ἀθηνᾶς (μακεδονικῶν χρόνων) πρὸς δεξ.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} \text{—A} \\ \text{⊙} \\ \text{E} \end{matrix}$  Ζεὺς γυμνὸς πρὸς δεξ. κεραυνῶν. Πρὸ αὐτοῦ ἀετὸς  
 καὶ κέρασ.— Διατ. καλή.
- 10.— **Α** 16. Κεφαλή Δήμητρος μετὰ καλύπτρας, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. Α—⊙ Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος δρακόντων, πρὸς ἄρ.—  
 Διατ. καλή.

- 11.— **A** 17. Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κορινθ. κράνους, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. A ⊙ - E Τριπτόλεμος ἢ Δημήτηρ ἐπὶ ἄρματος δρακόντων,  
 πρὸς ἄριστ. — Διατ. καλή.
- 12.— **A** 17. Τρίαινα καὶ δελφίς ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} A \\ \ominus \\ E \end{matrix}$  Κέρχνος. Τὸ ὅλον ἐν στεφάνῳ σταχύων. — Δ. καλή.
- 13.— **A** 12. † (=Τριάριος) ὄπισθεν προτομῆς Ἀρτέμιδος.  
 Ὅπ. A — ⊙ E Διπλοῦς στάχυς. — Διατ. καλή.
- 14.— **A** 15. Κεφαλή Ἀθηνᾶς, ἧς τὸ κράνος κοσμεῖται ὑπὸ φύλλων  
 ἐλαίας, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. A ⊙ E Γλαῦξ ἰσταμένη δεξ., ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. θαλλὸς ἐλαίας.  
 — Διατ. καλή.
- 15.— **A** 25. Κεφαλή Ἀθηνᾶς, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. A ⊙ H — N A — I Ω N Βουκράνιον ἐστεμμένον. — Διατ. καλή.
- 16.— **A** 13. Προτομή Ἀθηνᾶς, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. A ⊙ H N A — [I Ω N] Ἀρτεμις λαμπαδηφόρος, πρὸς δ. — Δ. καλή.
- 17.— **A** 12. Κεφαλή Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} A \\ \ominus \\ H \end{matrix}$  Κηρύκειον περρωτόν. — Διατ. καλή.

#### ΙΜΒΡΟΣ ΝΗΣΟΣ.

- 18.— **A** 20. Κεφαλή Ἀθηνᾶς, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. Γλαῦξ ἐπὶ γραμμῆς ἐξέργου, ἐν ᾧ ΙΜΒΡΙ. Τὸ ὅλον ἐν στε-  
 φάνῳ ἐλαίας. — Διατ. καλή.
- 19.— **A** 15. Ὅμοίως. — Διατ. καλή.
- 20.— **A** 9. Κεφαλή Ἀθηνᾶς, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. ΙΜΒΡΙ ἄρ. Γλαῦξ ἰσταμένη πρὸς δεξ. — Διατ. καλή.

ΝΓ' (10 Ἰουλίου 1906).

*Δῶρον κ. Νοστιράκη, ἐμπόρου ἀρχαιοτήτων.*

(Κατ' ἐκλογὴν μου.)

ΑΤΤΙΚΗ. Ἀθῆναι.

- 1.— **A** 23. Κεφαλή Διός (;) πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. A ⊙ E ἄνω κέρχνου, ἐπικεκομμένον ἐπ' ἄλλου τύπου. — Δ. μετρία.



- 2.— **Α** 17. Κεφαλή Ἀθηνᾶς Παρθένου, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. Α—ΘΕ Γλαῦξ ἐπ' ἀμφορέως δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. ὄφρις.  
 Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. — Διατ. καλλίστη.
- 3.— **Α** 20. Ὅμοίως. — Διατ. μετρία.
- 4.— **Α** 19. Κεφαλή Δήμητρος, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. ΑΘΕ ἄνω χοίρου πρὸς δεξ. — Διατ. καλή.
- 5.— **Α** 14. Κεφαλή Δήμητρος μετὰ καλύπτρας, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ.  $\begin{matrix} \text{Α}—\ominus \\ \text{Ε} \end{matrix}$  Μήκων καὶ δύο στάχυες χιαστί. — Διατ. ἀρίστη.
- 6.— **Α** 18. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ. (ῥωμαϊκῶν αὐτοκρ. χρόνων).  
 Ὅπ. [ΑΘΗ. . . ] Νίκη βαδίζουσα πρὸς δεξ. — Διατ. μετρία.
- ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΟΝ ΑΤΤΙΚΟΝ.
- 7.— **Α** 18. **Η**. Ὅπ. Τέσσαρες γλαῦκες χιαστί ἐν στεφάνῳ ἐλαίας καὶ τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. (Ἀνέκδοτον σύμβολον τῶν Θεσμοθετῶν;).
- 8.— **Α** 6. Σίδη (καρπὸς ῥοιᾶς).  
 Ὅπ. Ὄνος βοσκόμενος, πρὸς δεξ.

ΝΔ' (18 Αὐγούστου 1906).

*Δῶρον κ. Παπαδήμα, ἐμπόρου ἀρχαιοτήτων*

ΚΡΗΤΗ. *Λυττός.*

- 1.— **Α** 17. Κεφαλή Διὸς πρὸς δεξ. ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.  
 Ὅπ. ΛΥΤΤΙ—ΩΝ Ἄετὸς μετ' ἀναπεπταμένον πτερύγων πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ κεφαλή κάπρου πρὸς δεξ. Ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ αἰετοῦ Ε. Κύκλος σφαιριδίων. — Διατ. καλή.
- 2.— **Α** 11. Κεφαλή κάπρου, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. ΛΥ Ἄετὸς ἰστάμενος πρὸς δεξ. — Ἀρίστης κατιώσεως καὶ διατηρήσεως.

ΜΟΛΥΒΔΙΟΝ ΑΤΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΛΟΝ.

- 3.— Μολ. 12. Κεφαλή Ἀρτέμιδος (;) πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. .

ΝΕ' (19 *Αυγούστου* 1906).

*Δῶρον Μιχ. Π. Βλαστοῦ.*

ΙΤΑΛΙΑ. *Βρέττιοι.*

1.— **Α** 14. Κεφαλή Ἀθηνᾶς ἄρ.

᾽Οπ. ΒΡΕΤΤΙ—ΩΝ Γλαῦξ δεξ. — Διατ. καλή.

*Αευκανίας Ὑέλη (;) ἢ Κρότων.*

2.— **Α** 15. Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ.

᾽Οπ. Ἐπιγραφή ἐξίτηλος. Γλαῦξ κατενώπιον. — Διατ. μετρία.

3.— **Α** 11. Ὅμοίως.

᾽Οπ. [ΥΕ]ΛΗ—ΤΩΝ Γλαῦξ πρὸς δεξ. — Διατ. μετριωτάτη.

ΣΙΚΕΛΙΑ. *Αἴνα.*

4.— **Α** 19. Κεφαλή Ἡλίου, πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΑΙΤΝΑΙ—ΩΝ Ὀπλίτης ἰστάμενος. Σημεῖον ἀξίας ... δεξ.  
— Διατ. καλλίστη.

5.— **Α** 18. Ὅμοίως ἀλλὰ μετὰ ΑΙΤΝ—ΑΙΩΝ. Σημεῖον ἀξίας ...  
ἄρ. — Διατ. καλλίστη.

*Ἀκράγας.*

6.— **Α** 23. Κεφαλή Ἀπόλλωνος δ., ἧς ὄπισθεν — (ἐπικεκομμένον ἐπὶ  
νομίσματος Ἀγαθοκλέους, οὗ διακρίνονται τὰ ΑΓΑΘΟΚΛΕ).

᾽Οπ. Δύο ἀετοὶ ἐπὶ λαγωῦ. (Λεῖψανα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀρχαίου  
τύπου). — Διατ. καλή.

7.— **Α** 23. Ὅμοιον, ἀνευ ἐπικοπῆς. Ἄνω τῶν ἀετῶν κηρύκειον. —  
Διατ. μετρία.

8.— **Α** 24. Κεφαλή γυναικεία, δεξ.

᾽Οπ. ΑΚΡΑΓΑΝ δεξ. — ΤΙΝΩΝ ἄρ. Τρίπους. — Διατ. μετρία.

*Ἀλαισα (Καινόν).*

9.— **Α** 22. Ἴππος τρέχων ἄρ. Ἐν τῷ ἐξέργῳ ΚΑΙΝΟΝ;

᾽Οπ. Γρὺψ πρὸς ἄρ. — Διατ. καλή.

10.— **Α** 17. Κεφαλή Ἀρτέμιδος (;) ἄρ.

᾽Οπ. ΑΛΑΙΞΑΞ δεξ., ΑΡΧ ἄρ. Ὀπλίτης (Ἄρης) ἰστάμενος ἄρ.  
— Διατ. καλή.

*Ἄσσωρος.*

- 11.— **Α** 22. ASSORV δεξ. Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, πρὸς δ.  
 Ὅπ. CRYNAS δεξ. Ὁ ποτάμιος θεὸς Χρῦσας ἰστάμενος γυμνὸς  
 ἄρ. μετ' ἀγγείου ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ κέρατος ἀφθονίας ἐν τῇ ἄρ.,  
 ἀφ' ἧς κρέμαται καὶ ἱμάτιον. — Διατ. καλή.

*Γέλα.*

- 12.— **Α** 25 Ἡρώς θύων κριόν, πρὸς δεξ. Κύκλος σφαιριδίων.  
 Ὅπ Ἴππος ἐλεύθερος, πρὸς δεξ. — Διατ. μετρία.

*Ἐντελλα.*

- 13.— **Α** 20. [ΕΝΤΕΛ] δεξ. Κεφαλή Περσεφόνης, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. Κ—ΑΜΠ[Α]—ΝΩΝ Πήγασος ἄριστ., οὗ κάτω κράνος. —  
 Διατ. καλή.

*Ἰμέρα.*

- 14.— **Α** 16. [ΙΜΕ]. Κεφαλή τῆς νύμφης Ἰμέρας ἔχουσα τὴν κόμην  
 ἐν σφενδόνη, πρὸς ἄρ. Πρὸ αὐτῆς .....  
 Ὅπ. ∴ ∴ ἐν στεφάνῳ. — Διατ. καλή.

*Καλή Ἀκτὴ.*

- 15.— **Α** 15. Κεφαλή Ἀπόλλωνος πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. ΚΑΛΑ—ΚΤΙΝΩΝ Λύρα. — Διατ. καλή.

*Κατάνη.*

- 16.— **Α** 18. Κεφαλή Ἀπόλλωνος πρὸς ἄρ. μετὰ φαρέτρας.  
 Ὅπ. ΚΑΤΑ δεξ.—ΝΑΙΩΝ ἄριστ. Ἴσις ἰσταμένη δεξ., κρατοῦσα  
 πτηνόν. Σημεῖον ἀξίας II (ἑξᾶς). — Διατ. καλή.

*Κεντόριπα.*

- 17.— **Α** 16. Κεφαλή Ἡρακλέους δαφνοστεφής καὶ πωγωνοφόρος, πρὸς  
 δεξ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.  
 Ὅπ. ΚΕΝΤΟ—ΡΙΠΙΝΩΝ Ῥόπαλον. — Διατ. ἀρίστη.

*Διλύβαιον.*

- 18.— **Α** 25. Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ φαρέτρας, πρὸς δεξ.  
 Ὅπ. ΛΙΛΥΒΑ—ΙΤΑΝ Λύρα. — Διατ. καλή.

*Μαμερῖνοι.*

- 19.— **Α** 25. Κεφαλή Ἀπόλλωνος πρὸς δεξ., ἧς ὄπισθεν τρίπους.  
 Ὅπ. ΜΑΜΕ[ΡΤΙ]ΝΩΝ ἄρ. Ἡρώς γυμνὸς ἰστάμενος ἄρ. μετὰ

χλαμύδος κρεμαμένης ἀπὸ τῶν ὤμων. Ἐν τῇ δεξιᾷ κρατεῖ παραζώνιον, τὴν δ' ἀριστ. στηρίζει ἐπὶ δόρατος, ἐνῶ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κεῖται ἡ ἀσπίς. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. Π (= πενταούγγιον). — Διατ. καλή.

*Μέναιον.*

20.— **Α** 20. Προτομή Ἀπόλλωνος πρὸς δεξ., ἣς ὄπισθεν Π.

Ἦ Οπ. ΜΕΝΑ—ΙΝΩΝ Λύρα. — Διατ. καλή.

*Πάνορμος.*

21.— **Α** 22. Κεφαλὴ Διός, πρὸς ἄρ.

Ἦ Οπ. ΠΑ ἄρ. Ὀπλίτης ἰστάμενος ἄρ., ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ φιάλην.

Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. Λ. ΜΕ. — Διατ. καλλίστη.

*Συράκουσαι.*

22.— **Α** 18. ΞΥΡΑΚΟΞΙΩΝ ἄρ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, πρὸς ἄρ.

Ἦ Οπ. Πήγασος ἰπτάμενος ἄρ., οὗ κάτω Δ. Ἐν κύκλῳ γραμμῆς. — Διατ. ἀρίστη.

23.— **Α** 30. ΞΥΡΑ ἄρ. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς ἀριστ., ἣς τὸ κράνος ἔστεμμένον.

Ἦ Οπ. Ἀστὴρ θαλάσσιος ἐν μέσῳ δύο δελφίνων. — Διατ. καλλίστη.

24.— **Α** 26. ΞΕΥΣ ΕΛ—ΕΥ—ΘΕΡΙΟΣ Κεφαλὴ Διὸς δαφνοστεφής, πρὸς δεξ.

Ἦ Οπ. ΞΥΡΑΚΟ—ΞΙΩΝ Κερανός. — Διατ. καλλίστη.

25.— **Α** 25. Λείψανα ἐπιγραφῆς (ΞΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ). Κεφαλὴ Διὸς Ἐλευθερίου ἄρ.

Ἦ Οπ. ΞΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Τρίαινα ἐν μέσῳ δύο δελφίνων. — Διατ. μετρία. Ὅμοιον ἴδε ἐν Num. Chron. 1874 pl. VII, 9.

26.— **Α** 20. [ΞΥΡΑΚΟ]ΞΙΩΝ Κεφαλὴ Κόρης ἄρ.

Ἦ Οπ. Ταῦρος οὗ ἄνω Τ καὶ δελφίς. Ἐν τῷ ἐξέργῳ δελφίς. — Διατ. καλή.

27.— **Α** 25. Ὅμοίως.

Ἦ Οπ. Ἄρμα οὗ ὁ ἠνίοχος φέρει κλάδον, δ. Κάτω Τ. — Δ. μετρία.

28.— **Α** 23. ΔΙΟΞ ΕΛΛΑ[ΝΙΟΥ] Κεφαλὴ νεαρά, ἀγένειος καὶ δαφνοστεφής Διὸς Ἑλλανίου, πρὸς δεξ.

- ᾽Οπ. ΞΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ἄετος μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων πρὸς ἄρ. ἐπὶ κεραυνοῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ Α καὶ ἀστήρ. — Διατ. καλή.
- 29.— **Α** 12. Κεφαλή νύμφης πρὸς δεξ.
- ᾽Οπ. Πολύπους. — Διατ. καλλίστη.
- 30.— **Α** 15. Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἄρ., ἧς ὄπισθεν κέρας.
- ᾽Οπ. ΣΥΡΑ/ΚΟΣΙ/ΩΝ ἐν στεφάνῳ. — Διατ. καλή.
- 31.— **Α** 15. Ὅμοίως, ἀλλ' ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς κεραυνός.
- ᾽Οπ. ΞΥΡΑΚΟ/ΞΙΩΝ ἐν στεφάνῳ. — Διατ. καλή.

*Τύραννοι Συρακουσῶν. Ἱέρων Β'.*

- 32.— **Α** 26. Κεφαλή Ἱέρωνος μετὰ διαδήματος, πρὸς ἄρ.
- ᾽Οπ. ΙΕΡΩΝΟΞ ἐν ἐξέργῳ. Ἴππεὺς ἔνοπλος πρὸς δ. Κάτω ΞΩ.  
— Διατ. καλλίστη.
- 33.— **Α** 15. Κεφαλή Περσεφόνης ἄρ.
- ᾽Οπ. ΙΕ ἐν τῷ ἐξέργῳ. Ταῦρος κηρίσσω, οὗ ἄνω ΛΥ καὶ ῥόπαλον. — Διατ. καλλίστη.
- 34.— **Α** 15. Ὅμοίως, μετὰ ΟΦ ἀντὶ τοῦ ΛΥ. — Διατ. καλλίστη.
- 35.— **Α** 18. Κεφαλή Ποσειδῶνος, ἄρ.
- ᾽Οπ. ΙΕΡΩ—ΝΟΣ Τρίαίνα. — Διατ. καλή.

*Ταυρομένιον.*

- 36.— **Α** 21. ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ ἄρ. Κεφαλή Ἀπόλλωνος, πρὸς ἄρ.
- ᾽Οπ. ΤΑΥΡΟΜ—ΕΝΙΤΑΝ Τρίπους. — Διατ. καλή.

*Φοίνικες ἐν Σικελία. Αἴνα;*

- 37-38.— **Α** 15. Κεφαλή Κόρης, ἄρ.
- ᾽Οπ. Ἴππος τρέχων ἐλεύθερος, πρὸς δεξ. — Διατ. καλή καὶ μετρία.

*Μελίτη νῆσος.*

- 39.— **Α** 22. Κεφαλή γυναικεία μετὰ καλύπτρας πρὸς ἄρ. Κύκλος σφαιροιδίων.
- ᾽Οπ. ΜΕΛΙ δεξ. ΤΑΙΩΝ ἄρ. Τρίπους. — Διατ. καλλίστη.

*ΙΛΥΡΙΑ. Ἀπολλωνία.*

- 40.— **Α** 14. Κεφαλή Ἀθηνᾶς, πρὸς δεξ.
- ᾽Οπ. ΑΠΟΛΛ[Ω]—ΝΙΑΤΑΝ Κεραυνός. — Διατ. καλή.

Νς' — Νς α'.

*Ἐξ ἀνταλλαγῆς παρὰ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἐμπόρου νομισμάτων*  
**Dr Jacob Hirsch.**

Α'.

*Δέκα ὀκτώ (18) νομίσματα λαμβανόμενα ἀπέναντι τῶν δύο τῶν περιγραφέντων ὑπὸ στοιχείων Α τοῦ βιβλίου τῶν ἐξερχομένων.*

ΙΤΑΛΙΑ. Βρεττία ἐν γένει (περὶ τὰ 282-203 π. Χ.).

1.— **Χ** δραχμή, γραμμ. 4,18. — Διατ. ἀρίστη.

Κεφαλή Ποσειδῶνος τετανωμένη πρὸς ἀριστ. Ἐπὶ τῶν ὤμων τρίαίνα. Ὑπὸ τὴν κεφαλὴν *δελφίς* πρὸς ἀρ. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὅπ. ΒΡΕΤΤΙΩΝ ὑπὸ θαλάσσιον ἵππον νηχόμενον πρὸς δεξ., ἐφ' οὗ κήθηται ἡ Θέτις (;) μετὰ καλύπτρας, ἔχουσα τὴν δεξ. ἐπὶ τῶν ὤμων Ἐρωτιδέως βαίνοντος ἐπὶ τοῦ θαλασσίου ἵππου καὶ τοξέοντος πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. ἀστὴρ. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. = Πίναξ XII, 12.

Βρετίας Κρότων (περὶ τὰ 420-390 π. Χ.).

2.— **Ρ** στατήρ, γραμμ. 6,72. — Διατ. καλλίστη.

Κεφαλή Ἡρας Λακινίας κατενώπιον, φέρουσα στέφανον ὑψηλὸν καὶ περιδέριον. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. μέγα Β. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ γραμμῆς.

Ὅπ. ΚΡΟ—ΤΩΝΙ—ΑΤΑΣ Ἡρακλῆς γυμνὸς καὶ ἀγένειος καθήμενος πρὸς ἀριστ. ἐπὶ βράχου, ἐφ' οὗ ἡ λεοντῆ, ἔχων ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ ἀγγεῖον, τὴν δ' ἀρ. ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου. Πέριξ λεπτὸς κύκλος γραμμῆς. = Πίναξ XII, 5.

3.— **Ρ** στατήρ, γραμμ. 7,67. (Περὶ τὰ 390 π. Χ.). — Διατ. καλλίστη.

ΚΡΟΤΩΝΙΑ—ΤΑΣ Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς μετὰ κόμης καταπιπτούσης πρὸς δεξ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὅπ. Παῖς Ἡρακλῆς καθήμενος καὶ ἀγχιὼν δύο δράκοντας. Πεδίον ἔγκοilon. = Πίναξ XII, 9.

4.— **Ρ** στατήρ, γραμμ. 7,17. Ὅμοιον, ἀλλ' ἔργον μᾶλλον ἀνάγλυπτον ἐτέρου σφραγιδολύφου. = Πίναξ XII, 11.

*Βρετίας Ῥήγιον* (περὶ τὰ 466-415 π. X.).

5.— **Ρ** τετράδραχμον, γραμμ. 17,32. — Διατ. καλλίστη.

Κεφαλή λέοντος κατενώπιον, ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

᾽Οπ. RECI δεξ.— **ΘΟΛ** ἀρ. Ἄνηρ γυμνὸς τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος, μετὰ πώγωνος σφηνοειδοῦς, καθήμενος ἐπὶ θώκου ἐπ' ἀριστ., τὴν ἀριστ. στηρίζων ἐπὶ βάκτρον, τὴν δὲ δεξιὰν ἔχων ἐπὶ τῆς ὀσφύος (= ὁ δῆμος τοῦ Ῥηγίου ἢ Ἀσκληπιός;). Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. = *Πίναξ* XII, 8.

*ΣΙΚΕΛΙΑ. Καμάρινα* (περὶ τὰ 461-405 π. X.).

6.— **Ρ** τετράδραχμον, γραμμ. 17,12. — Διατ. καλή.

Κεφαλή Ἑρακλέους ἐν λεοντῇ πρὸς ἀρ. Πρὸ αὐτῆς . . . ΑΛ. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ γραμμῆς.

᾽Οπ. Τέθριππον ἐν καλπασμῷ πρὸς ἀρ., ἠνιοχούμενον ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ἣν στέφει Νίκη καθιπταμένη. Ἐν τῷ ἔξέργῳ ἐρωδιδὸς ἱπτάμενος πρὸς ἀριστ. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων. = *Πίναξ* XII, 7.

*Σελινοῦς* (περὶ τὰ 415-409 π. X.).

7.— **Ρ** ἡμίδραχμον, γραμμ. 1,92. — Διατ. ἀρίστη.

Κεφαλή Ἑρακλέους ἀγενείου κατενώπιον καὶ ἐν λεοντῇ.

᾽Οπ. ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ ἐν τῷ ἔξέργῳ. Τέθριππον πρὸς ἀριστ. ἐν καλπασμῷ. Ἄνω διπλοῦν φύλλον σελίνου. = *Πίναξ* XII, 14.

*Συράκουσαι* (περὶ τὰ 405-345 π. X.).

8.— **Ρ** δεκάδραχμον, γραμμ. 43,01. — Διατ. καλλίστη.

Κεφαλή Περσεφόνης ἑστεμμένη στάχσι καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ τεσσάρων δελφίνων. Ἄνω πρὸς τὰριστ. αὐτῆς σμικροῖς γραμμασι **ΞΥΡ** . . . ᾽Οπισθεν αὐτῆς κτεῖς θαλασσία.

᾽Οπ. Τέθριππον ἐν καλπασμῷ πρὸς ἀρ., οὗ τὸν ἠνίοχον στέφει Νίκη καθιπταμένη. Ἐν τῷ ἔξέργῳ ἄθλα ἀποτελούμενα ἐκ θώρακος, κράνους καὶ δύο κνημίδων. = *Πίναξ* XII, 2.

9.— **Ρ** τετράδραχμον, γραμμ. 16,57. — Διατ. καλλίστη.

[ΞΥ]ΡΑΚΟ—Ξ—ΙΩΝ Κεφαλή γυναικεία πρὸς ἀρ. μετὰ κόμης φρισσοῦσης πρὸς τᾶνω (τῆς τεχνοτροπίας τοῦ σφραγιδογλύφου Εὐκλείδου, οὗ ὅμως ἐλλεῖπει τὸ ὄνομα) ἐν μέσῳ τεσσάρων δελφίνων.

᾽Οπ. Τέθριππον πρὸς ἄρ., οὗ τὸν ἡνίοχον στέφει Νίκη καθιπταμένη. ᾽Εν τῷ ἐξέργῳ δελφίς. = Πίναξ XII, 3.

10.— **Ρ** τετράδραχμον, γραμμ. 17,25. — Διατ. καλή.

Κεφαλή Περσεφόνης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου πρὸς ἄριστ. ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνη. Πρὸ αὐτῆς τρεῖς δελφῖνες, ὅπισθεν δὲ τέταρτος δελφίς. ᾽Ανω [ΣΥΡ]ΑΚΟΣΙΩ—Ν. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ γραμμῆς. Τεχνοτροπία Εὐκλείδου καὶ Εὐαινέτου.

᾽Οπ. Τέθριππον ἄρ., οὗ τὸν ἡνίοχον στέφει Νίκη καθιπταμένη. ᾽Εν τῷ ἐξέργῳ στάχυς. = Πίναξ XII, 1.

Συρακουσῶν Ἰκέτας (287-278 π. Χ.).

11.— **Χ** δραχμή, γραμμ. 4,30. — Διατ. ἀρίστη (à fleur de coin).

ΞΥΡΑΚΟΣΙΩΝ ἄρ. Κεφαλή Περσεφόνης ὡς ἡ τῶν δεκαδράχμων τοῦ Εὐαινέτου, πρὸς ἄρ. ᾽Οπισθεν αὐτῆς κέρας. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

᾽Οπ. ΕΠΙ ΙΚΕΤΑ ἐν τῷ ἐξέργῳ. Νίκη ἡνιοχοῦσα ἄρμα πρὸς δ., οὗ ἄνω μὲν κεραυνός, κάτω δὲ στάχυς. = Πίναξ XII, 4.

Συρακουσῶν Δημοκρατία τοῦ 215-212 π. Χ.

12.— **Ρ** δωδεκάλιτρον, γραμμ. 10,15. — Διατ. ἀρίστη.

Κεφαλή ᾽Αθηναῖς μετ' ἐνωτίων, περιδεραίου καὶ αἰγίδος, πρὸς ἄρ. Κύκλος σφαιριδίων.

᾽Οπ. ΞΥΡΑΚΟΣΙΩΝ δεξ. ἐκ τῶν ἄνω. ᾽Αρτεμις ᾽Αγροτέρα, ἵσταμένη καὶ τοξεύουσα πρὸς ἄρ. Παρ' αὐτῆ κών ὀρμῶν πρὸς ἄρ. ᾽Εν τῷ πεδίῳ ἄρ. ΛΥ. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ γραμμῆς. = Πίν. XII, 6.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.

13.— **Ρ** δεκάδραχμον, γραμμ. 40,87. — Διατ. καλή.

Κεφαλή ἀγένειος Ἑρακλέους πρὸς δεξ. ἐν λεοντῆ. ᾽Εν κύκλῳ σφαιριδίων.

᾽Οπ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ δεξ. Ζεὺς ἀετοφόρος καθήμενος πρὸς ἄρ. ἐπὶ θρόνου, στηρίζων τὴν ἄρ. ἐπὶ σκήπτρου. ᾽Υπὸ τὸν θρόνον μονογράφημα καὶ Μ. = Müller Numism. Alexandre le Grand ἄρ. 669. = Πίναξ XII, 13.

ΗΠΕΙΡΟΥ Πύρρος (295-272 π. Χ.).

14.— **Ρ** τετράδραχμον, γραμμ. 16,48. — Διατ. ἀρίστη.

Κεφαλή δρουοστεφῆς Διὸς Δωδωναίου πρὸς ἄρ. ᾽Υπ' αὐτὴν Α.



᾽Οπ. [Β]ΑΣΙΛΕΩΣ δεξ. ΠΥΡΡΟΥ ἄρ. Διώνη καθημένη ἐπὶ θρόνου πρὸς ἄρ. ἔχουσα ἐν τῇ δεξ. σκῆπτρον ἐπὶ τοῦ δεξ. αὐτῆς ὤμου ἐρειδόμενον, διὰ δὲ τῆς ἄρ. ὑψοῦσα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τὸν πέπλον αὐτῆς. = *Πίναξ* XII, 10.

ΜΥΣΙΑΣ *Κύζικος*. (Περὶ τὰ 400-330 π. Χ.).

15.— Ϝ στατήρ, γραμμ. 15,18. — Διατ. καλλίστη.

Ξ—ΩΤ—ΕΙΡΑ ἄνω κεφαλῆς Περσεφόνης πρὸς ἄρ. πεπλοφόρου καὶ στάχυσιν ἐστεμμένης.

᾽Οπ. ΚΥΤΙΚΗΝ—ΩΝ Κεφαλὴ λέοντος πρὸς ἄρ., ἥς κάτω μὲν ὁ θύννος ἰχθύς, δεξιᾷ δὲ γλαῦξ ἰσταμένη ἄρ. = *Πίναξ* XIV, 3.

ΤΡΩΑΔΟΣ *Ἄβυδος*. (Μετὰ τὸ 196 π. Χ.).

16.— Ϝ τετράδραχμον, γραμμ. 16,33. — Διατ. ἀρίστη.

Προτομὴ Ἀρτέμιδος μετὰ στεφάνης, φαρέτρας καὶ τόξου, πρὸς δ.

᾽Οπ. ΑΒΥΔΗΝΩΝ ἄνω ἀετοῦ βαδίζοντος μετ' ἀναπεπταμένων περύγων πρὸς δ. Πρὸ αὐτοῦ κλάδος φοίνικος. Ἐν τῷ ἔξεργῳ

ΑΠΟΛΛΟΦΑ  
ΝΟΥ. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δάφνης. = *Πίναξ* XIV, 2.

ΙΩΝΙΑΣ *Μαγνησία*. (Μετὰ τὸ 190 π. Χ.).

17.— Ϝ τετράδραχμον, γραμμ. 16,57. — Διατ. ἀρίστη.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ στεφάνης, φαρέτρας καὶ τόξου, πρὸς δ.

᾽Οπ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ δεξ. ΕΡΑΣΙΠΠΟΣ  
ΑΡΙΣΤΕΟΥ ἄρ. Ἀπόλλων γυμνός,

ἰστάμενος ἐν μαιάνδρῳ καὶ ἐρειδόμενος ἐπὶ τρίποδος, ἔχων δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ στέμματα ἢ κλεῖδας ναοῦ. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δάφνης. = *Πίναξ* XIV, 4.

ΒΑΚΤΡΙΑΝΗΣ *Εὐθύδημος Β'*. (Β αἰὼν π. Χ.).

18.— Ϝ τετράδραχμον, γραμμ. 16,75. — Διατ. καλλίστη.

Παιδικὴ προτομὴ τοῦ βασιλέως τεταινωμένη, πρὸς δεξ.

᾽Οπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ—ΕΥΘΥΔΗΜΟΥ Ἡρακλῆς γυμνός, ἰστάμενος κατενώπιον, ἔχων ἐν τῇ δεξ. στέφανον, ἐν δὲ τῇ ἄρ. ῥόπαλον καὶ λεοντήν. Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. Ϛ. = *Πίναξ* XV, 1.

## B'.

Ἀττικά ἀργυρᾶ νομίσματα λαμβανόμενα ἀπέναντι τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ἐξαγωγῆς ὑπὸ στοιχείῳ B περιγραφομένων 55 τῆς αὐτῆς σειρᾶς.

Αὐτῶν ἀριθμ.	᾽Ολκῆ	Πρῶτον ὄνομα	Δεύτερον ὄνομα	Τρίτον ὄνομα	᾽Επι ἀμφορ.	᾽Υπὸ ἀμφορ.
1	16,90	ΜΧ	Φ	—	—	—
2	16,65	ΠΟ/ΛΥ	ΤΙ/Λ	—	Ν	—
3	16,65	ΑΛ—ΚΕ/ΤΗΣ	ΕΥ/ΑΓΙ/ΩΝ	—	—	—
7	16,40	ΑΜΜ/ΩΝΙ/ΟΣ	ΚΑΛ/ΛΙΑΣ	ΕΥΠ/ΟΛΕ	Λ	ΣΦ
8	16,57	ΑΜΦΙ/ΚΡΑ/ΤΗΣ	ΕΠΙ/ΣΤΡΑ/ΤΟΣ	ΕΥΔΙ	Ε	;
9	15,20	ΑΝΔ—ΡΕΑΣ	ΧΑΡΙ/ΝΑΥΤΗΣ	ΚΡΙΤ	Α	ΠΕ
4	16,05	ΑΡΙ—ΣΤ[Ι]—ΩΝ	ΦΙ/ΛΩΝ	ΔΡΟ/ΜΟ	Γ	ΑΠ
5	15,80	» » »	» »	ΗΓΕ/ΑΣ	⊕	ΣΟ
6	16,30	» » »	» »	ΗΓΕ	Η	ΣΟ
10	16,47	ΑΡΟ—ΠΟΣ	ΜΝΑ/ΣΑΓΟ	ΑΠΟΛ	Ζ	ΑΠ
11	16,27	ΑΡ—ΧΙ/ΤΙ/ΜΟΣ	ΔΗ/ΜΗ/ΤΡΙ	—	Δ	[Ι]ΞΙ
12	16,35	ΑΡΧΙ—ΤΙ/ΜΟΣ	ΠΑΜ/ΜΕ/ΝΗΣ	—	Ζ	ΦΙ
13	16,30	ΑΦΡΟ—ΔΙΣ	ΔΙΟ/ΓΕ	ΦΑΙΝ/ΝΟΣ	Μ	ΔΑ;
14	3,80	ΓΛ/ΑΥ	ΕΧΕ	Α	Γ	—
15	16,50	ΔΑ—ΜΩΝ	ΣΩΣΙ/ΚΡΑ/ΤΗΣ	ΚΡΙ/ΤΩΝ	Α	ΜΕ
16	15,75	» » »	» » »	ΚΛΕΙ/ΔΑΜΟ	Ι	ΜΕ
17	15,90	» » »	» » »	ΤΙ/ΜΩΝ	Μ	ΠΕ
18	16,35	ΔΗΜΕ—ΑΣ	ΕΡΜΟ/ΚΛΗΣ	ΚΛΕΙ/ΔΑ	Δ	ΤΕΡ
19	16,50	ΔΙΟ—ΓΕ	ΠΟΣΕΙ	ΔΗΜΗ	Β	ΜΕ
20	16,35	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ	ΔΙΟΝ/ΥΣΙ/ΟΣ	ΑΣ/ΚΛΑ	Μ;	ΣΦ
21	16,70	ΔΙΟ/ΤΙ/ΜΟΣ	ΜΑ/ΓΑΣ	ΔΙΟ—ΝΥΣΙ/ΟΣΚΕ	⊙	ΜΕ
22	16,80	ΔΙΟ/ΤΙΜ/ΟΣ	» »	ΧΑΡΙ/ΝΑΥ—ΤΗΣ	Γ	ΣΦ
23	16,65	ΔΙΟ—ΦΑΝ/ΤΟΣ	ΑΙ/ΣΧΙ/ΝΗΣ	—	Μ	ΣΩ
24	16,05	ΔΩΡ/ΟΘΕ	ΔΙΟΦ	ΝΙΚΟ/ΔΩ	[Η]	ΔΙ
25	16,30	ΔΩ—ΣΙ/ΘΕΟΣ	ΧΑΡ/ΙΑΣ	ΝΙΚΟ	Γ	ΜΕ
26	16,30	ΕΠΙ/ΓΕΝΗ	ΣΩΣΑΝ/ΔΡΟΣ	ΗΛΙ/ΟΔΩ	Ε	ΣΦ
27	16,60	» »	» »	ΑΝΤΙ/ΓΟΝΟ	[;]	ΠΡΩ
28	16,25	» »	» »	ΠΑΜ/ΦΙ	[Μ]	ΜΕ
29	14,15	ΕΠΙ—ΓΕ/ΝΗΣ	ΞΕ/ΝΩΝ	—	;	ΣΩ
30	15,60	ΕΥΜΗ—ΛΟΣ	ΘΕΟ/ΞΕΝΙ/ΔΗΣ	—	Α	ΑΠ
31	16,35	» »	ΚΑΛ/ΛΙ/ΦΩΝ	ΑΛΕ/Ξ	Β	ΣΩ
32	16,35	» »	» » »	» »	Γ	ΣΩ
33	16,45	» »	» » »	ΔΙΟΚ/Λ	Δ	ΑΠ
34	16,60	ΕΥΡΥ—ΚΛΗΣ	ΑΡΙ—ΑΡΑ	ΣΑ/ΤΥ	Ζ	ΣΩ

<i>Αὔξων ἀριθμ.</i>	<i>Ὀλκή</i>	<i>Πρῶτον ὄνομα</i>	<i>Δεύτερον ὄνομα</i>	<i>Τρίτον ὄνομα</i>	<i>Ἐπί ἀμφορ.</i>	<i>Ὑπὸ ἀμφορ.</i>
35	16,60	ΖΩΙ—ΛΟΣ	ΕΥΑΝ/ΔΡΟΣ	ΛΥΣΙ/ΜΕΝ	Γ	ΜΕ
36	3,75	» »	ΕΥΑ/ΝΔ	ΘΕ	Κ;	ΜΕ
37	16,17	ΗΡΑ—ΚΛΕΙ/ΔΗΣ	ΕΥΚ/ΛΗΣ	ΒΑΚ/Χ	Κ	ΣΩ
38	16,60	ΘΕΟ/ΔΟ/ΤΟΣ	ΚΛΕ/ΟΦΑ/ΝΗΣ	ΣΩ/ΤΑΣ	Δ	ΜΕ
39	16,72	» » »	» » »	ΔΩ/ΡΟΘ/Ε	Δ	ΜΕ
40	16,75	» » »	» » »	ΠΟ/ΠΛΙ	Ι	ΣΟ
41	16,50	» » »	» » »	ΔΙΟ/ΝΥ	Μ	ΣΟ
42	16,50	» » »	» » »	ΛΥΣ/ΙΠΠ	Ζ	ΜΕ
43	16,50	ΚΑ—ΡΑΙΧ	ΕΡΓΟ—ΚΛΕ	ΧΑΙ	Ι	ΣΩ
44	16,40	ΜΕ—ΝΕΔ	ΕΠΙΓΕΝΟ	ΝΙΚΟΓ/Ε	ΘέπιΗ	ΜΕ
45	16,50	ΜΕΝ—ΕΔΗ/ΜΟΣ	ΤΙΜ/ΟΚΡ/ΑΤ/ΗΣ	—	Δ	;
46	16,50	ΜΗΤ/ΡΟΔΩ/ΡΟΣ	ΜΙΛ/ΤΙΑ/ΔΗΣ	ΑΝΤΙ/ΦΑΝΗΣ	Α	ΣΟ
47	16,10	» » »	ΔΗ/ΜΟΣ/ΘΕ	ΕΥ/ΚΡΑ	Ι	ΣΦ
48	3,82	ΜΗ/ΤΡΟ/ΔΟΡ (sic)	ΔΗ/ΜΟ	ΚΑΛ	Η	ΜΕ
49	16,52	ΜΙΚ—ΙΩΝ	ΕΥΡ—ΥΚΛΕ	ΓΟΡ/ΓΙΠ	Ι	ΣΩ
50	16,60	» »	» »	ΑΡΕ/ΣΤ/ΟΣ	Κ	ΣΦ
51	3,96	ΜΙ/ΚΙ	ΘΕΟ/ΦΡΑ	—	—	—
52	16,05	ΜΕΝ—ΤΩΡ	ΜΟΣ/ΧΙ/ΩΝ	—	;	;
53	16,90	ΜΝΑ—ΣΕ/ΑΣ	ΝΕΣ/ΤΩΡ	—	Μ	ΕΡ
54	15,72	ΝΕΣ—ΤΩΡ	ΜΝΑ/ΣΕ/ΑΣ	—	Λ	ΙΞ
55	16,30	ΝΙ—ΚΗ/ΤΗΣ	ΔΙΟ/ΝΥ/ΣΙΟΣ	ΓΛ/ΑΥ	Δ	ΑΠ
56	16,20	» » »	» » »	ΔΡΟ/ΜΟ	Γ	ΣΟ
57	16,05	» » »	» » »	ΕΜΒΙ	Θ	ΠΕ
58	15,10	ΝΙΚΟ—ΓΕ/ΝΗΣ	ΚΑΛ/ΛΙΜΑ/ΧΟΣ	ΑΠ	Δ	ΑΝ
59	3,60	ΞΕΝΟ/ΚΛΗΣ	ΑΡΜΟ/ΞΕ/ΝΟΣ	<i>Σύμβολον ἀνέκδοτον</i>	—	—
60	16,10	» »	» » »	<i>Τορίανα καὶ δελφίς</i>	Ε	ΑΠ
61	16,27	» »	» » »	» »	Κ	ΑΠ
62	16,27	ΠΑΝ—ΤΑ/ΚΛΗΣ	ΔΥΜ/ΗΤΡΙ/ΟΣ	<i>Ἡρακλῆς μύστης</i>	Η	ΔΙ
63	16,40	ΣΩΚΡ/ΑΤΗΣ	ΔΙΟΝΥ/ΣΟΔΩ	ΑΘΗΝ/Ο	Λ	ΣΟ
64	16,45	» »	» »	ΕΡΜΟ	Μ	ΣΦ
65	4,00	ΤΙ—ΜΑΡ	ΝΙΚΑ	ΚΛΕ	—	—
66	15,95	ΤΙΜΟ—ΣΤΡΑ/ΤΟΣ	ΠΟ/ΣΗΣ	ΑΡΙ	ΙήΚ	ΣΟ
67	15,90	» » »	» » »	ΑΠΟΛ	Μ	ΠΕ
68	16,50	ΦΑΝ — ΚΛ[ΗΣ]	ΑΠΟΛ/ΛΩΝΙ/ΟΣ	ΑΛΕ	Η	ΣΩ
69	16,22	» »	» » »	ΣΤΡ (;)	Μ	ΣΦ
70	14,95	ΧΑ/ΡΙ	ΗΡΑ	ΚΤ	—	—
71	1,85	Α—ΦΡΟ	Α—ΠΟ	—	—	—

## ΣΥΛΛΑΒΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΚΤΗΜΑΤΩΝ

Α΄.

## ΑΡΧΑΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

## ΙΤΑΛΙΑ.

ΒΡΕΤΤΙΑ ἐν γένει ΝΕ΄ 1, ΝΣ΄ 1.

Κρότων ΝΕ΄ 2, ΝΣ΄ 2-4.

Ρήγιον ΝΣ΄ 5.

ΔΕΙΚΑΝΙΑ. Ὑέλη ΝΕ΄ 2-3.

## ΣΙΚΕΛΙΑ.

Αἴτνα ΝΕ΄ 4-5, 37-38.

Ἀκράγας ΝΕ΄ 6-8.

Ἄλαισα (Καινὸν) ΝΕ΄ 9-10.

Ἄσσωρος ΝΕ΄ 11.

Γέλα ΝΕ΄ 12.

Ἐντελλα ΝΕ΄ 13.

Ἰμέρα ΝΕ΄ 14.

Καλὴ Ἀκτὴ ΝΕ΄ 15.

Καμάρινα ΝΣ΄ 6.

Κατάνη ΝΕ΄ 16.

Κεντόριπα ΝΕ΄ 17.

Λιλύβαιον ΝΕ΄ 18.

Μαμερτῖνοι ΝΕ΄ 19.

Μέναινον ΝΕ΄ 20.

Πάνορμος ΝΕ΄ 21.

Σελινοῦς ΝΣ΄ 7.

Συράκουσαι ΝΕ΄ 22-31, ΝΣ΄  
8-12.

Ἰκέτας ΝΣ΄ 11.

Ἰέρων Β΄ ΝΕ΄ 32-35.

Ταυρομένιον ΝΕ΄ 36.

Φοίνικες ἐν Σικελίᾳ. Αἴτνα ΝΕ΄  
37-38.

ΜΕΛΙΤΗ νῆσος ΝΕ΄ 39.

## ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ.

Παντικάπαιον Η΄ 13.

## ΘΡΑΚΗ.

Ἀπολλωνία ΙΖ΄ 1004.

Βυζάντιον ΛΒ΄ 1.

Μαρώνεια Η΄ 14-15.

Πέρινθος ΛΘ΄ 1.

Τόπειρος Η΄ 16.

## ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΘΡΑΚΗΣ.

Ροιμητάλκης Η΄ 17.

## ΝΗΣΟΙ ΘΡΑΚΗΣ.

Ἰμβρος ΝΒ΄ 18-20.

Θάσος Η΄ 18, Θ΄ 1.

## ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ.

Λυσιμάχεια Η΄ 19-20.

## ΙΛΛΥΡΙΑ.

Ἀπολλωνία Α΄ 1, Σ΄ 1, Η΄ 1,  
ΝΕ΄ 40.

## ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

Μακεδόνων ἐν γένει Η΄ 21-24,  
Θ΄ 2, ΙΖ΄ 306.

Ἀκανθος Κ΄ 1.

Ἀμφίπολις Η΄ 25-28, Κ΄ 2.

Θεσσαλονίκη Η΄ 29-30.

Κασσάνδρεια Η΄ 31.

Πέλλα Η΄ 32, Κ΄ 3.

Τραίλιον Κ΄ 4-5.

Φίλιπποι Η' 33-35, Κ' 6-10.

Χαλκιδεῖς Κ' 11.

**ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.**

Φίλιππος Β' Η' 36-40, Κ' 12-14, Λς' 1.

Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας Γ' 1, Η' 41-45, ΙΖ' 307, 1032. Κ' 15-16, Νς' 13.

Κάσσανδρος Η' 46, Κ' 17.

Ἀντίγονος Η' 47.

Φίλιππος Ε', Η' 53-54.

Περσεὺς ΙΖ' 308.

**ΘΕΣΣΑΛΙΑ.**

Ἐν γένει ς' 2.

Λάρισα Η' 55-56.

Φάρσαλος ΜΖ' 1.

**ΗΠΕΙΡΟΣ.**

Πύρρος Νς' 14.

**ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ.**

Θρόνιον ΙΖ' 258.

**ΑΙΤΩΛΙΑ.**

Ἐν γένει ΙΖ' 309.

**ΔΟΚΡΙΣ.**

Ἰοπούντιοι ΚΔ' 1.

**ΦΩΚΙΣ.**

Ἐν γένει ΙΖ' 310-311.

Δελφοὶ ΙΖ' 1-252 259 312-314.

**ΒΟΙΩΤΙΑ.**

Θεσπιά ΙΖ' 261.

Θῆβαι ΙΖ' 260.

Τανάγρα ΙΖ' 315.

**ΑΤΤΙΚΗ.**

Ἀθῆναι Β' 1, Δ' α) 1-35, β) 1-173, γ) 1-249, ς' 3-7,

Η' 57, ΙΖ' 1005-1006,

ΙΗ' 1-17, ΙΘ' 1, ΚΒ' 1-3,

ΚΓ' 1-6, ΚΕ' 1,

ΚΘ', 1-84, Λ' 1, ΜΔ' 1-11,

ΜΕ' 1, ΜΖ' 2,

ΜΗ' 1, ΝΒ' 1-17, ΝΓ' 1-6,

Νς β' 1-71.

Ἐλευσίς ΚΘ' 84

Ἀττικά μολύβδινα σύμβολα καὶ χαλκοῖ κόλλυβοι (κερμάτια) Γ' 12-15, ΙΒ' 1-9, ΙΖ' 1037-1170.

**ΜΕΓΑΡΙΣ.**

Μέγαρα Γ' 2.

ΑΙΓΙΝΑ ΙΖ' 255.

**ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ.**

Ἐν γένει ΙΖ' 977.

Ἀχαιῶν Παλλαντίων Γ' 3.

**ΚΟΡΙΝΘΙΑ.**

Κόρινθος Γ' 4, ΙΖ' 262 316-319 978-979 1007-1010,

Κ' 18.

**ΑΧΑΪΑ.**

Πάτρα ΙΖ' 320.

**ΣΙΚΥΩΝΙΑ.**

Σικυὼν Ε' 3, ς' 15, ΙΖ' 254 256 1011-1012.

**ΦΛΙΔΑΣΙΑ.**

Φλιοῦς ΙΖ' 1013-1014.

**ΗΔΙΣ.**

Ἐν γένει Ν' 1.

**ΜΕΣΣΗΝΙΑ.**

Ἐν γένει ΙΖ' 930.

Θουρία ΙΖ' 323.

## ΔΑΚΩΝΙΑ.

- Ἐν γένει ΙΑ' 1.  
Γύθειον ΙΖ' 322.

## ΑΡΓΟΛΙΣ.

- Ἐπίδαυρος ΙΖ' 1015-1020.  
Τροιζήν ΙΖ' 321.

## ΑΡΚΑΔΙΑ.

- Ἐν γένει ΙΖ' 253.  
Κλείτωρ Γ' 5.

## ΚΡΗΤΗ.

- Ἀξὸς Η' 58.  
Ἐλευθερναὶ Η' 59.  
Λύττος ΝΔ' 1-2.  
Χερσόνησος Η' 60.

## ΕΥΒΟΙΑ.

- Ἐν γένει Ε' 2, Ϛ' 8-11.  
Ἐρέτρια Ϛ' 12.  
Ἰστίαια Ϛ' 13, Η' 2.  
Κάρυστος ΙΖ' 1033.  
Χαλκίς Ϛ' 14.

## ΠΟΝΤΟΣ.

- Ἀμισὸς Η' 61-64.

## ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑ.

- Σινώπη Η' 65.

## ΒΙΘΥΝΙΑ.

- Ἡράκλεια Η' 66.  
Καισάρεια Γερμανικὴ Η' 67.  
Νίκαια Η' 68, ΛΘ' 2-4.  
Προυσιάς Η' 69, ΛϚ' 2.

## ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΒΙΘΥΝΙΑΣ.

- Προυσιάς Β', ΛΘ' 5.

## ΜΥΣΙΑ.

- Ἀδραμύτειον Η' 70.  
Γάργαρα Γ' 7.

- Κύζικος ΝϚ' 15.  
Λάμψακος Η' 71-72.  
Πέργαμος Η' 73.

## ΤΡΩΑΣ.

- Ἄβυδος ΝϚ' 19.  
Ἀλεξάνδρεια Τρωάς Γ' 6.

## ΑΙΟΛΙΣ.

- Κύμη Η' 75-76.  
Τήμνος Η' 74.

## ΙΩΝΙΑ.

- Ἐρυθραὶ Η' 80.  
Ἐφεσος Η' 81-82.  
Κλαζομεναὶ Η' 83-84.  
Κολοφῶν Η' 85-91.  
Μαγνησία ΝϚ' 7.  
Πριήνη Η' 91<sup>α</sup>.  
Σμύρνη Η' 91<sup>β-γ</sup>.

## ΚΑΡΙΑ.

- Ἄναια ΛΗ' 1-3.  
Ἀφροδισιάς Η' 91<sup>δ</sup>.  
Κνίδος Η' 91<sup>ε-ς</sup>.

## ΚΩΣ ΙΖ' 981.

## ΡΟΔΟΣ ΛΗ' 4.

## ΛΥΔΙΑ.

- Σάρδεις Η' 99.

## ΦΡΥΓΙΑ.

- Ἀπάμεια Η' 100-101.  
Λαοδίκεια Η' 102-103.

## ΛΥΚΙΑ.

- Κράγος καὶ Ξάνθος Γ' 8.

## ΠΑΜΦΥΛΙΑ.

- Σίδη ΛΗ' 5.

## ΠΙΣΙΔΙΑ.

- Ἀντιόχεια Η' 93.

- Τερμησιός Η' 94.  
 ΛΥΚΑΟΝΙΑ.  
 Ἴκόνιον (;) Η' 92.  
 ΚΙΛΙΚΙΑ.  
 Ἄδανα Η' 95.  
 Ἀνεμούριον Η' 96.  
 Εἰρηνόπολις Η' 97.  
 Κώρυκος Η' 98.  
 Κελενδερίς Ι' 1.  
 Ταρός Η' 7.  
 Ταροῦ Δατάμης σατράπης Η'  
 8, ΜϚ' 1-3.  
 ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ.  
 Καισάρεια Η' 104-107.  
 ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ.  
 Ἀριαράθης Ζ', Ϛ' 16.  
 Ἀριοβαρζάνης Γ', Η' 9.  
 ΣΥΡΙΑ.  
 Ἀντιόχεια Η' 108-112.  
 Σελεύκεια Η' 113-114.  
 ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΣΥΡΙΑΣ Η' 115-118.  
 ΠΑΡΘΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΑΡΣΑΚΙΔΑΙ.  
 Ἐν γένει Η' 119-122.  
 Μιθριδάτης Β', ΜΓ' 1-2.  
 Ἀρτάβανος Β', ΜΓ' 3-4.  
 Φραάτης Γ', ΜΓ' 5-6.  
 Φραάτης Δ', Η' 10.  
 Ὀρώδης ΜΓ' 7-8.  
 Βαρδάνης ΜΓ' 9.  
 ΧΑΡΑΚΗΝΗ.  
 Ἀττάμβηλος Η' 123 (=Πίναξ  
 XIV, 11).  
 ΒΑΚΤΡΙΑΝΗ.  
 Εὐθύδημος Β', ΝϚ' 18.

ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΙ  
 Η' 124-131.

Πτολεμαῖος Β', Ϛ' 17.

Πτολεμαῖος Γ', ΙΖ' 982-983.

Πτολεμαῖος Η', Γ' 9.

Πτολεμαῖος Ι' Σωτήρ Β', Γ' 10.

ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ.

Κάρος Η' 132.

ΝΟΥΜΗΔΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Ἰόβας Β', ΛΑ' 650.

ΜΕΘ' ἘΣΤΕΡΟΣΗΜΩΝ ΙΖ' 324-325  
 985-986.

ΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΑ Η' 137-146, ΙΖ'  
 984, ΛϚ' 3.

ΚΙΒΔΗΛΑ Η' 133-136.

ΕΦΘΑΡΜΕΝΑ Η' 144-219, ΙΖ'  
 263 265 991-1003 1021-1031,  
 Κ' 21-22.

Β'.

ΡΩΜΑΪΚΑ

ΡΩΜΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.

Acilia ΛΑ' 1.

Antonia ΛΑ' 2-611.

Appuleia ΛΑ' 612.

Claudia ΛΑ' 613-614.

Considia ΛΑ' 615-616.

Cordia ΛΑ' 617-621.

Cornelia ΛΑ' 622.

Hostilia ΛΑ' 623.

Julia ΛΑ' 624-629.

Junia ΛΑ' 630-632.

Licineia ΛΑ' 633.

Mallia ΛΑ' 634.  
 Mamilia » 635.  
 Massidia » 636.  
 Nonia » 637.  
 Petillia » 638.  
 Plaetoria » 639.  
 Pompeia » 640.  
 Porcia » 641.  
 Postumia » 642.  
 Terentia » 643.  
 Valeria » 644.  
 Vibia » 645 647.  
 Voconia » 648.  
 Volteia » 649.

## ΡΩΜΑΪΚΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ.

Augustus IZ' 326.  
 Hadrianus IZ' 1034.  
 Antoninus Pius H' 12, IZ' 280.  
 M. Aurelius K' 19.  
 L. Verus IZ' 281.  
 Commodus IZ' 987.  
 Severus Alexander H' 220,  
 ΛΘ' 6.  
 Mamaea IZ' 327.  
 Gordianus III IZ' 328-329.  
 Etruscilla IZ' 1036.  
 Valerianus IZ' 1035.  
 Volusianus IZ' 330.  
 Gallienus H' 221, IZ' 331.  
 Salonina H' 11, IZ' 282-293.  
 Aurelianus H' 222, IZ' 332-  
 333.  
 Probus IZ' 334-336.  
 Diocletianus ΛΘ' 7, IZ' 337.

Maximianus H' 223-224,  
 ΛΘ' 8.  
 Maximinus H' 225.  
 Licinius H' 226-228, IZ'  
 998-990.  
 Constantinus Magnus H'  
 229-234.  
 Crispus H' 235.  
 Constantinus II IZ' 338.  
 Constans H' 236.  
 Constantius H' 237-239.  
 Julianus H' 240.  
 Gratianus H' 241.  
 Theodosius H' 242.

ΕΦΘΑΡΜΕΝΑ αὐτοκρατορικὰ ὄω-  
 μαῖκα H' 244-325.

Γ'.

## ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Ἀρχάδιος H' 243, Θ' 9.  
 Ἀναστάσιος IZ' 345.  
 Ἰουστινὸς Ζ' 1-3, IZ' 341.  
 Ἰουστινιανὸς IZ' 339-340, ΛΘ'  
 10.  
 Τιβέριος Β', IZ' 266.  
 Μιχαὴλ Β' καὶ Θεόφιλος Γ' 11.  
 Νικηφόρος Φωκᾶς ΛΘ' 11.  
 Ἰωάννης Τσιμισκῆς ΛΘ' 12-13.  
 Ρωμανὸς Δ' Διογένης ΛΘ' 14.  
 Μιχαὴλ Ζ' καὶ Μαρία ΚΖ' 1.  
 Ἰωάννης Β' Κομνηνὸς ΙΓ' 1.  
 Διάφορα H' 326-340.



Ἄγροστα Η' 341-381, ΙΖ' 303-305.  
 ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ  
 Ξ' 18-20, ΙΒ' 10-12, ΚΗ'  
 1, ΜΔ' 12.

Δ'.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑ

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ.

Λουδοβίκος Α', ΜΘ' 1.

ΙΣΠΑΝΙΑ.

Φερδινάνδος Ζ', ΙΖ' 277-279.

Κάρολος Ε', ΚΑ' 1.

ΑΓΓΛΙΑ.

Βικτωρία Α', ΜΘ' 2-3.

ΓΑΛΛΙΑ.

Λουδοβίκος ΙΔ', ΚΑ' 2-4.

ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑ.

Μέλη τῆς οἰκογενείας Ναπολέον-  
 τος τοῦ Μεγάλου ΙΞ' 1-4.

ΕΝΕΤΙΑ. Δόγαι.

Ran. Zeno ΙΖ' 294.

Fr. Dandolo Κ' 20.

Mar. Falier ΙΖ' 295.

P. Raineri ΙΖ' 267.

DALMATIA ET ALBANIA ΙΖ'  
 354-356.

ΑΡΜΑΤΑ ET MOREA ΙΖ' 357.

ΣΙΚΕΛΙΑ.

Φερδινάνδος Δ', ΙΖ' 346.

ΒΕΛΓΙΟΝ Η' 382.

ΚΑΤΩ ΧΩΡΑΙ.

Γέλδερν ΚΑ' 5.

ΑΥΣΤΡΙΑ.

Μαρία Θηρεσία ΙΖ' 268-275.

Φραγκίσκος Α', ΙΖ' 276.

Aquileja ΙΖ' 347.

ΡΩΣΙΑ Η' 383, ΜΑ' 1-28 (νομι-  
 σματόσημα).

ΠΟΛΩΝΙΑ.

Στέφανος, ΚΑ' 6.

Σιγισμοῦνδος Γ', ΚΑ' 7-8,  
 ΛΖ' 2.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ ΙΗ α' 1.

ΤΟΥΡΚΙΑ ΙΖ' 296-302, ΜΒ' 1  
 (περίαπτον).

ΕΛΛΑΣ.

Δοῦκες Ἀθηνῶν ΙΖ' 348-349.

Πρίγκηπες Ἀχαΐας ΙΖ' 350-  
 353.

Βασίλειον νέον Η' 384, ΙΖ'  
 359-363.

Νομισματόσημα ΚΞ' 1-20.

ΧΙΟΣ.

La Mahone (Ἰουστινιάναι)  
 Η' 385.

ΚΥΠΡΟΣ Η' 386.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΑΡΑΒΙΚΑ Η' 387-415.

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ, ΠΕΡΣΙΑ, ΒΟΥΧΑΡΑ  
 ΛΕ' 1-9, ΛΘ' 15, Μ' 1.

ΙΝΔΙΑΙ ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΚΑΙ ΜΘ' 4.

» ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΜΘ' 5-15.

ΙΑΠΩΝΙΑ Η' 416.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ Η' 415α.

ΑΒΗΣΣΥΝΙΑ. Μενελίκ ΜΘ' 16.

ΜΑΡΟΚΟΝ Η' 415β-γ.

ΤΡΑΝΣΒΑΛ. Κροϋγκερ ΜΘ' 17-20.	ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ΛΓ' 1.
ΑΝΑΤΟΛ. ΑΦΡΙΚΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΘ' 21-23.	ΨΗΦΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ Η' 417- 418, ΙΖ' 364-368.
ΜΟΜΒΑΣΑ. 'Αγγλική 'Εταιρεία 'Ανατ. 'Αφρικῆς ΜΘ' 24.	ΜΑΓΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΙΔ' - ΙΕ' 1-11.
ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΗΝΘΜΕΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΜΘ 21-23.	ΕΦΘΑΡΜΕΝΑ Η' 419-480, ΙΖ' 399-976.

Ι. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

## ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Πᾶσαι αἱ παραπομπαὶ νομισμάτων ἀπεικονισθέντων ἐπὶ Πίνακος XII διορθωτέαι εἰς Πίνακα XII<sup>α</sup>.

Σελ. 266 ἀριθ. 205 ἀντὶ Πίναξ XIII, 16 γράφε Πίναξ XIII, 13.

Σελ. 274 ἀριθ. 123 πρόσθετος Πίναξ XIV, 11.



1 324

2 323

3 324



4

324



5 322

6

324

7



8

323

9 323



10

325

11 322



12

324



14 323



13 322







ΠΡΟΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΘΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΝ ΕΤΕΙ 1895/6.





ΠΡΟΣΚΤΗΜΑΤΑ ΕΘΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ  
ΕΝ ΕΤΕΙ 1895/6.







ΠΡΟΣΚΤΗΜΑΤΑ ΕΘΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ  
ΕΝ ΕΤΕΙ 1895/6.



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Θ' ΤΟΜΟΥ

TABLE DES MATIÈRES

CONTENUES DANS LE

JOURNAL INTERNATIONAL D'ARCHÉOLOGIE NUMISMATIQUE

TOME NEUVIÈME

1906

MÉMOIRES ET DISSERTATIONS

Pages

C. GEROJANNIS, Primitive shield-devices, and coin-types ( <i>Planche I</i> ) . . . . .	5— 45
Κ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Εἷς σπάνιος ἀγιογραφικὸς τύπος ἐπὶ Βυζαντιακοῦ μολυβδοβούλλου (avec 1 vignette) . . . . .	46— 48
Ν. ΒΕΗ, Ἀνέκδοτα Βυζαντιακὰ μολυβδόβουλλα (avec 2 vignettes) . . . . .	49— 54
ΑΝΝΗΣ Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΙ, Ὀπλιτοδρόμος ἐπὶ Ἀττικοῦ συμβόλου (avec 2 vignettes) . . . . .	55— 60
Κ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Βυζαντιακὰ μολυβδόβουλλα ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν (συμπληρωματικὸς κατάλογος). . . . .	61—146
Ι. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ, Μαθήματα Νομισματικῆς. — Τὰ πρῶτα νομίσματα. — Πελέκεις καὶ ἡμιπέλεκκα. — Τὰ	

	δημηρικά « χρυσοῖο τάλαντα ». — Πέλανοι. — Ὀβελίσκοι σιδηροῖ. — Κανὼν ὀβελίσκων. — Ἄγκυραι Κύπρου. — Ἰχθύες Ὀλβίας. — Πέρι- ραι Νεμαύσου. — Τρίποδες καὶ λέβητες Κρήτης. — ( <i>Planches</i> II—XII et 23 vignettes) .	147—236
I. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ,	Σήκωμα ἄπτικου τετραδράχμου (τοῦ Στεφανηφόρου;) (avec 1 vignette) . . .	237—244
— —	Ἐκθεσις περὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου καὶ τῆς ἰδιαιτέρας νομισματικῆς συλλογῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου μετὰ περιγραφικοῦ καταλόγου τῶν προσκτημάτων κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1905-1906 ( <i>Plan- ches</i> XII <sup>a</sup> , XIII, XIV et XV) . . . . .	245—334
Table des matières . . . . .		335—336











GETTY CENTER LIBRARY



3 3125 00692 6683

